

MEDİPOL
UNV-İSTANBUL
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK HUKUKUNDA HAKARET SUÇU

BURAK MOLA

KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

PROF.DR. MEHMET EMİN ARTUK

İSTANBUL-2021

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar tüm safhalarında etik dışı olabilecek bir davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmeyen tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynakçaya aldığımı, yine bu tez çalışmasında ve yazım sırasında patent ve telif haklarımı ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

BURAK MOLA

İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	viii
ÖZET.....	x
ABSTARCT.....	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMLAR, TARİHÇE,.....	6
KORUNAN HUKUKİ DEĞER	6
1. HAKARET KAVRAMI VE KAPSAMI	6
1.1. Tanım	6
1.2. Hakaret Suçunun Kapsamı	6
1.2.1. Eylemin Tahkir Edici Olması	6
1.2.2. Hakaret Suçunun Oluşup Oluşmadığının Tespitine Yönelik İlkeler	7
2. TARİHÇE	14
2.1. Cumhuriyet Döneminden Önce	14
2.1.1. İslam Hukuku Açısından	14
2.1.2. Osmanlı Hukuku Açısından	15
2.2. Cumhuriyet Döneminden Sonra	16
2.2.1. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Açısından.....	17
2.2.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Açısından.....	18
3. KORUNAN HUKUKİ DEĞER	21
3.1. Onur	21
3.2. Şeref.....	23
3.3. Şeref Varlığının Korunması	23
3.3.1. 1982 Anayasası	24
3.3.2. Uluslararası Sözleşmeler	26
İKİNCİ BÖLÜM:.....	28
BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ, KARŞILAŞTIRMALI.....	28
CEZA KANUNLARINDA HAKARET SUÇUNUN	28
DÜZENLENİŞ BİÇİMİ.....	28
4. HAKARET İLE TEHDİT SUÇUNUN KARŞILAŞTIRILMASI	28
4.1. Tehdit Suçu (TCK m. 106)	28
4.2. Karşılaştırmalı Ceza Kanunlarında Hakaret Suçunun Düzenleniş	
Biçimi 30	
4.2.1. Alman Ceza Kanununda Hakaret Suçu.....	30
4.2.2. İtalyan Ceza Kanununda Hakaret Suçu	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:	35
HAKARET SUÇUNUN UNSURLARI	35
5. TİPİKLİĞİN MADDİ UNSURLARI	36
5.1. Fail	36
5.1.1. Gerçek Kişiler	36
5.1.2. Tüzel Kişiler	37
5.1.3. Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçlarında Sorumluluk	38
5.1.4. Hakaret Suçunun Sosyal Medya Üzerinden İşlenmesi	40
5.2. Mağdur	42
5.2.1. Gerçek Kişiler	42
5.2.2. Mağdurun Belirlenmesi	43
5.2.3. Hakaret Suçunun İsnat Yeteneği Bulunmayanlara Yönelik Olarak İşlenmesi	46
5.2.4. Dolaylı Hakarete Mağdur	47
5.2.5. Hakaret Suçunun Kamu Görevlilerinin Hedef Alınarak İşlenmesi Halinde Mağdur	47
5.2.6. Kurullara Yönelik Hakaret Eylemlerinde Mağdur	50
5.2.7. Tüzel Kişilere Yönelik Hakaret Eylemlerinde Mağdur	51
5.2.8. Ölümlere Yönelik Hakaret Eylemlerinde Mağdur	53
5.2.9. Sağlık Çalışanları	54
5.3. Konu	56
5.4. Fiil	56
5.4.1. Hakaret Suçunu Oluşturan Davranışlar (Hareket)	56
5.4.2. Somut Bir Eylem veya Olgu İzafe Etmek Suretiyle Hakaret	59
5.4.2.1. Yasal Düzenleme Hükümleri	59
5.4.2.2. Somut Bir Fiil Veya Olgu İsnadının Oluşum Koşulları	60
5.4.2.3. Fiil Kavramı	62
5.4.2.4. Olgu Kavramı	62
5.4.3. Hakaret Suçunun Sövmek Suretiyle İşlenmesi	63
5.4.4. İsnadın Veya Sövmenin Kişinin Onur, Şeref ve Saygınlığını Rencide Edici Nitelikte Olması	73
5.4.4.1. Genel Açıklamalar	73
5.4.4.2. Yargıtay Uygulaması	74
5.4.4.3. Anayasa ve AİHS Hükümleri	74
5.4.4.4. AİHM Uygulaması	75
5.4.4.5. Tahkir Edici Olmayan Söylemler	76

5.4.5.	Hakaret Suçunun Mağdurun Huzurunda İşlenmesi	79
5.4.6.	Hakaret Suçunun Gıyapta (Yoklukta) İşlenmesi	81
5.4.7.	Hakaret Suçunda Netice	87
5.4.8.	Hakaret Suçlarında Nedensellik Bağı (İllyet Bağı).....	89
6.	TİPİKLİĞİN MANEVİ UNSURLARI	91
6.1.	Kast Kavramı	91
6.2.	Genel Kast Şartı	91
6.3.	Failin Kastının Belirlenmesi.....	93
	DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:	95
	SUÇA ETKİ EDEN NEDENLER	95
7.	HAKARET SUÇUNUN AĞIRLAŞTIRICI NEDENLERİ.....	95
7.1.	Hakaret Suçunun Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi	95
7.1.1.	Genel Açıklamalar	95
7.1.2.	Kamu Görevlisi Kavramı	95
7.1.3.	“Görevinden Dolayı” Kavramı	98
7.2.	Hakaret Suçunun, Mağdurun Dini, Siyasi, Sosyal, Felsefi İnanç, Düşünce Ve Kanaatlerini Açıklamasından, Değiştirmesinden, Yayıma Çalışmasından, Mensup Olduğu Dinin Emir Ve Yasaklarına Uygun Davranmasından Dolayı İşlenmesi	100
7.3.	Hakaret Suçunun, Kişinin Mensup Bulunduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Bahisle İşlenmesi	102
7.4.	Suçun Aleni Olarak İşlenmesi.....	104
7.4.1.	Genel Açıklamalar	104
7.4.2.	Aleniyet Unsurunun Oluşmaması.....	106
7.4.3.	Aleniyet Unsurunun Oluşması	107
7.5.	Hakaret Suçunun Basın Ve Yayın Yoluyla İşlenmesi.....	109
8.	HAKARET SUÇUNDA CEZAYI HAFİFLETEN NEDENLER	111
8.1.	Hakaret Suçunun Haksız Bir Fiile Tepki Olarak İşlenmesi	111
8.2.	Hakaret Suçunun Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi ..	113
8.2.1.	Genel Açıklamalar	113
8.2.2.	Hakaret Suçunun Yaralama Suçunu İşleyen Kişiye Yönelik Olarak İşlenmesi.....	114
8.2.3.	Hakaret Suçunun Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi Halinin Yasal (Meşru) Savunmadan Farklı Olması	114
8.2.3.	Yaralama Eyleminin Manevi Unsuru	115
8.2.4.	Kasten Yaralamanın Teşebbüs Aşamasında Kalması.....	115

8.2.5. Taksirle Yaralama Eyleminde Genel Tahrik Hükümlerinin Uygulanması Zorunluluğu	115
8.2.6. Kasten Yaralamanın Haksız Olması	116
8.2.7. Yaralama ve Hakaret Eylemleri Arasındaki Süre	116
8.3. Karşılıklı Hakaret	116
8.3.1. Karşılıklı Hakaret Halinde Yargıtay Uygulaması	118
BEŞİNCİ BÖLÜM:.....	121
HUKUKA AYKIRILIK UNSURU.....	121
9. HUKUKA UYGUNLUK NEDENLERİ.....	121
9.1. Hakaret Suçunda Hukuka Aykırılık Unsuru	121
9.2. İddia ve Savunma Dokunulmazlığı	124
9.2.1. Genel Açıklamalar	124
9.2.2. İddia ve Savunma Dokunulmazlığı İlkesinin Kişiler Yönünden Kapsamı	127
9.2.2.1. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Açısından.....	127
9.2.2.2. 5237 Sayılı TCK'de İddia ve Savunmada Bulunan Herkes Kavramı	127
9.2.2.3. Tanık, Tercüman ve Bilirkişiler	128
9.2.2.4. Cumhuriyet Savcısı	128
9.2.2.5. Yargılama Makamına Yönelik Tahkir Edici Eylemler	129
9.2.3. İddia ve Savunma Dokunulmazlığının Koşulları	130
9.2.3.1. Yargı Mercileri veya İdari Makamlar Nezdinde Yazılı veya Sözlü Başvuru Yapılması	130
9.2.3.2. Somut İsnatta Veya Olumsuz Değerlendirmelerde Bulunulması	132
9.2.3.3. Yapılan İsnat ve Olumsuz Değerlendirmelerin, Gerçek ve Somut Vakialara Dayanması ve Uyuşmazlıkla Bağlantılı Olması	134
9.2.3.4. İddia Ve Savunma Sınırının Aşılması	137
9.3. Şikâyet ve İhbar Hakkı	138
9.4. Basın Özgürlüğü ve Basının Haber Verme Hakkı	140
9.4.1. Basın Özgürlüğü ve İfade Özgürlüğü Kavramları	140
9.4.2. AİHM Kararları	142
9.4.3. Yargıtay Uygulamasında Basın Özgürlüğü	144
9.4.3.1. Haberin Hakikati İfade Etmesi	147
9.4.3.2. Haberin Güncel Olması	149
9.4.3.3. Kamu Yararı ve Kamu İlgisinin Bulunması	150
9.4.3.4. Haberin Konusu İle Kullanılan Sözler Arasında Fikirselsel Bir	

Bağın Bulunması	153
9.5. Eleştiri Hakkı.....	156
9.5.1. Eleştiri Kavramı	156
9.5.2. Eleştirme Hakkına İlişkin Koşullar	157
9.5.3. Siyasetçiler ve Kamuya Mal Olmuş Ünlü Kişilere Yönelik Eylemler Bakımından Eleştiri Hakkı	157
9.5.4. Kamu Görevlilerine Yönelik Eylemler Açısından Eleştiri Hakkı ...	158
9.6. Terbiye ve Disiplin Etme Hakkı	158
9.7. Mağdurun Rızası.....	159
9.8. Kanunun Hükmünün Yerine Getirilmesi	162
9.9. Yetkili Merciiin Emrinin Yerine Getirilmesi	164
10. HAKARET SUÇUNDA CEZA SORUMLULUĞUNU ORTADAN KALDIRAN HALLER	167
10.1. İsnadın İspatı.....	167
10.1.1. Yasal ve Anayasal Düzenlemeler	167
10.1.2. İsnat Olunan Fiilin İçeriğinin Suç Olması ve Failin Bu Suçtan Mahkûm Olması.....	169
10.1.3. İsnada Konu Fiilin Suç Olmaması Hallerinde İsnadın İspatının Şartları	170
10.1.3.1. Kamu Yararı	170
10.1.3.2. İsnada Konu Fiilin İspatına Şikâyetçinin Rız Olması	173
10.2. Yasama Dokunulmazlığı.....	174
11. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN DİĞER HALLER.....	176
11.1. Cebir Ve Şiddet, Korkutma ve Tehdit	176
11.2. Hata	176
ALTINCI BÖLÜM:	178
SUÇUN UNSURLARI DIŞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN HALLER.....	178
12. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ.....	178
12.1. Hakaret Suçunda Teşebbüs.....	178
12.2. Hakaret Suçunda Gönüllü Vazgeçme Hükümleri	181
12.3. Hakaret Suçunda Etkin Pişmanlık Hükümleri	182
12.4. Hakaret Suçunda İştirak	182
12.5. Hakaret Suçunda İçtima	184
12.5.1. Genel Açıklamalar	184
12.5.2. Hakaret Suçunun Aynı Mağdura Karşı Birden Fazla Kez İşlenmesi	187

12.5.3. Hakaret Suçunun Tek Fiille Birden Fazla Mağdura Karşı İşlenmesi	188
12.5.4. Hakaret Suçlarının Birden Fazla Kişiyeye Karşı Hukuki Anlamda Tek Bir Fiille Birden Fazla Kez İşlenmesi.....	188
YEDİNCİ BÖLÜM:	190
YAPTIRIM VE KOVUŞTURMA USULÜ.....	190
13. YAPTIRIM	190
14. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA YÖNTEMİ.....	191
14.1. Şikâyet	191
14.2. Uzlaşma	192
14.3. Önödeme	193
14.4. Görevli Mahkeme.....	193
14.5. Hakaret Suçunda Yetki	194
14.6. Zamanaşımı	196
SONUÇ.....	198
KAYNAKÇA	204

KISALTMALAR

ACK	: Alman Ceza Kanunu
As.	: Askeri
AÜ	: Ankara Üniversitesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFY	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
AYKD	: Askeri Yargıtay Karar Dergisi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CMK	: 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviri
D.	: Daire
E.	: Esas
ET	: Erişim Tarihi
ETCK	: 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu
FCK	: Fransız Ceza Kanunu
GÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İCK	: İtalyan Ceza Kanunu
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
Kn.	: Kenar numarası
KT.	: Karar Tarihi

Krş.	: Karşılaştırınız
LHD	: Legal Hukuk Dergisi
m.	: Madde
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No.	: Numara
PVSK	: 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
StGB	: Strafgesetzbuch
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
vs.	: Ve sair
Y.	: Yargıtay
YİBGK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu

ÖZET

Günümüzde hakaret suçu sık işlenen suçlar arasında yer almaktadır. Bizim hukuk sistemimizde hakaret suçunun kişilerin onur ve saygınlığı korumak amacıyla suç olarak tanımlandığı görülmektedir.

Hakaret suçu, 5237 sayılı TCK'nin "Kişilere Karşı Suçlar" adlı 2. kısmının 8. bölümünde "Şerefe Karşı Suçlar" bağlamında 125-131. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

5237 sayılı TCK'nın getirdiği sistemde genel tahkir suçları ile özel tahkir suçları arasında ayırım yapılmıştır. Bu çalışmada sadece yasal düzenlemenin 125-131 maddeleri arasında düzenlenen genel tahkir suçları ele alınmıştır.

5237 sayılı TCK ile 765 sayılı TCK arasında hakaret suçunun ele alınışı ve hükme bağlanması açısından bazı farklılıkların olduğu söylenebilir. Bunlardan en önemlisi, 5237 sayılı yasada "hakaret" ve "sövme" arasındaki farklılığın giderilmesidir.

Hakaret suçunun düşünce ve ifade özgürlüğü, basın ödevi, eleştiri hakkı gibi temel hak ve özgürlüklerle yakın bir ilişkisi vardır. Bu hakların belirlenen ölçütlerde kullanılması halinde failin eylemi hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilecektir. Ancak bu hakların da sınırsız olmadığı ve sınırlarının aşılması halleri yaptırıma bağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Hakaret, Onur, Şeref, Somut Olgu İsnadı, Düşünce ve İfade Özgürlüğü, Eleştiri hakkı,*

ABSTRACT

Today, offense of libel is one of the most common crimes. In our judicial system, it is seen that the offense of libel is defined as a crime in order to protect the honor and prestige of individuals.

The offense of libel is regulated between articles 125-131 in the context of crimes against honor in the 2nd tranche of the 8th part in Turkish Punitive Statue, number 5237, titled Offenses against Individuals.

In the system of the Turkish Punitive Statue, No 5237, a distinction is made between the crimes of general indignities and special indignities. In this study, only general indignity crimes, which are regulated in sections between 125-131 of the legal regulation, are discussed.

It may be said that there are some differences between the Turkish Punitive Statue Number 5237 and the Turkish Punitive Statue Number 756 in terms of handling and adjudicating the crime of libel. One of the most important of these is the elimination of the difference between "libeling" and "cursing" in law number 5237.

The offense of libel has a close relationship with fundamental rights and freedoms such as freedom of thought and expression, duty of the press, and the right to criticize. In case of using these rights according to determined criteria, the perpetrators' action is accepted as a reason for compliance with law. On the other hand, the cases, that these rights are not unlimited and exceeding the limits, are sactioned.

Key words; Libel, Honor, Concrete Evidence, Freedom of Thought and Expression, Right of Criticism.

GİRİŞ

Hakaret suçu günümüzde sıkça işlenen bir suç haline gelmiştir. Nitekim Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nce oluşturulan Türkiye'nin suç atlası 2017 isimli çalışmada yer verilen bilgilere göre hakaret suçu nedeniyle verilen karar sayısının 682.743 olduğu ifade edilmektedir¹. Bu istatistiki verilere göre hakaret suçu ile ilgili dava sayısında büyük bir artış yaşandığı görülmektedir. Üstelik çok sayıda hakaret eyleminin de adliyeye yansımadağı dikkate alındığında hakaret suçu üzerinde durulması gereken bir konu olduğu gerçeği tüm çıplaklığı ile gündeme gelmektedir.

Hakaret suçu ile ilgili yargılamalarda ortaya çıkan en önemli konulardan biri de somut olayda söylenen sözlerin hakaret suçu kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ile ilgilidir. Gerçekten de bir olayda hakaret olarak değerlendirilen sözlerin bir başka olayda hakaret olarak değerlendirilmediği görülebilmektedir. Üstelik eskiden hakaret olarak değerlendirilen bazı sözlerin de şimdilerde kaba hitap tarzı olarak değerlendirildiği ve bunun Yargıtay kararlarına açıkça yansıdığı gözlenmektedir.

İşte bu çalışma bu sorunlara bir nebze ışık tutmak amacıyla kaleme alınmıştır. Çalışmamızın konusunu oluşturan hakaret suçu, 5237 sayılı TCK'nın, "Şerefe Karşı Suçlar" bölümünde yer alan 125 ila 131. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Çalışmamızın konusu bu maddeler ile sınırlı tutulmuştur.

Bu yüzden, "Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar" başlıklı bölümünde yer verilen 5237 sayılı TCK m. 299, 300, 301 hükümlerinde düzenlenen Cumhurbaşkanına, devletin egemenlik alametlerine, Türklüğe, Cumhuriyete, devletin kurum ve organlarına hakaret suçları çalışmanın kapsamında değerlendirilmeyecektir.

¹ <http://www.milliyet.com.tr/gundem/2017-adalet-raporu-supheli-kadin-sayisi-1-milyonu-gecti-2677591>, ET: 17.07.2019.

Hakaret suçu, 5237 sayılı TCK m. 125 hükmüne göre; kişinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte “somut bir fiil veya olgu isnat etmek” ya da “sövmek” suretiyle işlenebilir.

Hakaret ve sövme eylemleri, hakaret suçunun seçimlik hareketleri şeklinde öngörülmüş ve aynı yaptırımı tabi tutulmuştur. 5237 sayılı TCK m. 125 hükmünde, “onur şeref ve saygınlığı küçük düşürecek tarzda somut bir eylem veya olgu isnat etme veya sövme suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırma” şeklinde hakaret suçunun unsurları gösterilmiştir.

Fail tarafından gerçekleştirilen eylemlerin, şeref varlığına saldırı niteliğinde bulunup bulunmadığı geleneksel kaidelere, zamana, topluma ve şahsa göre belirlenir. Hakaret suçu mağdurun yüzüne karşı işlenebileceği gibi, mağdurun huzurda bulunması haline eş tutulan ve mağdura yönelik olan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle veya mağdurun yokluğunda işlenebilir. Mağdurun bulunmadığı ortamda gerçekleştirilen hakaret eylemi için ihtilat edilen üç kişinin kişiyi küçük düşüren ve saygınlığını incitici tarzdaki sözleri, iddiaları ve isnatları bilmesi, haberdar olması şarttır.

Tüzel kişiler, “ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi” dolayısıyla hakaret suçunun faili ve tartışmalı olmakla beraber mağduru olamazlar.

5237 sayılı TCK uygulamasında hakaret suçu bağlamında bazı hukuka uygunluk nedenleri öngörülmüştür. Hakaret suçu için öngörülen hukuka uygunluk nedenleri şunlardır:

- 1) İddia ve savunma dokunulmazlığı,
- 2) İhbar ve şikâyet hakkı,
- 3) Mağdurun rızası,
- 4) Kanun hükmünü yerine getirme,
- 5) Yetkili merciin emrinin yerine getirilmesi,
- 6) Haber verme hakkı,
- 7) Eleştirme hakkı,
- 8) Terbiye ve disiplin hakkı.

Hakaret suçunun kamu görevlisi kavramı kapsamında yer alan kişilere yönelik olarak görevinden dolayı işlenmesi halinde ağırlaştırılmış yaptırım öngörülmüştür. Bundan başka; şahsın dini, politik, toplumsal, felsefi inanç, fikir ve değer yargılarını açıklamasından, farklılaştırmasından, değişik çevrelere iletmeye gayret göstermesinden dolayı veya bağlı bulunduğu dinin içerdiği direktif ve yasaklarına tabi olması nedeniyle gerçekleştirdiği davranışlar nedeniyle hakaret suçunun işlenmesi de hakaret suçunun nitelikli halini oluşturacaktır.

Burada şahsın tabi olduğu dine göre kutsal olarak kabul edilen bazı değerlerden bahsedilerek hakaret suçunun işlenmesi de hakaret suçunun nitelikli hali olarak kabul edilmektedir. Ayrıca hakaret suçunun aleni ortamlarda işlenmesi durumunda da hakaret suçu için ağırlaştırıcı yaptırım uygulanacaktır.

5237 sayılı TCK uygulamasında, hakaret suçunun haksız bir eyleme tepki şeklinde gerçekleştirilmesi hali cezayı azaltan veya kaldıran şahsi neden olarak öngörülmüştür. Örneğin bir kişinin gerçekleştirmiş olduğu kasten yaralama suçuna tepki duyularak hakaret suçunun işlenmesi halinde, cezayı azaltan veya kaldıran şahsi neden bağlamında 5237 sayılı TCK m. 129/2 hükmüne göre faile ceza verilmeyecektir. Hakaret suçunun karşılıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi halinde, 5237 sayılı TCK m. 129/3 hükmü uygulama alanı bulacak ve olayın niteliğine göre, taraflardan her ikisi veya biri ile ilgili olarak tayin edilecek ceza indirilebilecek veya ceza verilmesinden vazgeçilebilecektir.

1982 Anayasası m. 39 hükmünde “İspat Hakkı” düzenlenmiştir. İspat hakkı ile ilgili kuralların 5237 sayılı TCK m. 127’de yer aldığı görülmektedir. Bu kurallar, “isnadın ispatı” başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre; yasal düzenlemede tanımlanan bazı durumlarda isnadın doğruluğunun kanıtlanmış olması halinde, tahkir edici eylemler suç olmaktan çıkmayacaktır. Bu durumun sadece failin cezalandırılmasını önleyeceği ifade edilebilir.

“Yasama sorumsuzluğu” hakaret suçunda cezasızlık nedeni olarak öngörülmüştür. 1982 Anayasasınının 83/1. maddesine göre; milletvekilleri, hakaret niteliğindeki sözleri

ve hakaret niteliğindeki hareketleri yapmaları durumunda, bu eylemlerinin hukuka aykırı olmasına rağmen hukuki veya cezai yaptırımlara uğramadan yasama görevlerini yerine getirebilmeleri mümkün olacaktır.

Hakaret suçu, serbest hareketli bir suç olarak tanımlanmıştır. Başka bir söylemle, hakaret suçu herhangi bir şekilde işlenebilen bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişinin saygınlığını hedef alan, kişiyi küçük düşürücü davranışların gerçekleştirildiği anda hakaret suçu gerçekleşmiş sayılacaktır.

Bu nedenle hakaret suçu, neticesi olmayan bir suç, diğer bir deyişle sırf hareket suçu olarak tanımlanmaktadır. Hakaret suçu kesintisiz bir şekilde işlenebilen bir suç olması nedeniyle suça teşebbüs neredeyse mümkün olmamaktadır. Hakaret oluşturan davranışların kısımlara bölünebilmesi halinde ve bununla sınırlı olarak teşebbüs kurumunun uygulanması mümkün olabilir.

Hakaret suçu ancak kastla işlenebilir. Burada genel kastın varlığı yeterli görülmektedir. Failde ayrıca tahkir kastı gibi özel kastın varlığı aranmamaktadır.

Hakaret suçu açısından iştirakin tüm şekilleri geçerli olabilir. Bu anlamda hakaret suçunda bileşik suç hükümleri yanında zincirleme suç kurallarının uygulanması mümkündür. Bundan başka, hakaret suçu açısından fikri ıçtima kurallarının da geçerli olduğu söylenebilir.

5237 sayılı TCK, kamu görevlisine yönelik olarak kişinin kamu görevinden dolayı hakaret edilmesini daha ağır bir yaptırımı gerektiren hal olarak, yani hakaret suçunun nitelikli hali şeklinde düzenlemiştir. 5237 sayılı TCK uygulamasında, Cumhurbaşkanı hariç kamu görevlilerine hakaret suçu 5237 sayılı TCK m.125/3 hükmü kapsamında değerlendirilecektir.

5237 sayılı TCK m. 125/3 hükmüne göre; bu nitelikli halin tanımına uyan hakaret suçlarının soruşturulması ve kovuşturulması görev gereği (resen) yapılmaktadır.

Kamu görevlisine yönelik olarak görevinden dolayı işlenen hakaret suçu şikâyete bağı bir suç değildir. Bu nitelikli halin dışındaki genel tahkir suçları kapsamındaki hakaret suçu ise şikâyete bağıdır ve uzlaşma kapsamında yer almaktadır (CMK 253/1-a).

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMLAR, TARİHÇE, KORUNAN HUKUKİ DEĞER

1. HAKARET KAVRAMI VE KAPSAMI

1.1. Tanım

Hakaret, Arapça kökenli bir kelimedir ve hakirlik, hor görme, incitme, küçük düşürme anlamlarına gelmektedir². Türkçe sözlüklerde “onur kırma, onura dokunma; küçültücü söz veya davranış” anlamına geldiği ifade edilmektedir³. Hakaret sözcüğünün, “aşağı görülen, değersiz, hor” anlamını karşılayan “hakir” sözcüğünden türetildiği ifade edilmektedir⁴.

1.2. Hakaret Suçunun Kapsamı

1.2.1. Eylemin Tahkir Edici Olması

Bir davranışın hakaret suçunun oluşumuna neden olabilmesi için tahkir edici olması gerekir⁵. Tahkir kelimesi sözlüklerde hakaret etme, hor görme, küçük görme anlamları ile verilmektedir⁶. Tahkir edici sözlerin veya davranışların varlığı, yani bir eylemin hakaret suçunu oluşturup oluşturmadığı eylemin gerçekleştiği döneme, eylemin

² Devellioğlu, Ferit: Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Doğu Matbaası, Ankara: 1962, s.374

³ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu: Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları,10. Baskı, Ankara 2005,s. 830.

⁴ Tarhan, Emine Ülker: Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları, Yetkin Yayınları, Ankara 2007, s.271.

⁵ Y.18. CD, E. 2018/3618, K. 2019/590, T. 08.01.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁶ Devellioğlu, Ferit: Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Doğu Matbaası, Ankara: 1962, s.1219

gerçekleştiği yerin durumuna ve eylemin gerçekleşme özelliklerine göre değişkenlik gösterebilir⁷.

Şahıslara karşı yapılan ağır eleştiri veya rahatsız edici her türlü sözlerin mutlaka hakaret suçunu oluşturması beklenmemelidir. Burada failin söylediği sözlerin açıkça, onur, şeref ve saygınlığı azaltacak, muhatabı gücendirecek vasıfta olması gerekir⁸.

1.2.2. Hakaret Suçunun Oluşup Oluşmadığının Tespitine Yönelik İlkeler

Söylenen sözlerin veya davranışların hakaret olup olmadığı hususu, zamanın geçmesi ile veya yaşanan döneme göre de farklılık arz edebilir. Başka bir söylemle, eskiden hakaret olarak kabul edilen bir söz, günümüzde hakaret olarak değerlendirilmeyebilir. Bu husus toplumun kültür yapısı ile de yakından ilgilidir. Günlük konuşma biçimleri söylenen sözlerin hakaret olarak değerlendirilmesinde etkili bir unsurdur.

Nitekim Yargıtay önceleri “lan” ifadesinin hakaret suçunu oluşturduğunu kabul ederken⁹, günümüzde bu kelimenin kullanılmasının hakaret olmadığını, kaba hitap tarzında bir ifade olduğunu bazı kararlarda dile getirmektedir¹⁰.

Kanaatimizce Yargıtay’ın bu görüş değişikliği olumludur. Zira toplumumuzda günlük konuşma dilinde çokça kullanılan kişilerin birbirlerine hitaplarında sıklıkla yer alan “lan” kelimesinin kullanılması hakaret olarak değerlendirilmemelidir. Bu konuda toplumumuzdaki kişilerin iletişim biçimine ve kullandıkları kelimeleri hangi amaçla kullandıkları, muhatap kişinin bu sözlerden ne kadar etkilendiği kesinlikle gözetilmelidir.

⁷ Y.18. CD, E. 2018/3618, K. 2019/590, T. 08.01.2019. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁸ Y.18. CD, E: 2015/19524, K: 2016/2854, T: 17.02.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁹ Y.2.CD, E. 2011/25159, K. 2013/3748, T. 26.02.2013; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁰ Y.18.CD, E. 2015/18218, K. 2016/10398, T. 12.05.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

Kişilere yönelik olarak söylenen ve rahatsızlık yaratan her sözün hakaret suçunu oluşturması mümkün değildir. Öncelikle kişiyi hedef alan konuşmaların veya yazının açık bir şekilde kişinin onur, şeref ve saygınlığını incitebilecek tarzda olması gerekir. Burada ayrıca kullanılacak sözlerin, somut bir eylem veya olgu isnadını veya sövme eylemini içermesi şarttır.¹¹

Hakaret suçu, çoğunlukla kullanılan sözlere bağlı olarak gelişen ve değerlendirilen bir suç türü olduğundan ifade özgürlüğü ile yakın bir ilişki içinde bulunmaktadır. Bu yüzden, somut bir olayda kullanılan sözlerin ifade özgürlüğü ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu anlamda hakaret suçları açısından Anayasa m. 24-30 hükümleri ile AİHS m. 9-10 hükümlerinde açık bir şekilde belirtilen ifade özgürlüğü ile ilgili ilkelerin kesinlikle dikkate alınması gerekmektedir.

Hakaret suçu ile ilgili yargılamalarda, suç olarak tanımlanan davranış açısından failin ifade hürriyeti, mağdur yönünden ise onur, şeref ve saygınlığı ile din, vicdan ve kanaat hürriyetine ilişkin temel kişilik hakları çatışmakta ve bu çatışmadan ortaya çıkan uyuşmazlıklar çözüm beklemektedir. Uyuşmazlığın çözümü için bir üst paragrafta belirtilen karşılıklı hakların dengelenmesi yoluna gidilmelidir.

Belirtmek gerekir ki, açık bir şekilde belirtilen düşünceyle bağlantısı olmayan, aslında bir fikir beyanı niteliğinde görülemeyen sövme niteliğindeki fiiller ifade özgürlüğünden yararlanamazlar. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), istikrarlı kararlarında AİHS ile uluslararası insan hakları ile ilgili ulusal ve uluslararası mevzuatı değerlendirmeye tabi tutmaktadır. AİHM, Kamu otoritesini temsil eden kişilerin, görevlerini yerine getirirken görevsel işlevlerini etki altına alan ve onların onur, şeref

¹¹ Y.18.CD, E. 2016/10761, K. 2018/7567, T. 16.05.2018; Y.18. CD, E. 2018/3618, K. 2019/590, T. 08.01.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

ve saygınlıklarını inciten her türlü saldırılara karşı korunmaları gerekliliğini açık bir şekilde belirtmektedir¹².

Bununla birlikte AİHM, kamu otoritesini temsil eden kişilerin görevlerini yerine getirirken sergiledikleri davranışlara ve yapmış oldukları açıklamalara yönelik yapılan eleştirilere karşı daha fazla toleranslı olmaları gerektiğini bazı kararlarında dile getirmektedir¹³.

AİHM, genellikle somut eylem isnadı içermeyen ve kanıtlanması gerekmeyen değer yargılarından oluşan sözlerin keskin bir niteliğe sahip olsa dahi eleştiri ve fikir hürriyeti kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekte ve bu hususu kararlarında vurgulamaktadır.¹⁴

Nitekim Yargıtay'da bazı kararlarında, AİHM tarafından işaret edilen ilkelere uygun bir şekilde değerlendirme yaparak, kullanılan ifadelerin veya yazıların şiddetli, rencide edici nitelikte bulunması halinde, eleştiri hakkı ile belirlenen hudutların dışına çıkmaması gerektiğini, söylenen sözlerin ve yazıların incitici, rencide edici boyuta ulaşmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu ilkeler bağlamında AİHM, kişileri rahatsız eden sözlerin veya davranışların şikâyet hakkının kullanımı ve eleştiri hakkı kapsamında bulunması halinde hakaret suçunun oluşmayacağını belirtmektedir.¹⁵

5237 sayılı TCK m. 125 hükmünde, kişilerin onur, şeref ve saygınlığını hedef alan ve kişileri inciten, küçük düşüren, toplum nezdinde saygınlıklarını zedeleyen nitelikte somut bir eylem veya olgunun atfedilmesi veya söverek bir kişinin onur, şeref ve saygınlığının hedef alınması hali, hakaret suçu olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan

¹² Bkz; AİHM Busuioc-Moldova kararı, 2004, prg. 64; <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-67745>, ET: 01.06.2021.

¹³ Bkz; AİHM Steur-Hollanda kararı, 2003, prg. 39.

¹⁴ Bkz; AİHM Hriko- Slovakya kararı, 2004, prg. 40, 45; Jerusalem-Avusturya kararı, 2001, prg. 44; Sokolowski-Polonya kararı, 2005, prg. 47; Paturel-Fransa kararı, 2005, prg. 37; Harris/Boyle/Bates/Buckley, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Ankara 2013, s.518-520.

¹⁵ Y.18.CD, E. 2016/13403, K. 2019/20, T. 07.01.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

yola çıkararak, kişilerin kişilik haklarından doğan ve sahip oldukları toplumsal değeri gözetmeyen ve insan kişiliğini değersiz hale sokan hakaret suçunun, bireylerin şerefine, onuruna ve saygınlıklarına yapılan saldırı veya saldırılar bütünü olduğunu ifade edebiliriz.¹⁶

Uygulamada genellikle kişiler, kullandıkları sözlerin veya davranışlarının hakaret suçuna konu olamayacağını, sözlerinin eleştiri mahiyetinde olduğunu, ifade özgürlüğü çerçevesinde konunun değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin savunma geliştirmektedirler. Buna karşın, hiç kimse, onurunun, şerefinin ve saygınlığının kaba, saldırgan, aşağılayıcı, onur kırıcı, küçük düşürücü sövme niteliğinde ve benzeri yollarla örselenmesini kabul etmez.

Burada temel sorun, kullanılan sözlerin incitici, aşağılayıcı, küçük düşürücü olup olmadığı, şerefe, onura ve itibara dokunup dokunmadığı ile ilgilidir. Bu nedenle somut bir olayda kullanılan sözlerin, kişiden kişiye, toplumdan topluma, ülkeden ülkeye, zamandan zamana değişebildiği gerçeği gözetilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşamada bazı örnekler vermek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır:

Örneğin; Gerek ulusal mevzuatımız gerekse uluslararası mevzuat karşısında, bir kişinin ulusal kökeninin, ırkının kişiyi küçük düşürdüğü ifade edilemez. Yani kişinin Ermeni, Rum, Türk, Arap veya Fransız olması sırf bu nedenle o kişinin saygınlığını, onurunu, şerefini incitici nitelikte değildir¹⁷. Tam tersine bu tür durumların kişilerin gurur duyacağı hususlar olması gerekir.

¹⁶ Aydın, Devrim, Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, T.C. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y: 2013, C:19, S:2, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Pasifik Ofset – İstanbul 2013, s.879. Tarihsel süreçte de, doğrudan bireylere karşı bir zarar olarak betimlenen hakaret eylemlerinin kişileri küçük düşürdüğüne, gücendirdiğine dair güçlü bir karine olduğu söylenmektedir. Bkz.; Trager, Robert – Dickerson, Donna L., 21.Yüzyılda İfade Hürriyeti, çev. A. Nuri Yurdusev, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınevi, Ankara, 2003, s.226.

¹⁷ YCGK, E: 1964/435, K: 1964/481, T: 30.11.1964; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

Kullanılan bir sözün hakaret suçunu konu olup olmadığı bölgeden bölgeye, toplumun bulunduğu coğrafyaya göre değişebilir. Örneğin batıda yakın bir zamana kadar “zenci” sözcüğünün kullanılması şeref, onur ve haysiyete bir saldırı olarak değerlendirilmezken günümüzde anılan sözcük hakaret olarak kabul edilebilmektedir.¹⁸ Hakaret suçunda yer alan onur, saygınlık, şeref gibi hukuki kavramlar, soyut kavramlardır. Bu nedenle kişilere yönelik saldırılar herkeste her toplumda aynı etkiyi oluşturmayacaktır.

Başka bir söylemle, söylenen sözlerin yaşanılan toplumlarda ve hatta kişilerde farklı farklı algılanması mümkündür. Bu hususa ilişkin birkaç örnek vermek yararlı olacaktır: Örneğin; faşizmin egemen olduğu bir ülkede birine “faşist” demek hakaret sayılmayacaktır. Buna karşın demokratik bir ülkede bir kişiye “faşist” demek hakaret suçu açısından değerlendirme konusu yapılabilecektir¹⁹.

Belirtmek gerekir ki, kullanılan sözlerin hakaret suçuna vücut verip vermeyeceği belli bir toplumun kültürüne, belli bir tarihi dönemine, kişilerin sergilediği görüntüye göre değişebilir. Bu nedenle öğretide, onur kavramının evrenselliğinin esnetildiğine ilişkin görüşlerin yer aldığını söyleyebiliriz²⁰.

Söylenen sözlerin veya davranışların hakaret suçunu oluşturup oluşturmadığının belirlenmesinde, örf ve adet kurallarının temel ölçüt olarak dikkate alınması gerekir²¹. Özellikle hakaret niteliğinde olduğu iddia edilen eylemlerde hedef alınan kişinin vasfı,

¹⁸ Tokbaş, Hakan, Türkiye Mevzuatında Şerefi İhlal, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s.50.

¹⁹ Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku Özel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara Eylül 2015, s.109.

²⁰ Heper, Altan, “Kültürlerarası İlişki Bağlamında İnsan Onuru”, HFSA Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arşivi, "Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - V" , Sempozyum İstanbul Barosu- HFSA Bildiriler / 2, İstanbul Barosu Yayınları, 13-17 Eylül 2010, s.20.

²¹ Özen, Mustafa, “Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi”, TBBD, Sayı 75, Ankara 2008, s. 95.

toplumsal durumu, içinde bulunulan sosyal normlar, eylemin toplumda yarattığı etki ve benzeri unsurlar gözetilmelidir²².

Hakaret suçunun varlığı için, kişinin sahip olduğu toplumsal değeri açısından kişinin kendisinin veya toplumun kişi açısından ortaya çıkan fikir veya duyguları inciten, küçük düşüren eylemlerin ortaya çıkması veya bu nitelikteki tanımlamaların kişiye isnat edilmesi gerekir. Hangi davranışların veya sözlerin şeref ve saygınlığı rencide edici nitelikte olduğu, toplumun ortalama fikir yapısı ve anlayışa göre tespit edilmelidir. Bu hususun belirlenmesinde bireyin özel duyarlılığı ölçü olarak alınmaz²³. Nitekim öğretilerde, basit bir saygısızlığın hakaret ve sövme suçu kapsamında olmadığı yönünde görüşler bulunmaktadır²⁴.

Bundan başka, 5237 sayılı TCK m.125 hükmünün gerekçesinde de; bir şahsa yönelik olarak kullanılan sözün veya gerçekleştirilen hareketin o şahsı incitici, rencide edici bir niteliğe sahip olup olmadığını tespit ederken topluma egemen olan düşüncelerin, örf ve âdetlerin göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir.

Örneğin; bir kişinin söylediği “göbel”²⁵ sözcüğünün eylemin gerçekleştiği yörede hakaret olarak kabul edilip edilmediği araştırılmalı ve bu araştırmaya göre karar verilmelidir.²⁶ Çünkü şeref, onur ve saygınlık kavramları örf ve adet kurallarıyla tanımlanmaktadır.²⁷

²² Y.4.CD, E. 2009/10444, K. 2009/10167, T. 25.05.2009; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²³ Y.16. CD, E. 2017/1949, K. 2017/5852, T. 13.12.2017; YCGK E: 2009/9-190 K: 2009/253, T: 03.11.2009; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁴ Erman, Sahir, Hakaret ve Sövme Suçları, 2. Baskı, İstanbul: İÜFF Döner.Sermaye.İşletmesi Prof. Dr. Nazım Terzioğlu Basım Atölyesi, 1999., s. 80 vd.

²⁵ Göbel sözcüğü; piç, çocuk, yaramaz çocuk. köpek yavrusu anlamlarında kullanılmaktadır. Bkz.; <https://kelimeler.gen.tr/gobel-nedir-ne-demek-132978>, ET: 23.07.2020.

²⁶ Y.3.CD. E.6177, K.6795, T. 23.06.1992; Ayrıca bkz.; Çetin, s.56.

²⁷ Özen, Mustafa, s.95.

Bazen dostça sayılabilecek bir davranış farklı bir kültürde hakaret anlamına gelebilmektedir.²⁸ Örneğin; Gel buraya işareti şeklinde yapılan el hareketi, Avustralya, ABD, Britanya ve Kanada'da birini çağırmak için kullanılmasına karşın, Filipinler'de ise büyük bir hakaret olarak algılanmaktadır. Çünkü bu ülkede bu hareket köpeklere yapılmaktadır.²⁹

Örneğin; başparmağı işaret parmağı ile orta parmak arasına sokup sallama hareketi, Türkiye'de küfür olarak algılanmasına rağmen, Britanya, Kanada ve Avustralya'da çocuklara yapılan bir oyun olan “Burnunu çaldım” oyununu işaret etmektedir.³⁰

Bununla birlikte, insan olmanın verdiği asgari bir şeref ve saygınlık halinin bütün bireyler için farklı uygulamalar yapılmadan himaye edilmesi zorunluluğu bulunan ortak değerler olduğu bilinmelidir. Bu hususun hakaret kavramının kapsamı açısından da değerlendirilmeye alınması gerekmektedir.

²⁸ Heper, s.16.

²⁹ <https://fotogaleri.haberler.com/her-gun-kullandigimiz-el-hareketlerinin-ulkelere/>, ET: 23.07.2020.

³⁰ <https://fotogaleri.haberler.com/her-gun-kullandigimiz-el-hareketleri-nin-ulkelere/>, ET: 23.07.2020.

2. TARİHÇE

Hakaret suçunun tarihsel gelişimini ülkemiz açısından cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere iki ayrı başlık altında değerlendirmek mümkündür.

2.1. Cumhuriyet Döneminden Önce

Hakaret suçlarını Cumhuriyet önceki dönemi İslam Hukuku ve Osmanlı Hukuku olmak üzere iki ayrı başlık altında inceleme konusu yapılabilir.

2.1.1. İslam Hukuku Açısından

İslâm Ceza Hukuku'nda tazir³¹ cezası, had, kısas ve diyetin dışında kalan suçlar için uygulanmaktaydı. Tazir cezası, miktarı önceden tespit edilmemiş olan bir ceza türüdür.³² İslam hukukunda, hakaret suçu işleyen şahıslar tazir cezası ile cezalandırılmaktaydı.³³

Gayri Müslimlerin Müslümanlara yönelik sövme ve hakaret suçlarında, “tazir-i şedid” cezasının yanında “hapis” cezasının da uygulandığından bahsedilmektedir.³⁴

³¹ “Tazir sözlükte, men etmek, engel olmak, edeplendirmek, kınamak, şiddetli dövmek anlamlarına gelmektedir.” Bkz.; Ömer Nasuhi Bilmen, Hukuk-ı İslamiyye ve İstalahat-ı Fıkhiyye Kamusu, İstanbul, ty., III/305; Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul, 1993, III/427.

³² Yakut, Esra: Tanzimat Dönemi'ne Kadar Osmanlı Hukuku'nda Taziri Gerektiren Suçlar ve Cezaları, Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları Sayı: 2, 2006 (Güz), 25-40, s. 25.

³³ Yakut, s. 32; Zahid Aksu, “Şeyhülislâm İbn Kemâl ve Osmanlı İdaresindeki Yeri”, (Şeyhülislâm İbn Kemâl Sempozyumu, Ankara, 1989, s. 171-173.

³⁴ Yakut, s. 37.

2.1.2. Osmanlı Hukuku Açısından

İslam hukukunun uygulandığı Osmanlı Devletinde genel olarak hakaret suçu ile ilgili olarak da İslam hukukuna ilişkin kuralların geçerli olduğunu görmekteyiz. Hakaret ve sövme suçları, Ahkâm-ı şer'iyede "sebb-ü şetm" şeklinde isimlendirilen ta'zir cezasını gerektirmekteydi³⁵. Ta'zir cezası, Osmanlı toplumunda hapis cezası olarak yaygın bir şekilde uygulanmış bir ceza türüdür. Bu ceza türüne fazla sayıda başvurulmuştur.

Osmanlı toplumunda hakaret, sövme, kız kaçıрма, meskene tecavüz, ticarete hile karıştırmak ve gasp gibi suçlara ta'zir cezasının uygulandığı ifade edilmektedir³⁶. Kazif (nitelikli hakaret) suçu, bir kişiye açık bir ifadeyle zina isnadında bulunmak veya nesebini reddetmek şeklinde tanımlanmaktaydı.³⁷

Akıllı, temyiz kudretine sahip, müslüman ve iffetli olma şartlarını taşımayan kişilere zina yaptığı yönünde bir iddiada bulunulduğunda veya ispat şartlarındaki bir eksiklikten dolayı had cezası ta'zir cezasına dönüşmekteydi. Osmanlı hukukunda bu tür suçlara dayak, hapis, sürgün ve para gibi değişik ceza türleri tatbik edilmekteydi³⁸.

³⁵ Osmanlı toplumunda hakaret suçları hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz.; Yıldırım, Fatma; (2020). Osmanlı Toplumunda Küfür Suçu ve Cezası (1600-1650) (Antep Örneği), Gaziantep Üniversitesi Ayıntâb Araştırmaları Dergisi, 3(1), 25-34.

³⁶ Yurtseven, Yılmaz: "Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 3-4, Yıl 2001, ss. 265-292,s. 282.

³⁷ Koç, Mehmet: Osmanlı Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, İslam Hukuku Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora tezi, Konya:2017, s.115

³⁸ Koç, s. 117.

1840 Tarihli Ceza Kanunnâmesi³⁹, hakaret suçu ile ilgili hükümler de içermektedir. Suçlar için belirlenen cezaların aşağı ve yukarı sınırları yoktur. Tek bir sabit ceza içermektedir.⁴⁰

1851 Tarihli Kânun-i Cedîd, toplamda 43 madde içermektedir. Hakaret suçu, ikinci fasılda düzenlenmiştir. 1851 sayılı Kanun'da, cezaların alt ve üst sınırı bulunmaktadır ve hâkime bu konuda takdir yetkisi tanınmıştır.⁴¹

1858 Tarihli Ceza Kanunnâmesi, bir mukaddime ve üç bab şeklinde oluşturulmuştur. Toplam da 264 maddeden ibarettir.⁴² 1858 Tarihli Ceza Kanunnâmesinin, ikinci babında şahıslar aleyhine işlenen suçlar hüküm altına alınmıştır. Kanun'un ikinci babının 5. faslında iftira, sövme ve sırrı ifşa suçları düzenlenmiştir.⁴³ 1858 Tarihli Ceza Kanunnâmesinin birinci babının 7. Faslında, devlet memurlarına muhalefet ve itaatsizlik ve hakaret etmenin cezasına yer verilmiştir.⁴⁴

2.2. Cumhuriyet Döneminden Sonra

Cumhuriyet dönemine bakıldığında hakaret suçu açısından iki farklı dönemin olduğunu ve iki ayrı temel ceza yasasının hüküm sürdüğünü ifade edebiliriz. Önce 765

³⁹ Bu kanun, bir mukaddime, 13 fasıl ve bir hâtimedden ibarettir. Bu kanun, içeriği açısından yerli hükümlere sahiptir ve 41 maddeden oluşmaktadır.

⁴⁰ Akgündüz, Said Nuri: Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunun Kaynakları, dergİabant (AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi), Güz 2016, Cilt:4, Sayı:8, 4:1-16, s. 6-7

⁴¹ Akgündüz, s. 7-8.

⁴² Akgündüz, s. 9.

⁴³ Akgündüz, s. 11.

⁴⁴ Akgündüz, s. 11.

sayılı Türk Ceza Kanunu⁴⁵ yürürlükte olmuş ve daha sonra 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu⁴⁶ yürürlüğe girmiştir.

2.2.1. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Açısından

765 sayılı TCK, hakaret ve sövme suçlarına “şahıslara karşı cürümler” başlıklı 9. babın 7. faslında yer vermiştir. Hakaret suçu m. 480’de hüküm altına alınmıştır.

765 sayılı TCK, hakaret suçunu hakaret ve sövme şeklinde iki ayrı başlık altında tanımlamış ve suç olarak yaptırıma bağlamıştır. 765 sayılı TCK m. 480 hükmüne göre; hakaret suçunun varlığından söz edebilmek için bir şahsın ikiden ziyade bireyin işiteceği tarzda başka bir şahsın şeref ve onuruna dokunacak bir eylem isnat etmesi gerekmektedir. Doğal olarak burada failin hakaret suçuna ilişkin kastının da olması şarttır⁴⁷

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki yasal düzenlemeye göre; hakaret oluşturan eylemin tahrif edilmiş bir belge aracılığı ile gerçekleştirilmesi halinde temel cezadan daha ağır bir ceza öngörülmüştür. Yasal düzenleme, huzurda hakaretin alenen işlenmesi halini de daha ağır bir yaptırıma bağlamıştır. Buna göre, hakaret suçunun alenen işlenmesi hali, nitelikli hal kapsamında değerlendirilmelidir.

Yine 765 sayılı TCK’de hakaret suçunu oluşturan davranışın basın yayın yoluyla gerçekleştirilmesi hali temel cezadan daha ağır bir yaptırıma bağlanmıştır. Hakaret suçunun mağduru hedef alacak şekilde yazılmış mektup, resim veya herhangi bir yazı,

⁴⁵ 765 sayılı Türk Ceza Kanunu (Mülga), Kanun Numarası: 765, Kabul Tarihi: 01.03.1926; RG: T. 13.03.1926, S. 320.

⁴⁶ Türk Ceza Kanunu, Kanun Numarası: 5237, Kabul Tarihi: 26.9.2004, Yayımlandığı RG: T. 12.10.2004, S. 25611, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 43.

⁴⁷ Abdullah Pulat Gözübüyük, Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1988, C: 4, s.512.

telgraf veya telefon gibi araçlar kullanılarak işlenmesi halinde hakaret suçunun huzurda gerçekleştirildiği kabul edilmiştir.

765 sayılı TCK m. 482 hükmünde tanımlanan sövme suçunun varlığı için kasıtlı bir davranışla yani bilerek ve isteyerek bir şahsın ikiden ziyade kişinin duyacağı şekilde başka bir kişinin namus, şöhret, haysiyet ve vakarını hedef alması gerekmektedir.

Sövme suçuna konu eylemin mağdurun huzurunda gerçekleştirilmesi hali daha ağır cezayı gerektiren nitelikli bir hal olarak öngörülmüştü. Bundan başka sövme eyleminin basın yayın yoluyla işlenmesi hali de ağırlaştırıcı nedenler içerisinde tanımlanmıştı.

765 sayılı TCK, hakaret suçu ile sövme suçunu hapis ve para cezasının birlikte uygulanmak üzere yaptırıma bağlamıştır⁴⁸.

2.2.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Açısından

5237 Sayılı TCK'da hakaret suçu yasanın ikinci kitabı olan özel hükümler alanında, kişilere karşı suçlara ilişkin 2. kısmının şerefe karşı suçlar başlıklı 8. bölümünde 125 ve devamı maddelerinde hüküm altına alınmıştır.

Öğretide; 5237 Sayılı TCK'nın 765 sayılı TCK'da özel tahkir suçları çerçevesinde değerlendirilen çok sayıdaki suç tipini tek bir maddede toplama temayülünde olduğu yönünde görüşler ileri sürülmüştür⁴⁹. 5237 Sayılı TCK m. 125/1 hükmünde hakaret suçunun temel şekli tanımlanmıştır. 5237 Sayılı TCK m. 125/3 ve 125/4 hükümlerinde hakaret suçunun ağırlaştırılmış yaptırım içeren nitelikli hallerine yer verilmiştir.

⁴⁸ Gözübüyük, Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi, C: 4, s.531.

⁴⁹ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, ,Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2016, s.479; Centel, N., Zafer, H., Çakmut, Ö.; Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, C. 1, Beta Yayınları, İstanbul, 2007, s.217.

5237 Sayılı TCK m. 125/3-a hükmünde, hakaret olan davranışın kamu görevlisine karşı görevinden dolayı gerçekleştirilmesi hali ayrı bir suç olmaktan çıkarılmıştır. Burada suçun temel cezasından daha ağır bir yaptırımı öngören nitelikli bir hale getirildiğini ifade etmek mümkündür.

5237 Sayılı TCK m. 125/5 hükmüne göre; hakaret suçunun kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevleri nedeniyle gerçekleştirilmesi halinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılacaktır. Bu gibi hallerde zincirleme suça dair hükümlerin tatbik edilmesi gerekecektir⁵⁰.

5237 Sayılı TCK m. 125 ve devamı hükümlerinde genel tahkir suçlarını hüküm altına alırken, özel tahkir suçlarını ise farklı bölümlerde düzenleme gereği duymuştur.⁵¹

Örneğin; halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçu 5237 Sayılı TCK'nın 216. maddesinde, Cumhurbaşkanı'na hakaret suçu 299. maddesinde, yabancı devlet bayrağına karşı hakaret suçu 341. maddesinde düzenlenmiştir.

5237 Sayılı TCK'da genel ve özel tahkir suçları arasında bir ayırım yapılmaktadır. Bu ayırımın neticesinde de genel tahkir suçları ile özel tahkir suçları yasanın farklı bölümlerinde hüküm altına alınmıştır.

Yasa koyucu, özel tahkir suçları açısından devletin saygınlığını ve diğer devletlerle olan ilişkisini gözeterek özel tahkir suçlarını genel tahkir suçlarından ayrı yerlerde düzenleme ihtiyacı hissetmiştir. 5237 Sayılı TCK m.125 hükmünde hakaret suçunun temel ve nitelikli hallerine yer verilmiştir.

Bundan başka aynı yasal düzenlemenin 126. maddesinde suçun maddi unsuru, 127 ve

⁵⁰ Centel, Zafer, Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.217.

⁵¹ Özbek v.d.,Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.479.

128. Maddelerinde hukuka aykırılık unsuru ve 129. maddesinde kusurlulukla⁵² (Haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret) ilgili kural ve ilkelerin hüküm altına alındığını ifade edebiliriz⁵³.

⁵² Öğretide; kusur veya kusurluluk kavramının, işlenen suç nedeniyle failin sorumlu tutulup tutulmayacağı hususundaki değer yargılarını ifade ettiği yönünde görüşler ileri sürülmüştür. Bkz.; Turabi, Selami: Kusurluluk ve Kusurluluğu Etkileyen Haller, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 101, Temmuz 2012, ss: 267-292, s. 268.

⁵³ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 425.

3. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

5237 sayılı TCK'nın 125. maddesine ilişkin gerekçede, hakaret eylemlerinin suç olarak tanımlanması ile korunmak istenen hukuki değer, şahısların onur, şeref ve namusu, toplum nazarında sahip olduğu değer, toplumda yer alan kişiler açısından mevcut saygınlığı olduğu ifade edilmiştir.

Bu bağlamda hakaret suçunda korunan hukuki değer, kişilerin onur, şeref ve saygınlığı olduğunu söyleyebiliriz. Hakaret suçunun varlığı için davranışın kişiyi rencide etmesi gerekir. Başka bir söylemle, hakaret suçundan bahsedebilmek için küçük düşürücü davranışın hakaret kastıyla kişiye yönelik olarak icra edilmesi gerekmektedir.⁵⁴ Buradan hareketle, hakaret suçu ile ihlâl edilen hak veya menfaat, kişilerin şeref, onur ve sosyal saygınlığı olduğu ifade edilebilir.⁵⁵

3.1. Onur

Kişilerin maddi ve manevi varlıklarını koruma ve geliştirme hakları bulunmaktadır. Bu hakkın Anayasa'mızın 17. maddesinde güvenceye bağlandığı görülmektedir. Anayasa'nın 17/2 maddesindeki düzenleme ile insan onuru koruma altına alınmıştır.⁵⁶ Onur terimi, Fransızca honneur ve Latince-İtalyanca onore sözcüklerinden türetilmiştir. Onur kavramı, kişinin kendisine karşı hissettiği saygı, şeref, öz saygı,

⁵⁴ **Y.4.CD, E. 2013/34413, K. 2014/34908, T. 03.12.2014.** Suçun hukukî konusu, yasal düzenleme ile korunan ve suçun ihlâl ettiği "hak" veya "menfaat"tir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz.; Erem, Faruk, "Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin", AÜHFD, Cilt: 37 Sayı: 1, Ankara, 1968, s.12.

⁵⁵ Bayındır, Sinan / Apiş, Özge, "Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi", TBBD, 2010 (91), s.71.

⁵⁶ Emsal karar için bkz. AYM, Bireysel Başvuru, Başvuru Numarası: 2015/14826, KT: 18.04.2019, RG: T. 25.06.2019, S. 30812.

haysiyet, izzetinefis gibi anlamları bünyesinde barındırmaktadır⁵⁷. Bu açıklamadan onur ve şeref kavramlarının birbirlerini tanımladıklarını görüyoruz.

Öğretide, 5237 sayılı TCK m. 125/1 hükmündeki hakaret suçu tanımında yer alan “onur, şeref” kavramlarının sübjektif şerefi⁵⁸ koruduğu, “saygınlık” kavramının ise objektif şerefi⁵⁹ koruduğu yönünde görüşler bulunmaktadır.⁶⁰

Kişinin kendi açısından değeri, onun onuru ve şerefi olarak karşımıza çıkar. Oysa toplum nezdindeki değeri kişinin itibarıdır. Başka bir söylemle kişinin onuru kişinin içinden gelmektedir. Buna karşılık kişinin itibarı ve şöhreti ise kişinin içinde yaşadığı ortamın ve toplumsal değerlerin sonucuna göre tayin edilmektedir. Onur kavramı, insanın kişiliğini, bağımsızlığını, öz değerini ve doğasını işaret eden bir kavramdır. Onur; kişinin sosyal statüsünden, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, isnat yeteneği gibi özelliklerinden bağımsızdır⁶¹.

Onur; devredilmesi, toplumun veya başkalarının izniyle kullanılması mümkün olmayan bir değerdir. Bu niteliği itibariyle ispat edilmesi gerekmemektedir⁶². Onur; saygınlık gibi sahiplenilmez, kazanılmaz, ebediyen insanda kalan ve aslının başkaca bir şeyin karşılayamayacağı kişinin iç dünyasına ait ve yüksek bir değerdir⁶³. Saygınlık ise; kişiye toplum tarafından verilen ve yine topluma kişi tarafından yaratılan bir saygı

⁵⁷ Parmaksızoğlu, Fatma Betül: İnsan Hakları, Ahlak Ve Kültür Açısından “Onur” Kavramına Yaklaşımın Kavramın Tanımlanmasına Etkileri, Dini Araştırmalar, Temmuz - Aralık 2018, Cilt: 21, Sayı: 54, ss. 225-246, s. 229.

⁵⁸ İç veya fiili şeref olarak da ifade edilmektedir.

⁵⁹ Dış veya normatif şeref olarak da anılmaktadır.

⁶⁰ Erman, s.2.

⁶¹ Gören, Zafer, “Türk-Alman Hukukunda Kişiliğin Korunması”, Anayasa Yargısı Dergisi, S.9,1992, s.172.

⁶² Bulut, Nihat, “Eski Yunan’dan Aydınlanma Çağına İnsan Onuru kavramının Gelişimine Genel Bir Bakış”, EÜHFD, C. XII, S. 3-4 (2008), s.2.

⁶³ Ünver, Yener, “Ceza Hukuku Felsefesi Açısından İnsan Onuru ve Mevzuatımız”, CHD, Y:3, S.7 Ağustos 2008, s.41.

görme halidir. Onur, insanın doğması ile doğal olarak varken; saygınlık ise, toplum tarafından denetlenir ve değerlendirmeye tabi tutulur.⁶⁴

3.2. Şeref

Şeref Arapça kökenli bir kelimedir ve ululuk, yükseklik, övünç, övünme, üstünlük, onur duygusu anlamlarına gelmektedir⁶⁵.

Öğretide şeref kavramının, öznel ve iç şeref; nesnel ve dış şeref olmak üzere iki başlık altında inceleme konusu yapıldığı görülmektedir⁶⁶. Bir kişinin toplum içerisinde kendi sosyal değeri hakkındaki düşüncelerine isnat edilen şeref sübjektif ve iç şeref olarak tanımlanmaktadır. Buna karşın başkalarının kişi hakkındaki düşüncelerine ve toplum içerisindeki saygınlığına isnat edilen şeref ise objektif ve dış şeref olarak ifade edilmektedir⁶⁷.

3.3. Şeref Varlığının Korunması

İnsan, hem fiziksel (maddi) hem de manevi yönü olan bir varlıktır. İnsanın maddi (fiziksel) unsurunu fizik kişiliği (vücut) oluşturur. Bu maddi unsura yönelik, örneğin yaralama, öldürme gibi eylemler buna ilişkin suçlarla korunurken, insanın manevi yapısına, yani şerefine ve onuruna yönelik eylemler hakaret ve benzeri suçlarla koruma altına alınmıştır. Bu suçlar şerefe karşı suçlar olarak tanımlanmaktadır⁶⁸.

Belirtmek gerekir ki, insan olarak birey yalnızca biyolojik bir varlık demek değildir. Kişinin, yaratıcılık, yetenek, erdem, onur ve benzeri şekilde birçok yönü vardır. Bu

⁶⁴ Tarhan, s.275.

⁶⁵ Par, Arif Hikmet: Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Sözlük, Serhat Yayınları, İstanbul, 1990, s.428.

⁶⁶ Erman, Sahir, Hakaret ve Sövme Suçları, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi, İstanbul 1989, s.1-2.

⁶⁷ Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.104; Bayındır, Sinan / Apiş, Özge, s.71.

⁶⁸ Üzülmüş, İlhan, "Hakaret Suçu", CHD, Y: 5, S: 12, Ankara 2010, s.41.

unsurlar hep birlikte karşımıza kişilik olarak çıkmaktadır⁶⁹. İnsanı ruhsuz, içi boş bir yaratık olarak tanımlamak doğru olmayacaktır⁷⁰.

Başka bir söylemle kişinin biyolojik, entelektüel ve moral varlığını birbirinden bağımsız kurumlar olarak ele alamayız.⁷¹ Hukuk, toplum içindeki ekonomik, siyasi, sosyal, düşünsel ve ahlaki yaşayışın sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için insanın en kutsal varlığı olan şerefini ve haysiyetini korumak amacıyla vardır⁷². Her insan, kutsal bir varlık olarak görülmeli, kendi başına bir amaç olarak ele alınmalı ve her insanın moral bütünlüğüne saygı duyulmalıdır⁷³. İnsanın moral bütünlüğü, İnsanın köken, cinsiyet, yaş gibi özelliklerinden bağımsızdır⁷⁴. İnsanın moral bütünlüğünü ise, onuru oluşturmaktadır. Bu anlamda, insanın onurunun ulusal ve uluslararası alanda koruma altında alınması gerekmektedir.

3.3.1. 1982 Anayasası

2709 sayılı 1982 Anayasası'nın⁷⁵ başlangıç kısmında her bir vatandaşın onurlu bir hayat sürme hakkına sahip olduğu, ikinci maddesinde bu ilkelere tabi olduğu, beş ve on yedinci maddelerinde ise vatandaşın maddi manevi haklarını geliştirme amaç ve görevinden bahsedilmiştir. Anayasamızın 15. maddesinde ise kişinin maddi ve manevi

⁶⁹ Çelenk, Halit, Hukuksuz Demokrasi, Çağdaş Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 1994, s.9.

⁷⁰ Özbek, Veli Özer/Kanbur, R., Mehmet Nihat/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/ Tepe, İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 5.Baskı, Ankara 2014, s.90.

⁷¹ Çelenk, Hukuksuz Demokrasi, s.46.

⁷² Karayalçın, Yaşar, "Türk Hukukunda Şeref Ve Haysiyetin Korunması", AÜHF, Y:1962 C: 19 S: 1-4, s. 253-254.

⁷³ Öktem, Ülker, Kant Ahlakı, Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi, C:18, Yayıncı: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 2007, s.5.

⁷⁴ Heper, s.17.

⁷⁵ Anayasa metni için bkz.; RG: T. 9.11.1982, S. 17863 (Mükerrer).

varlığının bütünlüğü mutlak haklardan sayılarak hiçbir durumda müdahale edilemeyeceği belirtilmiştir.

Anayasal düzenlemelere baktığımızda, kişinin haysiyet ve onurunun sadece sosyal bir kavram olmadığını, bu kavramın Anayasa ile koruma altına alınan anayasal bir kavram olduğunu görmekteyiz. Hatta Anayasa Hukukunda insan onuru kavramının en üstün ilke olarak ele alındığını söyleyebiliriz⁷⁶.

1982 Anayasası'nın temel hak ve hürriyetleri düzenleyen maddeleri, AİHS ile uyum içerisinde olduğu söylenebilir⁷⁷. Anayasa'nın 90/5. maddesinde, yöntemine uygun bir şekilde yürürlüğe giren milletlerarası antlaşmaların yasa gücünde olduğu ifade edilmiştir. Bu tür uluslararası sözleşmeler hakkında Anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurulması mümkün değildir.

Yöntemine uygun bir şekilde yürürlüğe giren temel hak ve özgürlüklere dair milletlerarası sözleşmeler ile yasaların aynı konuda farklı hükümler içermesinden dolayı ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınacaktır.

"İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesi" (AİHS)⁷⁸, iç hukukumuzun uyulması zorunlu bir parçası haline gelmiştir. Kanunla milletlerarası hukukta çelişki olduğunda milletlerarası hukuk uygulanacaktır. Temel hak ve özgürlüklere dair milletlerarası antlaşmalar, Anayasayla Kanunlar arasında bir konumda yer almaktadır.

⁷⁶ Ünver, s.55.

⁷⁷ Özbudun, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, s.108.

⁷⁸ 19.3.1954 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 10.3.1954 tarih ve 6366 Sayılı Yasayla onaylanmıştır.

3.3.2. Uluslararası Sözleşmeler

AIHS'in 3. maddesinde⁷⁹, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 1 ve 12. maddelerinde⁸⁰, Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin⁸¹ 7,10 ve 17. maddesinde, Dine ve İnanca Dayalı Müsamahasızlığın ve Ayrımcılığın Bütün Şekilleriyle Ortadan Kaldırılması Hakkında Bildiri'nin⁸² 3. maddesinde, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin⁸³ 16. maddesinde, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme'nin⁸⁴ başlangıç kısmında, Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'nın⁸⁵ 5. Maddesinde kişilerin şeref varlıklarının koruma altına alındığı, korunan şeref varlığının, temel insan hakları, insanlık onuru ve insanın değerinden ayrı düşünülmeceği güvence altına alınmıştır.

Buradan çıkan sonuç şudur; İnsan haklarını güvenceye alan bütün kurallar, insan onurunu, haysiyetini, değerini, kişinin şeref bütünlüğünü koruma altına almaktadır⁸⁶. Bu nedenle gerek ulusal gerek uluslararası alanda kişinin şeref varlığına yönelik

⁷⁹ RG: T. 19.03.1954, S. 8662.

⁸⁰ RG: S. 7217, T. 27.05.1949.

⁸¹ Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi için bkz.; <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf>; ET: 03.06.2021.

⁸² Din veya İnanca Dayanan Her Türlü Hoşgörüsüzlüğün ve Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri metni için bkz.; https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_21.pdf; ET: 03.06.2021.

⁸³ Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme metni için bkz.; https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_08.pdf; ET: 03.06.2021.

⁸⁴ Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme metni için bkz.; https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_07.pdf; ET: 03.06.2021.

⁸⁵ Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı (Afrika Şartı) metni için bkz.; <https://burakgemalmaz.com/wp-content/uploads/2015/05/01-1981-june-27-af-ihhc59f.pdf>; ET: 03.06.2021.

⁸⁶ Akıllıoğlu, Tekin, İnsan Hakları-1 Kavram, Kaynaklar ve Koruma Sistemleri, AÜSBF, İnsan Hakları Merkezi Yayınları no:17, Ankara,1995,s.17.

saldırlara karşı korunması gerektiği, bu korunmanın sağlanamaması durumunda, insan kişiliğinin bir bütün olarak korunmuş sayılamayacağı ifade edilebilir⁸⁷.

Bireyler insan olarak doğmaları nedeniyle sahip oldukları şeref varlıklarının hukuk sistemleri tarafından korunması gerekmektedir. İnsanın şerefli, dürüst, üretken, verimli sayılması için, hukuk sistemlerinin, kişinin şeref ve saygınlığına yönelik haksız saldırılara karşı kişileri koruması gerekmektedir. Bu kişinin, düşünsel, ekonomik, siyasi, sosyal ve ahlaki açıdan bir obje olmaktan çıkartılması ve manevi varlığının korunması ile mümkün olacaktır.⁸⁸ Kişilerin insan olma hasebiyle sahip oldukları şeref varlıkları hem cezai hem idari hem de hukuki yaptırımlarla korunmaktadır. Özellikle Ceza hukukumuzda önemli bir ilke olan “insan onurunun dokunulmazlığı” çerçevesinde kişinin onuruna, şeref ve haysiyetine dokunan eylemler suç olarak değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır⁸⁹. Diğer bir deyişle; insan onurunu, şerefini ve saygınlığını ihlal eden hakaret niteliğindeki eylemlerin 5237 sayılı TCK m. 125 hükmü uyarınca hakaret suçu bağlamında cezalandırılacağını ifade edebiliriz.

⁸⁷ Karayalçın, s.253.

⁸⁸ Karayalçın, s.253.

⁸⁹ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.90.

İKİNCİ BÖLÜM:
BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ, KARŞILAŞTIRMALI
CEZA KANUNLARINDA HAKARET SUÇUNUN
DÜZENLENİŞ BİÇİMİ

4. HAKARET İLE TEHDİT SUÇUNUN KARŞILAŞTIRILMASI

Hakaret suçunun benzer suçlarla karşılaştırması yapılması açısından öncelikle değerlendirilmesi gereken suç, tehdit suçudur. Çünkü hakaret niteliğindeki bazı sözlerin tehdit suçu kapsamında da değerlendirilmesi mümkündür.

Nitekim yüksek mahkeme kararlarına bakıldığında, cinsel içerikli bazı sözlerin hakaret görünümü içermesine rağmen failin amacı itibariyle tehdit suçu kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Bu nedenle, hakaret suçu ile tehdit suçunun karşılaştırılması zorunlu görülmüştür.

4.1. Tehdit Suçu (TCK m. 106)

5237 sayılı TCK m. 106/1 hükmünün 1. cümlesindeki tanıma göre tehdit suçunun oluşabilmesi için failin bir başka kişiyi veya bu kişinin yakınının yaşamına, bedensel veya cinsel dokunulmazlığına karşı bir saldırı yapılacağından söz ederek korkutması gerekmektedir. Bu anlamda tehdit suçunun yaşama hakkına, vücut bütünlüğüne veya cinsel dokunulmazlığa yönelik olması gerekir.

5237 sayılı TCK m. 106/1 hükmünün ikinci cümlesindeki sair tahdidat suçunun oluşması için failin bir başka kişiyi malvarlığı açısından büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte bulunması gerekir. 5237 sayılı TCK m. 106/1 hükmünün ilk cümlesindeki tehdit suçu ile hakaret suçunun ayrımının belirlenmesi gerekmektedir. Bu anlamda, fail tarafından tehdit olarak

kullanılan sözlerin özünde, 5237 sayılı TCK m. 125 hükmü kapsamında kalan bir sövme ifadesi içermesi de mümkündür. Burada önemli olan bu ifadenin cinsel dokunulmazlığına yönelik bir tehdit ifadesi olup olmadığıdır. Bu ifadenin cinsel dokunulmazlığa yönelik tehdit ifadesi mi yoksa sövme ifadesi mi olduğunun tespiti konusu, olayın özellikleri, fail ve mağdurun konumu, suçun işlendiği yer ve işleme şekli ile ifadelerin öncesinde ve sonrasındaki ifadeler dikkate alınarak değerlendirilmelidir⁹⁰.

Hakaret görünümlü tehdit suçu ile kastedilen cinsel dokunulmazlığa yönelik tehdit suçudur. Bazen sinkaflı sözler kullanılarak edilen küfürlerin tehdit anlamında değerlendirilebilmesi mümkündür. Nitekim zaman zaman Yargıtay'ın bazı olaylarda sinkaflı küfürleri cinsel dokunulmazlığa yönelik tehdit suçu olarak değerlendirdiğine şahit olmaktayız. Bu konuyu yüksek mahkeme kararları nezdinde örneklendirmek yararlı olacaktır. Yüksek mahkemenin cinsel dokunulmazlığa yönelik tehdit olarak değerlendirdiği sinkaflı sözlerden bazıları şunlardır.

- “senin yedi sülaleni sinkaf ederim”⁹¹
- “senin hayatının a...koyacağım”⁹²
- “....seni yaparım, sülaleni yaparım ...”⁹³
- "seni öldüreceğim, seninsinkaf edeceğim"⁹⁴

⁹⁰ Y.4.CD, E: 2020/19713, K: 2021/3301, T: 08.02.2021: “...Buna göre dosya kapsamında sanığın katılana yönelik; “Koray senin hayatının a.. koyacağım. Bu yaptığın son yanlışlar, bekle beni her an arkanda olabilirim, o kelimeleri seçerek kullanmayı öğreteğim ben sana.” şeklinde mesaj içeriğinin bulunması karşısında, bu ifadelerin; kullanıldığı şekil, yöneldiği kişi ve olayın kapsamından, katılanın hayatına tehdit mahiyetinde olduğu, dolayısı ile eylemin de bir bütün olarak tehdit suçunu oluşturduğu, ayrıca hakaret suçuna vücut vermediği anlaşılmalı, sanık hakkında tehdit ve hakaret suçundan iki ayrı hüküm kurulması hukuka aykırı görülmüştür...”

⁹¹ Y.4.CD, E: 2016/7534, K: 2016/10763, T: 30.05.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁹² Y.4.CD, E: 2020/19713, K: 2021/3301, T: 08.02.2021; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁹³ Y.4.CD, E: 2013/40566, K: 2016/4015, T: 03.03.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁹⁴ Y.4.CD, E: 2017/19493, K: 2017/27036, T: 06.12.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

4.2. Karşılaştırmalı Ceza Kanunlarında Hakaret Suçunun Düzenleniş Biçimi

Bu bölümde hakaret suçları ile ilgili olarak ceza hukuk sistemine etkileri açısından Alman ve İtalyan ceza kanunları ve hukuk sistemleri değerlendirmeye alınmıştır.

4.2.1. Alman Ceza Kanununda Hakaret Suçu

Alman Ceza Kanunu'nda hakaret niteliğindeki eylemler yaptırıma tabi tutulmaktadır. Alman Ceza Kanunu'nda hakaret niteliğindeki suçların 185 ile 200. maddeler arasında hüküm altına alındığı görülmektedir⁹⁵. Alman Ceza Kanunu m. 185 hükmünde, sövme niteliğindeki hakaret suçunun yaptırıma bağlandığı görülmektedir.⁹⁶ Bu maddede düzenlenen suçun mağdurun bedenine yönelik bir hareket vasıtasıyla işlenmiş olması halinde ağırlaştırılmış yaptırım uygulanacaktır.⁹⁷

Alman Ceza Kanunu'nun hakaret suçunun düzenlendiği 186. maddesinde; bir kişinin başka bir şahıs ile ilgili olarak, kişinin onurunu, şerefini ve saygınlığını incitebilecek, küçük düşürebilecek veya kişiyi toplum önünde aşağılayabilecek nitelikte bir olguyu isnat etmesi veya bunu yayması suç olarak tanımlanmıştır. Bu olgunun gerçekliği ispatlanmış bir olgu olmaması durumunda failin bir yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür. Şayet gerçekleştirilen hakaret eylemi aleni olarak veya yazı ile yayarak işlenmiş ise hapis cezası açısından daha ağır bir yaptırım uygulanacaktır.⁹⁸

Alman Ceza Kanunu'nun 187. maddesinde; bir kişinin, gerçek olmadığını bildiği halde, başka bir kişi ile ilgili olarak, onun onurunu, şerefini ve saygınlığını incitebilecek veya onu toplum nazarında aşağılayabilecek veya iktisadi alanda itibarını

⁹⁵ Feridun Yenisey, Gottfried Plagemann, 15 Mayıs 1871 Tarihli Alman Ceza Kanunu, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2009, s. 266-272.

⁹⁶ Bir yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılacağı öngörülmüştür.

⁹⁷ Burada iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür.

⁹⁸ Burada failin iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür.

zedeleyecek tarzda, gerçek dışı bir olguyu atfetmesi veya yayması halinde cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.⁹⁹

Burada failin eylemini alenen, bir toplantıda veya yazılar yoluyla yayarak gerçekleştirmesi hali hapis cezası açısından daha ağır bir yaptırıma bağlı kılınmıştır.¹⁰⁰

Alman Ceza Kanunu'nda (m.185-200) hakaret suçu bağlamında şu hususlar düzenleme konusu yapılmıştır:¹⁰¹

- 1) Sövmeye,
- 2) Hakaret,
- 3) İftira,
- 4) Politikacılara hakaret ve iftira,
- 5) Ölünün hatırasına hakaret,
- 6) Kesin hükümlerle gerçeğin ispatı,
- 7) Gerçeğin ispatına rağmen ceza verilmesi,
- 8) Haklı çıkarların dikkate alınması,
- 9) Şikâyet,
- 10) Karşılıklı hakaret,
- 11) Hükümün ilanı.

Alman hukukunda şerefe karşı hakaret eylemleri üç ayrı başlık altında inceleme konusu yapılmaktadır. Bu başlıklar şunlardır:

⁹⁹ Bu durumda fail iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılacaktır.

¹⁰⁰ Bu durumda fail beş yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılacaktır.

¹⁰¹ Centel, N., Zafer, H., Çakmut, Ö. Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, C. 1, Beta Yayınları, İstanbul, 2007, s.212.

1) Sövme (dar anlamda): Yasada tanımı yapılmamıştır. Hakaret suçu açısından diğer başlıklara uymayan fiiller bu başlık altında değerlendirilecektir¹⁰².

2) Hakaret suçu: Bu suçun oluşumu için failin mağdurun şerefini aşağılayan bir eylem veya olgu isnat etmesi gerekmektedir. Burada failin bu fiilin doğruluğunu ayrıca ispatlayamaması da şart olarak aranmaktadır¹⁰³.

3) İftira Niteliğinde Hakaret Suçu: Bu suçun oluşumu için failin mağdura isnat ettiği eylemin veya olgunun gerçekte ilişkisinin olmadığını tespit edilmiş olması gerekir¹⁰⁴.

Alman Ceza Kanunu, hakaret suçunda failin bir başka kişiye isnat ettiği olgunun doğru olmadığını bilmesi şart olarak aranmamaktadır. Buna karşılık iftira niteliğindeki hakaret suçunda failin bir başka kişiye isnat ettiği eylemin veya olgunun doğru olmadığını bilerek ve isteyerek isnat etmiş olması şart olarak aranmaktadır¹⁰⁵.

4.2.2. İtalyan Ceza Kanununda Hakaret Suçu

Hakaret suçu ile ilgili olarak İtalyan ceza hukukuna baktığımızda, ilk ele alınması gereken metin 1930 tarihli kanundur.

¹⁰² Erman, Sahir, Hakaret ve Sövme Suçları, 2. Baskı, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Prof. Dr. Nazım Terzioğlu Basım Atölyesi, İstanbul: 1989, s.25.

¹⁰³ Yani isnat edilen olgu doğru olsa dahi ispat edilememesi durumunda bu suçun varlığı söz konusu olacaktır. Bkz.; Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, s.25.

¹⁰⁴ Yasal düzenlemelere bakıldığında Alman hukukunun iddianın ispatına önem verdiği söylenebilir. Bkz.; Yenisey, Feridun, Ceza Hukukuna Giriş- Alman Ceza Hukuku -Kusur İlkesi- Ceza Hukukunun Sınırları, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2007, s.90.

¹⁰⁵ Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, s.26.

1930 tarihli ceza yasasının 290. maddesinde¹⁰⁶; devlet başkanına, hükümet organ ve memurlarına karşı işlenen hakaret ve sövme suçlarının daha ağır yaptırıma tabi tutulduğu görülmektedir. Bu yasal düzenlemede belirtilen öznelerle yönelik tahkir oluşturan eylemlerin aynı zamanda ayrı bir tahkir suçu olarak ele alındığını söyleyebiliriz¹⁰⁷.

765 sayılı TCK, 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'ndan iktibas edilerek alınmıştır.¹⁰⁸ İtalyan Hukukunda, 765 sayılı TCK hükümlerine benzer hükümlerin yer aldığını görmekteyiz. Hatta isnadın ispatı hâli de benzer şekilde düzenlenmiştir.

İtalyan ceza hukuku sisteminde hakaret ve sövme suçlarında ayırıcı temel ölçüt, eylemin mağdurun huzurunda gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği esasına dayanmaktadır. Bu anlamda hakaret ile sövme suçu arasında bir fark olduğu söylenebilir. Bu sınıflandırma, suç oluşturan davranışın mağdurun huzurunda olup olmadığına göre tespit edilmektedir.

Mağdurun huzurunda gerçekleştirilen kişini onuruna yönelik saldırı oluşturan eylemler 'sövme' suçu olarak tanımlanmaktadır. Buna karşılık mağdurun yokluğunda gerçekleştirilen ve kişinin onuruna yönelik eylemler ise hakaret suçu kapsamında değerlendirilmektedir¹⁰⁹.

¹⁰⁶ 1930 İtalyan Ceza Kanunu'nun 1957 yılında değiştirilen 290. maddesinde. Ayrıntılı açıklamalar için bkz.; **Artuk, Mehmet Emin**: "Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama Suçu (5237 Sayılı TCK m. 301)", TBB Dergisi, Sayı 70, 2007, ss. 214-243, s. 222.

¹⁰⁷ Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, s.26.

¹⁰⁸ Özen, Mustafa: 5237 Sayılı Ceza Kanunu'na İlişkin Eleştiriler, TBB Dergisi, Sayı 65, 2006, ss. 200-213, s. 200. Adalet Bakanı Zanerelli tarafından İtalyan Parlamentosuna sunulduğu için 1889 tarihli Ceza Kanunu onun adı ile anılmaktadır. Majno, İtalyan ceza Kanunu'nun daha iyi anlaşılması için "Türk Ceza Kanunu Şerhi" isimli eseri bakanlıkça Osmanlıca hali ile yayınlanmıştır. Eser için bkz.; Majno, Ceza Kanunu Şerhi, Türk ve İtalyan Ceza Kanunları, 2, Yargıtay Yayınları No: 4, Ankara 1978.

¹⁰⁹ Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, s.26.

İtalyan ceza hukuku sisteminde, mağdurun yokluğunda kişinin onuruna yönelik ve aşağılayıcı nitelikteki eylemler, mağdurun kendisini savunma imkanı bulunmadığı gerekçesiyle daha ağır bir yaptırıma tabi tutulmuştur. İtalyan ceza hukukunda, kişinin şerefine yönelik aşağılayıcı nitelikteki eylemlerin alenen işlenmesi ve hakaret oluşturan davranışların resmi belge aracılığı ile gerçekleştirilmesi daha ağır yaptırımı gerektiren hal olarak kabul edilmiştir¹¹⁰.

Ayrıca İtalyan ceza hukukunda, bir kişiye yönelik eylem ve olgu isnadının göreviyle ilgili olarak bir memura karşı gerçekleştirilmesi halinde ‘isnadın ispatı’ kurumu devreye girmektedir. Bunun için, bu isnat nedeniyle mağdur hakkında ceza kovuşturması aşamasına geçilmesi ve şikâyetçinin açıkça istemde bulunması şartları aranmaktadır¹¹¹.

¹¹⁰ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.26.

¹¹¹ Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, s.27.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

HAKARET SUÇUNUN UNSURLARI

Hakaret oluşturan davranışların yaptırıma tabi tutulması ile korunan hukuki değer şahısların onur, şeref ve saygınlığıdır. Bu yüzden hakaret suçunun oluşması için suçun tüm unsurları ile birlikte ortaya çıkması gerekir. Burada hakaret suçunun oluşup oluşmadığı hususu suçun yasal tanımındaki unsurları ile birlikte değerlendirilmesi gerekir¹¹².

Türk Ceza Hukukunda da geçerli olan kanunilik ilkesi, bir eylemin suç oluşturup oluşturmadığı hususunun yasa koyucunun yasada yaptığı suç tanımı ile tespit edilmesi halini işaret etmektedir. Bu nedenle suçun yasal düzenlemede tanımı yapılan tipik bir davranıştan ibaret olduğu ve suç tanımına uymayan davranışların suç oluşturmayacağı gözetilmesi gereken bir kural olarak karşımıza çıkmaktadır¹¹³.

Suç, eylemin tipikliği ile şekil almakta ve bu tipiklik sayesinde ortaya çıkmaktadır. Eylemin tipikliği, hukuka aykırılığa karine oluşturur¹¹⁴.

¹¹² Emsal karar için bkz.; Y.4.CD, E: 2020/26174, K: 2021/1851, T: 25.01.2021; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹¹³ Göktürk, Neslihan: “Suçun Yasal Tanımında Yer Alan “Hukuka Aykırılık” İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt:7 Sayı:1 Yıl 2016, ss. 407-450, s. 414.

¹¹⁴ Koca, Mahmut / Üzülmöz, İlhan, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 251.

5. TİPİKLİĞİN MADDİ UNSURLARI

5.1. Fail

5.1.1. Gerçek Kişiler

5237 sayılı TCK m. 125 hükmüne göre; hakaret suçunda fail, hakaret oluşturan davranışı gerçekleştiren kişidir. Bu anlamda hakaret suçunun faili, bir kişiye onur, şeref ve saygınlığını küçük düşürecek şekilde somut bir fiil veya olgu izafe eden veya sövmek şeklindeki davranışlarla bir kişinin onur, şeref ve saygınlığına saldırıda bulunan kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada fail, suçu işleyen kişidir, yani suçu gerçekleştiren, davranışlarıyla suç yolunda ilerleyen bir kimsedir. Suçu işleyen bir kişinin olmaması halinde suçun da olmadığı söylenebilir¹¹⁵.

Hakaret suçunda fail ancak gerçek bir kişi olabilir.¹¹⁶ Hakaret suçunda herkesin fail olabilmesi mümkündür¹¹⁷. Failin kadın, erkek veya çocuk olması suçun varlığı açısından önem arz etmez. Ayrıca failin kamu görevlisi olup olmamasının 765 sayılı TCK'nın aksine herhangi bir önem arz etmemektedir.¹¹⁸

Yine failin isnat yeteneğinin bulunup bulunmaması önemli değildir. Ancak bu durumdaki kişilerin cezalandırılabilme koşulları ve sorumlulukları bakımından isnat yeteneğine¹¹⁹ sahip olması şarttır. Isnat yeteneği açısından bakıldığında, akıl hastaları,

¹¹⁵ Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.239.

¹¹⁶ Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, Yayın Matbaacılık, Ankara, 2007,s. 971.

¹¹⁷ Erman, s.28 vd.

¹¹⁸ 765 sayılı kanunun yürürlükte olduğu dönemde, kamu görevlisinin görevini yaptığı sırada kişilere hakaret etmesi halinde cezanın artırılması yoluna gidilmekteydi (m. 251.).

¹¹⁹ Isnat yeteneği, failin anlama ve isteme yeteneğini ifade eder ve normatif teoride kusurluluğun ön şartı olarak kabul edilir. Bkz.; Karakehya, Hakan/Usluadam, Asena Kamer: Türk Ceza Hukuku Öğretisinde Suçun Manevi Unsuru Bağlamında Suç Genel Teorisine İlişkin Görüşler, CHKD, Cilt: 3, Sayı: 2, 2015, ss. 1-24, s.9.

çocuklar ve bunlar dışındaki ayırt etme kudretine sahip olmayanların da hakaret suçunun faili olabileceğini, ancak cezai yaptırıma uğratılmayacaklarını söyleyebiliriz.

5.1.2. Tüzel Kişiler

Sadece gerçek kişiler hakaret suçunda fail olabilir. Yani sadece gerçek kişiler hakkında cezai yaptırım uygulanabilir. Yasal düzenlemede suçun faili olarak yer verilen “kimse” ibaresi ile gerçek kişiler kastedilmektedir¹²⁰. Burada Anayasa’nın 38. maddesindeki ceza sorumluluğun şahsiliği ilkesine ilişkin hükmün dikkate alınması gerekir. Bu anayasa hükmüne destek veren 5237 sayılı TCK m. 20 hükmünde yer alan düzenlemeye göre ise tüzel kişililer fail olamayacaklardır. Burada hakaret suçu nedeniyle yasada belirtilen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımların uygulanması saklı tutulmuştur¹²¹. Dolayısıyla tüzel kişiler, hakaret suçunun faili olamazlar¹²².

Yukarıda ifade edilen yasal düzenlemeler ışığında tüzel kişilerin hakaret suçunun faili olamayacaklarını ifade edebiliriz. Bu durumda olan tüzel kişilerin temsilcilerinin hakaret suçunu işlemeleri halinde bu kişilerin yetkili olduğu tüzel kişiler cezalandırılmaz. Burada hakaret suçunu işleyen tüzel kişi temsilcisi konumundaki gerçek kişi, eyleminden kişisel olarak sorumlu tutulacaktır.¹²³

¹²⁰ Dönmezer Sulhi, Erman Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 9. Bası, C. II, Beta Yayınları, İstanbul 1986, s.445.

¹²¹ “Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri” ile ilgili düzenlemeye 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 60. maddesinde yer verilmiştir.

¹²² Yenidünya, Ahmet Caner/Alşahin, Mehmet Emin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 68, Ocak-Şubat 2007. s. 45.

¹²³ Yenidünya/Alşahin, s.45. Belirtmek gerekir ki, cezai yaptırımlar örgütlü insan toplulukları ve tüzel kişilerin yapısına uygun değildir. Zira tüzel kişilerin, suç işlemeye elverişli maddi yapıları ve hareket yetenekleri yoktur; bu nedenle, tüzel kişilerin gerçek kişiler gibi suç işleyemeyecekleri çok açıktır. Bkz.; Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara 2007, s.445. Tüzel kişilerin adına hakaret suçunun gerçek kişiler tarafından işlenmiş olması halinde, tüzel kişinin ceza sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Burada hakaret suçunu oluşturan davranışı gerçekleştiren ve tüzel kişiliğin ilgili organlarında görevli olan kişiler cezai anlamda sorumlu tutulacaktır.

Belirtmek gerekir ki hakaret suçunu işleyen tüzel kişi üyeleri yanında bu suçtan haberi olmayan üye ve ortakların cezalandırılması başkalarının fiilinden sorumlu olma halini gündeme getirir. Bu durumun cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olduğu çok açıktır.¹²⁴

5.1.3. Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçlarında Sorumluluk

“Cezai sorumluluk” başlıklı 5187 sayılı Basın Kanunu¹²⁵ m. 11/2 hükmünde; süreli yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibinin sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Süreli yayınlarda eser sahibinin belli olmadığı veya yayım anında cezai ehliyetinin bulunmadığı veya Türkiye’de bulunmaması sebebiyle yargılanamadığı veya verilecek cezanın eser sahibinin başka bir suç nedeniyle kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmediği durumlarda sorumlu müdür ve yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi vasıflara sahip olabilen sorumlu müdürün tabi olduğu yetkilinin sorumlu olacağı belirtilmiştir (Basın K. m.11/2).

Bununla birlikte, bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması da mümkündür. Bu durumda bundan doğan sorumluluk yayımlatana ait olacaktır (Basın K. m.11/2). Kanun koyucu, hakaret suçunun basılmış eserler yoluyla gerçekleştirilmesi halinde, satanın ve dağıtanın sorumluluğuna gitmemiştir. Sorumlu müdür veya yardımcısı, hakaret suçunu oluşturan eserin yayımlanmasına açıkça karşı çıkmış ise, yayımlanan eserden kaynaklanan sorumluluğun yayımlatana ait olacağı söylenebilecektir.

Süreli ve süresiz yayınlarda, eser sahibi haricindeki şahısların da sorumlu olacakları hüküm altına alınmıştır. Buradaki sorumluluğun, şahısların kendi kusurlarına, kasıtlı

¹²⁴ Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenedünya Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara 2007, s.436.

¹²⁵ RG: T. 26.6.2004, S. 25504.

veya taksirle davranıp davranmadıklarına bakılmaksızın sorumlu tutulması gerektiği kuralına dayalı objektif sorumluluk olduğu söylenebilir (Basın K. m.11).

Öğretide, bu durumun cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır¹²⁶. Kanun koyucu, burada sorumlu müdürün veya sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin süreli yayının her nüshasını yayından önce denetlemesi zorunluluğunu getirmiştir. Bu öznelerin gerekli denetimi yaparak suç oluşturan unsurları gidermesi gerekir. Bu öznelerin, mesleğin kendisinden kaynaklanan bu ödevi ihmal etmemesi gerekir. Burada önemli olan husus suç oluşturan yayını engellemesi ve bu konuda gerekli özenin gösterilmesi zorunluluğudur. Sorumlu müdürün veya sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin bu zorunlulukları öngörmesi açısından bu sorumluluğun hüküm altına alındığını ifade edebiliriz¹²⁷.

Sorumlu müdürün veya bu kişinin bağlı olduğu yetkilinin denetim görevini yerine getirip getirmemesi önemli değildir. Yani bu kişinin kasten veya taksirli bir şekilde kendi üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirip getirmediği gözetilmeksizin eser sahibinin işlediği suçtan dolayı yaptırıma tabi tutulması mümkündür. Burada sorumlu müdüre veya bu kişinin bağlı olduğu yetkiliye yükletilen cezai sorumluluk eser sahibinin kastına dayalı sorumlulukla aynı nitelikte bulunmasa dahi sorumluluk söz konusu olacaktır.

Yayımcının, kim tarafından gerçekleştirildiğini bilmediği ve suç oluşturan yayını bilerek ve isteyerek yapması halinde sorumlu tutulması olağan bir durumdur. Fakat bu şekildeki uygulama öğretilerde eleştirilmektedir. Örneğin; herhangi bir şekilde kusurlu olmayan veya taksir seviyesinde kusuru bulunan, suç nedeniyle ortaya çıkacak olan neticeyi istemeyen, asıl vazifesi eseri basmak veya çoğaltmak olan basımcının yayının fikirsel kapsamından eylemi gerçekleştiren asıl fail konumundaki eser sahibi

¹²⁶ 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 11. Maddesindeki bu düzenlemenin Anayasanın "Ceza sorumluluğu şahsidir." şeklindeki 38/7. maddesi ile Türk Ceza Kanunu'nun "Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz." şeklindeki 20/1. maddesine aykırılık oluşturacağı hususu çok açıktır. Bkz.; Üzülmüş, s.43.

¹²⁷ Bayındır / Apiş, s.100.

gibi yaptırma tabi tutulması cezaların şahsiliği şahsiliği ilkesine tamamen aykırı olacaktır. Öğretide bu yönde eleştiriler yapılmıştır¹²⁸.

Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun yayınları yoluyla işlenen suçlarda veya haksızlık oluşturan eylemlerde, yayın tespit yoluyla yapılmışsa, “*metni yazan veya sesi tespit edilen, bu metni veya tespiti fiilen kontrol eden ve yayını fiilen yöneten ve kontrol eden kişiler sorumludur.*”¹²⁹

Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunda yapılan yayınlarda; kendilerine verilen metni verildiği şekilde okumakla görevli personel, o yayının yönetim ve denetiminde özel olarak görevlendirilmemiş ise, o yayın yoluyla ortaya çıkan suçtan veya haksızlık oluşturan eylemden sorumlu olmayacaktır (TRT K. m. 28/2).

5.1.4. Hakaret Suçunun Sosyal Medya Üzerinden İşlenmesi

Uygulamada sosyal medya ağları üzerinden hakaret suçunun işlenmesine sıklıkla rastlanılmaktadır. Başka bir söylemle, sosyal medya üzerinden hakaret suçunun işlenmesi hakaret suçunun toplam miktarı içinde önemli bir yüzdeye sahiptir.¹³⁰

¹²⁸ Parlar, Ali/ Banko, Meltem, Cezai ve Hukuki sorumluluk Boyutlarıyla Hakaret ve Özel Hayata Karşı Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s.7-8.

¹²⁹ Bu kural için bkz.; 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu’nun 28/1 maddesi.

¹³⁰ Balcı, Murat, Çakır, Kerim, “Sosyal Ağlarda İşlenen Hakaret Suçunda Ceza Sorumluluğu”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt No.: 19, Sayı No.: 226, 2021, s. 4419-4446, s. 4428.

Sosyal medya ağları üzerinden gerçekleştirilen hakaret eylemleri, verilerin sürekli ve çok sayıda kişinin erişimine açık olarak paylaşılması nedeniyle, mağdurların daha fazla etkilenmesine ve yıpranmalarına neden olabilmektedir.¹³¹

Burada failin, sosyal medya ağlarını kullanmanın sağladığı kolaylıktan yararlanarak hakaret suçunu daha rahat bir şekilde işleyebildiği görülmektedir. Sosyal medya imkânları, faile gizlenme ve suç işleme kolaylığı için fırsatlar sunmaktadır.

Sosyal ağlar üzerinden hakaret suçu genel olarak 3 şekilde işlenmektedir:¹³²

1. Hakaret suçunu oluşturan içeriği oluşturma
2. Hakaret suçuna ilişkin içeriği paylaşma
3. Hakaret suçu ile ilgili içeriği beğenme

Burada fail, bu üç yöntemle hakaret suçunu işleyebilmektedir. Fail, genel olarak sosyal ağlar üzerinden bir kişiyi hedef alarak hakaret suçuna konu içeriği oluşturur ve bunu sosyal medya ortamlarında paylaşır. Bu eylemin ortama açık veya kişiye özel olarak gerçekleştirilmesi mümkündür. Hakaret suçuna ilişkin içeriği paylaşmak eylemi ise, sosyal ağlarda başka kişilerin oluşturduğu içeriği aynen paylaşmak suretiyle gerçekleştirilmektedir. Beğenme, ise başka kişiler tarafından oluşturulan hakaret suçuna konu içeriği sosyal ağlar üzerinden beğenme sekmesine basılmak suretiyle yapılmaktadır.

Öğretide, hakaret suçuna konu olan bir paylaşımı ‘beğenme’ şeklindeki eylemin hakaret suçunu oluşturmayacağı¹³³, buna karşılık başkası tarafından paylaşılan ve suç

¹³¹ Balcı/Kerim, s. 4429.

¹³² Balcı/Kerim, s. 4429.

¹³³ Balcı/Kerim, s. 4433.

oluşturan bir paylaşımı ‘retweet’ yöntemiyle paylaşan kullanıcının hakaret suçunu işleyeceği yönünde bizim de katıldığımız görüşler ileri sürülmektedir¹³⁴.

Sosyal medya ağları üzerinden hakaret suçuna muhatap olan mağdurun, sosyal medya yönetimine talep ve şikâyetlerini bildirerek, bu ağ yönetimi aracılığı ile erişimi engelleyebileceği gibi bunun mümkün olmadığı hallerde, 5651 sayılı Kanun’un 8 vd. maddeleri gereğince başvuruda bulunarak suç oluşturan içeriğe erişimin önüne geçebilir.¹³⁵

5.2. Mağdur

5.2.1. Gerçek Kişiler

Mağdur, suçtan etkilenen öznedir. Mağdurun, ceza hukuku hükümleri ile korunduğu söylenebilir, Mağdur, suçta korunan hukuki varlık veya yararın sahibidir¹³⁶. Bu nedenle işlenen suç nedeniyle mağdur suçtan zarar görmektedir¹³⁷. Bir anlamda mağdur, suçun konusu olan kişi olarak karşımıza çıkabilir.¹³⁸ Özetle mağduru suçun kurbanı olan kişi olarak tanımlayabiliriz¹³⁹.

5237 sayılı TCK m.125/1 hükmünde: “*Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi,..*” şeklinde tanımlanan hakaret

¹³⁴ Balcı/Kerim, s. 4434.

¹³⁵ Balcı/Kerim, s. 4440.

¹³⁶ Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara Şubat 2012, s.107.

¹³⁷ Suçun edilgen öznesi ile suçtan zarar gören genellikle aynı kişidir. Bununla birlikte, suçtan zarar gören herkes suçun mağduru olarak kabul edilmemelidir. Örneğin, ölenin yakınları suçtan zarar gören iken; yaşama hakkı sahibi kişi öldürme suçunda mağdurdur. Katoğlu, Tuğrul, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, AÜHFD, 61 (2) 2012,s.662.

¹³⁸ Üzülmez, s.44.

¹³⁹ Katoğlu, s.659.

suçunda mağdur öznesi “*bir kimse*” şeklinde ifade edilmiştir. Yasal düzenlemede mağdur açısından özellikli herhangi bir durum belirtmediğinden hakaret suçunda mağdur konumunda herkes bulunabilir.

5.2.2. Mağdurun Belirlenmesi

Hakaret suçunda mağdurun belirlenmiş olması gerekir. Burada mağdur bakımından mühim olan isnadın belirli veya belirlenebilir bir kişiye yönelmiş olması halidir. Mağdurun bir veya birden çok şahıs olması mümkündür. Bu nedenle hakaret suçunun da bu kişi veya kişilere yönelik olarak işlenmesi gerekir. Yani hakaret suçunda mağdur, belirli veya en azından belirlenebilir bir özne olmalıdır. Örneğin, hiç kimseye isnat edilmeyen hakaret niteliğinde bir eylemin varlığı halinde hakaret suçu ortaya çıkmayacaktır.

Mağdurun ismi açıkça belirtilmeden veya isnadın üstü kapalı olarak yapılması hallerinde, hakaret suçunun mağdurun kişiliğine yönelik olarak gerçekleştirildiği hususunda tereddüt oluşturmayacak bir tespitin bulunması önemlidir. Hakaret suçunun yöneldiği kişi bu anlamda belirlenebiliyorsa, hem o öznenin isminin belirtilmiş olduğu hem de hakaretin açıklanmış sayılacağı kabul edilmelidir (TCK m. 126)¹⁴⁰.

Yasal düzenlemeye göre, hakaretin açıklanması için mağdurun adının açıkça belirtilmiş olması şart değildir. Şayet hakaretin mağdurun şahsına yönelik olduğu hususunda herhangi bir şüphe yoksa hakaret suçunun varlığı söz konusu olacaktır¹⁴¹.

Örneğin, mağdurun karikatürünün çizilmesi halinde adı belirlenmiş olacaktır. Ayrıca kişilerin mesleği, adının baş harfleri kullanılarak gerçekleştirilen eylemlerde de kişilerin belirlenmiş olduğu kabul edilmelidir. Bundan başka, hakaret oluşturan eylemlerde kişinin herkesçe bilinen sıfatı veya lakabı kullanılmış ise mağdurun belirli

¹⁴⁰ Ayrıntılı açıklamalar için bkz.; 5237 sayılı TCK'nin 126. Maddesi gerekçesi.

¹⁴¹ Emsal karar için bkz.; Y.18.CD, E. 2015/3116, K. 2015/3572, KT. 29.06.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

olduğu söylenebilir. Ayrıca kişilerin fiziki özellikleri kastedilerek veya zikredilerek söylenen sözlerde mağdur kişinin belirli hale geldiği çok açık bir şekilde ortaya çıkacaktır. Burada belirtilen hallerde, hakaret oluşturan davranışın gerçekleştirilmesi ile kişinin adı belirlenmiş sayılacak ve hakaret suçu oluşacaktır¹⁴².

Örneğin, mağdurun ismini söylemeden “ A devlet hastanesinin başhekimisi hırsızdır”, “B partisinin genel başkanı şerefsizdir” şeklindeki sözlerde, mağdurun ismi belirtilmese de ilgili kurumun adı ve o kurumun yetkilisinin kim olduğu çok açıktır.

Bundan başka hakaret oluşturan sözlerin, tereddüt oluşturmada kime yönelik olduğu “malum şahıs” ibaresi kullanılarak söylenmesi halinde dahi, malum şahsın belirlenebilir hale getirmesi durumunda hakaret suçu oluşacaktır¹⁴³. Burada söylenen sözlerin, hakaret niteliğinde olduğu iddia edilen davranışların hakaret niteliğinde olup olmadığı, davranışların hangi kişi veya kişiler hedef alınarak gerçekleştirildiği hususunda hâkimin delilleri özgürce takdir etmesi ve değerlendirmesi gerekmektedir.

Örneğin; bir takımın teknik heyeti belirlenebilir bir topluluk olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda; okuldaki bir sınıfın da belirlenebilir bir grup oluşturduğu söylenebilir.

Örneğin; bir okulun öğretmenleri belirlenebilir ve sınırlı bir topluluktur. Yukarıda belirtilen grupların belirlenebilir bir konumda bulunmaları halinde hakaret suçu gerçekleşmiş olacaktır¹⁴⁴. Kişi topluluklarının çok geniş ve şahıs düzeyinde belirlenemez olmaları halinde artık burada hakaret suçu oluşmayacaktır. Burada hedef alınan özne önemlidir.

¹⁴² Centel Nur/Zafer Hamide/Çakmut Özlem, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s. 224; Tarhan, s.293; Yenidünya/Alşahin, s.49; Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.113.

¹⁴³ Arısoy, Mine, “Hakaret”, TBBD, S: 72, Y:2007, s.158.

¹⁴⁴ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler, s.484; Çalışır, Ayfer Akdemir/ Çalışır, Kurtuluş Tayanç, Teoride ve Pratikte Hakaret Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.25; Yenidünya/Alşahin, s.48; Arısoy, s.159; Tarhan, s.296; Bayındır/Apiş, s.30;

Örneğin; somut bir şekilde bir doktora veya doktorlara yönelik olarak ifade edilen “doktorlar sahtekârdır” şeklindeki sözlerin hakaret suçunu oluşturması mümkündür¹⁴⁵. Bununla birlikte, belirlenmiş olan bir meslek kolu ile ilgili olarak söylenen genel ve hedefi olmayan sözlerin hakaret suçuna vücut vermeyeceği söylenebilir¹⁴⁶.

Örneğin; failin kolluk biriminin internet adresine yazdığı “*ya sizin bu polis memurlarınız ne kadar şerefsiz rüşvet yiyorlar yazık ya, sonrada tertemizsiniz, devlet vatandaşın hakkını yemezse terör falan olmaz size hayırlı mesailer*” şeklindeki ifadelerin sınırlandırılmamış ve belirli olmayan kişi topluluğuna yönelik olması nedeniyle hakaret suçunun varlığından söz edilmeyecektir¹⁴⁷.

Sonuç olarak öğretide mağdurun belirlenmesine ilişkin yasal düzenlemenin ile bir “mağdurluk karinesi” yaratıldığı ve matufiyet ilkesine¹⁴⁸ yer verildiği yönünde görüşler bulunmaktadır.¹⁴⁹ Bu nedenle, bu şekilde gerçekleştirilen eylemlerin cezasız kalmaması için kanun koyucu, bu yasal düzenlemeyi hüküm altına alma ihtiyacı duymuştur. Bu açıdan bu yasal düzenlemenin hakaret suçlarında önemli bir işleve sahip olduğunu ifade edebiliriz.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Yenidünya/Alşahin, s.49. Emsal karar için bkz.; Y.18.CD, E: 2018/5213, K: 2018/12965, T: 15.10.2018. Yargıtay bu kararında; sanığın eski eşi ile aralarında varlığı mevcut boşanma davası ile ilgili olarak avukatlık hizmeti veren katılana yönelik, boşanma aşamasındaki eşine ilettiği mesaj içeriklerinde hakaret oluşturan sözler söylemesi ve bir iletisinde de "istersen bu mesajı avukata da yolla" şeklinde sözler kullanması sebebiyle katılanı hedef alarak hakaret suçunu işlediğini kabul etmiştir. Karar için bkz.; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁴⁶ Üzülmöz, s.45.

¹⁴⁷ **Y.4.CD, E: 2012/31757, K: 2014/1432, T: 21.01.2014.**

¹⁴⁸ “Matufiyet kavramı sözlük anlamı ile, **"yöneliklik, yönelmiş olmaklık"** şeklinde tanımlanabilir. Ayrıntılı açıklamalar ve emsal karar için bkz.; YHGK, 16/09/2015 gün ve 2014/4-85 E 2015/1774 K- 07/07/2010 gün ve 2010/4-377 E 2010/365 K. sayılı kararları; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁴⁹ Mağdurluk karinesi ile ilgili olarak Mülga 765 Sayılı TCK'nin 484 ve 5237 Sayılı TCK'nin 126. maddesi hükümleri dikkate alınmalıdır. Kavrama ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz.; Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.484; Hafizoğulları, Zeki, Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, U.S.A Yayıncılık, Ankara 2010, s.222.

¹⁵⁰ Hafizoğulları, Zeki, Özen, Muharrem; Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, U.S.A Yayıncılık, Ankara 2010, s.222.

5.2.3. Hakaret Suçunun İsnat Yeteneği Bulunmayanlara Yönelik Olarak İşlenmesi

İsnat yeteneği öğretide; bir fiilin bir kişiye izafe edilebilmesi, ona yüklenebilmesi için, failde olması şart koşulan vasıfların bütünü olarak tanımlanmaktadır¹⁵¹. Hakaret suçlarında mağdurun isnat yeteneğine sahip olmaması halinde hakaret suçunun oluşup oluşmayacağı konusu bu aşmada çözümlenmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Hukuk sistemi çocuklara, akıl hastalarına ve benzeri durumdaki kişilerin şeref, onur ve saygınlıklarını da korumak zorundadır.

Öğretide, kişiler ile ilgili olarak dile getirilen sözlerin idrak gücü bulunmayan, onur kırıcı ve küçük düşüren sözlerden etkilenmesi mümkün olmayan küçüklere ve akıl hastalarına söylenmesi halinde, bu öznelerin de himaye edilmesi zorunlu olan saygınlık ve şeref alanları bulunduğu yönünde görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre; bu özneleri hedef alan hakaret şeklindeki davranışlar hakaret suçunu oluşturacaktır¹⁵².

Her insanın şerefi ve onuru vardır; şerefli olmak durumu yaşı cinsiyet, cinsel tercih, ırk, din, dil, etnik köken, meslek, sosyal statüsü ve sağlık durumu gibi unsurlara göre farklılık göstermez. Bütün bu unsurlar açısından kişilerin şeref sahibi olduğu ve hususun doğuştan insanlarda var olduğu kabul edilmelidir.

Bu yüzden hukuk sisteminde bir şahsa yönelik olarak “şerefsiz” şeklinde vasıflandırma davranışları ve sözleri suç olarak değerlendirilmelidir. Bu şekildeki davranışların kişiyi toplumsal yaşamın haricindeki bir yaşama ötelemesi, kişileri diğer

¹⁵¹ Dönmezer/Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, İstanbul 1981, Cilt II, s. 178.

¹⁵² Tarhan, s.297; Çetin, s.17; Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.110.

özneler açısından “daha değersiz” veya “daha az şerefli” konuma getirmesi beklenilmemelidir.¹⁵³

5.2.4. Dolaylı Hakarete Mağdur

Dolaylı hakaret, mağdurun belli olduğu bir hakaret suçunda tahkir edici davranışın, mağdurdan başka bir kişinin de onur, şeref ve saygınlığını ihlal etmesi halinde söz konusu olan bir hali ifade eder.

Örneğin; eşlerden veya aileden olan birine yapılan hakaret diğer eşi veya aile bireylerini hedef alabilir¹⁵⁴. Örneğin; kişinin annesine veya babasına dolaylı olarak hakaret niteliğinde sözler söylenmesi, o kişinin annesinin de babasının da incinmesine neden olur. Bu halde anne veya baba yönünden de hakaret suçu oluşur¹⁵⁵.

Belirtmek gerekir ki, dolaylı hakaret suçu, sadece üstsoy, altsoy, kardeş ve eş gibi çok yakın akrabalar ile ilgili olaylarda söz konusu olabilir¹⁵⁶. Dolaylı hakarete aynı eylem ile birden fazla mağdur hedef alındığı için gerçek içtima hükümleri yerine zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır. Yani fail her iki mağdura yönelik hakaret eylemi nedeniyle ayrı ayrı cezalandırılmayacak, bunun yerine tek eylemden hüküm kurulup, temel ceza üzerinden 5237 sayılı TCK m. 43/2 hükmü gereğince ceza artırılabilecektir¹⁵⁷.

5.2.5. Hakaret Suçunun Kamu Görevlilerinin Hedef Alınarak İşlenmesi Halinde Mağdur

¹⁵³ Sınar, Hasan, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu ve Bu Suçun Karşılaştırmalı Hukukta Gelişen Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması Eğilimi Yönünden Değerlendirilmesi”, CHD, S: 24, Nisan 2014, s.81.

¹⁵⁴ Centel Nur/Zafer Hamide/Çakmut Özlem, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s. 225.

¹⁵⁵ Y.4.CD, E: 2013/39895, K: 2014/35289, T: 08.12.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁵⁶ Arısoy, s.161.

¹⁵⁷ Y.15.CD, E: 2013/14257, K: 2014/2854, T: 17.02.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

Hakaret suçu, herkese yönelik olarak işlenmesi mümkündür. Hakaret suçu bakımından mağdurun sıfatı herhangi bir öneme sahip değildir. Bununla birlikte, 5237 sayılı TCK m. 125/3-a hükmünde, hakaret suçunun kamu görevlisine karşı işlenmesi, yani kamu görevlisinin suçun mağduru olması durumunda daha ağır bir ceza verilmesi hali öngörülmektedir. Hakaret suçunun bu şekilde halinde fail hakkında cezanın alt sınırı bir yıldır; yani fail hakkındaki temel ceza bir yıl olarak belirlenecektir.

5237 sayılı TCK m. 6/1-c hükmünde, kamu alanında gerçekleştirilen çalışmalarda atanma yoluyla veya seçilerek veya herhangi bir şekilde devamlı, dönemli veya süreksiz olarak yer alan özneler ‘kamu görevlisi’ kavramı ile ifade edilmiştir¹⁵⁸. 5237 sayılı TCK’nın 125/3-a maddesindeki ağırlaştırıcı nedenin uygulanması açısından şu koşullar aranmaktadır.

- 1) Fail, mağdurun hakaret suçunu işlediği kişinin “kamu görevlisi” olduğunu bilmelidir¹⁵⁹.
- 2) Hakaret suçunu oluşturan davranışın gerçekleştiği esnada mağdurun kamu görevlisi sıfatını taşıması ve görevli olması gerekir¹⁶⁰.
- 3) Hakaret suçu oluşturan davranışın mağdurun kamu görevlisi olması ve bu görevi nedeniyle gerçekleştirilmesi gerekir¹⁶¹.

Örneğin; gerçekten polis olan birinin bir kişiyi telefonla arayıp kendisini polis olarak tanıtmaması ve görevle ilgili bir hususu bildirmesi sırasında kendisini arayan kişinin dolandırıcı olduğunu düşünerek arayan kişinin gerçekten polis olduğunu bilmeden hakaret niteliğinde sözler söylemesi durumunda, 5237 sayılı TCK m. 30/1 hükmünde belirtilen suçun maddi unsurlarındaki hata hali söz konusu olacaktır.

¹⁵⁸ YCGK, E: 2014/755, K: 2017/126, T: 07.03.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁵⁹ Y.18.CD, E: 2017/1066, K: 2019/4202, T: 04.03.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁶⁰ Y.18.CD, E: 2016/16471, K: 2017/987, T: 31.01.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁶¹ YCGK, E: 2014/755, K: 2017/126, T: 07.03.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

Burada failin kamu görevlisine hakaret suçu ile ilgili olarak ortaya çıkan hatasından istifade etmesi mümkündür¹⁶². Bu gibi hata hallerinde 5237 sayılı TCK m. 125/3-a hükmü kapsamında görevli memura hakaret suçundan mahkûmiyet hükmü kurulmamalıdır¹⁶³. Zira burada hakaret suçunun basit hali söz konusu olacaktır.

Belirtmek gerekir ki; 5237 sayılı TCK m. 125/3-a hükmünde tanımlanan suçun unsurlarının bulunmaması halinde aynı yasanın 125/1. maddesinde hüküm altına alınan “genel hakaret suçu” ile ilgili hükümlerin uygulanması gerekecektir.

5237 sayılı TCK m. 125/3-a hükmünde tanımlanan suçun oluşumu açısından hakaret niteliğindeki davranışların kamu görevlisi konumundaki mağdurun huzurunda ve mağdurun görevini yaptığı esnada gerçekleştirilmesi şart değildir. Başka bir söylemle; hakaret niteliğindeki davranışların kamu görevlisi konumundaki mağdurun ifa ettiği görev nedeniyle olması koşuluna bağlı olarak mağdurun yokluğunda veya mağdurun görevli bulunmadığı esnada huzurunda gerçekleştirilmiş olması durumlarında da 5237 sayılı TCK m. 125/3-a hükmü tatbik edilebilecektir.

Kamu görevlisine görevi nedeniyle gerçekleştirilen hakaret suçunun şikâyete tabi olmamasına karşılık, genel hakaret suçu kapsamındaki eylemler şikâyetin varlığına bağlı kılınmıştır. Kamu görevlisine hakaret suçu görev gereği soruşturulur; ayrıca şikâyetin varlığı soruşturma yapılması açısından aranmaz. Bundan başka, kamu görevlisine hakaret suçunun uzlaşma kapsamında kalan suçlar arasında da yer almadığını ifade etmeliyiz (TCK m. 131/1).

Literatürde, kamu görevlisini hedef alan hakaret suçunda faile, suçun temel halinden daha ağır bir ceza verilmesinin çelişkili olduğu yönünde görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre; suçun nitelikli halinin kabul edilmesi, “kamu görevini ifa eden” kamu

¹⁶² Emsal karar için bkz.; Y.5.CD, E: 2013/1117, K: 2014/5084, T: 07.05.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021. Benzer örnekler için bkz.; Gürdoğan, Özkan, Hakaret Suçu, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Tez Danışmanı Prof. Dr. Metin Feyzioğlu, Ankara-2012,s.71.

¹⁶³ Y.4.CD, E: 2013/34959, K: 2015/294, T: 07.01.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

görevlisinin şahsi saygınlığından çok devletin saygınlığı olduğu gerekçesine dayanmaktadır. Bu şekildeki kabul de, suçun basit hali ile nitelikli hali arasında çelişki yaratmaktadır¹⁶⁴.

5.2.6. Kurullara Yönelik Hakaret Eylemlerinde Mağdur

Kurul halindeki kamu görevlilerine karşı işlenen hakaret suçunda ise, 5237 sayılı TCK m.125/5 hükmü gereği kuruldaki üyelerin tamamı suçun mağduru olacak ancak zincirleme suça ilişkin uygulama yapılacaktır. Bu yasal düzenlemeye göre, kurul şeklinde çalışan kamu görevlilerine yönelik olarak ifa ettikleri görev nedeniyle hakaret oluşturan davranışların gerçekleştirilmesi halinde 5237 sayılı TCK m. 125/3/a hükmü gereğince verilecek cezanın, 5237 sayılı TCK'nın 125/5 maddesi hükmü yollamasıyla zincirleme suç hükümleri gereğince artırılması gerekecektir. Burada 5237 sayılı TCK m.43/2 hükmü yollamasıyla m. 43/1 hükmü uyarınca faile uygulanacak ceza dörtte birinden (1/4) dörtte üçüne (3/4) kadar artırılabilecektir.

Zincirleme suça ilişkin kuralların uygulanması ile ceza, bir kişiden ziyade kamu görevlisine aynı anda hakaret edilmesi halinde uygulanacak temel ceza ile aynı olacak, temel ceza üzerinden zincirleme suç hükümleri uygulanarak temel ceza artırılabilecektir.

Hakaret eylemi kurulda yer alan bir kişiye yönelik ise veya hakaret oluşturan davranışın yöneldiği özne belli ise suç kurula yönelik olarak işlenmiş sayılmayacaktır. Bu durumda kurulda yer alan o üyeye yönelik işlenmiş kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçu oluşacaktır¹⁶⁵. Şayet hakaret oluşturan davranış tüm kurula değil de kurulda yer alan birkaç kişiye yönelik olarak gerçekleştirilmiş ise bu halde kamu

¹⁶⁴ Polatcan, s.40-42.

¹⁶⁵ Bu konudaki görüş için bkz.; Çetin, s.86; Parlar/ Hatipoğlu, Türk Ceza, C. II, s. 1956. Karşı yönde görüşler için bkz. Donay, Türk Ceza, s. 201; Şen, Yeni Türk Ceza, C.1, s. 546. Ayrıca emsal karar için bkz.; Y.4.CD'nin 07.02.2007 tarihli ve 7690-1248 sayılı kararı; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

görevlisine hakaret suçundan faile tek ceza verilmeli ve verilen ceza zincirleme suç hükümlerine göre arttırılmalıdır.

5.2.7. Tüzel Kişilere Yönelik Hakaret Eylemlerinde Mağdur

Müşterek bir amacın devamlı bir şekilde ortaya çıkmasını temin etmek için organize olmuş şahıs veya mal topluluklarına tüzel kişi denilmektedir. Tüzel kişilik, birleşen şahıslardan veya malı veren öznenen özerk bir yapıya sahiptir. Bu nitelendirmeye göre, kişi veya mal topluluklarının "tüzel kişiler" (hükmü şahıslar) olarak isimlendirilmesi mümkündür¹⁶⁶.

Tüzel kişilerin sahip oldukları özerk yapı itibariyle iradelerinin bulunduğu söylenebilir. Tüzel kişiler sahip oldukları bu iradeyi bünyesinde oluşturulan organları vasıtasıyla kullanmaktadırlar. Bu anlamda hukuki bir varlık olan tüzel kişilerin bir takım hak ve borçlara sahip olma yetenekleri bulunmaktadır.

Tüzel kişilerin, insana özgü bir takım şahsi değerlere sahip olmadığı söylenebilir. Bununla birlikte, gerçek kişiler gibi tüzel kişiler de kişilik hakkına sahiptirler. Tüzel kişilerin sahip oldukları itibar, şeref, sır çevresi ve benzeri pek çok manevi değerler ile işkolu ve iktisadi anlama sahip kişisel değerler açısından kişilik haklarının bulunduğu söylenebilir. Bu nedenle gerçek kişiler gibi tüzel kişilerin de kişilik haklarına sahip olduğu gerçeği görmezden gelinmemelidir. Bu yüzden, tüzel kişilerin sahip oldukları bu şahsi değerler açısından ortaya çıkan kişilik hakları himaye edilmelidir¹⁶⁷.

Bizim ceza hukuku sistemimizde hakaret suçunun mağdurunun ancak gerçek kişiler olabileceği kabul edilmiştir. Yani tüzel kişiler hakaret suçunun mağduru olamazlar. Yargıtay, hakaret suçuna muhatap olan tüzel kişilerin, bu suçun mağduru olamayacağını bazı kararlarında dile getirmektedir. Tüzel kişilere yönelik olarak

¹⁶⁶ Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer, Kişiler Hukuku, 5. baskı, İstanbul 1993, s. 111.

¹⁶⁷ Alim Taşkın, "Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması", AÜHFD., 1991, C. 42, s. 1- 4, s. 208-230.

gerçekleştirilen hakaret niteliğindeki davranışların gerçek şahıslarla arasında ilişki kurulmaması halinde suçun varlığından söz edilemeyecektir. Yargıtay, gerçek şahıslarla ilişkilendirmeksizin tüzel kişiye yönelik olarak gerçekleştirilen davranışların hakaret suçunu oluşturmasının mümkün olmadığını bazı kararlarında ifade etmektedir¹⁶⁸.

Doktrinde, tüzel kişilere karşı işlenen hakaret suçunda tüzel kişilerin mağdur konumunda bulunamayacağı, tüzel kişi bünyesindeki gerçek kişilerin de bulunması nedeniyle ancak suçtan zarar gören olarak tanımlanması gerektiği yönünde görüşleri sürülmüştür¹⁶⁹.

Bununla birlikte; tüzel kişi vasfına sahip ticari şirketlerin iktisadi faaliyetleri nedeniyle toplum nezdinde bir adı, şahsiyeti, medeni hukuka dair hakları ve mal varlığı haklarının bulunduğu dikkate alındığında, tüzel kişilerin kendilerine özgü hukuk açısından himaye edilmesi gereken bir takım değerlere sahip bulunduğu, şerefi ve itibarı olduğu kabul edilmelidir¹⁷⁰.

Bizim ceza hukuku sistemimize göre; tüzel kişilerin fail olması mümkün değildir. Bu nedenle tüzel kişilerin hakaret suçunun faili olamayacağını ifade edebiliriz. Burada tüzel kişilerin fail olamaması halinin tüzel kişilerin hakaret suçunda mağdur olmasına engel olamayacağı yönünde görüşler de ileri sürülmüştür¹⁷¹. Yargıtay istikrarlı kararlarında, tüzel kişilerin hakaret suçunun mağduru olamayacağını ifade etmektedir. Yargıtay'a göre, hakaret suçu ancak gerçek kişilere yönelik olarak işlenebilir, bu suçta tüzel kişiler mağdur olarak bulunamaz¹⁷².

¹⁶⁸ Y.18.CD, E: 2016/18978, K: 2017/1193, KT: 06.02.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁶⁹ Yenidünya/Alşahin, s.49; Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.107; Üzülmöz, s.44; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.234.

¹⁷⁰ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.112, Tarhan, s.294.

¹⁷¹ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.484.

¹⁷² Y.4.CD, E: 2013/1411, K: 2014/4724, T: 14.02.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

Gerçekten de, tüzel kişilere karşı gerçekleştirilen ve şahsi haklarına saldırı teşkil eden davranışlara karşı Borçlar Kanunu, Medeni Kanun, TTK ve benzeri yasalar koruma sağlamaktadır. Bu yüzden hakaret oluşturan eylemlere maruz kalan tüzel kişilerin kişilik haklarını hedef alan saldırılar karşısında himaye edilmediği söylenemez.

5.2.8. Ölülere Yönelik Hakaret Eylemlerinde Mağdur

“Doğum ve ölüm” başlıklı 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun m. 28/1 hükmünde kişiliğin başlama ve sona erme hali tanımlanmıştır. Buna göre; kişiliğin başlama anı çocuğun sağ olarak tamamen doğmasına tabi kılınmıştır. Yasal düzenleme kişiliğin ölümle sona ereceğini hükme bağlamıştır. Kişilik ölümle son bulacağından, ölümler hakaret suçunun mağduru konumunda bulunamazlar.¹⁷³ Yukarıda da ifade edildiği üzere kişilik ölümle sona erdiğinden; ölen hukukun bir öznesi olmaktan çıkacaktır¹⁷⁴.

Bu nedenle, hakaret suçunun yaşayan (canlı) kişilere yönelik olarak işlenmesi gerekir. Kanun koyucu, onur ve şeref gibi unsuların hayatta bulunan şahıslar bakımından söz konusu olacağını, ölen bir kişinin ancak hatırasına hakareten, saygısızlıktan bahsedilebileceğini düşüncesiyle 5237 sayılı TCK’nın 130. maddesinde ölünün hatırasına hakaret suçunu hüküm altına almıştır.

Nitekim ölen bir kişiye hakaret edilmesi durumunda “Hakaret” başlıklı 5237 sayılı TCK m. 125. hükmünde tanımlanan suç oluşmaz. Ölen kişiye hakaret edilmesi halinde, “Kişinin Hatırasına Hakaret” başlıklı 5237 sayılı TCK m. 130. hükmünde düzenlenen suç oluşacaktır¹⁷⁵. Şahısların hatırasına hakaret suçu, ölünün yakınlarının

¹⁷³ Çetin, s.18; Üzülmöz, s.44; Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.112.

¹⁷⁴ Toroslu, Ceza Hukuku Özel, s.112.

¹⁷⁵ Sınar, s.80.

saygınlığını korumak amacıyla getirilmiş bir suçtur¹⁷⁶. Bu suçta hakaret oluşturan davranışlar, ölünün yakınlarına veya ailesine yönelik olarak gerçekleştirilmektedir¹⁷⁷.

Mustafa Kemal Atatürk'ün hatırasına yönelik hakaret niteliğindeki davranışlar, 31.07.1951 tarih ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'un 1. maddesinde düzenlenen Atatürk'e hakaret suçunu oluşturmaktadır¹⁷⁸. Yasal düzenlemeye göre; Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini bozmaya yönelik davranışlarla, kırma, bozma veya kirletme yöntemleri ile hasar veren kişiye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilecektir¹⁷⁹. Fakat Yargıtay Atatürk'ten bahsetmeksizin "Kemalizm" ideolojisinden bahseder nitelikteki paylaşımı kaba söz olarak kabul etmiş ve suçun oluşmayacağını belirtmiştir¹⁸⁰. 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'unda yer alan suçlar, şikâyete tabi değildir ve görev gereği (re'sen) Soruşturma ve kovuşturma işlemleri yerine getirilir¹⁸¹.

5.2.9. Sağlık Çalışanları

Sağlık çalışanları sağlık hizmetlerinin sunulmasında önemli görevleri yerine getirmektedir. Sağlık çalışanları sundukları sağlık hizmetinin kapsamın pek çok zorluk yaşamaktadırlar. Özellikle hasta ve/veya hasta yakınları tarafından bazen şiddete maruz kalmaktadırlar. Özellikle son yıllarda sağlık çalışanlarına yönelik şiddet olaylarda artış gözlenmektedir. Bu olaylar nedeniyle bazen sağlık hizmetlerinin

¹⁷⁶ Emsal karar için bkz.; **Y.18.CD,E. 2018/3618 K. 2019/590 T. 08.01.2019.**

¹⁷⁷ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.112-113; Aydın, s.884.

¹⁷⁸ Emsal karar için bkz.; Y.21.CD, E. 2016/9664, K. 2016/7769, T. 19.12.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁷⁹ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, E. 1959/6, K. 1960/11, KT. 13.06.1960; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁸⁰ Aydın, s.885. Yargıtay "Kemalizm" ile ilgili kaba hitap tarzındaki sözlerin hakaret suçunu oluşturmayacağını düşünmektedir. Emsal karar için bkz.; Y.16.CD, E. 2016/7025, K. 2017/3769, KT. 12.04.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁸¹ Artuç, s.1105.

sunumunda aksamalar olabilmekte ve sağlık çalışanları zarar görmektedirler.

Bu durumu dikkate alan yasa koyucu 7243 sayılı Yoksekogretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 28. maddesi ile 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun ek 12. maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere bazı ek hükümler getirmiştir.

Yasal düzenleme ile kamu veya özel sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan sağlık çalışanlarına yönelik görevleri nedeniyle işlenen 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer verilen kasten yaralama (m. 86), tehdit (m.106), hakaret (m. 125) ve görevi yaptırmamak için direnme (m. 265) suçlarında fail için verilen cezada artırım uygulanması ve hükmolunan hapis cezalarının ertelenmemesi ngorlmştr.

Sağlık personeli kavramı: Bireylerin sağlığını muhafaza etmek ve daha iyi hale getirmek, hastalıkları teşhis ve tedavi etmek, ruhen, bedenlen ve sosyal yönden tam bir iyiliğin gerçekleşmesini temin etmek ve bu iyi halli durumun devamını sağlamak için doğrudan çalışan öznelerin sağlık personeli kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle sağlık personeli kavramının, tıbbi müdahale yetkisi olan sağlık çalışanlarını ifade ettiği söylenebilir.¹⁸²

gretide ayrıca sağlık kurum ve kuruluşlarda çalışan personel kavramının oldukça geniş kapsamlı olduğu, doktor, diş hekim, ebe, hemşire ve hastabakıcı, hastane yemek ve temizlik görevlisi, güvenlik görevlisi temizlik görevlisi ve ambulans şoforu ile kayıt görevlisi gibi idari veya teknik personel tüm sağlık çalışanları de bu madde kapsamına değerlendirilmesi gerektiği yönünde görüşler ileri srlmektedir¹⁸³. Yukarıda

¹⁸²

Hakeri, Hakan; Tıp Hukuku, Ankara 2018, s.138-139.

¹⁸³

Recep Gülşen, Sağlık Personeline Karşı Görevleri Sebebiyle Veya Sırasında Suç İşleyenlere Yönelik Yakalama Ve Tutuklama Tedbirlerinin Uygulanması, D.E.. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C.21, zel S., 2019, s. 2961-2971, s. 2964. "Zira kanun koyucu, "sağlık personeli" kavramı yerine "sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan personel" deyimini kullanarak bir bütün olarak orada çalışan personelin güvenliği üzerinden kamuya hizmet eden sağlık sektöründeki kurum ve kuruluşların güvenli bir şekilde çalışmasının sağlanmasını amaçlamaktadır."

belirtildiği üzere, hakaret suçlarının sağlık personeli ile yardımcı personele sağlık hizmetinin sunulması sırasında veya bu görev nedeniyle işlenmesi halinde, fail hakkında belirlenen cezalar yarı oranında artırılacaktır.

5.3. Konu

Hakaret suçunda, suçun konusunu kişilerin onur, şeref ve saygınlığı oluşturmaktadır. Hakaret suçunda, suçun konusuna dâhil olan kavramlar, suçla korunmak istenen hukuki değer kapsamında değerlendirilmesi gerekir¹⁸⁴. Suçla korunan hukuki değer yukarıdaki bölümlerde açıklandığı için bu aşamada ayrıca bir açıklama yapılmasına ihtiyaç duyulmamıştır.

5.4. Fiil

5.4.1. Hakaret Suçunu Oluşturan Davranışlar (Hareket)

Hakaret suçunda maddi unsur denilince suçun oluşumuna neden olan davranışlar akla gelmelidir. Yani hangi hareketlerin hakaret suçunu oluşturduğu sorusu cevaplandırılmalıdır. Hakaret suçunun maddi unsurunu oluşturan hareket (davranış, eylem), failin dış alemde değişiklik veya değişiklikler yarattığı iradi davranışlarıdır. Ceza hukukunda hareket, icrai (yapmak şeklinde) ve ihmali (yapmamak şeklinde) olmak üzere iki farklı biçimde meydana gelebilir¹⁸⁵.

¹⁸⁴ Yenidünya, Ahmet Caner/Alşahin, Mehmet Emin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 68, Ocak-Şubat 2007, s. 45.

¹⁸⁵ Alacakaptan, Uğur: Suçun Unsurları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 372, Sevinç Matbaası, Ankara-1975, s.40, ayrıca bkz.; Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.222.

Hakaret suçunun maddi unsurunu belirleyen bir takım seçimlik hareketler bulunmaktadır. Bir kişiye onur, şeref ve saygınlığını küçük düşürücü bir tarzda somut bir eylem veya olgu izafe etmek veya sövmek suretiyle gerçekleştirilen davranışlar seçimlik hareketin konusunu oluşturmaktadır.

Bir kişinin onur, şeref ve saygınlığını hedef alan bu küçük düşürücü davranışlar yasal düzenlemede hüküm altına alınmıştır. Hakaret eylemlerinin cezalandırılmasıyla muhafaza edilmek istenen hukuki değer, kişilerin onur, şeref ve saygınlığı olduğu yasal düzenlemede açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Bu suçun varlığı açısından, hakaret niteliğindeki davranışın kişiyi rencide etmek amacıyla gerçekleştirilmesi gerekir. Bir davranışın küçük düşürücü nitelikte olup olmadığı bazı hallerde nispi bir özellik gösterir; yani döneme, davranışın gerçekleştirildiği yere ve davranışın durumuna göre değişebilir¹⁸⁶.

Yukarıda ifade edildiği üzere hakaret suçunun varlığı için failin, mağdurun onur, şeref ve saygınlığını hedef alması gerekir. Suçun oluşması için hakaret oluşturan davranışın, mağdurun bilgisine ulaşması yeterlidir. Burada hakaret eyleminden dolayı mağdurun incinmesi koşulu aranmaz.¹⁸⁷

Yine bu suçun oluşumu için mağdurun, toplum içerisindeki itibarını yitirmesi gibi bir şartın varlığı da gerekmemektedir.¹⁸⁸ Hakaret suçunda davranışın hangi yollarla gerçekleştirildiği önemli değildir. Önemli olan suçun maddi unsurlarına uygun davranışın somut olayda gerçekleşmesidir. Bu anlamda hakaret suçunun söz, yazı, ses, işaret, görüntü, resim, karikatür, mimik, jest, el işaretleri gibi herhangi bir davranış ile

¹⁸⁶ YCGK, E: 2015/89, K: 2018/140, KT: 03.04.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

¹⁸⁷ Hafizoğulları/Özen, s.224.

¹⁸⁸ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.233.

işlenmesi mümkündür.¹⁸⁹ Başka bir söylemle, herhangi bir şekilde işlenebilen hakaret suçu serbest hareketli bir suç olarak tanımlanabilir.¹⁹⁰

Yasaya göre hakaret suçu iki şekilde ortaya çıkabilir: Birinci şekil; somut bir fiil veya olgu isnat etmek. İkinci şekil; sövmek.

Bu iki hareketten birisi yapılarak hakaret suçunun işlenmesi mümkündür¹⁹¹. Hakaret suçunun oluşumuna vücut veren seçimlik hareketler yasanın aynı maddesinde düzenlenmiş ve aynı yaptırıma tabi tutulmuştur.¹⁹² Öğretide; içerikleri, ağırlıkları ve özlendeki vahamet açısından hakaret ve sövme suçlarının aynı nitelikte olmadığı, bu nedenle farklı yaptırımlara tabi tutulması gerektiği yönünde eleştiriler bulunmaktadır¹⁹³.

Bu konuda şu gerekçeler ileri sürülmüştür:

- 1) 5237 sayılı TCK'da hakaret suçu ile ilgili ispat kurumu düzenlenmiş ve şahsi cezasızlık sebebi yapılmıştır.
- 2) Toplumda çoğunlukla belirsiz ve soyut değil de somut isnatları inandırıcı bulmaktadır¹⁹⁴.
- 3) Sövmeye şeklindeki sözlerin kızgın anlarda fevriye söylenmektedir.

¹⁸⁹ Hafizoğulları/Özen, s.223; Tarhan, s.282.

¹⁹⁰ Şen, Ersan, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, C.1, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006, s.534.

¹⁹¹ Mülga 765 sayılı TCK'nin "hakaret ve sövme cürümleri" başlığı altında 480. ve 482. maddelerinde "hakaret" ve "sövme" suçları bağımsız birer suç olarak kabul edilmiş ve farklı maddelerde düzenlenmiştir. Oysa 5237 sayılı TCK'nin 125/1. maddesinde hakaretin "somut bir fiil ya da olgu isnadı" veya "sövmek" suretiyle olmak üzere iki ayrı şekilde işlenebilmesi mümkündür.

¹⁹² Belirtmek gerekir ki, mülga 765 sayılı TCK'da hakaret suçunun cezası sövme suçunun cezasından daha ağırdır.

¹⁹³ Hafizoğulları/Özen, s.223; Üzülmmez, s.46; Tarhan, s.277.

¹⁹⁴ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel, s. 230.

- 4) Somut olgu veya fiil isnadının, sövmek suretiyle yapılan hakaret karşısında daha ağır sonuçları vardır¹⁹⁵.

Bu gerekçeler ışığında öğretideki bazı yazarlar eski düzenleme olan 765 sayılı TCK'daki ayırım ve ceza miktarları arasındaki farkı savunmaktadır.

5.4.2. Somut Bir Eylem veya Olgu İzafe Etmek Suretiyle Hakaret

Burada öncelikle hakaret suçu ile ilgili yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi gerekir.

5.4.2.1. Yasal Düzenleme Hükümleri

5237 sayılı TCK m.125/1 hükmünde, bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını küçük düşürücü tarzda somut bir eylem veya olgu izafe edilmesi halinde hakaret suçunun oluşacağı ve bu eylemi gerçekleştiren kişinin cezalandırılacağından bahsedilmektedir. Hakaret suçunun bu şekilde işlenmesi, seçimlik hareketlerden biri olan bir kişiye somut bir eylem veya bir olgu isnadının yüklenmesi halinde söz konusu olur.

Örneğin, kamu görevini ifa eden bir kişinin bir iş karşılığında belli bir tutarda bir kişiden rüşvet aldığına ilişkin bir iddianın ileri sürülmesi hali hakaret suçu kapsamında değerlendirilecektir.

Şahıslara isnat edilen somut eylemin hakikaten var olup olmasının hakaret suçunun varlığı açısından herhangi bir değeri bulunmamaktadır. Burada önemli olan iddia olunan hususun gerçek olup olmadığının ispatlanmasıdır. Şayet gerçek olduğu ispat edilir ise failin cezalandırılması söz konusu olmayacaktır.

195

Tarhan, s.277.

5.4.2.2. Somut Bir Fiil Veya Olgu İsnadının Oluşum Koşulları

Bu nitelikte bir suçun oluşumu için failin isnat ettiği fiilin şahıs, konu, yer, zaman, şekil belirtmek suretiyle tüm kurucu unsurlarının açıklanması ve bir kişiye isnat edilmesi gerekmektedir.

Örneğin; “şu tarihte, şu saatte, şu kişinin evinden, şu eşyaları çalarak hırsızlık yaptın” şeklindeki bir isnat tüm kurucu unsurları içerir. Ancak burada failden isnadın bütün unsurlarını teker teker ve sırasıyla detaylandırılarak açıklanması beklenmemektedir.

Bu suçun oluşumu açısından önemli olan failin hakarete konu eylem veya olgunun somutlaşmasına yetecek düzeyde, inandırıcı ve yeterli açıklıkta bir detay vermesi yeterli kabul edilmektedir¹⁹⁶. Bir kişiye somut bir olgu veya eylem isnat edilmeden genel olarak kullanılan ifadeler, somut bir eylem veya olgu izafe edilmesi olarak değil sövme şeklindeki suçun oluşumuna vücut verecektir.

Örneğin; “hırsız”, “serseri”, ”alçak”, “korkak”, “şerefsiz”, “namussuz” ve benzeri ispatı olanaklı olmayan ve ahlaken küçük düşürücü sıfatlar kullanılması sövme yoluyla hakaret suçunu oluşturacaktır.¹⁹⁷

Öğretide, “Somut Bir Eylem veya Olgu İzafesi İle Hakaret” suçuna ilişkin verilen bazı örnekler şunlardır: “Şu gün evimden hırsızlık yaptın”¹⁹⁸, “benim odunlarımı sen çalmışsındır, sarıp götürmüşsündür.”¹⁹⁹, “sen Halil’in altına yattın.”²⁰⁰, “Sen

¹⁹⁶ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel, s.230-231; Tarhan, s.280; Üzülmez, s.48; Yenidünya/Alşahin, s.51; Çetin, s.22; Sınar, s.83.

¹⁹⁷ Özbek ve Diğerleri, Özel Hükümler, s.486; Üzülmez, s.48; Bayındır/Apiş, s.77; Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.117.

¹⁹⁸ Çalışır/Çalışır, s.32.

¹⁹⁹ Çetin, s.46; Emsal karar için bkz.; Y.4. CD, E.5305,K.6443, KT. 4.6.1999; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁰⁰ Çetin, s.87; Emsal karar için bkz.; Y.4. CD, E.18689, K.2769, KT. 22.4.2003; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

PKK’lının teröristlere yardım ve yataklık ediyorsun”²⁰¹ ,“mülk sahibi doktorlardan bu sabah 500 milyon rüşvet aldın.”²⁰²

İsnat edilen hususun gerçek olup olmaması, herkes tarafından bilinip bilinmemesi, suç olup olmaması²⁰³ , isnadın ayrıntılı olup olmaması²⁰⁴ önemli değildir. Belirtmek gerekir ki, burada isnadın gerçek olduğunun kanıtlanması halinde, 5237 sayılı TCK m. 127 hükmüne göre faile ceza verilmeyecektir.

Yine failin sözlerinin belirli olgulara dayalı bir eylemin ispatlanması amacına yönelik soru niteliğinde olması halinde kişinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olup olmadığının, maruz kaldığı duruma karşı ağır eleştiri niteliğinde olup olmadığını ve hakaret suçunun unsurlarının oluşup oluşmadığının yargılama aşamasında tartışılması gerekir²⁰⁵ . Burada hakaret suçunun oluşması için belirli bir eylemin gerçekleştiğinin veya belirli bir olayın meydana geldiğinin belirli bir kişiye isnat edilmesi şarttır²⁰⁶ .

²⁰¹ Çetin, s.88; Emsal karar için bkz.;Y.4.CD,E.2405, K. 4568, KT. 25.3.2002; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁰² Çalışır/Çalışır, s.158; Emsal karar için bkz.; Y.4.CD, E. 2010/14517 K. 2012/14353, KT. 13.6.2012; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁰³ Örneğin, hukukumuzda zina artık suç olmaktan çıkarılmış olmasına rağmen Türk toplumunda ciddi bir isnat olarak kabul edilir.

²⁰⁴ Yenedünya/Alşahin, s.51.

²⁰⁵ **Y.4.CD, E. 2013/40050, K. 2014/36855, KT. 23.12.2014:** “...İncelenen dosyada; sanığın, orman sınırına bitişik bahçesini sulamak için orman arazisi içine 100 metre su borusu döşemesi nedeniyle hakkında tutanak düzenlemek isteyen orman muhafaza memurunun, önce rüşvet istediğini, katılana, kendisi gibi aynı şekilde boru döşeyen diğer kişiler hakkında neden zabıt tutmadığını sorarak “ondan da mı rüşvet alıyorsun ki üç yıldır göz yumuyorsun” dediği, katılanın tabancasını çıkartıp sanığa doğrulttuğu, sanığın olay yerinde bulunan kızının korkudan bayıldığı, yargılamanın her aşamasında sanığın, katılanın kendisinden rüşvet istediğini, ancak kanıtlayamadığını savunduğu, ilk önce katılan hakkında, sanığı silahla tehdit ettiği iddiasıyla dava açıldığı, yargılama devam ederken katılanın, hakaret suçundan şikayet dilekçesi vermesi üzerine de sanık hakkında hakaret suçundan dava açıldığı olayda; katılanın, tehdit suçundan mahkum olması da dikkate alındığında, sanığın sözlerinin, belirli olgulara dayalı bir eylemin ispatlanması amacına yönelik soru niteliğinde olup, katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmadığı, maruz kaldığı duruma karşı ağır eleştiri niteliğinde olduğu ve hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden mahkumiyet kararı verilmesi, ...bozulmasına...”

²⁰⁶ Üzülmez, s.48.

5.4.2.3. Fiil Kavramı

Fiil terimi,²⁰⁷ Osmanlıca sözlük anlamı ile; kar, amel, zamanla ilgili olup manaya yol açan kelime, eylem olarak ifade edilmektedir.²⁰⁸ Fiil²⁰⁹ terimi, Türkçe sözlük anlamı ile iş, davranış, eylem olarak tanımlanmaktadır²¹⁰.

Fiil kelimesi ile aynı anlamda kullanılan eylem terimi ise, eyleme işi, fiil, hareket, aksiyon, bir hali değiştirme veya daha da ileri bir aşamaya getirme yönünde etkide bulunma çabası olarak tanımlanabilir²¹¹.

5.4.2.4. Olgu Kavramı

“Olgu” terimi, varlığı, doğruluğu ya da gerçekleştiği kabul edilen sonuç anlamında kullanılmaktadır.²¹² Sözlük anlamı ile olgu terimi, bazı olayların dayandığı neden veya bu nedenlerin ortaya çıkardığı netice veya varlığı deneysel olarak ispatlanmış şey olarak tanımlanmaktadır²¹³. Bu tespitlerden hareketle bir kişiye yüklenen somut nitelikteki eylem veya olgunun geçmişte yaşanmış olması gerektiğini veya hâlihazırda yaşanıyor olmasının zorunlu olduğunu ifade edebiliriz²¹⁴.

Bu nedenle gelecekte gerçekleşmesi muhtemel bir fiil veya olgu isnadı ise sövme suçunun oluşmasına neden olabilir. Örneğin; “Bu adam burada çalışmaya başlarsa bizi dolandırır.” Şeklindeki sözlerin kullanılması ile bir kişiye gelecekte gerçekleşmesi

²⁰⁷ fi'l ; a. i. c. : ef'al, fial, c. c. : efail.

²⁰⁸ Devellioğlu, Ferit: Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Doğu Matbaası, Ankara: 1962, s.319.

²⁰⁹ Arapça fi'l.

²¹⁰ <http://sozluk.gov.tr/>, ET: 19.08.2020.

²¹¹ <http://sozluk.gov.tr/>, ET: 19.08.2020.

²¹² Toroslu,s.116.

²¹³ <http://sozluk.gov.tr/>, ET: 19.08.2019.

²¹⁴ Alşahin/Yenidünya, s.51; Bayındır/Apış, s.58.

muhtemel bir eylem veya olgu isnat edilmesi halinde hakaret suçunun sövme suretiyle gerçekleştirildiği ileri sürülebilecektir.²¹⁵

Yine detayları çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde açıklanacağı üzere mağdurun geçmişte bir suçtan mahkûm olması, ona işlediği suçla ilgili somut fiil isnadı yapılmasını veya “hırsız”, “katil”, “dolandırıcı”, “rüşvetçi” gibi sıfatlarla hitap edilmesini haklı kılmayacaktır.

5.4.3. Hakaret Suçunun Sövmek Suretiyle İşlenmesi

5237 sayılı TCK m. 125/1 hükmüne göre, sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırılması halinde fail, hakaret suçunun diğer seçimlik hareketinin gerçekleştirilmesi nedeniyle cezalandırılacaktır. Sövme eylemi, kişinin onur, şeref ve saygınlığına yönelik aşağılayıcı soyut bir değer yargısını ortaya koyan davranışlardan ibarettir²¹⁶.

Belirtmek gerekir ki; kötü bir durumu ifade eden veya kötülük niteliğine sahip bir huyu ima eden sözler, somut bir eylem veya olguyla ilişkilendirilmediği sürece sövme suretiyle hakaret suçunu oluşturacaktır.

Sövme, herhangi bir somut eylem veya olgu izafe etmeksizin gerçekleştirilen davranışlar şeref ve onuru zedeleyebilecek niteliktedir. Bu yüzden bu durumun, somut bir eylem veya olgu izafe edilmesine göre daha kapsamlı ve geniş bir ifade olduğu söylenebilir. Sövme yoluyla hakaret eylemi herhangi bir şekilde gerçekleştirilebilir. Bu anlamda sövme eylemi yazı yazmak suretiyle, resim çizerek, müstehcen bir el hareketi ile gerçekleştirilebilmesi mümkündür.

²¹⁵ Çalışır/Çalışır, s.32.

²¹⁶ Tarhan, s.279; Özbek ve Diğerleri, s.488; Üzülmöz, s.49.

Örneğin, bir kişiye bir miktar ot göstererek "ye" demek, el hareketi ile küfür anlamına gelen bir işaret yapmak, mağdurun yüzüne tükürmek sövme suçunu oluşturabilir²¹⁷.

Burada önemli olan husus faildeki manevi unsurdur. Bir kişinin, bir kimseye sırf acıyarak, zavallı, topal veya köse demesi sövme suçunu oluşturmayacaktır. Failin sövme eylemine konu sözlerinin açıkça, onur, şeref ve saygınlığı küçük düşürücü nitelikte olması gerekir²¹⁸. Sövmek suretiyle hakaret suçunu oluşturan eylemlerin çeşitli davranışlarla gerçekleştirilebilmesi mümkündür.

Fiziksel-Zihinsel Engelli Kişilere Yönelik Hitaplar: Örneğin fiziksel-zihinsel engelli kişilere kör, topal, deli, kambur, sakat gibi sıfatlarla alaycı bir şekilde hitap edilmesi sövme suçunu oluşturabilir²¹⁹.

Kişilerin Mesleklerine Yönelik Aşağılayıcı Hitaplar: Kişilerin mesleklerine yönelik aşağılayıcı şekilde hitaplarda bulunmak sövme suçunun oluşumuna neden olabilir. Örneğin, adli tıp doktoruna “ölü sevici”, icra memuruna “mafya” gibi sözleri yakıştırarak bu kişileri aşağılamak sövme yoluyla hakaret suçunu oluşturabilecektir²²⁰.

Yargıtay, bazen bu sözlerin kullanımını ağır eleştiri olarak kabul etmektedir. Örneğin; bir kararında failin, iş yerini denetime gelen polis memurlarına söylediği kabul edilen "Siz mafya mısınız" şeklindeki sözleri, ağır eleştiri ve kaba hitap tarzı niteliğindeki sözler olarak kabul eden Yargıtay, hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığına hükmetmiştir²²¹. Burada önemli olan failde sövme kastının olup olmadığıdır.

²¹⁷ Dönmezer, Sulhi; Ceza Hukuku Özel Bölüm, 1974, s. 186-187.

²¹⁸ Y.18.CD, E. 2018/53, K. 2019/4137, T. 28.02.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²¹⁹ Aydın, s.879.

²²⁰ Aydın, s.879.

²²¹ Y.18.CD, E. 2016/10668, K. 2018/10706, T. 04.07.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

Kişilere Hastalığı İle Alaycı Bir Şekilde Hitap Etme: Kişiyi hastalığıyla hitap etmek, onları hastalığı ile anarak yakıştırmalarda bulunmak, örneğin AIDS’li, frengili, veremli gibi sıfatları alaycı bir şekilde kullanarak kişileri küçük düşürmek sövme suçunu oluşturabilir.

“Şerefsiz” Şeklindeki Sözler: Bu anlamda kişiye yönelik olarak söylenen küçültücü ve aşağılayıcı ifadeler sövme suçuna konu olabilir. Örneğin, bir kişiye “şerefsizsin” şeklinde sözler söylenmesi hakaret suçunu oluşturacaktır²²².

Sinkafllı Küfürler: Küfür edilmesi hali, sövme suçunun oluşumuna neden olmaktadır. Nitekim Yargıtay, ana, avrat sinkafllı küfürlerin söylenmesi halinde sövme suçundan mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiğini kararlarında ifade etmektedir.²²³

Kişilere “Deli” Diye Hitap Etme: Yargıtay, kişilere “deli” şeklinde sözler söylenmesini hakaret olarak kabul etmektedir. Örneğin bir kişiye "çingene, S..'ün piçi, deli karı" şeklinde sözler söylenmesi halinde hakaret suçu oluşacaktır²²⁴.

Yargıtay, sanığın, müştekiye hitaben “bu bir b.. bilmez, buna niye söyletiyon, bu deli, bunun akli ermez” şeklindeki sözler söylediği olayda, hakaret suçunun unsurlarının oluştuğuna hükmetmiştir²²⁵. Yargıtay, söylenen sözlerin kullanıldığı yer, zaman ve ifade ediliş şeklini dikkate almakta, her somut olayda failin davranışının veya kullanılan sözlerin açıkça katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta

²²² Y.18.CD, E: 2016/10839, K: 2016/16696, T: 26.10.2016: “...Mağdur polis memurlarının aşamalarda tutarlı ve birbirini teyit eden anlatımları, 03/10/2013 tarihli olay tutanağında, sanığın mağdurlara “şerefsizsiniz” şeklinde hakaret ettiğinin belirtilmiş olması, tanık polis memurları ile bağımsız tanık ...'ın da bu yöndeki iddiaları doğrulaması karşısında, yetersiz gerekçeyle sanığın beraatine karar verilmesi,...”; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²²³ Y.3.CD, E: 2018/3268, K: 2019/37, T: 07.01.2019: “... Katılan ve eşi tanık ...'in aşamalarda beyanları, oğulları 1993 doğumlu ...'in soruşturma aşamasında alınan beyanı ile tanıklar ... ve ...'nın birbirini doğrular nitelikteki beyanlarından, sanıklar ... ve Hasan'ın katılana küfür ederek üzerlerine atılı hakaret suçunu işledikleri, haklarında mahkumiyet hükmü kurulması gerektiği gözetilmeden, yetersiz gerekçe ile beraatlerine karar verilmesi,...”; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²²⁴ Y.23.CD, E: 2015/14481, K: 2015/8069, T: 14.12.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²²⁵ Y.18.CD, E: 2015/37847, K: 2017/8956, T: 14.09.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

olup olmadığına bakmaktadır. Şayet söylenen sözler tahkir edici boyutta ise hakaret suçunun unsurları oluşacaktır. Örneğin; bir kişiye “deli midir, manyak mıdır” şeklinde sözler söylenmesi hakaret suçunu oluşturabilecektir²²⁶.

Fahişe ve Benzeri Sözler Söylemek Suretiyle Hakaret: Bir kişiye “fahişe” ve benzeri sözlerin söylenmesi halinde de hakaret suçu oluşacaktır. Nitekim bu konuya ilişkin Yargıtay “sokak kadınları gibi, fahişe gibi gezemezsin”²²⁷ “sen fahişesin çocuğunu satıyorsun, kahpesin”²²⁸, “fahişe o...pu”²²⁹ şeklindeki sözlerin bir kişiye söylenmesi halinde hakaret suçunun oluşacağına hükmetmiştir.

Hayvan İsimleri Kullanarak Hakaret: Bir kişiye hayvan isimleri kullanılarak hitap edilmesi halinde hakaret suçu oluşabilecektir. Bu konuya örnek olan bazı kararlar şu şekildedir: “sen erkek misin fino köpeği”²³⁰, “it herif, hayvan herif”²³¹.

“Hırsız”, “Dolandırıcı”, “Katil”, “Rüşvetçi” Ve Benzeri Sözler Söylemek Suretiyle Hakaret: Kişilere bu şekilde sözler söylenmesi halinde de hakaret suçu oluşabilecektir. Emsal kararlardan bazıları şunlardır: “müfteri, hırsız, yalancı, dindar görünümlü münafık, vatanı satan hain, yalancı hırsız tiran, rüşvetçi, süfyansın”²³²

²²⁶ Y.18.CD, E: 2016/897, K: 2017/14472, T: 06.12.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²²⁷ Y.18.CD, E: 2016/10770, K: 2016/16396, T: 24.10.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²²⁸ Y.23.CD, E: 2015/18331, K: 2015/4830, T: 07.10.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²²⁹ Y.CD, E: 2016/10784, K: 2017/18119, T: 28.06.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²³⁰ Y.23.CD, E: 2015/15381, K: 2016/4123, T: 06.04.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²³¹ Y.9.HD, E: 2010/7988, K: 2012/16556, T: 10.05.2012; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²³² Y.16.CD, E: 2016/1474, K: 2016/3955, T: 10.06.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

,"Hırsız Katil ..." ²³³ , "siz hırsızınız" ²³⁴ , "dolandırıcı" ²³⁵ , "yalancı ve dolandırıcı" ²³⁶ , "ana katili, çocuk katili" ²³⁷ .

Dışkı İle İlgili Sözler Söyleyerek Hakaret: Bir kişiye dışkı ile ilgili sözleri yakıştırmakla söylenmesi halinde yine hakaret suçu oluşabilecektir. Bu konuya ilişkin emsal kararlardan bazıları şunlardır: "bu çocuklara niye sahip çıkmıyorsun, devamlı içeridesin, içeride ne bok yediğin belli değil, o...pu" ²³⁸ , " ne bakıyorsunuz bok mu var, bu tarafa kafanızı çeviremezsiniz, Allah belanızı versin, lanet kadın, çık dışarı, seni sinkaf edeceğim, pezevenk " ²³⁹ . bok herif.

"Pezevenk" "godoş" ve Benzeri Sözleri Söyleyerek Hakaret: Bir kişiye, başkalarına kadın temin ettiği, fuhuş yaptırdığına ilişkin yakıştırmalarda bulunma, "pezevenk" ve benzeri sözler ile hitap edilmesi halinde de hakaret suçu oluşabilecektir. Bu konuya ilişkin emsal kararlardan bazıları şunlardır: "ulan ben ben pezevenk bana terörist yapmışsınız lan" ²⁴⁰ , "ne yapacaksın pezevenk, öldürecekse öldür beni" ²⁴¹ , "pezevenk" ²⁴² , "alkolik, pezevenk, şerefsizler" ²⁴³ , "şerefsiz", "pezevenk" gibi sözler, yüzüne tükürülme, maktulün bilinen yaşam tarzının açıklanmasının ötesine

²³³ Y.16.CD, E: 2017/1402, K: 2017/5473, T: 01.12.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²³⁴ Y.4.CD, E: 2013/39200, K: 2016/4421, T: 09.03.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²³⁵ Y.4.CD, E: 2013/37302, K: 2016/3323, T: 24.02.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²³⁶ Y.4.CD, E: 2012/10270, K: 2013/24599, T: 02.10.2013; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²³⁷ Y.18.CD, E: 2015/9841, K: 2017/12135, T: 31.10.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²³⁸ Y.4.CD, E: 2014/10017, K: 2014/30225, T: 23.10.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²³⁹ Y.4.CD, E: 2012/31679, K: 2014/20542, T: 05.06.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁴⁰ Y.18.CD, E: 2015/8821, K: 2015/6839, T: 07.10.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁴¹ Y.3.CD, E: 2017/29, K: 2017/1249, T: 13.02.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁴² Y.4.CD, E: 2013/4521, K: 2014/17228, T: 20.05.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁴³ Y.4.CD, E: 2013/10839, K: 2014/19880, T: 03.06.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

geçen, sanık açısından hakaret teşkil eden sözlerdir.²⁴⁴ "godoş, pezevenk, karımı alırım"²⁴⁵.

“Puşt” ve Benzeri Sözler Söylenerek Hakaret edilmesi: “Puşt”²⁴⁶ sözcüğü, kaba konuşmada Eş cinsel erkeklerin cinsel zevklerine hizmet eden erkek anlamına gelir. Bu sözcük kaba konuşmada ağır ve kaba sövgü sözü olarak kabul edilir. Ayrıca yine kaba konuşmada güvenilmez, kalles manasında kullanılır²⁴⁷.

Bir kişiye “puşt” ve benzeri sözlerin söylenmesi halinde hakaret suçu oluşabilecektir. Bu konuya ilişkin emsal kararlardan bazıları şunlardır: “sanığın, facebook hesabında paylaştığı ".....de alda gel, nın kucağına otur, İbne devri, puşt devrini yaşıyoruz, da al gel ayran içelim..." şeklindeki, belirtilmesinde zorunluluk bulunmayan eleştiri ve sitem sınırlarını aşan küçültücü sözlerle mağdura görevi nedeniyle hakarete bulunduğu gözetilmeden”²⁴⁸, “sen erkek misin, puşt”²⁴⁹, "ibne, puşt, sen erkek misin, salak, aptal"²⁵⁰.

“İbne” Ve Benzeri Sözlerin Söylenerek Hakaret Edilmesi: “İbne”²⁵¹ tabiri, Arapça ubne kelimesinden gelmekte olup, kaba konuşmada Edilgin eş cinsel erkek, homoseksüel anlamlarında kullanılmaktadır. Daha çok hakaret yollu kızgınlıkla söylenen bir sözdür²⁵².

²⁴⁴ Y.1.CD, E: 2018/720, K: 2018/1933, T: 24.04.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁴⁵ Y.23.CD, E: 2015/8957, K: 2016/8097, T: 22.06.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁴⁶ Bkz.; Recep Maraşlı, <https://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=20121>, ET:28.08.2020.

²⁴⁷ <http://sozluk.gov.tr/>; ET:28.08.2019.

²⁴⁸ Y.18.CD, E: 2015/34862, K: 2017/11746, T: 25.10.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁴⁹ Y.2.HD, E: 2003/4408, K: 2003/5356, T: 14.04.2003; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁵⁰ Y.2.HD, E: 2014/13542, K: 2014/23907, T: 26.11.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁵¹ Bkz.; Recep Maraşlı, <https://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=20121>, ET:28.08.2020.

²⁵² <http://sozluk.gov.tr/>; ET:28.08.2019.

Bir kişiye, “İbne” şeklinde hitaplarda bulunmakta hakaret suçunu oluşturacaktır. Bu konuya ilişkin emsal kararlardan bazıları şunlardır:“beni burdan kimse alamaz, s..... gidin ibneler”²⁵³, “siz hiç bir şekilde beni alamazsınız, babamı arayacağım, size gösteririm, ibneler”²⁵⁴, “beni buradan gönderin lan, a...a koyarım, ibneler”²⁵⁵, “...ibne, ...o..pu, o..pu oğlu, ...gevşek..”²⁵⁶, “kaçma ulan ibne”²⁵⁷.

Yine benzer şekilde “şorolo”²⁵⁸ deyimini de kadınlaşmış, kadın kılığına girmiş olan ve ahlak dışı ilişkiler için kullanılan erkek anlamına gelmektedir.²⁵⁹ Bir kimseye bu sözcüğün söylenmesi halinde de hakaret suçunun oluşabileceğini söyleyebiliriz.

“Piç” ve Benzeri Sözlere Söylenerek Hakaret Edilmesi: “Piç”²⁶⁰ sözcüğü, Farsça piç kelimesinden gelmekte olup toplumumuzda genelde evlilik dışı doğan çocuk, babası belli olmayan çocuk anlamında kullanıldığı görülmektedir. Bu sözcüğün kişilere hitaben söylenmesi halinde hakaret suçunun oluşacağını söyleyebiliriz. Bu konuya ilişkin emsal kararlardan bazıları şunlardır:“sen benim eşimin adını ağzına alamazsın, o..çocuğu,piç”²⁶¹, “piç kurusu”²⁶², “ayı selim, piç resul”²⁶³, “arkana üç kere

²⁵³ Y.23.CD, E: 2015/13631, K: 2015/2145, T: 02.06.2015; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁵⁴ Y.23.CD, E: 2015/15131, K: 2015/6306, T: 10.11.2015; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁵⁵ Y.23.CD, E: 2015/17905, K: 2016/10136, T: 29.11.2016; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁵⁶ Y.15.CD, E: 2014/13787, K: 2015/25056, T: 07.05.2015; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁵⁷ Y.4.CD, E: 2012/2167, K: 2013/11646, T: 16.04.2013; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁵⁸ Bkz.: Recep Maraşlı, <https://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=20121>, ET:28.08.2020.

²⁵⁹ <http://sozluk.gov.tr/>; ET:28.08.2020.

²⁶⁰ Bkz.: Recep Maraşlı, <https://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=20121>, ET:28.08.2020.

²⁶¹ Y.4.CD, E: 2013/9304, K: 2015/23734, T: 05.03.2015; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁶² Y.23.CD, E: 2015/14169, K: 2015/5188, T: 15.10.2015; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁶³ Y.23.CD, E: 2015/14347, K: 2015/6599, T: 16.11.2015; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

bakacaksın giderkene, götünden ayırcam seni piç”²⁶⁴ ,“piçler, ananız başkasıyla babanız başkasıyla şey yapıyor ben mi sizin kahrınızı çekeceğim”²⁶⁵ .

Kavat ve Benzeri Sözlerin Söylenmesi Suretiyle Hakaret: Kavat,²⁶⁶ Arapça “kavvād” kelimesinden gelmekte olup, “Pezevenk” anlamına gelmektedir.²⁶⁷ Bir kişiye, Kavat ve benzeri sözlerin söylenmesi hakaret suçunu oluşturur. Bu konuya ilişkin emsal kararlardan bazıları şunlardır:“Faişeler ve Kavatlar Ailesi”²⁶⁸ ,“siz kim oluyorsunuz, niye geldiniz, alabiliyorsanız alın, kavatlar şerefsizler, sizi tanıyorum, sonra görüşeceğiz, size bunun hesabını soracağım”²⁶⁹ ,“ulan ibne, kavat git kendini düzdür”²⁷⁰ .

“Dürzü” ve Benzeri Sözlerin Söylenmesi Suretiyle Hakaret: Dürzü²⁷¹ kelimesi, arapça durzī kelimesinden gelmekte olup, esasında Şiiliğe bağlı mezhep olan İsmailiye’nin bir kolu ve bu inanaşa mensup kişiye denir. Dürzü kelimesinin toplumumuzda Osmanlı Devleti döneminden itibaren aşağılayıcı ve küçük düşürücü bir söylem halini aldığını söyleyebiliriz. Bu konuya ilişkin emsal kararlardan bazıları şunlardır:“köpek, dürzü”²⁷² ,“dürzü dümbük içkim bitti gel içki ver”²⁷³.

“Manyak”, “Salak”, “Aptal” Ve Benzeri Sözler Söylemek Suretiyle Hakaret: Bu sözlerin söylenmesi de hakaret suçunun oluşumuna vücut verebilir. Bu konuya ilişkin

²⁶⁴ Y.4.CD, E: 2013/21374, K: 2015/36643, T: 27.10.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁶⁵ Y.4.CD, E: 2016/1424, K: 2016/5615, T: 28.03.2016.

²⁶⁶ Bkz.; Recep Maraşlı, <https://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=20121>, ET:28.08.2020.

²⁶⁷ <http://sozluk.gov.tr/>; ET:28.08.2020.

²⁶⁸ Y.12.CD, E: 2013/26259, K: 2014/14156, T: 09.06.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁶⁹ Y.3.CD, E: 2018/5002, K: 2018/13178, T: 19.09.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁷⁰ YCGK, E. 1999/1–213 K. 1999/219 T. 28.09.1999. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁷¹ Bkz.; Recep Maraşlı, <https://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=20121>, ET:28.08.2020.

²⁷² Y.3.CD, E: 2012/21388, K: 2013/23618, T: 05.06.2013; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁷³ Y.1.CD, E: 2016/5782, K: 2017/2160, T: 06.06.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

emsal kararlardan bazıları şunlardır:“deli midir, manyak mıdır”²⁷⁴,“sen manyak mısın bize küfür ediyorsun”²⁷⁵,“psikopat, manyak”²⁷⁶,“bu manyak ne dediğini bilmiyor, kafayı yemiş”²⁷⁷,“aptal mısın, salak mısın”²⁷⁸,“hayvan, salak”²⁷⁹,“ot herif, salak”²⁸⁰,“siz salaksınız” (polise)²⁸¹,“bu iş böyle aptallara kaldı, akıllı rakipler istiyorum”²⁸².

“Yavşak” ve Benzeri Sözcükler Söyleyerek Hakaret: Yavşak kelimesi, sözlük anlamı ile halk ağzında bit yavrusu veya halk ağzında, mecaz olarak Geveze, yılışık kimse manasına kullanılmaktadır²⁸³. Yargıtay, içinde yavşak kelimesi bulunan söylemleri hakaret suçu kapsamında değerlendirmektedir. Yargıtay’ın hakaret kapsamında değerlendirdiği sözlerden bazıları şunlardır:“şerefsiz, yavşak”²⁸⁴,“yavşaklar, piçler”²⁸⁵,“şişt, lan askerler bizi tuvalete çıkarın” "bunların hepsi it" "hepiniz şerefsizsiniz, yavşaklar”²⁸⁶,“sen yavşak bir polissin”²⁸⁷.

²⁷⁴ Y.18.CD, E. 2016/897, K. 2017/14472, T. 06.12.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁷⁵ Y.18.CD, E. 2015/17492 K. 2016/10328 T. 12.05.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁷⁶ Y.4.HD, E. 2015/11927 K. 2017/4460 T. 03.07.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁷⁷ Y.4.CD, E. 2012/29154 K. 2014/15809 T. 08.05.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁷⁸ Y.2.HD, E. 2015/4105 K. 2015/18206 T. 13.10.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁷⁹ Y.2. HD, E. 2001/10613 K. 2001/13994 T. 16.10.2001; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁸⁰ Y.2. HD, E. 2014/25385 K. 2015/10788 T. 27.05.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁸¹ Y.23. CD, E. 2015/16239, K. 2016/575, T. 01.02.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁸² Y.2.CD, E. 2011/25906 K. 2013/4306 T. 04.03.2013; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁸³ <https://sozluk.gov.tr/?kelime=YAV%C5%9EAK>, ET: 17.12.2019, örnek cümle "Sonra aynı yavşak, teklifsizlikle Binbaşı Ferit'in kadehini dikeyiyor." - Attila İlhan.

²⁸⁴ Y.23.CD, E: 2015/9836, K: 2016/8776, T: 12.10.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁸⁵ Y.18.CD, E: 2016/8041, K: 2018/5840, T: 18.04.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁸⁶ Y.23.CD, E: 2016/12532, K: 2016/11076, T: 22.12.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁸⁷ Y.18.CD, E: 2015/21026, K: 2018/10907, T: 05.07.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

“Karaktersiz” “Kişiliksiz” ve Benzeri Sözcükler Söyleyerek Hakaret: Yargıtay bazı kararlarında “karaktersiz” ibaresinin kullanıldığı cümleleri hakaret suçu kapsamında değerlendirmektedir.

Örneğin, Yargıtay bir kararında "...yönetim ise alevi ve karaktersiz solculardan oluşmaktadır" şeklindeki sözlerin hakaret suçunun oluşumuna vücut vereceğini kabul etmiştir.²⁸⁸

Yargıtay bazı kararlarında da. “karaktersiz” şeklindeki sözleri kaba hitap tarzında olduğunu belirterek hakaret suçunun oluşmayacağını ile getirmiştir. Örneğin Yargıtay, somut olayda söylendiği iddia edilen “işini yapmıyor, karaktersiz herif” şeklinde ve kaba hitap tarzı niteliğindeki sözlerin hakaret suçunu oluşturmadığını, mahkûmiyet kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğunu ifade etmiştir²⁸⁹.

Örneğin, yine somut bir olayda **“beceriksiz herif, meziyetsiz, karaktersiz...** artık bırak bu işi, emekli ol git, insanları mağdur ediyorsun” şeklindeki sözler kaba hitap olarak değerlendirilmiştir²⁹⁰.

Yargıtay, bir kararında; sanığın, katılana gönderdiği e-mailde yer alan " senin yaptığın adiliktendir, amacın benimle yatmak mıydı, duvarlara resimlerini koyacağım, herkes senin ne mal olduğunu görsünler, **kişiliksiz bir insansın**, sen evet dersen her şeyi unuturum hiç bir şey olmamış gibi devam ederiz..." biçiminde sözlerini şantaj ve hakaret suçları kapsamında değerlendirmiştir²⁹¹.

Yargıtay, sanığın kiracısı olan katılana 2007 yılı içerisinde değişik tarihlerde el yazısı ile yazdığı yazılarda yer alan **“bir insan bu kadar haysiyetsiz, kişiliksiz ve yalancı**

²⁸⁸ Y.4.CD, E: 2012/34082, K: 2014/4476, T: 13.02.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁸⁹ Y.18.CD, E: 2015/40646, K: 2017/10756, T: 11.10.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁹⁰ Y.18.CD, E: 2015/42880, K: 2017/11006, T: 16.10.2017; UYAP İçtihat Programı, ET:01.06.2021.

²⁹¹ Y.4.CD, E: 2014/4786, K: 2016/5935, T: 30.03.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

olabilir”, “bu adamda haysiyet kalmamış”, “yalancının mumu 8-9 ay yandı” biçimindeki sözleri dile getirdiği olayda, sözlerin hakaret suçunu oluşturduğuna hükmetmiştir²⁹².

Yargıtay, bir olayda "**kişiliksiz biridir**" şeklindeki sözleri küçük düşürücü değer yargısı içerdiğini ve hakaret suçunu oluşturduğunu hüküm altına almıştır²⁹³.

5.4.4. İsnadın Veya Sövmenin Kişinin Onur, Şeref ve Saygınlığını Rencide Edici Nitelikte Olması

5.4.4.1. Genel Açıklamalar

Sövme veya somut eylem veya olgu izafe etmek suretiyle gerçekleştirilen hakaretin, kişinin onur, şeref ve saygınlığını küçük düşürecek niteliğe sahip olması şarttır.

Bir davranışın hakaret suçunu oluşturup oluşturmadığı kişinin sosyo-kültürel durumu, mesleği, toplumun örf ve adet kuralları²⁹⁴, yöresel anlayış, eylemin gerçekleştiği yer ve zaman gibi unsurlar dikkate alarak değerlendirilir. Bu nedenle her kaba ve nezaketsiz davranış veya ifade hakaret suçunu oluşturmaz²⁹⁵.

Dolayısıyla nispi bir durum olan sarf edilen söz veya davranışların kişinin onuruna, şerefine veya saygınlığına yönelip yönelmediği hususu uygulamada ve öğretide ciddi bir tartışma konusudur. Bu nedenle konunun Yargıtay ve AİHM içtihatları ışığında değerlendirilmesinde fayda vardır.

²⁹² Y.2.CD, E: 2010/21753, K: 2012/14020, T: 16.05.2012; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁹³ Y.2.CD, E: 2004/17893, K: 2005/30787, T: 26.12.2005; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁹⁴ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s. 116.

²⁹⁵ Bayındır/Apiş, s.81; Tarhan, s.284; Aydın, s.879.

5.4.4.2. Yargıtay Uygulaması

Yukarıda bahsettiğimiz seçimlik eylemlerden biri ile gerçekleştirilen hakaret niteliğindeki davranışın, bireyin onur, şeref ve saygınlığını küçük düşürücü niteliğe sahip olması durumunda hakaret suçu oluşacaktır²⁹⁶. Bu durum somut olayın şartlarına göre değişebilmekte olup zamana ve yere göre değişmesi mümkündür.

Yine önemle üzerinde durulması gereken bir başka husus ise ifade özgürlüğü kapsamını daraltacak nitelikte ağır eleştiri ya da rahatsız edici nitelikte olan söz ve davranışların suç kapsamına alınmaması gerekmektedir.²⁹⁷

5.4.4.3. Anayasa ve AİHS Hükümleri

İfade özgürlüğü, genel olarak bireylerin özgürce haber alma, bilgiye erişme ve başka kişilerin düşüncelerine ulaşabilme serbestliğini de kapsamaktadır. Bu anlamda kişilerin ulaşabildiği bu düşünce ve yargılar nedeniyle kınanmaması gerekir. Şahısların bu şekilde erişebildiği veya kendisi tarafından ileri sürülen düşünceleri tek başına veya başka kişilerle birlikte türlü vasıtalarla serbestçe dile getirebilmesi, savunabilmesi ve yayabilmesi hakkı ifade özgürlüğü olarak tanımlanmaktadır²⁹⁸.

Demokratik hukuk devleti olmanın temel kolonlarından olan ifade özgürlüğü Anayasamızın 26. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Bireylerin düşünce ve kanaatlerini herhangi bir yolla bireysel yahut toplu bir şekilde açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu bu hak AİHS'nin 10. maddesinde de açık bir şekilde koruma altına alınmıştır. AİHS, bu hakkın sadece toplumun kabul ettiği zararsız ifadeleri değil incitici, şok edici, endişe uyandırıcı ifadeleri de kapsadığını açıkça vurgulamıştır.

²⁹⁶ YCGK'nun 14/10/2008 gün ve 170-220 sayılı kararı; Y.18.CD, E. 2017/1806, K. 2019/6629, T. 03.04.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁹⁷ Y.18.CD, E. 2017/1806, K. 2019/6629, T. 03.04.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

²⁹⁸ Y.18.CD, E. 2017/1806, K. 2019/6629, T. 03.04.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

Doğal olarak bu hakkın da sınırlarının olduğunu ifade etmeliyiz. Bu sınırlamalar Anayasa m. 13 ve 26 hükümlerinde açık bir şekilde belirtilmiştir. Özellikle 13. Maddede, temel hak ve hürriyetlere dair genel sınırlama nedenleri açık bir şekilde belirtilmiştir. Anayasa m. 26 hükmünde ise, ifade özgürlüğü tanımlanmış ve 26/2 maddesinde bu hakkın sınırlarından bahsedilmiştir. Nitekim AİHS’de bu hakka sınırlama getirmiştir. Ancak AİHM’in bu sınırlamaları dar yorumladığını kararlarından görebilmekteyiz.

Anayasa’ya göre bu hakkın kullanılmasında devletin istisnalar haricinde düşünce ve kanaatlerin serbestçe açıklanmasına müdahale etmeyerek negatif bir yükümlülüğü, bu hakkın kullanımı için uygun zemini hazırlama noktasında ise pozitif bir yükümlüğün olduğu söylenebilir.

5.4.4.4. AİHM Uygulaması

Burada AİHM ifadenin somut bir olgu isnadı mı yoksa değer yargısı mı olduğu hususunun tespitinin yapılmasını ve buna göre sorunun çözülmesi gerektiğini belirtmiştir. Nitekim somut bir olgunun izafe edilmesi ispatlanabilecek bir durumdur. Oysa değer yargısının ispatının istenilmesi ifade özgürlüğüne müdahale kapsamında değerlendirilecektir. Ancak yine de değer yargısı içeren ifadelerin de yeterli bir alt yapıya sahip olması gerektiği de vurgulanmıştır.

Somut olgu isnadında ise AİHM en azından ilk etapta güvenilir bir delil sunma şartını aramış, aksi halde iddianın ispatlanması gerektiğini belirtmiştir. Nitekim Thorgeir Thorgeirson/İzlanda davasında²⁹⁹ basında yer alan polis şiddetine ilişkin iddianın ispatlanamaması halinde dahi bilginin tüm yönleri ile doğruluğunun ortaya

²⁹⁹

Thorgeir Thorgeirson v/İzlanda, Bşv no: 13778/88, T: 25/06/1992; Karar ile ilgili değerlendirmeler için bkz; Lillard, Monique C. "McGoliath v. David: The European Court of Human Rights Recent Equality of Arms Decision." German Law Journal, vol. 6, no. 5, May 1, 2005, p. 895-908: 895-908; [https://digitalcommons.law.uidaho.edu/faculty_scholarship/ Balancing the Arms, ET: 01.06.2021.](https://digitalcommons.law.uidaho.edu/faculty_scholarship/Balancing%20the%20Arms,%20ET%2001.06.2021)

koyulmasının gerekmediği belirtilmiştir. Yine AİHM siyasetçilere yönelik ifadelerin özel kişilere yönelik ifadelerden daha ağır olabileceğini belirtmiştir.

Nitekim Dabrowski /Polonya davasında³⁰⁰, hırsızlık suçundan ceza alan Belediye Başkanına soyguncu şeklinde yapılan haberde AİHM mağdurun kamuya mal olmuş bir kişi olduğunu ve iddiaların bir takım olgulara dayandığını, bu nedenle bu tür haberlere daha fazla hoşgörü göstermesi gerektiğini belirtmiştir.

Yine Lingens/Avusturya davasında da³⁰¹ AİHM, siyasetçilerin ağır eleştirilere tahammül etmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu davada, sıcak politik uyuşmazlıkların neden olduğu tartışmaların etkisiyle, başvurucunun yapmış olduğu açıklamaların saldırgan bir özelliğe sahip olmasına rağmen hakaret suçunu oluşturmadığı karara bağlanmıştır.

AİHM Eon/Fransa davasında³⁰²; Fransa Cumhurbaşkanı'nın korteji geçerken "Defol git, salak herif" yazılı pankart açan kişinin eyleminin yergi olduğunu, yerginin de kışkırtma ve galeyana getirme amacıyla bir sanatsal ifade ve toplumsal eleştiri biçimi olduğunu ifade etmiştir.

5.4.4.5. Tahkir Edici Olmayan Söylemler

Yukarıdaki açıklamalarımızda belirttiğimiz üzere söylenen sözlerin veya davranışların kişinin onur şeref ve saygınlığını zedeleyecek nitelikte olması halinde hakaret suçu oluşacaktır. Burada tahkir edici olmayan yani kişinin onur, şeref ve saygınlığına yönelmeyen söz ve davranışların tespit edilmesi önemli bir husustur. Nitekim bu durumda suç oluşmayacaktır. Ancak bu durumun tespitinin somut olaya göre

³⁰⁰ Dabrowski/Polonya, Bşv no: 18235/02, T: 19.12.2006; <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-78562;ET:06.06.2021>

³⁰¹ Lingens/Avusturya, Bşv no: 9815/82, T: 08.07.1986; <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-57523;ET:06.06.2021>

³⁰² Eon / Fransa, Bşv no: 26118/10, T: 14.03.2013; <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-117742;ET:06.06.2021>

değişebileceğini belirtmiştik. Burada örnek Yargıtay kararlarıyla tahkir edici nitelikte olmayan söz ve davranışlardan bahsedeceğiz.

Yargıtay; sanığın "...Bu savcının dünyadan haberi yok. Eğer mafya, çete, yolsuzluk, haksızlık, adaletsizlik varsa bu savcı gibi görevini doğru yapmayanlar yüzünden, memleket batıyor, suç oranı artıyor, hırsızlar, kültürsüzler sokaklar dolmuş yol kesiyorlar. Savcı ... bunlara arka çıkıyor, hakkımı helal etmiyorum. Allah bu savcıdan hesap sorsun, devletten aldığı parayı geri ödesin, bu işi bıraksın..." şeklindeki sözlerinin ağır eleştiri, nezaket dışı ve kaba ifadeler olduğunu belirterek suçun oluşmadığını belirtmiştir³⁰³. Kanaatimizce somut olay ile bir ilgisi bulunmayan konularda genellemeler yapılmak suretiyle Cumhuriyet Savcısı'nın özellikle mafya, çete, yolsuzluk gibi organizasyonların neden olduğu toplumsal olaylara arka çıktığı şeklindeki isnadının eleştiri hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceği, dolayısıyla bahse konu ifadelerin hakaret suçunu oluşturacağından Yargıtay'ın bu görüşüne katılmamaktayız.

Yargıtay; "...Gâvur polisisiniz, böyle devlet olmaz, sizin maaşınızı ben veriyorum..." şeklindeki sözleri somut olayı bir bütün halinde değerlendirerek katılanın şahsına yahut mesleki itibarına yönelik olmadığını, yapılan işleme karşı yöneltildiğini, dolayısıyla kaba söz ve davranış olarak kabul ederek suçun oluşmadığını belirtmiştir³⁰⁴.

Yargıtay başka bir kararında ise zibidi kelimesinin TDK'ya göre "gülünç olacak derecede kısa ve dar giyinmiş olan" anlamında olması nedeniyle suçun oluşmadığını

³⁰³ YCGK, E: 2016/1138, K: 2019/68, T: 05.02.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁰⁴ YCGK, E: 2017/783, K: 2019/215, T: 14.03.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

belirtmiştir³⁰⁵. Ancak Yargıtay bazı kararlarında da “zibidi” kelimesinin diğer sözcüklerle kullanılmasını hakaret suçunun oluşumu için yeterli görmüştür.³⁰⁶

Yine Yargıtay; "istediğim saatte gelebilirim, iğne yapmak zorundasın, kafamı bozmayın"(Hemşireye)³⁰⁷, “siz insan değilsiniz”³⁰⁸, “..sen ne biçim insansın, insan değilsin ...”³⁰⁹ (Jandarmaya), " sizi tanımıyorum lan, ben size kimlik göstermek zorunda değilim, gecenin bu saatinde alkollü gezmek suç mu lan, ben binmem, kimse beni bir yere götüremez, siz korsan mısınız, ben gidiyorum lan”³¹⁰ (polise), “o kadın”³¹¹, “defol kadın lan”, “kes lan konuşup durma, kapa çeneni lan, muhatabım değilsin”, "lan sen karışamazsın, sus lan”³¹², “...size uyuz oldum, siz polis değilsiniz, ... gidin burası benim işyerim kim hakkında işlem yaparsanız yapın”³¹³, “müdür de adam

³⁰⁵ Y.18.CD, E: 2017/1806, K: 2019/6629, T. 03.04.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁰⁶ **Y.4.CD, E: 2003/8085, K: 2004/5150, T: 20.04.2004:** “...Katılan tarafından, Nazım Hikmet'in yeniden Türk vatandaşlığına alınması için hazırlanıp Bakanlar Kurulu Üyelerinin imzalarına açılan kararname, o tarihte ulaştırma Bakanı olan katılan ile bir başka Bakan tarafından imzalanmadığı, bunun üzerine 27.2.2002 tarihinde yayımlanan suça konu karikatürdeki küçük düşürücü değer yargısı içeren "Nazım Hikmet evrenselliğe ulaşmış bile artık onun vatandaşlığına alınması için, **iki MHP 'li zibidinin kanlı ellerinden çıkan imzalara gerek yok**" biçimindeki sözleri 14.2.2002 günlü Hürriyet gazetesinde yayınlanan beyanati karşısında katılana masufiyeti tereddütsüz bulunduğundan bu konuda oluşa uymayan gerekçelerle beraat hükmü kurulması,...”; **Y.4.CD,E: 2013/594, K: 2014/5332, T: 19.02.2014:** “... K... adlı televizyon kanalının, 07.03.2010 tarihli “Telegol” adlı spor programında yorumculuk yapan sanığın, Bursaspor taraftar gurubu liderlerinden olup, Vali ve Emniyet Müdürü ile görüşmek isteyen katılanların görüntülerinin programda yayımlandığı sırada sarf ettiği, “...**Vali ile iki tane zibidi konuşuyor**, orada tipleri falan ne olduğu belli değil, Vali ile ya o kadar saygısız absürt şekilde geliyor böyle Vali ile, sen kimsin ya ya o hale gelmiş iş yani, bunlar senelerdir kangrendir, kulüpler besleye besleye kangren hale getirdiler... koca mülki amirin karşısında adam sanki kahvede arkadaşıyla konuşuyor, en sonunda tutuklattı Sayın Vali...” şeklindeki sözlerin, kişilerin onur, şeref ve saygınlığına saldırı niteliğinde bulunması karşısında, hükümden sonra 05/07/2012 tarihinde yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanunun geçici 1-b maddesinde, basın ve yayın yoluyla ya da sair düşünce ve kanaat açıklama yöntemleriyle işlenen suçlar bakımından "kovuşturmanın ertelenmesi" kurumunun getirilmesi nedeniyle, sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesi zorunluluğu,...”; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁰⁷ Y.4.CD, E: 2003/11781, K: 2004/12310, T: 14.12.2004. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁰⁸ Y.18.CD, E: 2016/17662, K: 2019/4034, T: 27.02.2019. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁰⁹ Y.18.CD, E: 2016/18633, K: 2019/885, T: 09.01.2019. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³¹⁰ Y.18.CD, E: 2016/18133, K: 2019/2201, T: 04.02.2019. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³¹¹ Y.18.CD, E: 2016/16060, K: 2019/1139, T: 10.01.2019. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³¹² Y.18.CD, E: 2018/147, K: 2019/4185, T: 04.03.2019. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³¹³ Y.18.CD, E: 2016/15077, K: 2019/1026, T: 10.01.2019. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

mı, adam gibi adam bile değil”³¹⁴, “burası bakkal dükkanı değil, önünüze geleni kapatıyorsunuz, burası adliye, böyle savcılık olmaz”³¹⁵ “kaypak”³¹⁶ şeklindeki sözleri kaba ve nezaket dışı, rahatsız edici hitaplar olması nedeniyle suçun oluşmadığını belirtmiştir.³¹⁷

5.4.5. Hakaret Suçunun Mağdurun Huzurunda İşlenmesi

5237 sayılı TCK m. 125 hükmüne göre; hakaret suçu huzurda veya gıyapta işlenebilecektir. 5237 sayılı TCK’daki bu ayırım şekli bir ayırım olup hakaret suçunun huzurda veya gıyapta işlenmesinin verilecek cezada bir öneminin bulunmadığını belirtebiliriz. Ancak önceki 765 sayılı TCK’da huzurda hakaretin cezasının gıyapta hakarettten fazla olduğunu görmekteyiz.

Mağdurun görebileceği, duyabileceği bir biçimde, arada herhangi bir aracı olmadan, doğrudan doğruya kişi hedef alınarak ona yalnızken veya başkalarının yanında somut bir eylem veya olgu izafe etmek veya sövmek şeklinde bir eylemin gerçekleşmesi halinde hakaretin huzurda işlendiği söylenebilir.

Huzurda yapılan hakareti mağdurdan başka kişilerin de duymuş olması şart değildir. Mağdur, yalnız iken de hakaret suçuna muhatap olabilir. Huzurda hakaret suçunun oluşumu için fail ile mağdurun yüz yüze gelmesi şart olarak aranmamaktadır. Mağdur ile fail arasında iletişim kurulabilme kapasitesinin varlığı yeterlidir.

³¹⁴ Y.18.CD, E: 2018/53, K: 2019/4137, T: 28.02.2019. UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

³¹⁵ Y.18.CD, E: 2017/6554, K: 2019/3672, T: 21.02.2019. UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

³¹⁶ YCGK, E: 2015/89, K: 2018/140, T: 03.04.2018. UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

³¹⁷ Y.18.CD, E: 2016/17662, K: 2019/4034, T: 27.02.2019. UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

Mağdurun kendisine yönelen ve hakaret niteliğindeki davranışı doğrudan görebilme veya işitebilme yeteneğine sahip olması yeterlidir. Burada ayrıca failin de bu eylemi bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi gerekecektir.

Yasal düzenleme, hakaret suçuna konu davranışın huzurda gerçekleştirilmemesine rağmen bazı halleri suç huzurda işlenmiş gibi cezalandırmaktadır. Örneğin, hakaret suçunun ileti yoluyla işlenmesi halinde suç huzurda işlenmiş olacaktır.

5237 Sayılı TCK m. 125/2 hükmünde sesli, yazılı veya görüntülü ileti yoluyla hakarete bulunulması halinden bahsedilmiştir. Hakaret suçunun, kişiyi muhatap alan mektup, telgraf, telefon, görüntü ya da ses kaydı, elektronik posta, telefon mesajı gibi sesi, görüntüyü, işareti bir yerden başka bir yere iletebilecek teknolojik bir araç ile gönderilmesi, eylemin huzurda gerçekleştiği anlamına gelmektedir.

Hakaret suçunun mağdurun huzurunda işlenmiş sayılması için; küçük düşürücü bir niteliğe sahip iletinin ilk olarak eylemin yöneldiği mağdur tarafından öğrenilmesi ve doğrudan doğruya mağdura muhatap olarak gönderilmesi gerekir. Burada önemli olan husus failin mağdura yönelik bu iletisinden mağdurun haberdar olmasını istemesi gerekir.

Mağdurun huzurda olduğunun kabulü bakımından söylenen sözleri duyması ve anlamasının aranıp aranmayacağı hususu öğretilerde tartışmalara neden olmaktadır. Burada tek başına duyma ve anlama imkânının yeterli olup olmayacağı sorusuna cevap aranmalıdır. Bu konuda öğretilerde yer alan bazı görüşler şunlardır:

Bazı yazarlar, suçun huzurda işlendiğinin kabulü açısından mağdurun küçük düşürücü niteliğe sahip iddiaları bilfiil ve aracısız öğrenmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Bazı yazarlar da failin hakaret oluşturan sözün duyulması olanağını yaratmış olmasının yeterli olduğunu ifade etmektedirler.

Örneğin, bir binanın üst katında oturan failin alt katta bulunan bir kişiye salondaki soba deliğinden küfür etmesi halinde hakaret suçu yüze karşı işlenmiş olacaktır.

Yargıtay'ın huzurda yapılan ve hakaret suçunu oluşturan eylemin veya davranışın mağdurun kulağının ağır işitmesinin suçun oluşmasına engel olacağını ifade ettiği eski kararlarına rastlamak mümkündür.

Bununla birlikte, mağdurun söylenen incitici, küçük düşürücü sözleri sağlık sorunları nedeniyle (örneğin, sağırılık gibi) duymaması halinde atılı suçun huzurda işlenmediğini söylemek herhangi bir sebeple işitme duyusu yeterince gelişmemiş bir kişiye isteyen istediği şekilde hitap edeceği anlamına gelecek ki bu durum hukuka ve toplumsal vicdana aykırı olacaktır.

5.4.6. Hakaret Suçunun Gıyapta (Yoklukta) İşlenmesi

Gıyap terimi; hazır bulunmama, göz önünde bulunmama, arka manalarında kullanılmaktadır³¹⁸. 5237 sayılı TCK'nın 125/1-son cümlesinde gıyapta hakaretin mağdur dışında en az üç kişiyle ihtilat oluşturarak eylemin gerçekleştirilmesi şartını aramaktadır.

Öğretide, somut bir eylem veya olgu izafe etmeyi veya sövmeyi ancak üçüncü kişilerin öğrenmesi halinde kişinin onur, şeref ve saygınlığının rencide olabileceği gerekçesiyle gıyapta hakaret suçunda ihtilat şartının arandığı, yasa koyucunun bu nedenle ihtilatın suçun oluşum şartı olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır.³¹⁹

³¹⁸ Par, Arif Hikmet; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük, Serhat Yayın Dağıtım, İstanbul-1990. s. 115.

³¹⁹ Kayaçıçek, Murat, Şerefe Karşı Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2008, s.89.

Hakaret suçunun gıyapta işlenmesi halinde varlığı söz konusu olan ihtilat şartının hukuki niteliği konusunda öğretilerde tartışma bulunduğu söylenebilir.³²⁰

Öğretilerde; ihtilatın, failin cezalandırılabilmesi açısından bir şart olarak gören görüşler de ileri sürülmektedir.³²¹ İhtilat unsurunun objektif cezalandırma şartı olarak kabul edilmesi durumunda, failin ceza alması hali doğrudan bir etki olarak karşımıza çıkmaktadır.³²² Bu görüşe göre, ihtilat unsurunun kapsamında failin kastının bulunması gerekmemektedir.

Öğretilerdeki diğer görüş, ihtilat şartını, suçun niteliği kapsamında değerlendirmekte ve ihtilat kastından söz etmektedir.³²³

Öğretilerde ileri sürülen diğer görüş ise; ihtilatı suçun unsurları arasında ve kastın kapsamı içinde bulunması gereken bir şart olarak varlığını aramaktadır. Buna göre;

³²⁰ Tülay, M. E. "Kast Unsuru ve Cezalandırılabilme Şartı Ekseninde Hakaret Suçu". Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 27 (2019): 573-587.

³²¹ Demirbaş, Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Baskı, Ankara 2018, s. 214; Ersoy, Uğur: Ceza Hukukunda Objektif Cezalandırılabilme Şartları, Ankara 2015, s. 226; Özgenç, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Bası, Ankara 2017, s. 670; Artuk, M. Emin/Alşahin, M. Emin: "Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zamanaşımı", MÜHF-HAD, Cilt: 19, Sayı: 2, 2013, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, S. 17-44, s. 22; Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara: 2018, s. 481; Kocaoğlu, Serhat Sinan: Uluslararası (AİHM) ve Ulusal Yargı İçtihatları Çerçevesinde Hakaret Suçu, Ankara: 2019, s. 132.

³²² Tülay, s. 582.

³²³ Artuk, M.Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, M.Emin/Çakır, Kerim: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2018,,s. 431; Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, R.Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 16. Baskı, Ankara 2018, s. 602 vd.; Hafizoğulları, Zeki/Özen, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, 5. Baskı, Ankara 2016, s. 239; Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2019 s.. 524; Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem: Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Cilt: I, 3. Bası, İstanbul 2016, s. 241; Soyaslan, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2016, s. 304; Sakarya, Utku Coşkun: "Gıyapta Hakaret Suçunda İhtilat Unsuru", Ankara Barosu Dergisi, 2013/2, S. 411-424,s. 413; Aydın, Devrim: "Türk Ceza Kanununda Hakaret Suçu", Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, S. 879-918, s. 895.

failin, işlediği suç açısından “ihtilat”ı da bilmesi ve istemesi gerekir. Yargıtay’ın da bu yönde kararlarına rastlamak mümkündür.³²⁴

Gıyapta hakaret suçu, hakaret suçunu oluşturan davranışı mağdurun olmadığı veya mağdurun doğrudan öğrenemeyeceği bir şekilde gerçekleştirilmesi halinde söz konusu olmaktadır. Bir başka anlatımla gıyapta hakaret suçunda fail, mağdurun hazır bulunmadığı veya duyamayacağı bir ortamda bu suçu işlemektedir. Burada fail, başkalarıyla konuşarak, yazışarak mağdurun, onur, şeref ve saygınlığını küçük düşürücü nitelikte belirli bir olgu veya eylem izafe etmekte veya sövgü dolu sözler söylemektedir.³²⁵

Yine gıyapta hakaret suçunun failinin ihtilatı³²⁶ bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi gerekmektedir. İhtilat unsurunun kişilerle tek tek görüşmek suretiyle gerçekleştirilebileceği gibi üç veya daha fazla kişiye mektup yollamak, telefonla konuşmak, SMS veya e-mail şeklindeki yollarla mesaj göndermek suretiyle de gerçekleştirilebilmesi mümkündür. Ancak ihtilat unsurunun varlığı açısından failin hakaret niteliğindeki sözleri en az üç kişinin işitebileceği bir ortamda ifade etmesi veya en az üç kişiyi dâhil edecek şekilde söylemesi yeterli görülmemektedir. Burada ayrıca sözlere muhatap olanların söylenenleri bizzat anlamaları ve bu konuda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir³²⁷.

İhtilat edilecek üç kişinin toplu veya dağınık olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Burada asıl önemli olan husus dağınık ihtilat halinde fail tarafından gerçekleştirilen, bir diğer deyişle isnat edilen somut bir fiilin, olgunun veya soyut değer yargısı

³²⁴ Y.4.CD, E: 2020/12172, K: 2021/4741, T: 11.02.2021.

³²⁵ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.327.

³²⁶ “ihtilat, Ar. i-tilâ a. (ihtila:tı, l ince okunur) esk. 1. tıp Karmaşıklık. 2. **Karşılaşp görüşme**” Bkz.; <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=combts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5d7dee9e481b74.51278882>, ET: 15.09. 2019.

³²⁷ Y.18.CD, E: 2018/2584, K: 2019/1314, T: 15.01.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

şeklindeki sövgünün esas unsurlar açısından aynı bir cinsten olması halidir³²⁸. İsnat edilen eylemlerin niteliğinin farklı olması halinde gıyapta hakaret suçundan söz edilemeyecektir.

Örneğin failin, bir kişiye mağdur için; yer, zaman ve kişi konumlandırılması yapılarak hırsızlık eylemini gerçekleştirdiği yönünde isnatta bulunduktan sonra başka bir kimseye de zina yaptığı, iffetsiz yaşam sürdürdüğü yönünde isnatlar da bulunması halinde, fail yönünden gıyapta hakaret suçu oluşmayacaktır³²⁹. Burada ancak aynı fiilin farklı ifadelerle anlatılması ve fiilin özünde aynı değer hükmünü vermesi halinde gıyapta hakaret suçundan bahsedilebilir³³⁰.

Gıyapta hakaret suçunda fail, ihtilat unsurunu bilerek ve isteyerek yani kasıtlı olarak gerçekleştirmesi gerekmektedir. Örneğin fail, bir kişi ile ihtilat halinde iken failin isteği dışında varlığını bilmediği başka öznelerin de hakaret oluşturan davranışı görmesi, duyması veya failin ihtilat ettiği kişinin failin bilgisi dışında başkalarıyla ihtilat etmesi halinde ihtilat unsurunun varlığından söz edilemeyecektir.³³¹

Yargıtay bir kararında; sanığın, 155 polis imdat hattını arayarak yaptığı telefon görüşmesi sırasında hakaret eylemini gerçekleştirdiğinin kabul edilmesi, telefon konuşmalarının kayıt altına alınıp dinlendiğini bilmesi ve dinleme görevlisi dahil olmak üzere görüşme kayıtlarının soruşturmada görevli bulunan diğer görevlilerce de

³²⁸ Üzülmez, s.52; Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.120.

³²⁹ Çetin, s.24.

³³⁰ Çetin, s.24.; Örneğin, failin A ve B'ye mağdurun hırsızlık yaptığını, C'ye dolandırıcılık yaptığını, D'ye de kendisinden aldığı malı iade etmediğini farklı ifadeler kullanarak söylemesi halinde, hepsi aynı değer hükmünde birleşmekte olduğundan gıyapta hakaret suçu oluşacaktır. Bkz.; Çetin, s.24; Erman, s.93; Gürdoğan, s.131; Çalışır/Çalışır,s.35; Tarhan, s.440.

³³¹ Çetin, s.81-83; Şen, Ersan, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, s.532; Arısoy, s.168; Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.121; Sınar, s.87;

dinleneceğinin sanık tarafından bilinebilir bir durum olması gerekçesiyle gıyapta hakaretin ihtilat unsurunun gerçekleştiğini hüküm altına almıştır.³³²

Öğretide, failin iletiyi yalnızca bir kişiye göndermesine karşın bu kişice iletiyi diğer öznelerin bilgisine yayması halinde de gıyapta hakaret suçunda ihtilat öğesinin gerçekleşeceği yönünde görüşler bulunmaktadır.³³³

Yargıtay, failin suç oluşturan sözleri birisine söylerken onun iradesi dışında başkalarının da duymuş olması veya failin konuştuğu bir kişinin birden çok kişiye kendiliğinden aktarması halinde ihtilat unsurunun gerçekleşmeyeceğini bazı kararlarında ifade etmektedir.

Örneğin, failin sadece kendilerinin olduğunu düşündüğü bir ortamda diğer bir kişiye mağdur hakkında eve erkek aldığı yönünde sözler söylemesi, bu kişinin de bunu başkalarına aktarması biçimindeki eyleminde ihtilat unsuru oluşmayacaktır.³³⁴

Failin tek başına bir kişiye yolladığı mağduru hedef alan ve hakaretler içeren özel bir mektup veya yazı, bu kişi tarafından ihtilat oluşturmak maksadıyla üçten fazla kişinin bulunduğu bir yerde okunması halinde ihtilat şartı oluşmayacaktır.³³⁵

Yargıtay bir kararında; sanığın, askerdeki oğlunun komutanı olan katılan hakkında hakaret içeren sözlerin yer aldığı iki sayfadan ibaret mektubu Jandarma Komutanlığına göndermesi biçimindeki katılanın gıyabında gerçekleştiği anlaşılan suça konu eyleminde, mektubun ulaştığı birimler ve resmi olarak işlem gördüğü aşamalar

³³² Y.18.CD, E: 2015/34876, K: 2017/10627, T: 10.10.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³³³ Üzülmez, "Hakaret Suçu", s.53.

³³⁴ Y.18.CD, E: 2014/7111, K: 2014/34930, T: 03.12.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³³⁵ Y.18.CD, E: 2015/2895, K: 2015/2764, T: 16.06.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

değerlendirilerek gıyapta hakaret suçunun ihtilat unsurunun oluşup oluşmadığının araştırılması gerektiğini ifade etmiştir³³⁶.

Yargıtay'a göre mağdura yazılmayan özel mektupta yer alan ifadeler nedeniyle oluşan hakaret suçunda, failin bilgisi dışında mektup içeriğinin başkalarına duyurulması ihtilat unsurunu oluşturmayacaktır³³⁷.

İhtilat unsurunun varlığı için, hakaret oluşturan davranışın veya sözlerin sanık tarafından ikiden fazla kişinin duyabileceği şekilde söylemesi yeterli sayılmaktadır. Bu sözleri duyan ve başkalarına aktaranların ihtilat unsurundaki sayıya ilave edilmesi mümkün değildir³³⁸.

Yargıtay, sanığın “mağdurun evlenirken çürük çıktığı ve mağdurların soyguncu ve hırsız oldukları” şeklinde sözler içeren mektupları ikiden fazla kişiye göndermesi şeklinde gelişen olayda, gıyapta hakaret suçunun ihtilat unsuru oluşacağına hükmetmiştir³³⁹.

Temyiz kudreti bulunmayan küçükler, akıl hastaları, sözlü ve yazılı hakarete konuşulan, yazılan dili bilmeyenler, anlayamayanlar, hakaret içerikli resim veya şekilleri göremeyen görme engelliler, sarhoşluk, narkoz, uyuşturucu madde, dalgınlık gibi sebeplerle hakaretin konusunu algılayamayacak halde bulunanlar ihtilat zincirinde yasanın aradığı asgari sayıya ilave edilemeyecekler ve ihtilat unsuru açısından değerlendirilmeyeceklerdir³⁴⁰.

³³⁶ Y.18.CD, E: 2015/2895, K: 2015/2764, T: 16.06.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³³⁷ Y.4.C.D, E.7711, K.31, T.19.1.1993, Karar için bkz.; Çetin, s.82.

³³⁸ Y.4. CD, E.6314, K.5901, T. 30.6.1997, Karar için bkz.; Çetin, s.82.

³³⁹ Y.4.C.D, E. 8879, K. 749, T. 29.01.2007, Karar için bkz.; Tarhan, s.440.

³⁴⁰ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.121; Arısoy, s.169; Çalışır/Çalışır, s.34.

Örneğin fail, ziyaretine gittiği bir ailede karı-koca ve bu şahısların birkaç aylık bebeklerinin yanında orada olmayan bir kişi ile ilgili olarak hakaret oluşturan davranışta bulunması veya tahkir edici sözler söylemiş olması halinde ihtilat unsuru oluşmayacaktır³⁴¹.

5.4.7. Hakaret Suçunda Netice

Bazı suçlarda failin davranışları dış âlemde bazı değişikliklere neden olabilir. Bu anlamda netice, failin davranışları ile dış dünyada oluşturduğu değişiklikler olarak tanımlanabilir. Oysa “sırf davranış” veya “şekli suçlar” adı verilen suçlarda ise suç oluşturan davranış yeterli görülmektedir.

Hakaret suçu ise, failin sırf davranışı ile gerçekleşebilen ve dış âlemde sonuç yaratması beklenmeyen bir suçtur. Bu yüzden hakaret suçunda belli bir sonucun oluşması gerekmemektedir. Failin tahkir edici, mağduru küçük düşürücü davranışı ile suç tamamlanmaktadır.³⁴²

Her suçta korunan bir menfaat veya hukuki bir yarar vardır. Hukuken korunan bu yararın veya konunun ihlali suç olarak tanımlanmaktadır. Bu esas çerçevesinde zarar veya zarar tehlikesinin meydana gelip gelmediğine göre suçların zarar ve tehlike suçu olarak iki başlık altında incelenmesi mümkündür³⁴³. Örneğin; kasten öldürme, mala zarar verme gibi zararın meydana gelmesi öngörülen suçlar, zarar suçu olarak nitelendirilmektedir. Oysa tehlike suçunda failin davranışlarının dış dünyada somut bir zarar oluşturmaması aranmamaktadır. Tehlike suçlarında, failin davranışlarının zarar tehlikesini yaratma olasılığının bulunması yeterli görülmektedir³⁴⁴.

³⁴¹ Üzülmöz, s. 53.

³⁴² Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, s.136.

³⁴³ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.238.

³⁴⁴ Arısoy, s.169.

Hakaret suçunda korunan hukuki konu, mağdurun onur, şeref ve saygınlığı gibi manevi değerlerdir. Bu yüzden gerçek bir zararın mı yoksa zarar olasılığının mı bulunduğunu hakaret suçlarında tespit etmek güç bir sorun haline gelmektedir. Ancak öğretide hakaret suçunun, tehlike suçu olduğu yönünde egemen bir görüşün var olduğu görülmektedir³⁴⁵.

Tehlike suçları “somut tehlike suçları” ve “soyut tehlike suçları” olmak üzere iki başlık altında inceleme konusu yapılabilir³⁴⁶. “Somut tehlike suçları” gerçek bir zarar tehlikesinin meydana gelmesini gerektiren suçlardır. “Soyut tehlike suçları” ise hareketin yapılmasını yeterli gören, ayrıca somut bir tehlikenin ortaya çıkması gerekmeyen suçlardır. Bu tanımlamalardan hareketle, kanuni tanımda somut bir tehlikenin oluşmasının aranmadığı hakaret suçunun soyut tehlike suçlarından olduğu söylenebilir.³⁴⁷

Hakaret suçunun varlığı için mağdurun onurunun kırılmış veya kendini aşağılanmış hissetmesi, üzülmeye gerekmemektedir. Mağdur bu durumda olmasa da hakaret suçu varlığını sürdürür. Burada önemli olan tahkir edici eylemin genel toplum algısına ve somut olaya göre mağdurun onur, şeref ve saygınlığını küçük düşürecek nitelikte olup olmadığıdır³⁴⁸.

Hakaret suçu, korunan hukuki varlığın veya menfaatin ihlal edildiği anda gerçekleşir. Bu yüzden tahkir edici davranışın ortaya çıkardığı sonucun zaman içinde devam etmediği, hemen sona erdiği göz önüne alındığında hakaret suçunun ani suçlardan olduğu ifade edilebilir³⁴⁹.

³⁴⁵ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.104; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.233.

³⁴⁶ Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 16. Baskı, Ankara 2013, s.162.

³⁴⁷ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.240, Yenidünya/Alşahin, s.68.

³⁴⁸ Arısoy,169.

³⁴⁹ Aydın, s.395; Hakeri, s.164.

5.4.8. Hakaret Suçlarında Nedensellik Bağı (İlliyet Bağı)

Ceza hukuku sistemimizde, fail kendisi tarafından gerçekleştirilmeyen bir eylemden dolayı sorumlu tutulamaz. Burada failin sebep olmadığı bir netice ile ilgili olarak sorumlu tutulmaması hali söz konusudur. Nedensellik bağı, failin eylemi ile ortaya çıkan netice birbirine bağlamakta ve failin bu neticeden sorumlu tutulabilmesinin esasını oluşturmaktadır. Özetle, nedensellik bağının failin eylemi ile netice arasındaki neden-sonuç ilişkisini ortaya koyduğunu ifade edebiliriz.

Başka bir söylemle, dış dünyada ortaya çıkan değişikliğin faile yüklenebilmesi için bu değişikliğin o şahsın davranışından ileri gelmesi gerekir. Yani fail davranışı ile zarar veya tehlike oluşturan bir sonuca neden olmalı ve eylem ile sonuç arasında neden-sonuç ilişkisi bulunmalıdır³⁵⁰. Belirtmek gerekir ki, faile psişik olarak bağlanamayan eylemler yaptırıma bağlanamaz³⁵¹.

Failin eylemi ile netice arasında nedensellik bağının kurulması, failin bu sonuçtan sorumlu tutulabilmesi açısından tek başına yeterli değildir. Failin hareketi ile ortaya çıkan neticenin faile nesnel olarak izafe (isnat) edilebilmesi gerekir. Ceza hukukunda bu ilke 'objektif isnadiyet' ilkesi olarak isimlendirilmektedir³⁵².

Sırf hareket suçu olarak tanımlanan suçlarda suçun varlığı açısından failin suç olarak tanımlanan hareketi yapması yeterli görülmektedir. Bu suçlarda nedensellik bağının bir sorun yaratmadığını ifade edebiliriz.

Hakaret suçu, failin suç oluşturan davranışı gerçekleştirmesiyle tamamlandığından, sırf davranış suçu olarak tanımlanmaktadır. Hakaret suçunda failin davranışı ile ortaya

³⁵⁰ Toroslu, Ceza Hukuku, Genel Kısım, s.139.

³⁵¹ Toroslu, s.126.

³⁵² Göktürk, Neslihan / Özgenç, İzzet / Üzülmöz, İlhan: Ceza Hukukuna Giriş, (Ed: İzzet ÖZGENÇ ve İlhan ÜZÜLMEZ, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2476, ISBN 978-975-06-1145-2, 1. Baskı, Eskişehir, Mayıs 2012, s. 23-24.

ıkan sonuç nedensellik bağı bakımından birbirinden ayrılmayacak şekilde konumlanmaktadır. Bu yüzden hakaret suçunda nedensellik bağının değerlendirilmesi yönünden bir sorunla karşılaşılmamaktadır.

6. TİPİKLİĞİN MANEVİ UNSURLARI

6.1. Kast Kavramı

Ceza hukukunda bir kişinin bir suçtan sorumlu olabilmesi için yaptığı davranışın ona psikolojik yönden bağlanabilmesi gerekmektedir. Bu anlamda hakaret suçu kasten işlenebilir. Bu nedenle failde, bilme ve isteme unsurları olmalıdır³⁵³. Belirtmek gerekir ki; 5237 sayılı TCK'nın 21. maddesinde kast kavramı, suçun yasal tarifinde yer alan unsurların ve davranışların bilerek ve istenerek yapılması halini işaret etmektedir.

Kast, kusurluluğun temel şeklidir. Kast ile işlenebilen suçlar taksirle işlenebilen suçlardan manevi unsur açısından ayrılmaktadır. Ceza hukuku sistemimizde taksirli sorumluluğa sadece kanunda açıkça düzenlenen hallerde gidilebilmektedir.

6.2. Genel Kast Şartı

Hakaret suçunun genel kastla işlenebileceği yönünde öğretide egemen bir görüş bulunmaktadır. Hakaret suçunda failin genel kastı, mağdura yönelik olarak tahkir edici davranışın onu toplumda küçük düşürecek nitelikte olmasını bilmesi şeklinde tanımlanabilir. Burada failin doğrudan doğruya mağduru küçük düşürme ve aşağılama amacını taşıyan özel kastı aranmamaktadır.

5237 sayılı TCK, hakaret suçunun varlığı açısından failin davranışının kişiyi toplum içindeki itibarını zedeleyecek nitelikte olmasını ifade eden genel kastı yeterli görmüştür.

³⁵³ Artuk, M. Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, A. Caner, 5237 Sayılı Yeni TCK'YA Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I, Ankara 2006, s. 555.

Yasal düzenleme ile ayrıca kişinin toplum içinde küçük düşmesi, rencide edilmesi gibi bir özel amaç aranmamıştır. Yasal düzenleme genel kastı yeterli görmüş, ayrıca failde özel kastın bulunması gerekliliğine ihtiyaç duymamıştır.

Yargıtay da hakaret suçunun genel kastla işlenen suçlardan olduğunu istikrarlı bir şekilde kararlarında dile getirmektedir. Yargıtay, hakaret suçunun varlığı için özel kastın aranmadığını ifade etmektedir³⁵⁴. Bu suçta failin kastının hangi amaca yönelik olduğu hususu önemli değildir. Kast açısından fail tarafından dile getirilen sözlerin mağdurun onur, şeref ve saygınlığını zedeleyecek vasfa sahip olduğunun bilinmesi yeterli görülmektedir.

Hakaretin huzurda işlenmesi halinde failin mağdura bilerek ve isteyerek onun haysiyet, şeref ve itibarını zedeleyebilecek tarzda bir somut eylem veya olgu izafe etmesi veya sövmesi suçun oluşumu için yeterli sayılmaktadır. Gıyapta hakaret suçunda ise genel kasta ilave olarak ihtilat unsurunu yani en az üç kişi ile bilerek ve isteyerek hakareti gerçekleştirilmesi şartı aranmaktadır.

Bu açıklamalardan sonra failin, hem davranışın hakaret niteliğinde olduğunu hem de mağdurun onur ve şerefini kırıcı, saygınlığını zedeleyici nitelikte olduğunu bilerek ve isteyerek eylemi gerçekleştirmesi gerektiğini ifade edebiliriz. Gıyapta hakaret suçunda ise, fail tahkir edici davranışı gerçekleştirdiğini, en az üç kişiye aktarıldığını bilme ve isteme iradesi ile hareket etmesi halinde suç varlığını koruyacaktır.

³⁵⁴ Y.2.CD, E: 2009/57718, K: 2011/34847, T: 28.09.2011; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

6.3. Failin Kastının Belirlenmesi

Yargılama makamı, hakaret suçunda failin kastını belirlerken mağdurun sosyo-kültürel kişiliği, failin davranış şekli, toplumsal şartlar, suçun işlendiği yer ve zaman, kullanılan veya aktarılan sözcüklerin yöresel anlam taşıyıp taşımadığını araştırmalı ve sonuca göre failde hakaret kastının bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir.

Örneğin, bazı sözlerin kullanılması bir yörede hakaret kabul edilirken, bir başka yörede hakaret niteliğinde kabul edilmemektedir.

5237 Sayılı TCK m. 125/2 hükmünde; sesli, yazılı veya görüntülü ileti yoluyla hakarete bulunulması halinden bahsedilmiştir. Burada önemli olan husus failin mağdura yönelik bu iletisinden mağdurun haberdar olmasını istemesi gerekir. Örneğin; fail bir başkasına yazdığı mektubunda başka birine yönelik hakaret içerikli sözler sarf etmiş ve bir şekilde bu kişi de bu içerikten haberdar olmuş ise; suç oluşmayacaktır.

Fail de iletme kastının aranıldığı bu durumda örneğin yukarıdaki örnekte mektubu yazanın "bu mektubu ona da göster" şeklinde bir irade açıklaması varsa artık suç oluşacaktır. Huzurda işlenen hakaret suçunda, failin kastının davranışın yöneldiği mağduru kapsamaması gerekir. Burada failin hakaret suçu kapsamındaki eyleminin huzurda hakaret halinde mağdura yönelik olması ve mağdurun kastın kapsamında bulunması şarttır. Buna karşılık gıyapta hakaret suçunda, hakaret niteliğindeki davranışın ihtilat edilen üç kişi tarafından öğrenileceğinin bilinerek ve istenerek fail tarafından gerçekleştirilmesi gerekir.

Örneğin; failin, gece vakti eşiyile evinde sohbet ederken söylediği “bunlar fuhuş yapıyorlar” biçimindeki hakaret içeren sözlerinin muhatabı olan mağdur tarafından duyulduğu olayda, fail tarafından söylenen sözlerin yer, zaman ve söyleniş biçimi de dikkate alındığında mağdur tarafından öğrenilmesi kastı ile söylendiğinin dosya

kapsamına göre ispatlanamaması halinde sanığın gerçekleşen neticeden de sorumlu tutulamayacağı gözetilmelidir³⁵⁵.

Öğretide bir kısım yazarlarca, faille mağdurun yüz yüze gelmeleri ve birbirlerini görmelerinin şart olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır. Öğretideki egemen görüş, failin hakaret oluşturan davranışı doğrudan mağdurun yüzüne karşı gerçekleştirmesini şart olarak aramamaktadır³⁵⁶.

Örneğin; mağdurun yaktığı sobadan evini dumanlar kaplayan failin, evin içinde olduğunu bildiği mağdura yönelik olarak işiteceği şekilde "adi kadın" demesi halinde, failin kastının gıyapta hakaret olmadığı, davranışın yüze karşı yapıldığı kabul edilmelidir³⁵⁷.

Ayrıca hakaret suçu taksirle işlenebilen suçlardan değildir³⁵⁸.

Yine yasada belirtilen neticenin ve eylemin gerçekleşmesi ile kast zorunlu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle hakaret suçu olası kast ile işlenemeyecek suçlar arasında yer almaktadır³⁵⁹.

³⁵⁵ Y.18.CD, E: 2016/8464, K: 2018/5346, T: 11.04.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁵⁶ YCGK, E: 2003/37, K: 2003/25, T: 04.03.2003; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁵⁷ YCGK, E: 2003/37, K: 2003/25, T: 04.03.2003; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁵⁸ Y.15.CD, E: 2015/4482, K: 2015/23066, T: 06.04.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁵⁹ Emsal karar için bkz.; Y.2.CD, E: 2012/3647, K: 2012/2455, T: 08.02.2012; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

SUÇA ETKİ EDEN NEDENLER

Hakaret suçu, suça etki eden nedenler açısından ağırlaştırılmış yaptırımı gerektiren haller ve daha az cezayı gerektiren haller olmak üzere iki ayrı başlık altında inceleme konusu yapılabilir.

7. HAKARET SUÇUNUN AĞIRLAŞTIRICI NEDENLERİ

7.1. Hakaret Suçunun Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi

7.1.1. Genel Açıklamalar

5237 sayılı TCK m. 125/1 hükmünde suçun temel şekli, m. 125/3 hükmünde ise nitelikli halleri düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK m.131/1 hükmüne göre, kamu görevlilerine yönelik kişinin görevinden dolayı hakaret suçu haricindeki diğer basit ve nitelikli hallerin takibi şikâyete bağlıdır.

Kamu görevlisine ifa ettiği görevi sebebiyle gerçekleştirilen hakaret suçunun cezası ağırlatıcı bir neden olarak hüküm altına alınmıştır. Buna göre; bu suç nedeniyle faile verilecek cezanın alt sınırının bir yıldan az olamayacaktır (TCK m. 125/3-a).

7.1.2. Kamu Görevlisi Kavramı

5237 sayılı TCK'nın 6/1.c maddesinde kamu görevlisi kavramı tanımlanmıştır. Buna göre; kamu görevlisi kavramı, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi ile ilgili faaliyetlerde atanarak veya seçilerek veya herhangi bir şekilde devamlı, dönemli veya geçici olarak görev alan ve kamu hizmetlerinin sunumuna katılan kişi şeklinde

tanımlanabilir. Bu tanımın kamu görevlisi kavramının kamusal faaliyetin yürütülmesine katılan kişiyi işaret ettiğini söyleyebiliriz.

Öğretide, bu tanımlamalardan yola çıkılarak Cumhurbaşkanından kamu işçisine kadar herkesin kamu görevlisi sayılabilmemesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir³⁶⁰. Bu tanıma göre kamu görevlisi olarak kabul edilebilecek özneler şunlardır:³⁶¹

- 1) Gönüllü veya zorla hizmete alınanlar,
- 2) Ücret karşılığında çalışanlar,
- 3) Kadrolu veya kadrosuz çalışanlar,
- 4) İdare hukukuna tabi olarak çalışanlar,
- 5) Silahlı kuvvetler mensupları,
- 6) Üniversite öğretim üyeleri,
- 7) Memurlar,
- 8) İşçiler,
- 9) Kamu hizmetinin gerektirdiği sürekli ve asli işlerde çalışanlar ve sözleşmeli personel.

Yukarıda ifade edilen personelin hakaret suçuna muhatap olmaları halinde kamu görevlisi sayılabilmeleri mümkündür. Bunun için ilgili öznenin tabi olduğu mevzuat hükümlerinin buna açık bir şekilde cevaz vermesi gerekmektedir. Ancak kamusal faaliyetin yürütülmesine ihale yoluyla katılan kişiler, kamu görevlisi olarak tanımlanmamaktadır³⁶².

³⁶⁰ Aydın, Hüseyin: Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı, Ankara Barosu Dergisi • Yıl:68 • Sayı: 2010/1, ss. 109-128, s. 118

³⁶¹ Aydın, s. 118.

³⁶² Aydın, s. 118.

Türk Ceza Kanunu uygulaması açısından kamu görevlisi sayılan bazı özneler şunlardır:³⁶³

- 1) 1512 sayılı Noterler Kanun'un³⁶⁴ 151 inci maddesinde sayılan kişilerin görevleri ile bağlantılı işledikleri suçlarda,
- 2) 5706 sayılı İstanbul 2010 Kültür Başkenti Hakkında Kanun'un³⁶⁵ 17. maddesine³⁶⁶ göre ajans personelinin bu Kanun kapsamında yaptıkları işlemlerde,
- 3) 5368 sayılı Lisanslı Harita Mühendisleri Büroları Hakkında Kanunun³⁶⁷ 5. maddesine göre Lisanslı harita kadastro mühendislik bürolarında bu Kanun kapsamında belirtilen hizmetleri yapmakla yetkilendirilenler,
- 4) 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un³⁶⁸ 60. Maddesine göre; kurul başkan ve üyeleri ile personeli,
- 5) 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun³⁶⁹ 25. maddesine göre; Kurulun başkan ve üyeleri,
- 6) 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun³⁷⁰ 52. maddesine göre; bu Kanunun tatbikinde vazifeli bulunan memur ve hizmetliler ile mahalle, köy muhtar ve ihtiyar heyeti ve meclisi azaları,

³⁶³ Aydın, s. 124-125.

³⁶⁴ RG: T. 5.2.1972, S. 14090.

³⁶⁵ RG: T. 14.11.2007, S. 26700.

³⁶⁶ Yasal düzenlemenin 17 maddesinde; Ajans personelinin aynı yasaya tabı olarak yaptıkları işlemlerde TCK uygulanması açısından kamu görevlisi sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

³⁶⁷ RG: T. 29.06.2005, S. 25860.

³⁶⁸ RG: T. 13.12.1994, S. 22140.

³⁶⁹ RG: T. 30.7.1981, S. 17416.

³⁷⁰ RG: T. 19.2.1959, S. 10139.

- 7) 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi ve grev ve Lokavt Kanununun³⁷¹ 69. maddesine göre resmi arabulucu olarak görevlendirilenler,
- 8) 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun³⁷² 9/son maddesine göre, özel öğretim kurumlarında görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler,
- 9) 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi Ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin³⁷³ 11. Maddesinin b) bendine göre; Teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel müdür, müessese müdürü, yönetim ve danışma kurulu veya yönetim komitesi üyeleri ile her çeşit personeli³⁷⁴.
- 10) 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un "Ceza uygulaması" başlıklı 23. Maddesinin birinci fıkrasına göre, Özel güvenlik görevlileri³⁷⁵.

Yukarıda ifade edilen özel yasalara göre faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarda çalışan görevliler, 5237 sayılı TCK'nın 6. Maddesi kapsamında değerlendirilmelidir. Başka bir söylemle, yukarıda belirtilen TCK'nın 6. maddesine göre, kamu görevlisi sayılabilecek özneler arasında yer almaktadır. Bu kişiler tabi oldukları mevzuat gereği yürüttükleri faaliyet sırasında kendilerine yönelik işlenebilecek hakaret suçlarında kamu görevlisi sayılacaklardır.

7.1.3. "Görevinden Dolayı" Kavramı

"Görevinden dolayı" kavramı, yerine getirilen kamu görevi ile hakaret oluşturan davranış arasındaki illiyet bağıını işaret etmektedir. Yargılama makamı önüne gelen

³⁷¹ RG: T. 7.5.1983, S. 18040.

³⁷² RG: T. 14.2.2007, S. 26434.

³⁷³ RG: T. 29.1.1990, S. 20417 (Mükerrer).

³⁷⁴ Y.2.CD, E. 2011/37796 K. 2013/23716 T. 21.10.2013; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁷⁵ Y.18.CD, E:2019/463, K:2019/4610, T:07.03.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

her olayda bu illiyet bağının olup olmadığını araştırmalıdır. Ayrıca fail tarafından gerçekleştirilen ve hakaret niteliği taşıyan davranışın hukuki nitelendirilmesinin yapılması gerekir. Bu anlamda suçun temel şekli ile nitelikli hali dikkate alınarak değerlendirme yapılmalı ve suçun kapsamı belirlenmelidir.

Kamu görevlisine yönelik hakaret suçlarında, kamu görevinin ifasının faile ilişkin bir görev nedeniyle olması şartı gerekmemektedir. Burada kamu görevinin faile ilişkin olmaması yani dolaylı görev yapılması sırasında da hakaret oluşturan davranışın gerçekleştirilmesi halinde de suç oluşacaktır. Çünkü hakaret niteliğindeki davranışın doğrudan görevle ilgili olarak ortaya çıkması mümkündür. Bundan başka, görevin yerine getiriliş şekli veya sonuçları ile ilgili de olabileceği dikkate alınmalıdır.

Kamu görevlisine hakaret suçunda, yerine getirilen görevin hukuka uygun olması gerekir. Bu husus; yani hukuka uygun bir şekilde yerine getirilen görev, hakaret olarak değerlendirilen davranışın nedenini oluşturmaktadır.

Bir kamu görevlisine yerine getirdiği görev nedeniyle mesleki açıdan duyulan husumet etkisiyle hakaret edilmesi halinde, o görevle suç arasında nedensellik bağı varsayılmaktadır³⁷⁶. Bu suçta ifa edilen görevin, sadece bir kişiye (sanığa) karşı ifa edilmesi şart olarak aranmamaktadır³⁷⁷.

Örneğin failin, kolluk binası önünde nöbet tutmakta olan polisin duyabileceği şekilde “yata yata para kazanıyor şerefsizler” diyerek hakaret ettiği olayda kamu görevlisine hakaret suçu oluşacaktır. Bu olayda failin, polislik mesleğine duyduğu kötü hisler ve husumet, polislik mesleğinin yapılma şekline karşı söylediği hakaret niteliğindeki sözler ile kolluk binası önünde nöbet tutan polis tarafından yerine getirilen kamu görevi arasında illiyet bağının olduğu söylenebilecektir³⁷⁸. Burada failin eylemi, 5237

³⁷⁶ YCGK'nun 30.11.1992 gün ve 303-320 sayılı kararı; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁷⁷ YCGK, E: 2008/4-180, K: 2008/205, T: 23.09.2008; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁷⁸ YCGK, E: 2008/4-180, K: 2008/205, T: 23.09.2008. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

sayılı TCK'nın 125/3-a maddesi kapsamında değerlendirilmelidir. Ayrıca buradaki suçun aynı kanununun 131/1. maddesi gereğince resen soruşturulan ve kovuşturulan bir suç olduğu dikkate alınmalıdır.

Sonuç olarak; görevli memura hakaret suçunda, hakaret niteliğindeki davranışların sadece görevin yerine getiriliş şekliyle alakalı olmadığını, bu durumun şart olarak aranmadığı ifade edebiliriz³⁷⁹.

7.2. Hakaret Suçunun, Mağdurun Dini, Siyasi, Sosyal, Felsefi İnanç, Düşünce Ve Kanaatlerini Açıklamasından, Değiştirmesinden, Yayıma Çalışmasından, Mensup Olduğu Dinin Emir Ve Yasaklarına Uygun Davranmasından Dolayı İşlenmesi

5237 sayılı TCK'nın “Şerefe Karşı Suçlar” üst başlığı altındaki “hakaret” başlıklı 125/3-b maddesinde; “hakaret suçunun dinî, siyasî, sosyal, felsefî inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı işlenmesi halinde cezanın alt sınırının bir yıldan az olamayacağı” ifade edilmektedir³⁸⁰.

Öğretide, mülga 765 sayılı TCK'nın sadece din ve ibadet özgürlüğünü koruduğunu oysa 5237 sayılı TCK'nın ise kişinin tabi bulunduğu dinin talimatlarına ve yasakladığı hususlara riayet etmesi, dini, politik, toplumsal, felsefi inanışlar, fikir ve kanaatlerin açıklanması, değiştirmesi, yayması nedeniyle kişinin onur, şeref ve saygınlığını küçük düşürücü davranışlarda bulunulması ağırlaştırıcı hal olarak düzenleyerek korumanın kapsamının genişletildiği yönünde görüşler ileri sürülmektedir³⁸¹.

³⁷⁹ YCGK, E: 2008/4-180, K: 2008/205, T: 23.09.2008; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁸⁰ Hakaret suçunun bu nitelikli hali, 5237 sayılı TCK'nin 125/3-b maddesinde düzenlenmiştir. Mülga 765 sayılı TCK'de ise 175/3. maddesinde hüküm altına alınmıştır

³⁸¹ Aydın, s.907.

5237 sayılı TCK'nın “Şerefe Karşı Suçlar” üst başlığı altındaki “hakaret” başlıklı 125. Maddesinin üçüncü fıkrasının b bendinde hüküm altına alınan suçun oluşumu için öğretide verilen örneklerden bazıları şunlardır.

- Tanrıya inanmadığını ifade eden bir kişiye, aşağılayıcı, tahkir edici bir şekilde “dinsiz” şeklinde hitap etmek³⁸².
- Politik görüşünü değiştirdiği için bir kişiye “dönek” şeklinde sözler söylenmesi³⁸³.
- Belli bir siyasi partiye oy verdiğini açıkladığı için kişiye rencide edici ve küçük düşürücü sözler söylemek³⁸⁴.

Ancak yasal düzenlemede eylemlerin edilgen (pasif) halleri açık bir şekilde ifade edilmemiştir. Örneğin; kişinin dinî, politik, toplumsal, felsefi inanç, fikir ve yargılarını açıklamamasından, değiştirmemesinden, yaymaya çalışmamasından, mensup olduğu dinin talimatlarına ve yasaklarına uygun davranmamasından bahsedilmemektedir.

Bu şekilde davranan kişilere yönelik hakaret eylemlerinde bu nitelikli halin uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalı bir konu olup öğretide bu hususun da hüküm altına alınması gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır³⁸⁵.

Öğretideki görüşlere göre; örneğin oruç tutmayan, içki içen, dinini yaymaya çalışmayan bir kişinin sadece bu bireysel ve özgür irade sonucu yapılan tercihlerin ve

³⁸² Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.265. Emsal karar için bkz.; **Y.18.CD, E: 2015/4637, K: 2015/9093, T: 26.10.2015**: “... Sanığın oğlunun borcundan dolayı hacze gelen alacaklı vekili olan katılana söylediği **“imansız, Allah belanı versin”** şeklindeki sözün katılının onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmaması nedeniyle hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığının gözetilmemesi,...”; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁸³ Tarhan, s.307.

³⁸⁴ Çetin, s.30.

³⁸⁵ Hafizoğulları/Özen, s. 237.

davranış biçimlerinin yerilmesi, aşağılanması, kınanması halinde hakaret suçunun nitelikli halinin tatbik edilmemesi düşünce inanç ve kanaat özgürlüğü ilkelerine aykırı olacaktır.³⁸⁶

Bu yasal düzenlemeye yapılan bir başka eleştiri de yasal düzenlemenin Türk Ceza Kanunu'nda düzenlendiği yer (bölüm) ile ilgilidir. Öğretide, bu nitelikli halin “Kişilere Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenmesinin kavramlar arası ilişki açısından uygun olmadığı, suçun özünde koruduğu din ve vicdan özgürlüğü nedeniyle “Topluma Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenmesinin daha uygun olacağı yönünde eleştiriler bulunmaktadır.³⁸⁷

7.3. Hakaret Suçunun, Kişinin Mensup Bulunduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Bahisle İşlenmesi

“Şerefe Karşı Suçlar” bölümünde yer alan TCK m. 125/3-c hükmünde, mensup olunan dine göre kutsal olduğuna inanılan değerlere hakaret niteliğinde davranışlar sergilenmesi, hakaret suçunun nitelikli hali olarak hüküm altına alınmıştır.³⁸⁸ Yukarıda ifade edilen yasal düzenlemede tanımlanan hakaret niteliğindeki davranışların gerçekleştirilmesi durumunda cezanın alt sınırı bir yıldan az olamayacaktır.

³⁸⁶ Hafizoğulları/Özen, s.236.

³⁸⁷ Kişinin dini inancını veya düşüncelerini açık bir şekilde ifade etmesi, değiştirmesi, bu görüşlerini yaymaya çalışması veya inandığı dinin emir ve talimatlarına uygun davranmasından dolayı hakarete uğraması suçunun, aslında kanunda düzenlendiği yer olan “Kişilere Karşı Suçlar” bölümünde değil de; özünde koruduğu din ve vicdan hürriyeti dolayısıyla “Topluma Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenmesi daha uygun olurdu. Nitekim din, bir kişiye nitelik olarak atfedilemez. Bkz.; Hafizoğulları, Zeki, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar”, Başkent Üniversitesi, Ankara 2008, s.113.

³⁸⁸ Bu suç mülga 765 sayılı TCK'nin “Din Hürriyeti Aleyhinde İşlenen Suçlar” bölümünde yer alan 175/3. maddesinde “Allah'a veya dinlerden dolayı bu dinlerin peygamberlerinden veya kutsal kitaplarından veya mezheplerinden birine” hakaret şeklinde düzenlenmiştir.

5237 sayılı TCK'nın 125/3-c maddesinde hüküm altına alınan suçun kapsamı ve sınırlarının belirsiz olduğu yönünde öğretide görüşler ileri sürülmüştür³⁸⁹. Burada failin kastı da büyük önem taşımaktadır. 5237 sayılı TCK uygulamasında kişinin inandığı dine göre kutsal kabul ettiği öznel değerlerden söz edilerek hakaret edilmesi eyleminde failin genel hakaret kastı ile hareket etmesi yeterli sayılmaktadır³⁹⁰.

Suçun bu nitelikli halinde, suçla korunan hukuki değer salt din veya kişinin soyut olarak kutsal saydığı değerleri değildir³⁹¹. Bu suç, kişinin din ve kutsal saydığı değerlerden bahisle yani kutsal değerleri içeren sözlerle kişiye hakaret edilmesi halinde oluşmaktadır³⁹². Belirtmek gerekir ki bu yasal düzenleme ile dinin kendisi veya kutsal değerler değil onlarla ilgili inançlar koruma altına alınmaktadır³⁹³.

Öğretide, 5237 sayılı TCK m. 125/3-c hükmünde belirtilen ağırlaştırıcı halin aslında “kişilere karşı suçlar” başlığında değil “topluma karşı suçlar” arasında düzenlenmesinin daha uygun olacağı, dinin kişinin bir niteliği olmadığı yönünde görüşler bulunmaktadır³⁹⁴.

Yine öğretide; yasal düzenlemede saik içeren herhangi bir ibarenin bulunmadığı, bu yüzden bir kişiye mensup olduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden söz ederek

³⁸⁹Yenidünya/Alşahin, s.73; Arısoy, s.182; Tarhan, s.306-307.

³⁹⁰Tarhan, s.308. Oysa Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu uygulamalarına göre, din ve benzeri kutsal değerlerin tahkir edilmesi şeklinde özel bir kastla hareket edilmesi halinde bu suç oluşmaktaydı.

³⁹¹Sınar, s.98.

³⁹²Üzülmez, s.54.

³⁹³Aydın, s.907-908. Örneğin ineği kutsal sayan bir dine mensup kişiye “inek kutsal değildir, çiftlik hayvanıdır.” demek hakaret olarak değerlendirilmezken, kişinin bu inancı üzerinden kişiye “inandığın inek kadar beynin çalışmıyor.” demek hakaret olarak kabul edilebilecektir. Bkz.; Aydın, s.907-908.

³⁹⁴Hafizoğulları, Zeki, Türk Ceza Hukuku Özel, s.113.

“genel kast” ile hakaret edilmesi halinde TCK m. 125/3-c hükmünde yer alan nitelikli halin söz konusu olacağı ifade edilmektedir³⁹⁵

7.4. Suçun Aleni Olarak İşlenmesi

7.4.1. Genel Açıklamalar

5237 sayılı TCK m. 125/4 hükmünde, suçun aleni olarak işlenmesi durumunda cezada artırım yapılacağı belirtilmiştir. Fakat bu yasal düzenlemede aleniyet kavramı ayrıca tanımlanmamıştır.

Hakaret suçunda aleniyet kavramı, hakaret oluşturan davranışın herkese açık bir şekilde gerçekleştirilmesi ile ilgilidir. Burada insanların işitebileceği, görebileceği ve belirsiz bir sayıda olmak üzere birden çok kişi tarafından algılanabileceği şekilde hakaret niteliğindeki söz veya davranışta bulunulması gerekir³⁹⁶.

Hakaret suçunun aleni ortamda işlenmesi sebebiyle cezada artırım yapılması mağdurun daha fazla zarar görmesi olasılığına bağlanmaktadır. Aleni hakaret eylemi ile mağdurun haysiyetinin ve şöhretinin, hakaret niteliğindeki davranışın diğer kişiler tarafından duyulması veya duyulmaya açık olması nedeniyle daha çok zarar göreceği ve bu nedenle suçun nitelikli halinin ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Aleni hakaret suçunda, hukuka aykırı eylem, aleni olarak icra edilmesi nedeniyle cezada artırım yapılmaktadır³⁹⁷.

³⁹⁵ Artuk, M. E./Alşahin, M. E. "Dini Değerleri Aşağılama Suçu (TCK m. 216/3)". Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 20 (2014): 989-1012, s. 999.

³⁹⁶ Y.18.CD, E: 2018/4950, K: 2019/1187, T: 14.01.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

³⁹⁷ Y.18.CD, E: 2018/4950, K: 2019/1187, T: 14.01.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

Öğretide hakaret suçunun aleniyet unsurunun gerçekleştiğinin kabulüne ilişkin verilen tanımlamalardan bazıları şunlardır:

- 1) Çok sayıda kişinin hakaret ve sövmeyi öğrenmelerini sağlayan herhangi bir araç ile hakaret suçunun işlenmesi halinde aleniyet unsur gerçekleşmiş demektir.³⁹⁸
- 2) Hakaret oluşturan davranışın belirli olmayan kişilerce algılanabileceği bir ortamda gerçekleştirilmesi aleniyet unsurunun varlığı için yeterlidir; ayrıca suçun umuma açık ortamda gerçekleşmesinin varlığı aranmamaktadır.³⁹⁹
- 3) Çok sayıdaki kişinin hakaret oluşturan davranışı öğrenmelerinin veya algılamalarının mümkün olduğu hallerde aleniyetin varlığı kabul edilmelidir.⁴⁰⁰

Hakaret suçunda aleniyet unsurunun varlığı için hakaret oluşturan davranışın çok sayıdaki kişiler tarafından duyulmasının veya algılanmasının mümkün olması yeterli sayılmaktadır.⁴⁰¹ Burada ayrıca hakaret oluşturan davranışların duyulmuş olup olmadığı, algılanıp algılanmadığı önemli değildir.⁴⁰²

Burada önemli olan hakaret eyleminin aleni sayılan yerlerde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğidir. Hakaret eylemi aleni yerlerde gerçekleşmiş ise hakaret suçu alenen işlenmiş demektir. Bu yüzden suçun işlendiği ortamın aleni olup olmadığı büyük önem taşımaktadır. Bu aşamada uygulamada aleni olmayan veya aleniyet unsurunun oluşmadığı ortam veya mekânlara örnekler vermek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

³⁹⁸ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.265.

³⁹⁹ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.124-125.

⁴⁰⁰ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 492.

⁴⁰¹ Erman, s.208.

⁴⁰² Çetin, s.31.

7.4.2. Aleniyet Unsurunun Oluşmaması

Hakaret suçunda aleniyet unsurunun oluşup oluşmadığı her somut olayda ayrı ayrı tartışılmalı ve mevcut duruma göre değerlendirme yapılmalıdır.

Yargıtay'ın aleniyet unsurunun oluşmadığını kabul ettiği yerlerden bazıları şunlardır: Polis karakolu içerisi,⁴⁰³ Cezaevi,⁴⁰⁴ Avukat bürosu,⁴⁰⁵ Acil servis içindeki hasta kabini,⁴⁰⁶ İkametgâh içerisi,⁴⁰⁷ Polis merkezi mutfak bölümü,⁴⁰⁸ Doktor muayene odası,⁴⁰⁹ Evin içi,⁴¹⁰ Polis karakolu ifade odası,⁴¹¹ Jandarma karakolu içerisi,⁴¹² Ceza infaz kurumu içerisi,⁴¹³ Hastanenin serum odası,⁴¹⁴ Kişinin bir kurumdaki kendi yatak odası,⁴¹⁵ Polis ekip aracı,⁴¹⁶ Kapalı ceza infaz kurumu,⁴¹⁷ Yalnızca evde gerçekleşen eylem,⁴¹⁸ Sanığın cezaevinden sevki sırasında gerçekleşen suçun aleni olmayan bir yerde işlenmesi,⁴¹⁹ sınıfta gerçekleşen eylem,⁴²⁰ Vatani görevini ifa eden sanığın

⁴⁰³ Y.5.CD, E: 2013/208, K: 2014/3880, T: 07.04.2014. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁰⁴ Y.18.CD, E: 2018/4950, K: 2019/1187, T: 14.01.2019. Y.18.CD, E: 2016/2311, K: 2018/1010, T: 05.02.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁰⁵ Y.18.CD, E: 2016/11575, K: 2018/13117, T: 16.10.2018; UYAP İçtihat Programı, ET:01.06.2021.

⁴⁰⁶ Y.18.CD, E: 2015/26997, K: 2016/5279, T: 17.03.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁰⁷ Y.18.CD, E: 2018/3564, K: 2018/8810, T: 05.06.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁰⁸ Y.18.CD, E: 2018/4607, K: 2019/2178, T: 04.02.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁰⁹ Y.18.CD, E: 2016/10151, K: 2018/7440, T: 15.05.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴¹⁰ Y.4.CD, E: 2013/29364, K: 2014/22134, T: 18.06.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴¹¹ Y.5.CD, E: 2013/7309, K: 2014/10551, T: 05.11.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴¹² Y.5.CD, E: 2013/8025, K: 2014/125, T: 07.01.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴¹³ Y.18.CD, E: 2015/38107, K: 2017/13255, T: 21.11.2017; UYAP İçtihat Programı, ET:01.06.2021.

⁴¹⁴ Y.18.CD, E: 2015/16789, K: 2016/3157, T: 22.02.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴¹⁵ Y.18.CD, E: 2017/7747, K: 2019/3756, T: 25.02.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴¹⁶ Y.18.CD, E: 2017/7747, K: 2019/3756, T: 25.02.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴¹⁷ Y.18.CD, E: 2015/9576, K: 2016/339, T: 13.01.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴¹⁸ Y.18.CD, E: 2015/9373, K: 2015/12199, T: 30.11.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴¹⁹ Y.18.CD, E: 2015/44311, K: 2018/354, T: 17.01.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴²⁰ Y.11.CD, E: 2017/13586, K: 2018/3114, T: 05.04.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

yemekhanede gerçekleştirdiği hakaret eylemi,⁴²¹ Hakaret ibarelerinin yer aldığı belgenin zarf içerisine konularak bir kurumun Başkanlığı'na gönderilmesi şeklinde gerçekleşen hakaret eyleminde,⁴²² Hakaret sözlerinin kapı megafonundan ve herkesin muttali olamayacağı şekilde söylenerek işlenmesi,⁴²³ Müştekinin gıyabında polis merkezi nezarethanesinde hakaret içerikli sözcüklerinin söylendiği olayda,⁴²⁴ Apartman merdivenleri,⁴²⁵ Apartman boşluğu,⁴²⁶ Hastanenin mahkûm koğuşunda gerçekleştirilen hakaret eyleminde,⁴²⁷

Yargıtay yukarıda belirtilen yerlerde gerçekleştirilen hakaret niteliğindeki eylemlerde aleniyet unsurunun oluşmadığına hükmetmektedir.

7.4.3. Aleniyet Unsurunun Oluşması

Yargıtay, bazı kararlarında da hakaret suçunda aleniyet unsurunun oluştuğunu ifade etmektedir.

Yargıtay'a göre aleniyet unsurunun oluştuğu kabul edilen yerler ve hallerden bazıları şunlardır: Sanığın emniyet müdürlüğünden çıktığı sırada katılan polis memurlarına hakaret etmesi,⁴²⁸ Hakaret eyleminin karakolda gerçekleşmesi,⁴²⁹ Hakaret eylemini okulun demir kapısının dışında yolda gerçekleşmesi,⁴³⁰ Hakaret eyleminin

⁴²¹ Y.11.CD, E: 2017/14581, K: 2018/1847, T: 01.03.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴²² Y.18.CD, E: 2015/7097, K: 2015/11840, T: 24.11.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴²³ Y.4.CD, E: 2014/5252, K: 2015/1864, T: 22.01.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴²⁴ Y.18.CD, E: 2017/3362, K: 2017/13188, T: 20.11.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴²⁵ Y.4.CD, E: 2013/32103, K: 2014/32898, T: 13.11.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴²⁶ YCGK, E. 2014/757, K. 2017/113, T. 28.02.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴²⁷ Y.18.CD, E: 2016/3797, K: 2018/2576, T: 26.02.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴²⁸ Y.2.CD, E: 2013/16920, K: 2014/3544, T: 11.02.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴²⁹ Y.18.CD, E: 2015/1855, K: 2015/2291, T: 04.06.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴³⁰ Y.2.CD, Esas: 2011/26364, K: 2013/5727, T: 20.03.2013; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

okul çıkışındaki merdivenlerde olması,⁴³¹ Hakaret eylemini herkesin gelip geçebileceği yolun kıyısında gerçekleşmesi,⁴³² Hakaret eyleminin sokakta gerçekleşmesi,⁴³³ Muhtarlık odası (herkesin rahatça girip çıkabileceği yer),⁴³⁴ Hastane acil servis girişinde,⁴³⁵ Eczane (umuma açık yerlerden sayılan),⁴³⁶ Sokak ortasında,⁴³⁷ Kahvehane,⁴³⁸ Balkonda bulunan katılana hakaret,⁴³⁹ Herkesin erişebildiği internet haber sitesinde yapılan yorumla gerçekleştirilen hakaret eyleminde,⁴⁴⁰ Adliye koridoru⁴⁴¹,

Yargıtay, yukarıda belirtilen yerlerde gerçekleştirilen hakaret eylemlerinde ise aleniyet unsurunun oluştuğunu kabul etmektedir.

5237 sayılı TCK'nın 125/4 maddesinde tanımlanan aleniyet unsurunun oluşabilmesi için olay yerinde diğer kişilerin bulunmasının yanında hakaret oluşturan davranışın sayısı bilinmeyen birden fazla kişi tarafından öğrenilmesi olasılığının bulunması gerekir. Burada diğer insanların görme, duyma ve algılama olasılığının bulunması, eylemin herkese açık olan yerlerde gerçekleştirilmesi hakaret suçunu aleni hale getirmekte ve fail daha ağır bir yaptırımla karşılaşmaktadır⁴⁴².

⁴³¹ Y.4.CD, E: 2013/26114, K: 2014/20369, T: 05.06.2014; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴³² Y.4.CD, E: 2012/25782, K: 2014/26950, T: 24.09.2014; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴³³ Y.18.CD., E: 2015/43917, K: 2017/14349, T: 05.12.2017; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴³⁴ Y.2.CD, E: 2002/11611, K: 2002/630, T: 21.01.2002; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴³⁵ Y.18.CD, E: 2015/9791, K: 2016/636, T: 14.01.2016; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴³⁶ Y.2.CD, E: 2000/9465, K: 2000/10302, T: 05.10.2000; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴³⁷ Y.3.CD, E: 2017/19747, K: 2018/13934, T: 27.09.2018; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴³⁸ Y.3.CD, E: 2015/13528, K: 2015/31383, T: 09.11.2015; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴³⁹ Y.4.CD, E: 2013/11343, K: 2014/32580, T: 11.11.2014; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁴⁰ Y.18.CD, E: 2015/8718, K: 2015/14389, T: 28.12.2015; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁴¹ Y.2.CD, E: 2000/9586, K: 2000/11369, T: 26.10.2000; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁴² Y.18.CD, E: 2019/6400, K: 2019/13140, T: 26.09.2019; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

Başka bir söylemle; hakaret oluşturan davranışın, sayısı belli olmayan bireyler tarafından öğrenmeye açık bir şekilde işlenmesi aleniyet unsurunu oluşturacaktır. Burada failin eyleminin başkalarının duyma, görme ve algılama ihtimaline açık bir ortamda yapılması veya sayısı belli olmayan kişilerin öğrenmesini temin edecek herhangi bir vasıta ile hakaret suçunun işlenmesi durumunda, hakaret suçunda aleniyet unsurunun oluştuğu söylenebilecektir⁴⁴³.

Burada aleniyetin varlığı için çok sayıda kişinin hakaret oluşturan davranışı öğrenmesinin olanaklı olması yeterli sayılmaktadır. Ayrıca hakaret oluşturan davranışın veya söylenenlerin fiziken duyulması şart olarak aranmamaktadır.

Öğretide; aleniyet halinde mağdurun daha fazla zarar göreceği, hakaretin alenen yapılması durumunda mağdurun daha fazla rencide olacağı, yasa koyucunun bu yüzden bu nitelikli hâli kabul ettiği yönünde görüşler ileri sürülmüştür⁴⁴⁴.

Yargılama dosyasında, aleniyet unsurunun oluşup oluşmadığının kuşkuya yer bırakmayacak şekilde tespit edilmesi gerekir. Şayet kuşku varsa olay mahallinde keşif de yapılarak hakaret oluşturan davranışta aleniyet unsurunun oluşup oluşmadığı tespit edilmelidir⁴⁴⁵.

7.5. Hakaret Suçunun Basın Ve Yayın Yoluyla İşlenmesi

Hakaret suçuna konu ifadelerin basın ve yayın yoluyla dile getirilmesi halinde de aleniyet unsurunun gerçekleştiği kabul edilmektedir⁴⁴⁶. Diğer bir deyişle hakaret

⁴⁴³ Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem; Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Beta Yayınevi, 3. Baskı, 2016, s. 235.

⁴⁴⁴ Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem; Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Beta Yayınevi, 3. Baskı, 2016, s. 235.

⁴⁴⁵ Y.16.CD, E. 2017/3889, K. 2017/5786, T. 19.12.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁴⁶ Çetin, s.30; Sınar, s. 99; Yenidünya/ Alşahin, s.99; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 266; Aydın, s.908.

suçunun basın araçları ile veya yayın yoluyla gerçekleştirilmesi durumunda hakaret suçunun alenen işlendiği varsayılmaktadır⁴⁴⁷.

Yasal düzenlemenin gerekçesinde; hakaret suçunun basın ve yayın araçları kullanılarak işlenmesi durumunda aleniyet unsurunun ortaya çıkacağı ifade edilmektedir. Bu suç bakımından aleniyet koşulu bir nitelikli unsur olarak belirlenmiştir. Ayrıca yasa maddesine ilişkin gerekçede, suçun basın ve yayın araçları vasıtası ile işlenmesi halinin ayrı bir nitelikli unsur olarak görülmediği vurgulanmaktadır⁴⁴⁸.

⁴⁴⁷ YCGK, E. 2014/757, K. 2017/113, T. 28.02.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁴⁸ Bkz.; 5237 Sayılı TCK'nin 125. maddesinde Değişiklik Yapan 5377 Sayılı TCK'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 15. maddesinin gerekçesi.

8. HAKARET SUÇUNDA CEZAYI HAFİFLETEN NEDENLER

8.1. Hakaret Suçunun Haksız Bir Fiile Tepki Olarak İşlenmesi

5237 sayılı TCK m. 129/1 hükmünde düzenlendiği üzere; failin işlediği hakaret suçu haksız bir eyleme tepki olarak gerçekleştirilmiş ise cezasında belirli oranda indirim yapılacağı gibi cezadan da vazgeçilebilecektir.

Bu düzenleme, genel bir norm olan 5237 sayılı TCK m. 29 hükmünde belirtilen “Haksız Tahrik” halinin hakaret suçuna uyarlanmış hali şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle hakaret suçunda TCK m. 29 uygulanmayacaktır⁴⁴⁹.

5237 Sayılı TCK m. 129/1’de yer verilen hükmün iki karakteristik özelliği bulunmaktadır:

- 1. özellik:** bütün suçlar için genel hafifletici sebep olan haksız tahrikin özel bir halidir.
- 2. özellik:** Yasal düzenlemede ceza vermekten tamamen vazgeçilebilir terimi kullanılarak adeta şahsi cezasızlık sebebi olarak hüküm altına alınmıştır.

Bu nedenle öğretide, 5237 Sayılı TCK m. 129/1 hükmünün karma bir hukuki niteliğe sahip olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır⁴⁵⁰. Hakaretin haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halinde haksız tahrike dair hükümlerin uygulanabilmesi için **haksız fiilin şu özelliklere sahip olması gerekir:**

⁴⁴⁹ Y.3.CD, E: 2018/6066, K: 2019/2072, T: 05.02.2019;UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁵⁰ Arısoy, s.185, Sınar, s.99.

- 1) Herhangi bir hakka dayanmayan bir eylem olmalıdır⁴⁵¹.
- 2) Haksız fiilin suç olması, kovuşturulması veya cezalandırılabilir nitelikte olması şart değildir⁴⁵².
- 3) Hakaret, haksız fiili gerçekleştirmiş olan kişiye yapılmalıdır⁴⁵³.
- 4) Haksız fiilin doğrudan hakaret edene karşı gerçekleştirilmesi şart değildir⁴⁵⁴.
- 5) Fail üzerinde haksız fiilin etkilerinin devam ediyor olması gerekir⁴⁵⁵.
- 6) Haksız eylemin failde “tepki vermeyi gerektirecek ölçüde bir etki yaratması” yeterlidir⁴⁵⁶.
- 7) Haksız fiil ile buna karşılık olarak gerçekleştirilen hakaret tepkisi, yani hakaret eylemi arasında uzun bir zaman süresi olmamalıdır⁴⁵⁷.

⁴⁵¹ Çetin, s.141.

⁴⁵² Arısoy, s.186; Üzülmez, s.65.

⁴⁵³ Nitekim üçüncü bir kişinin haksız fiilinden ötürü bir başka kişiye hakaret edilmesi 5237 sayılı TCK'nın 129/1. maddesine uyan özel bir haksız tahrik hali olmayacaktır. Bkz.; Yenidünya/Alşahin, s. 78.

⁴⁵⁴ Örneğin bir kişiye cinsel tacizde bulunan bir şahsa hakaret eden fail hakkında TCK m. 129/1. hükmü geçerli olacak ve fail hakkında haksız tahrik hükümleri uygulanabilecektir. Bkz.; Arısoy, s.186.

⁴⁵⁵ Hafizoğulları/Özen, s.233; Aydın, s.909.

⁴⁵⁶ 5237 sayılı TCK'nın 29. maddesi suçun, “*haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında*” işlenmiş olması koşulunu aramaktadır. Buna karşılık TCK'nın 129/1. maddesinde, haksız tahrikin özel türüne yer verilmiştir. Buna göre; hakaret suçunu oluşturan eylemin hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında gerçekleştirilmesi koşul olarak aranmamıştır. Burada haksız bir eyleme tepki olarak hakaret suçunun işlenmesi ve haksız eylemin failde “tepki vermeyi gerektirecek ölçüde bir etki yaratması” yeterli sayılmıştır. Bkz.; Sinar, s.100.

⁴⁵⁷ Hakaret fiili, haksız fiilden hemen sonra yapılmış olmalıdır; zira haksız tahrike tepki olarak işlenen hakaret suçu çoğunlukla ani bir öfke duygusunun sonucudur. Bkz.; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.256.

8.2. Hakaret Suçunun Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi

8.2.1. Genel Açıklamalar

5237 Sayılı TCK m. 129/2 hükmünde; hakaret suçuna vücut veren eylemin kasten yaralama suçuna tepki olarak gerçekleştirilmesi durumunda, faile ceza verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemeye göre kendisine yönelik olarak cebir ve şiddet kullanılan, örneğin dayak yiyen kişinin bu eyleme yönelik tepkisi sonucu gerçekleştirdiği hakaret niteliğindeki davranışından dolayı cezalandırılmaması gerekecektir. Yasa koyucu burada yaralamaya maruz kalan mağdurun içinde bulunduğu psikolojik durumu dikkate almıştır⁴⁵⁸.

Örneğin; sanığın “daha önce çocuğumun elini kırması olayına kızdım bir anlık sinirle müştekiyle tartıştık” şeklindeki savunması ve bu olaya ilişkin taraflar arasında görülmekte olan başka bir davanın bulunduğu olayda, anılan davanın akıbeti araştırılarak, sonucuna göre sanık hakkında yaralama eylemini gerçekleştirmiş ise yaralama suçu yönünden 5237 Sayılı TCK m. 29 ve hakaret suçu yönünden m. 129/2 hükümlerinin uygulanma olanağı tartışılmalıdır⁴⁵⁹.

Hakaret suçunu oluşturan davranışın, kasten yaralama fiiline tepki olarak gerçekleştirilmiş olması durumunda, hâkime haksız tahrik hükmünün ne şekilde uygulanması gerektiği hususunda takdir hakkı bırakılmamıştır. Bu nedenle, daha lehe düzenleme içeren 5237 Sayılı TCK m. 129/2 hükmü uyarınca karar verilmesi gerekecektir⁴⁶⁰.

Belirtmek gerekir ki, bu yasal düzenleme de hakaret suçuna özel bir tahrik hükmü içermektedir. Nitekim TCK 29’da haksız tahrik etkisi altında suçun işlenmesi halinde

⁴⁵⁸ Üzülmez, s.65.

⁴⁵⁹ Y.18.CD, E: 2016/18378, K: 2019/1003, T: 10.01.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁶⁰ Y.18.CD, E: 2018/6662, K: 2018/13774, T: 30.10.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

cezada belirli oranlarda ve hakime takdir hakkı tanıyan bir indirim sistemi belirlenmişken TCK m. 129/2’de kasten yaralama suçuna tepki olsun diye gerçekleştirilen hakaret suçunda faile ceza verilmeyeceği belirtilmiştir.

8.2.2. Hakaret Suçunun Yaralama Suçunu İşleyen Kişiyeye Yönelik Olarak İşlenmesi

5237 Sayılı TCK m. 129/2 hükmünün uygulanabilmesi için hakaret suçunun yaralama suçunu işleyen kişiyeye yönelik olarak işlenmesi gerekmektedir. Burada yaralama suçunu işleyen failden başkasına yönelik olarak gerçekleştirilen hakaretler suçlarında bu yasal düzenleme uygulanamayacaktır.⁴⁶¹ Ancak ilk haksız hareket olan kasten yaralama suçunun hakaret suçunun failine karşı işlenmesi şart değildir⁴⁶².

8.2.3. Hakaret Suçunun Kastene Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi Halinin Yasal (Meşru) Savunmadan Farklı Olması

Kasten yaralama suçunun doğrudan hakaret suçunun failine karşı işlenmiş olması şart olmadığından, hakaret suçunun kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi halinin, üçüncü kişi lehine yasal savunma kurumu kapsamında değerlendirilebileceğine ilişkin öğretide görüşler bulunmaktadır. Ancak burada yasal savunmanın, savunmaya ilişkin saldırının zorunlu olması ve saldırı ile savunmanın orantılı olması gibi koşulların gerçekleşmediğini ifade edebiliriz.⁴⁶³

⁴⁶¹ Çetin, s.138.

⁴⁶² 765 sayılı TCK, şiddetin doğrudan tahkir edici fiilin failine yöneltilmiş olmasını şart olarak aramaktaydı. Oysa 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, kasten yaralama suçunun bizzat hakaret suçunun failine yönelmiş olmasını şart olarak aramamaktadır. Burada, üçüncü bir şahsa karşı kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenen hakaret suçunda 765 sayılı TCK’ye göre genel nitelikli tahrik hükümleri uygulanmaktaydı. Oysa bugün için 5237 sayılı TCK m. 129/2. maddesinde yer verilen özel tahrik hükümleri uygulanacaktır. Bkz.; Çetin, s.138.

⁴⁶³ Erman, s.220-221; Özen, Muharrem, “Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri”, AÜHFİD, 2002, s.44; Sınar, s.100; Arısoy, s.191; Aydın, s.910.

8.2.3. Yaralama Eyleminin Manevi Unsuru

5237 Sayılı TCK m. 129/2 hükmü, kasten yaralama niteliğinde bir eylemin olması gerekliliğini şart olarak aramaktadır. Bu yaralama eylemi doğrudan veya olası kast şeklinde işlenebilir. Bu hallerde yasal düzenlemenin uygulanması mümkündür⁴⁶⁴.

8.2.4. Kasten Yaralamanın Teşebbüs Aşamasında Kalması

Hakaret suçunun yaralama eylemine tepki olarak işlenmesinde, faile yönelik kasten yaralamanın teşebbüs aşamasında kalması halinde de 5237 Sayılı TCK'nın 129/2 maddesi uygulanabilecektir⁴⁶⁵.

8.2.5. Taksirle Yaralama Eyleminde Genel Tahrik Hükümlerinin Uygulanması Zorunluluğu

Hakaret suçunun failin kendisine yönelik taksirle yaralama eylemine tepki olarak işlenmesi halinde, 5237 Sayılı TCK m. 129/1 hükmünde düzenlenen haksızlık içeren eyleme karşı işlenen hakaret suçu ile ilgili tahrik hükümleri uygulanması gerektiği yönünde görüşler ileri sürülmüştür⁴⁶⁶. Burada 5237 Sayılı TCK m. 129/2 hükmü veya aynı kanunun 29. maddesinde düzenlenen genel nitelikli tahrik hükümlerinin uygulanması mümkün değildir⁴⁶⁷.

⁴⁶⁴ Arısoy, s.180.

⁴⁶⁵ Bkz.; Aydın, s.910.

⁴⁶⁶ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.255.

⁴⁶⁷ Zira 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 129/2. maddesinde "taksirle yaralama" ibaresi geçmemektedir. Yine aynı kanunun genel tahrik halini düzenleyen 29. maddesi de haksız bir fiile karşı işlenen tepki suçundan ötürü yalnızca cezanın indirilebilmesini düzenlediği için fail hakkında verilecek cezanın indirilmesi veya faile ceza verilmemesini öngören, bu sebeple de failin daha

8.2.6. Kasten Yaralamanın Haksız Olması

Hakaret suçunu oluşturan davranışın kasten yaralama suçuna karşı tepki olarak gerçekleştirilmesi durumunda, kasten yaralama eyleminin haksız olması gerekmektedir. Kasten yaralama eylemi, herhangi bir hukuka uygunluk nedenini bünyesinde barındırmamalıdır.

Örneğin; hukuka uygun yakalama eylemini gerçekleştirirken zor kullanan polisin bu eylemine karşı hakaret suçunun işlenmesi halinde, 5237 Sayılı TCK'nın 129/2 maddesinin uygulanamayacaktır⁴⁶⁸.

8.2.7. Yaralama ve Hakaret Eylemleri Arasındaki Süre

Hakaret suçunun oluşmasına neden olan eylemin kasten yaralama suçuna karşı tepki olarak gerçekleştirilmesi durumunda, hakaret ile yaralama eylemleri arasında kısa bir zaman süresi olmalıdır. Yani yaralama eyleminden hemen sonra hakaret eylemi gerçekleşmelidir.⁴⁶⁹ Burada iki eylem arasında uzun bir süre varsa 5237 Sayılı TCK m. 129/2 hükmünün uygulanmasında güçlükler yaşanabilir.

8.3. Karşılıklı Hakaret

5237 Sayılı TCK m. 129/3 hükmünde ise, hakaret suçuna konu davranışların karşılıklı olarak gerçekleştirilmesi halinde olayın niteliğine göre değerlendirme yapılmalıdır. Buna göre; davanın yanlarından her ikisi veya biri hakkında hükmedilecek ceza 1/3 oranında indirilebileceği gibi ceza vermekten de vazgeçilebilecektir.

lehine olan 129/1. maddesinin uygulanabileceğine yönelik öğretide görüşler bulunduğunu ifade etmeliyiz. Bkz.; Aydın, s.911.

⁴⁶⁸ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.125.

⁴⁶⁹ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.255.

Burada hâkime, karşılıklı hakaret halinde ceza indirimi veya ceza vermektan vazgeçme gibi iki seçenek sunulmuştur. Yargılama makamı, karşılıklı hakaret eylemlerinde olayın niteliğine göre dosya içindeki delilleri değerlendirmek suretiyle uyuşmazlığın yanlarından birisi veya her ikisi hakkında verilecek cezadan indirim yapabileceği gibi ceza vermektan de vazgeçebilecektir⁴⁷⁰.

5237 Sayılı TCK m. 129/3 hükmünün uygulanabilmesi için karşılıklı işlenen suçlarının her ikisinin de yasanın 125. maddesinde düzenlenen genel hakaret suçu olması şarttır. Zira özel tahkir suçları için 129/3 maddesinin tatbik edilmesi mümkün değildir⁴⁷¹.

Hakaret eyleminin niteliği önemli değildir. Başka bir söylemle hakaretin huzurda veya gıyapta olması, somut bir eylem veya olgu izafe edilmesi veya sövmek suretiyle gerçekleşmiş olması arasında fark bulunmamaktadır. Bütün bu sayılan hallerin tümünde 5237 Sayılı TCK m. 129/3 hükmünün uygulanması mümkündür.

Gıyapta hakaret eyleminden hakarete maruz kalan kişinin anında karşılık vermesi imkânı bulunmamaktadır. Yani bu durumda karşılıklı hakaret eylemleri arasında belli bir zaman farkı bulunmamaktadır. Bu nedenle gıyapta hakarete maruz kalan kişi, kendisine yönelik hakaret oluşturan davranışı öğrendiği anda karşılık vermiş kabul edilecektir. Burada her iki hakaret eylemi arasındaki sürenin, karşılıklı hakaret eylemini oluşturacak uzunlukta olması gerekir. Her iki hakaret arasındaki süre, illiyet bağıını ortadan kaldıracak derecede uzun veya kısa olmamalıdır⁴⁷².

Yüze karşı karşılıklı hakaret olaylarında karşılık olarak gerçekleştirilen hakaret niteliğindeki davranışın ilk eylem ile aynı anda olması şart değildir. Hakaret eylemi, olayın gerçekleşme sürecindeki akışına uygun ve eylemi karşılıklı hakaret niteliğinde

⁴⁷⁰ Üzülmaz, s.68.

⁴⁷¹ Yenidünya/Alşahin, s.70.

⁴⁷² Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.258.

olmasını gerektiren nedenlerin varlığı halinde ilk hakaret eylemine tepki olarak yapıldığı kabul edilebilir.⁴⁷³

Karşılıklı hakaretin varlığı için kişilerin karşılıklı olarak birbirlerine yönelik hakaret oluşturan davranışta bulunmaları gerekir. Başka bir söylemle, kim hakaret etmiş ise o kişiye karşılık olarak hakaret eylemi gerçekleştirilmelidir. 3. Kişilere yapılan hakaret üzerine kendisine hakaret edilmeyen bir kişinin hakaret etmesi halinde karşılıklı hakarete dair indirim hükümleri uygulanamayacaktır. Karşılıklı hakaret eylemleri arasında bu anlamda bir nedensellik bağının bulunması şarttır⁴⁷⁴.

Bundan başka, ilk hakaret niteliğindeki davranışın haksız ve hukuka aykırı olması gerekmektedir⁴⁷⁵. Örneğin, bir hakkın yerine getirilmesi veya görevinin ifası sırasında gerçekleşen hakarete karşılık veren kimse için indirim veya cezasızlık nedeninin tatbik edilmesi mümkün değildir⁴⁷⁶.

Karşılıklı hakarete, ilk hakaret oluşturan davranışın cezalandırılabilir veya takip edilebilir nitelikte olmaması halinde dahi 5237 Sayılı TCK m. 129/3 hükmünün uygulanması mümkündür. Yasama dokunulmazlığından yararlanan milletvekiliyle karşılıklı hakarete bulunulması hali bu duruma örnek olarak verilebilir.

8.3.1. Karşılıklı Hakaret Halinde Yargıtay Uygulaması

⁴⁷³ Özen, Muharrem, “Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri”, s.40. Örneğin, kadınların içinde bulunduğu bir mekanda hakarete uğrayan bir kişi, terbiyesizlik yapmamak için anında karşılık vermeyip, dışarı çıkınca karşılık olarak hakaret oluşturan bir davranışta bulursa, hakaretin karşılıklı olduğu söylenebilecektir. Bkz.; Erman, s.218.

⁴⁷⁴ Erman, s.211; Aydın, s.911.

⁴⁷⁵ Erman, s.214.

⁴⁷⁶ Örneğin terbiye hakkı sınırları dahilinde oğlunu azarlayan babaya karşılık veren oğlu hakkında TCK'nın 129/3. maddesi uygulanamaz. Bkz.; Erman, s.214.

Yargıtay, "Karşılıklı hakaret" için şu şartların varlığını her somut olayda aramaktadır⁴⁷⁷ :

- 1) Karşılıklı olarak işlenen suçlar açısından TCK m. 125 kapsamındaki hakaret suçunun bulunması gerekir.
- 2) İlk hakaret suçunu işleyen kişi haksız olmalıdır.
- 3) Tarafların birbirlerine karşı hakaret suçunu işlemeleri ve hakaretin karşılıklı olması şarttır.
- 4) Karşılıklı hakaret eylemleri arasında nedensellik bağı olmalıdır.

Karşılıklı hakaret için yukarıda belirtilen koşullar aranmaktadır. Yargılama makamı; olayın niteliğine göre yanlardan biri veya her ikisi hakkında verilecek cezadan indirim yapabilecektir. Bundan başka yargılama makamınının 5271 sayılı CMK m. 223/4-c hükmü gereğince ceza verilmesinden de vazgeçilebilmesi mümkündür⁴⁷⁸ .

Yasa koyucu bu gibi hallerde yargıca geniş bir takdir hakkı tanımıştır. Öyle ki sadece taraflardan biri için indirim yapılabileceği gibi ilgili kişiler hakkında ceza verilmemesi hali de mümkündür⁴⁷⁹ .

Davanın yanlarından birisi hakkında şikâyetten vazgeçilmiş veya ceza davası açılmamış olması kendi içinde hüküm doğurur. Yani hakkında dava açılan veya şikâyetten vazgeçilmeyen kişiler hakkında şikâyetten vazgeçme veya dava açılmama

⁴⁷⁷ YCGK, E: 2013/594, K: 2015/149, T: 12.05.2015;UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁷⁸ YCGK, E: 2013/594, K: 2015/149, T: 12.05.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁷⁹ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Aruç, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 2.baskı, 3.cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, s.4277.

hali bu kuralın tatbikine engel olmayacaktır. Karşılıklı hakaret eylemlerinin varlığında, genel hükümler kapsamında olan haksız tahrik hükümleri uygulanamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM:

HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

9. HUKUKA UYGUNLUK NEDENLERİ

9.1. Hakaret Suçunda Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık kavramı, failin suç oluşturan eylemi ile hukuk düzeninin tümüyle çatışması hali olarak tanımlanabilir⁴⁸⁰. Suç oluşturan eylemin cezalandırılabilmesi için fail tarafından gerçekleştirilen hareketlerin yasal düzenlemedeki tanıma uyması yeterli görülmemektedir.

Burada aynı zamanda hukuka uygunluk sebeplerinin somut olayda gerçekleşmemiş olması şartı da aranmaktadır. Yani yasal düzenlemedeki yasal tipe uyan her hareket cezalandırılmayacaktır. Suç tanımına uyan davranışın cezalandırılabilmesi için ayrıca hukuka da aykırı olması şartı aranmaktadır⁴⁸¹.

Suç tanımına uygun davranış bakımından hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldıran nedenler, hukuka uygunluk sebepleri olarak adlandırılmaktadır. Hukuka uygunluk nedenleri esas itibariyle fail tarafından gerçekleştirilen eylemin hukuka aykırı olarak ortaya çıkmasını önlemektedir⁴⁸². Hukuka uygunluk nedenleri hukuk sisteminin kendisiyle çelişkiye düşmesinin mümkün olmadığı kuralının zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kuralın uygulanması ile hukuka uygunluk sebepleri, hukuka

⁴⁸⁰ Katoğlu, Tuğrul, Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Seçkin Yayınları, Ankara, Ocak 2003, s.149; Bayındır/Apiş, s.84.

⁴⁸¹ Keçelioğlu, Elvan, “Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK’nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları”, TBBD, Sayı 87, 2010, s.301.

⁴⁸² Bayındır/Apiş, s.84.

aykırılık halinin varlığına ve suçun oluşmasına engel olmaktadır⁴⁸³. Hukuka uygunluk nedenlerinin varlığı halinde failin eyleminin hukuka aykırılığından söz edilemez⁴⁸⁴.

Failin mağdurun onur, şeref ve saygınlığına saldırı niteliği taşıyan davranışları hukuka uygun ise hakaret suçu oluşmayacak ve özel hukuk açısından da tazminat söz konusu olmayacaktır.⁴⁸⁵

Hukuka uygunluk nedenlerini iki başlık altında incelemek mümkündür:⁴⁸⁶

- 1) Genel hukuka uygunluk nedenleri
- 2) Özel hukuka uygunluk nedenleri

Bütün suçlar için geçerli olan genel hukuka uygunluk nedenleri şunlardır⁴⁸⁷:

- 1) Kanunun hükmü ve amirin emri, (TCK m. 24)
- 2) Meşru savunma ve zorunluluk hali, (TCK m.25)
- 3) Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası. (TCK m.26)

Genel hukuka uygunluk nedenlerinin haricinde sadece belirli suçlar için söz konusu olabilen özel hukuka uygunluk nedenleri de bulunmaktadır. Örneğin, sadece hakaret

⁴⁸³ Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, s.149.

⁴⁸⁴ Yenidünya/Alşahin, s.60.

⁴⁸⁵ Çetin, s.339.

⁴⁸⁶ Toroslu, Ceza Hukuku Genel, s.150.

⁴⁸⁷ Bu hallere yasal düzenlemede “Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler” şeklinde yer verilmiştir. Bu nedenlerin kusurluluğu azaltan veya ortadan kaldıran haller ile birlikte hüküm altına alındığı görülmektedir.

suçuyla ilgili olarak 5237 sayılı TCK m. 128 hükmünde yer alan “iddia ve savunma dokunulmazlığı” özel hukuka uygunluk sebebi olarak nitelendirilebilir.

Hukuka uygunluk nedenlerinin varlığı halinde fail hakkında CMK m. 223/2-d hükmü gereğince failin atılı suçu işlemesine rağmen somut olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması nedeniyle beraat kararı verilmesi gerekecektir. Öğretide, hukuka uygunluk nedeninin belirlenmesi işlemlerinin soruşturma aşamasında yapılması halinde kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır⁴⁸⁸.

Hakaret suçunda hakkın kullanılması⁴⁸⁹ başlığı altında inceleme konusu yapılabilecek hukuka uygunluk nedenleri şunlardır:⁴⁹⁰

- 1) İddia ve savunma dokunulmazlığı,
- 2) İhbar ve şikâyet hakkı,
- 3) Haber verme hakkı;
- 4) Eleştiri hakkı,
- 5) Terbiye ve disiplin hakkı;
- 6) Mağdurun rızası,
- 7) Kanun hükmünün ifa edilmesi,
- 8) Yetkili makamların talimatlarının yerine getirilmesi.

⁴⁸⁸ Bu görüş sahipleri, sonunda beraat kararı verilecek bir davanın açılmasının kişilerin lekelenmeme hakkını zedeleyeceğini ifade etmektedirler. Bkz.; Çalışır/ Çalışır, s.121.

⁴⁸⁹ YCGK, T: 17.07.2007, S: 2007/105-174; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁹⁰ Çetin, s.340.

9.2. İddia ve Savunma Dokunulmazlığı

9.2.1. Genel Açıklamalar

Yargılama faaliyetinin hukuka uygun ilerleyebilmesi ve maddi gerçeğe ulaşılabilmesi için kişilerin adli makamlar önünde hiçbir baskı altında kalmadan ve endişe duymadan hak ve özgürlüklerini kullanabilmeleri gerekir⁴⁹¹.

İddia ve savunmanın özgür bir şekilde yapılması ceza muhakemesinin esaslı amaçlarından biri olan maddi gerçeğe de ulaşılmasını sağlayacaktır⁴⁹². Bu nedenle iddia ve savunma dokunulmazlığı bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmiştir⁴⁹³.

İddia ve savunma dokunulmazlığı, 5237 sayılı TCK'nın 128. maddesinde hüküm altına alınmış olup, Anayasanın 36. maddesi ile himaye edilmektedir. Buna göre; şahısların yargısal makamlar veya idari kurumlar huzurunda özgür bir şekilde ve herhangi bir korku altında olmaksızın haklarını serbest bir şekilde dile getirebilme veya kendilerini müdafaa edebilme imkânının sağlanması şeklinde tanımlanabilir.

İddia ve savunma dokunulmazlığı hakkı bulunmadan iddia ve savunmanın serbestçe yapılabilmesi mümkün değildir. Bu hakkın olmaması halinde söylenmesi gereken

⁴⁹¹ Özen, Muharrem, Savunma Dokunulmazlığı, TBBD, S:3, Y:1993, s.416.

⁴⁹² Kocaoğlu, Serhat Sinan, "Türk Ceza Kanunu (m. 128) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Savunma Dokunulmazlığı", ABD, S:4, Y:2012, s.22

⁴⁹³ Eriş, Uğur, Savunma Dokunulmazlığı Zorunluluğu, Hukuksal Niteliği, ABD, Y:1978, S:6, s.943. Kocaoğlu, s.22 vd; Yenidünya/Alşahin, s.75; Hafizoğulları/Özen, s.230; Üzülmüş, s.56; Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.122-123; Sınar, s.92; Dokunulmazlıkların cezayı kaldıran şahsi sebepler olması nedeniyle buradaki "dokunulmazlık" ifadesini hukuka uygunluk sebebi olarak anlamak gerekir. Zira hukuka uygunluk sebebi olarak iddia ve savunma hakkı çerçevesinde gerçekleştirilen tahkir edici eylemleri, ilgili kişiler için suç olmaktan çıkarır. (Özbek ve Diğerleri, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.496.)

hususlar, cezai yaptırıma maruz kalma korkusuyla ifade edilemeyecektir. Bu durumda ceza adaletinin asıl amacı olan maddi hakikat de ortaya çıkarılamayacaktır.

İddia ve savunma hakkı, kişilere somut bir şekilde bir kişiye bir eylemin izafe edilmesini, maddi olguların ileri sürülmesini veya kişilerle ilgili menfi değerlendirmeler yapılmasını mümkün kılar. Ancak bu durum kişiye sınırsız bir güvence sağlamayacaktır. Şayet somut iddialar veya menfi düşünceler, iddia ve savunma hakkının kullanılmasıyla ilgili olmaması durumunda hakaret ve/veya iftira suçunun varlığından söz edilebilecektir.

Burada iddia ve savunma ile ilgili olarak şahıslar hakkında ileri sürülen somut iddiaların, şahıslara yönelik menfi düşüncelerin uyuşmazlıkla ilintili olması gerekir. Bununla birlikte, sorunun karara bağlanması açısından ileri sürülen bu iddiaların yararlı olması şartı aranmamaktadır. Çözümüne kavuşturulması gereken uyuşmazlık ile ilintili olmayan iddiaların gerçek olması halinde dahi iddia ve savunma dokunulmazlığı söz konusu olmayacaktır.

Örneğin, somut olayda sanığın ceza mahkemesinde sanık sıfatıyla yargılandığı duruşmada söylediği sözlerin TCK m. 128 hükmü ile getirilen iddia ve savunma dokunulmazlığı hakkı sınırları içinde bulunması durumunda hakaret suçu oluşmayacaktır⁴⁹⁴.

Yargısal makamların huzurunda çözüme kavuşturulması gereken uyuşmazlıklarda şahısların iddia ve savunma haklarını kullanırken karşı tarafı küçültücü ifadelerde bulunmaları bu hakkın doğal bir sonucu olarak görülmektedir⁴⁹⁵. İddia ve savunma dokunulmazlığı, bir hukuka uygunluk sebebidir. Kural olarak sadece ceza yargılaması

⁴⁹⁴ Y.18.CD, E. 2016/17506, K. 2019/625, T. 09.01.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁴⁹⁵ Aydın, s.901.

açısından değil tüm adli birimlerdeki işlemler ve faaliyetler için geçerli olan bir ilkedir⁴⁹⁶.

Burada 1982 Anayasası m. 36 hükmü dikkate alınmalıdır. Buna göre; tüm bireylerin, yasal araçlardan ve yöntemlerden istifade ederek yargısal makamlar huzurunda davacı veya davalı konumunda iddia ve savunmada bulunma, adil yargılanma hakları bulunmaktadır. Anayasal düzenleme, hem iddia hem de savunma hakkını “hak arama özgürlüğü” çerçevesinde güvenceye bağlamıştır⁴⁹⁷.

Bu hak, 5237 sayılı TCK m. 128 hükmü ile “iddia ve savunma dokunulmazlığı” başlığı altında hüküm altına alınmıştır. İddia ve savunma dokunulmazlığı, Anayasa m. 36 hükmündeki hak arama özgürlüğünün bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu hakkın, Anayasa m. 74 hükmünde dile getirilen bir hukuka uygunluk nedeni olarak tanımlanan ihbar ve şikâyet hakkının doğal bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir⁴⁹⁸.

Bu nedenle yargısal makamlar huzurunda yapılan her türlü başvuru, iddia ve savunmalar ile ilintili, şahıslar hakkında ileri sürülen iddialar veya menfi düşünceler yaptırımı tabi tutulamayacaktır. Burada ileri sürülen iddiaların ve olumsuz düşüncelerin gerçek ve somut olgulara dayanması gerekir. Bundan başka bu iddia ve düşüncelerin ayrıca uyumsuzlukla da ilintili olması şarttır.

5237 sayılı TCK m. 128 hükmünde belirtilen iddia ve savunma dokunulmazlığı sayesinde kişilerin herhangi bir duraksama yaşamadan ve kimseden korkmadan adli

⁴⁹⁶ Özen, Muharrem, “Savunma Dokunulmazlığı”, s.416.

⁴⁹⁷ Eriş, Uğur, “Avukatın Savunma Dokunulmazlığı”, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, 6/10 Ocak 2004, Ankara, s.36.

⁴⁹⁸ Üzülmöz, s.56, Tarhan, s.333.

veya idari makamlar karşısında hakkını savunmaları ve kullanabilmeleri mümkün hale gelecektir⁴⁹⁹.

9.2.2. İddia ve Savunma Dokunulmazlığı İlkesinin Kişiler Yönünden Kapsamı

İddia ve Savunma Dokunulmazlığı ilkesinden faydalanacak özneler konusunda 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK farklı düzenlemeler öngörmüştür.

9.2.2.1. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Açısından

Mülga 765 sayılı TCK m. 486/1 hükmünde belirtilen “İddia ve Savunma Dokunulmazlığı” ilkesinden faydalanacak özneler açıkça belirtilmiştir. Bu kişiler; Şahsi davacı, Müdahil, Savcı, Sanık, Vekil, Müdafî, Müşavir veya yasal mümessillerdir.

9.2.2.2. 5237 Sayılı TCK’de İddia ve Savunmada Bulunan Herkes Kavramı

İddia ve savunma sınırları dâhilinde şahıslar hakkında ileri sürülen somut olgulara dayanan iddialarda bulunulması ve menfî düşüncelere dayalı yorumların yapılması halinde kişiye ceza verilmeyecektir (TCK m.128) Yasa hükmü, söz konusu isnat ve değerlendirmelerin “kişilere” yönelik olması gerektiğini ifade etmektedir⁵⁰⁰.

Gerek yasal düzenlemede gerekse de yasal düzenlemenin gerekçesinde bu hususa dair herhangi bir hüküm yer almadığı için sıfatı ne olursa olsun yargı mercileri veya idari otoriteler huzurunda, başvuruda bulunarak iddia ve savunmalarını dile getiren tüm

⁴⁹⁹ Yenidünya/Alşahin, s.66; Kocaoğlu, s.21; Eriş, “Avukatın Savunma Dokunulmazlığı”, s.38.

⁵⁰⁰ Çetin, s.350.

bireylerin, söz konusu hukuka uygunluk nedeninden faydalanabileceğini söylemek mümkündür⁵⁰¹.

9.2.2.3. Tanık, Tercüman ve Bilirkişiler

Diğer öznelerin, örneğin; tanık, tercüman ve bilirkişiler ve benzeri özneler iddia ve savunma dokunulmazlığı olarak tanımlanan hukuka uygunluk sebebinden yararlanmaları söz konusu olamaz. Çünkü bu özneler, iddia ve savunmada bulunmamaktadırlar. Bu yüzden onlar için geçerli olan hukuka uygunluk nedeninin kanun hükmünü icra olduğu söylenebilir⁵⁰².

Örneğin bir tanığın, bir uyuşmazlığın çözümü sırasında belli bir kişiye izafe edilen ve somut olgulara dayalı iddiaları dile getirmesi veya menfi düşüncelere dayalı değer yargıları içeren hususları ileri sürmesi durumunda iddia ve savunma dokunulmazlığından yararlanması mümkün değildir⁵⁰³.

9.2.2.4. Cumhuriyet Savcısı

Cumhuriyet savcısının görevi dolayısıyla düzenlediği iddianamede veya dava boyunca sanığa somut olgular içeren hususları izafe etmesi veya sanık hakkında menfi düşünceler içeren değer yargısında bulunması hakaret suçunu oluşturmayacaktır. Burada geçerli olan hukuka uygunluk nedeni iddia ve savunma dokunulmazlığı değil; görevin ifasıdır.

Cumhuriyet savcısının, görevi dolayısıyla düzenlediği iddianamede veya yargılama sürecinde sanık ile ilgili olarak iddialar ileri sürmesi veya sanık hakkında menfi düşüncelere dayalı değer yargıları içeren hususları dile getirmesi görevin yerine

⁵⁰¹ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.497.

⁵⁰² Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.497.

⁵⁰³ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.497.

getirilmesi olarak görülmektedir. Cumhuriyet savcısının bu şekildeki eylemi, hukuka uygunluk nedeni kapsamında değerlendirilmektedir⁵⁰⁴. Ancak Cumhuriyet savcılarında yönelik sözlerin de savunma dokunulmazlığı kapsamında kaldığını ifade edebiliriz⁵⁰⁵.

Savcılar tarafından verilen kararlara karşı yapılan itirazlarda “keyfi, taraflı, hukuka aykırı” gibi ifadelerin kullanılması da hak arama özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilmelidir. Burada bu tür ifadelerin hakaret suçunu oluşturmayacağı gözetilmesi gereken bir durumdur.

9.2.2.5. Yargılama Makamına Yönelik Tahkir Edici Eylemler

Yargılama makamında yer alan hâkimlere yönelik tahkir edici eylemler iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilemez. Çünkü yargılama makamında yer alan görevliler, davanın tarafı değildir. Bu nedenle yargılama makamı kararını verdikten sonra mahkemenin kararları artık hak arama özgürlüğü çerçevesinde eleştiri konusu yapılabilir⁵⁰⁶. Ancak yargılama makamında yer alan görevlilerine, hak arama özgürlüğünün sınırları aşarak hakaret oluşturan davranışların gerçekleştirilmesi halinde kamu görevlisine görevi nedeniyle hakaret suçu oluşacaktır.

Hâkime yönelik olarak söylenen ve iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmesi gereken hallere ilişkin, şu örnekler verilebilir:

⁵⁰⁴ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.497.

⁵⁰⁵ Y.18.CD, E: 2015/11404, K: 2015/4552, T: 10.07.2015; UYAP İhtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵⁰⁶ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel, s.254.

• Hâkimi ret dilekçesinde, yargıcın hukuk kurallarını bilerek yanlış yorumladığı, tarafsızlığını yitirdiği yönünde yazılan ifadeler⁵⁰⁷.

• Hâkimi reddetmek için duruşmada “seni reddediyorum, davamı kasten uzatıyorsun, keşif günü ver.” şeklinde sözler söylenmesi⁵⁰⁸.

• Yargısal makamların kararlarına yönelik olarak yapılan yasa yolu müracaatlarında, kararla ilgili olarak kullanılan “tarafı, yetersiz, hukuka aykırı, yanlış, gayri adil, baştan savma” şeklindeki sözler⁵⁰⁹.

Yargılama makamına yönelik sözlerin, hak arama özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilebilmesi için iddia ve savunma hakkının kullanılmasına hizmet etmesi gerekir. Aksi durumda hâkime veya yargı heyetine karşı görevi dolayısıyla hakaret suçu oluşacaktır⁵¹⁰.

9.2.3. İddia ve Savunma Dokunulmazlığının Koşulları

9.2.3.1. Yargı Mercileri veya İdari Makamlar Nezdinde Yazılı veya Sözlü Başvuru Yapılması

Yargısal veya idari makamlar huzurunda gerçekleşen yazılı veya sözlü başvuru ile ilgili hususlar, Mülga 765 sayılı TCK m. 486 hükmünde sadece savunma dokunulmazlığı açısından hüküm altına alınmıştır. 765 sayılı TCK m. 486 hükmündeki

⁵⁰⁷ Y.4.CD, E.21623, K.3461, T. 7.5.2003, Karar için bkz.; Çetin, s.362.

⁵⁰⁸ Y.4.CD, E.5816, K. 7042, T. 29.6.1999, Karar için bkz.; Çetin, s.364.

⁵⁰⁹ Aydın, s.902.

⁵¹⁰ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel, s.254.

düzenlemenin, 5237 sayılı TCK m. 128 hükmüne göre daha dar bir kapsama sahip olduğunu ifade edebiliriz⁵¹¹.

765 sayılı TCK m. 486 hükmünde belirtilen “savunma dokunulmazlığı”, hakaret içeren yazı ve sözlerin yalnızca yargı mercilerine verilen dilekçelerde ve bu merciler huzurunda yapılan iddia ve savunmalarda kullanılmak üzere tanınmışken 5237 sayılı TCK m. 128 hükmü ile yargı mercilerinin haricinde idari otoriteler huzurunda yapılan yazılı veya sözlü başvurular da kapsama alınmıştır.

Böylelikle 5237 sayılı TCK m. 128 hükmüne göre iddia ve savunma hakkının idari makamlar nezdinde kullanılması sırasında tahkir edici söz ve ifadeler kullanılması hakaret suçunun oluşmamasına neden olacaktır⁵¹².

Örneğin; kamulaştırmasız el atma yöntemi ile taşınmazına el konulan bir kişinin valiliğe sunduğu bir dilekçe ile yapılan işlemin “keyfi, kanunsuz” yapıldığı yönündeki iddialarının iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamı çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecektir⁵¹³.

Örneğin; Yargıtay; failin hukuk mahkemesinde görülen itirazın iptali davasının ön inceleme duruşmasında "*ben avukat beyin vatandaşları dolandırdığını düşünüyorum*" şeklindeki ifadelerine dayanılarak fail hakkında açılan hakaret davasında, mahkeme kabulüne göre "*ben müştekinin dolandırıcılığını ispatlamış durumdayım incelenen dosyaya bir diyeceğim yoktur, ... benim 2.000 TL paramı dolandırmıştır, param kendisindedir*" şeklindeki beyanlarının TCK m. 128 hükmünde tanımlanan iddia ve

⁵¹¹ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.496.

⁵¹² Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.497-498.

⁵¹³ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel, s.255.

savunma dokunulmazlığı sınırlarında kaldığını, dolayısıyla suçun unsurları itibariyle oluşmadığını belirtmiştir⁵¹⁴.

Öğretide, 5237 sayılı TCK m. 128 hükmüne göre, yazı ve söz dışında yapılan her türlü hakaret eylemi, örneğin duruşma sırasında el ile veya değişik yüz mimikleriyle, kamera görüntüleri veya fotoğraf yoluyla yapılan hakaret eylemleri için iddia ve savunma dokunulmazlığının söz konusu olamayacağı yönünde görüşler bulunmaktadır.⁵¹⁵ Bu görüş sahipleri burada bu şekildeki fiillerin iddia ve savunma hakkının kullanılmasına yardım eden davranışlar olmadığını ileri sürmektedirler⁵¹⁶.

9.2.3.2. Somut İsnatta Veya Olumsuz Değerlendirmelerde Bulunulması

5237 sayılı TCK m. 128 hükmünde yer alan düzenleme, adli makamlar veya idarî mercilere yapılan yazılı veya sözlü başvurularda yer alan iddia ve savunmalar kapsamında olan kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda veya olumsuz değerlendirmelerde bulunulması hâlini hüküm altına almış ve bu hallerde faile ceza verilemeyeceğini açık bir şekilde belirtmiştir.

Somut isnat veya olumsuz değerlendirmelerin yönelik olduğu özne tarafından hoş karşılanmayacağı bir gerçektir. Burada önemli olan bu somut isnat veya olumsuz değerlendirmelerin iddia ve savunma kapsamında olup olmadığı, herhangi bir suç oluşturup oluşturmadığı hususudur.

⁵¹⁴ Y.18. CD, E: 2015/39528, K: 2017/9746, KT: 27.09.2017. UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵¹⁵ Eriş, Uğur, "Savunma Dokunulmazlığı Koşulları-Değerlendirilmesi", ABD, S: 3, Ankara, 1984, s.395; Çalışır/Çalışır, s.130; Yenidünya/Alşahin, s.66.

⁵¹⁶ Eriş, Uğur, "Savunma Dokunulmazlığı Koşulları-Değerlendirilmesi", ABD, S: 3, Ankara, 1984, s.395.

Somut isnat kavramı, bir kişiyi belirli, aksi veya varlığı kanıtlanabilir, suç oluşturan veya suç oluşturmamakla beraber toplumun hoş karşılamayan somut bir olayın izafe edilmesi şeklinde tanımlanabilir.⁵¹⁷

Olumsuz değerlendirme ise, aksi veya varlığı kanıtlanmaya uygun olmayan sövme niteliğinde, kişiler hakkında iyi olmayan, kişiler tarafından hoş karşılanmayacak olumsuz değer yargılarını ifade eder⁵¹⁸. Öğretide sövme niteliğindeki olumsuz değerlendirmelerin kişilere yönelik küçültücü, aşağılayıcı, tahkir edici değer yargılarının iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilemeyeceği yönünde görüşler ileri sürülmektedir⁵¹⁹.

Kanaatimizce, burada iddia ve savunma dokunulmazlığı çerçevesinde söylenen sözlerin hem uyumsuzluk konusu ile ilgili olması, bu çerçevede dile getirilmesi hem de kullanılan ifadelerin yöneldiği kişi açısından hoş karşılanmayacak sözler olmasına rağmen bu korumadan yararlanması gerekir. Bir kişiye yalancı denmesi, o kişiye yönelik tahkir edici bir eylemdir. Ancak, duruşma sırasında “mahkemeye yalan söylemeyin” demek iddia ve savunma kapsamında değerlendirilmesi gereken bir söz haline gelir. Yani söylenen sözler hakaret niteliğinde de olsa, şayet iddia ve savunma dokunulmazlığına hizmet eden ifadeler ise, yani somut uyumsuzlukla ilişkili olarak kullanılmış ifadeler ise iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Zaten hakaret niteliğinde olmayan sözlerin, iddia ve savunma dokunulmazlığı çerçevesinde değerlendirilmesi mantıklı bir uygulama olmayacaktır.

Örneğin; failin, kardeşi konumunda bulunan kişiye karşı, kardeşinin yurtdışında bulunduğu sırada miras kalan taşınmazları kadastro görevlilerini yanıltarak kendi üzerine aldığı iddialarına dayanarak hukuk mahkemesinde ikame ettiği dava ile ilgili olarak yapılan duruşma sırasında dile getirdiği “sahtekarlık yapıyor, devleti

⁵¹⁷ Tarhan, s.334-335; Arısoy, s.172.

⁵¹⁸ Tarhan, s.334-335; Arısoy, s.172.

⁵¹⁹ Tarhan, s.335.

dolandırıyor, işi gücü yalan dolan” şeklindeki beyanların *uyuşmazlıkla bağlantılı olarak* kullanılması, TCK m. 128 hükmünde belirtilen iddia ve savunma dokunulmazlığı sınırları içerisinde değerlendirilmesi gerekecektir⁵²⁰.

Örneğin; Hukuk Mahkemesinde davalı olan sanığın, davacı vekili olan müştekiye duruşmada söylediği "mahkemeye karşı, yalan söylemeyin" biçimindeki beyanları, TCK'nın 128. maddesinde düzenlenen iddia ve savunma dokunulmazlığı sınırları içerisinde kaldığından hakaret suçunun unsurları oluşmayacaktır⁵²¹.

9.2.3.3. Yapılan İsnat ve Olumsuz Değerlendirmelerin, Gerçek ve Somut Vakıalara Dayanması ve Uyuşmazlıkla Bağlantılı Olması

İddia ve savunma sınırları içerisinde kalan ve şahıslara yönelik olarak ileri sürülen somut olgulara dayalı isnatların ve menfi düşünceler içeren değerlendirmelerin uyuşmazlıkla ilişkili olması gerekir. Fakat burada somut olgulara dayalı eylemlerin izafe edilmesi ve bu bağlamda menfi düşüncelere dayalı yorumlarda bulunulması halinin uyuşmazlığın çözümü açısından faydalı olması gibi bir şart aranmamaktadır. Somut uyuşmazlıkla bağlantı kurulamayan veya uyuşmazlıkla ilintili olmayan olgu isnatları, gerçek durumu ifade etse dahi iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmeyecektir⁵²².

Nitekim 5237 sayılı TCK m. 128 hükmünde, İddia ve savunma dokunulmazlığının “*isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması*” halinde söz konusu olabileceği hüküm altına alınmıştır⁵²³. Buna karşın belirli bir fiil isnadı olmadan sövme suretiyle kişi hakkında soyut değerlendirmelerde bulunulması iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilemeyecektir. Zaten sövme

⁵²⁰ Y.4.CD, E: 2013/37914, K: 2014/34907, T: 03.12.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵²¹ Y.4.CD, E: 2013/1339, K: 2014/14970, T: 05.05.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵²² Y.18.CD, E: 2015/28328, K:2017/1506, T: 13.02.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵²³ Bu koşul mülga 765 sayılı TCK'nin 486. maddesinde yer almamaktadır.

niteliğindeki ifadelerin veya davranışların gerçek ve somut vakıalara dayandırılması mümkün gözükmemektedir⁵²⁴.

Bu nedenle, yazı veya sözlerin bir kısmı somut fiil isnadı, bir kısmı da sövme içerikli ise; 5237 sayılı TCK m. 128 hükmündeki diğer şartların da oluşması halinde, somut fiil isnadında cezai sorumluluk doğmasa bile, sövme niteliğindeki soyut değerlendirmeler açısından cezai sorumluluk söz konusu olabilecektir⁵²⁵.

İsnatlar veya olumsuz değerlendirmeler gerçek ve somut vakıalara dayansa bile, tahkir edici sözler ve yazıların uyuşmazlıkla ilgisi olmaması halinde bu tahkir edici davranışların iddia ve savunma dokunulmazlığı korumasından yararlanması söz konusu olmayacaktır. Tahkir edici bu söz ve yazılar yalnızca kişinin intikam ve kin gibi duygularıyla davanın konusu dışındaki başkaca nedenlerden dolayı söylenmiş veya kullanılmış olması hususu dokunulmazlığın ortaya çıkardığı korumayı ortadan kaldıracaktır⁵²⁶.

Küçültücü, aşağılayıcı ifadelerin iddia ve savunma dokunulmazlığı korumasından yararlanabilmesi için bu ifadelerin kullanılmasının iddia ve savunma için bir zorunluluk içermesi gerekir. Bu küçültücü ifadelerin kullanılması iddia ve savunma için zorunlu ise veya uyuşmazlık ile bağlantılı ise hukuka uygunluk nedeni söz konusu olabilecektir.

Örneğin; failin, davalı vekili konumunda yürüttüğü ve Hukuk Mahkemesinde görülen davanın duruşması sırasında davacı vekili konumunda bulunan kişinin dava ile ilgili beyanlarına karşı dile getirdiği "**peh bu kadar da olmaz, eğer böyle bir şey doğruysa namusuma ve şerefime ben bu mesleği bırakırım, sen yalan söylüyorsun, sen yalan söylüyorsun**" tarzındaki beyanlarının, TCK m. 128 hükmünde düzenlenen iddia ve

⁵²⁴ Özbek ve Diğerleri, Ceza Hukuku Özel, s.499.

⁵²⁵ Çetin, s.351.

⁵²⁶ Özen, "Savunma Dokunulmazlığı", s.430.

savunma dokunulmazlığı hakkının sınırları içerisinde kaldığı ve hakaret suçunun unsurlarının ortaya çıkmadığı gözetilmelidir⁵²⁷.

Nitekim Yargıtay bir kararında; sanığın, yetkilisi olduğu şirketin daha önceden vekilliğini üstlenen katılan avukat tarafından açılan alacak davasının duruşması sırasında, davalı şirket yetkilisi sıfatıyla söz aldığı sırada katılana hitaben söylediği **“Ben açıkça dolandırıldım, avukat tarafından dolandırıldım”** şeklindeki suça konu sözlerinin, uyuşmazlıkla bağlantılı olarak kullanıldığından TCK'nın 128. maddesinde düzenlenen iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında kaldığı gözetilerek hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığı belirtilmiştir⁵²⁸.

Kişinin dilekçesindeki iddialarına veya yaptığı sözlü savunmasına destek olmayan, onları kanıtlama amacı gütmeyen, uyuşmazlıkla bağlantılı ve ilgili olmayan küçültücü ifadeler hakaret suçunu oluşturabilecektir⁵²⁹.

Örneğin; sanığın katılan hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına ve Baro Başkanlığına verdiği şikayet dilekçelerinde; **“ Bu ne küstahlık, bu ne maddiyat beklentisi, bu ne adalet ehanet zihniyeti, sayın kirlenmiş avukat sen suçu resmi evrakta gözükken şüphelilere bile suçsuz olduğunu söyleyebilecek kadar pişkin bir yapı bozukluğu içerisinde avukatlık mesleğini iğfal etmekte sin, mağdur olarak ben her lafımı belgelendirerek konuştuğum halde sen avukat olarak hep sözle konuşuyorsun, çünkü suçlusun üstelik yalancısın ”** şeklinde söylediği sözlerin, 5237 sayılı TCK m. 128 hükmünde belirtilen iddia ve savunma dokunulmazlığı hakkının sınırlarını aştığı ve hakaret suçunu oluşturduğu gözetilmelidir⁵³⁰.

⁵²⁷ Y.18.CD, E. 2015/6734, K. 2015/12956, T. 08.12.2015.

⁵²⁸ Y4.CD, E: 2013/40163, K: 2014/18132, T: 22.05.2014; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵²⁹ Özbek ve Diğerleri, Ceza Hukuku Özel, s.499.

⁵³⁰ Y.2.CD, E: 2011/25118 K: 2013/4512, T: 06.03.2013; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

Örneğin; failin, Emniyet Müdürlüğü Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü e-posta ihbar formu ile gönderdiği mesaj ile müştekiye **“ benim hakkımda men cezası veren o şerefsiz müdür ”** şeklinde hakaret etmesi halinde failin eylemi 5237 sayılı TCK m. 128 hükmünde belirtilen iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilemeyecektir⁵³¹. Yargıtay, söylenen sözlerin uyuşmazlıkla bağlantılı olup olmadığı hususunu öncelikli olarak bu tür davalarda dikkate almaktadır⁵³².

Hakaretin uyuşmazlıkla ilgili olmaması aynı zamanda hukuka uygunluk sebebi ile işlenen suç arasında mantıksal bir bağın kurulamaması anlamına gelmektedir.⁵³³ Fakat bağlantının uyuşmazlığın esasına ilişkin olması hali, uyuşmazlıkla mutlak anlamda fikri bir bağlantının kurulması zorunluluğunu doğurmamaktadır.⁵³⁴ Yargılama makamı, küçük düşürücü, aşağılayıcı yazılı veya sözlü ifadelerin uyuşmazlıkla bağlantılı olup olmadığını her somut olayda değerlendirmeli ve bu değerlendirmelerini gerekçesinde açıklamalıdır.

9.2.3.4. İddia Ve Savunma Sınırının Aşılması

5237 sayılı TCK m. 128 hükmünde, iddia ve savunma sınırının aşılması ile ilgili bir kavrama yer verilmemiş olup bu husus madde gerekçesinde belirtilmiştir⁵³⁵.

Yasal düzenlemenin gerekçesinde, iddia ve savunma yapılması aşamasında hakkın sınırının genel olarak kızgınlık ve hiddet etkisiyle aşıldığı ifade edilmektedir. Buradaki kızgınlık ve hiddet durumunun iradeyi etkilediği ve bu anlamda kusurluluğun da

⁵³¹ Y.18.CD, E: 2015/9755, K: 2015/13231, T: 10.12.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵³² Y.4.CD, E: 2013/37914, K: 2014/34907, T: 03.12.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵³³ Yenidünya/Alşahin, s.66.

⁵³⁴ Özen, Muharrem, “Savunma Hakkı Bağlamında Savunma Dokunulmazlığı”, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, 6/10 Ocak 2004, Ankara, s.58; Tarhan, s.335;

⁵³⁵ YCGK'nun 17.07.2007 tarih ve 2007/105-174 sayılı kararında iddia ve savunma dokunulmazlığı kavramı değerlendirilmiştir. Emsal karar için bkz: Y.18.CD, E: 2015/11404, K: 2015/4552, T: 10.07.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

etkilenebileceği söylenebilir. Gerekçe haklı olarak, şahsın gerçekleştirdiği hakaret suçu nedeniyle kusurunun belirlenmesi gerekliliğine yer vermiştir.

Kural olarak bir haktan yararlanan kişinin başka bir hakkı ihlal etmemesi ve Anayasa ile güvenceye bağlanmış özgürlüklere müdahalede bulunmaması gerekir⁵³⁶. İddia ve savunma hakkı sınırsız bir hak olarak görülmemelidir. Her hukuka uygunluk nedeninde geçerli olduğu gibi iddia ve savunma dokunulmazlığının sınırlarının aşılması veya kötüye kullanılması halinde cezai sorumluluk gündeme gelecektir. Hakaret suçunun iddia ve savunma dokunulmazlığının sınırını oluşturduğunu söyleyebiliriz.⁵³⁷

İddia ve savunmada belirtilen sözlerin veya ifadelerin ölçülü olup olmadığı, ifadelerin uyumsuzluğun giderilmesi bakımından gerçekten gerekli olup olmadığı ile yakından ilgilidir. Biri varsa diğeri de var demektir⁵³⁸. Çünkü fail tarafından kullanılan ifadelerin uyumsuzluğun giderilmesi açısından gerekli olması gerekir. Bu zorunluluk, iddia ve savunmada yer alan tahkir edici söz ve yazıların olayın çözüme kavuşturulması bakımından dile getirilmesinin haklı veya kabul edilebilir bir yanının bulunması şeklinde değerlendirilmelidir.

9.3. Şikâyet ve İhbar Hakkı

İhbar ve şikâyet hakkı, bir hakkın kullanılması halini ifade etmektedir. Bu hak, Anayasa m. 36 ve 74 hükümlerinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti başlıklı m. 36 hükmüne⁵³⁹ göre; bireylerin, yasal araçlar kullanarak ve yasal yollardan istifade etmek suretiyle yargısal makamlar önünde davacı veya davalı sıfatıyla iddia ve savunma hakları bulunmaktadır. Bu hak, adil yargılanma hakkının kapsamında

⁵³⁶ Y.18.CD, E: 2015/11404, K: 2015/4552, T: 10.07.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵³⁷ Hafızoğulları/Özen, s.231.

⁵³⁸ Çetin, s.358.

⁵³⁹ Değişik: 3.10.2001-4709/14 md.

değerlendirilmektedir. Bu yüzden hiçbir yargısal makamın görev ve yetkisi dâhilinde bulunan bir uyuşmazlığı çözmekten kaçınması mümkün değildir.

Anayasa’ımızda dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı Anayasa m. 74’te hüküm altına alınmıştır. Anayasa m. 74/1 hükmüne göre;⁵⁴⁰ Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlar ve karşılıklılık ilkesi gözetilmek koşuluyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar tüm talep ve şikâyetleri ile ilgili olarak yetkili idari ve yargısal makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazılı olarak müracaat etme hakkına sahiptir⁵⁴¹.

Yukarıda ifade edilen anayasal metinlere göre bireylerin talep ve şikâyetlerini, yetkili makamlara bildirmek hakları bulunmaktadır. Bu hak, şikâyet ve dava açmak şeklinde gerçekleştirilebilir. Bu hakkın kullanılması durumunda meydana gelen neticeler, şikâyet ve ihbar hakkı kapsamında hukuka uygunluk nedeni olarak görülecek ve himaye edilecektir.

Bu hak, kötüye kullanılamaz. Bu nedenle hakkı ortaya çıkaran sebebin belirlediği sınırlar içerisinde bu hakkın kullanılması söz konusu olacaktır. Yani hakkın kötüye kullanılmaması hali zorunlu bir durumu ifade etmektedir. İhbar ve şikâyetin dile getirilmeden önce veya ilgili makamlara bildirildikten ya da herhangi bir başvuru bulunmadan ileri sürülen hususların araştırılması gerekir.

İhbar ve şikâyet hakkı, bir kişiye hukuka aykırı bir eylemin izafe edilmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bu durumun şikâyetin doğal neticesi olduğu söylenebilir. Zira bir kişiye suç niteliğindeki bir eylemin izafe edilmemesi durumunda ihbar veya şikâyet hakkının varlığından söz edilemeyecektir. Bu nedenle, ihbar ve şikâyet hakkının çizdiği

⁵⁴⁰ Değişik: 3.10.2001-4709/26 md.

⁵⁴¹ Bkz.; Anayasa’nın “dilekçe hakkı” başlıklı 74. maddesi. Ayrıntılı açıklamalar için bkz.; Sınar, s.92.

hudutların dışına çıkılmaması halinde hakaret suçu bakımından hukuka uygunluk nedeninin varlığı gündeme gelecektir.

Şikâyet veya ihbar hakkı, belirli bir takım ölçütlere göre değerlendirilmelidir. Burada bir kişi hakkında yapılan ihbar veya şikâyetin konusunun ilgili kişi tarafından bilinip bilinmemesi hususu önemlidir. İhbar ve şikâyetin yapılması ile mağdura isnat edilen suçun mağdur konumundaki kişi tarafından işlenmediğinin bildirimde bulunan fail tarafından bilindiği ispatlanmadıkça hakkın sınırlarının aşıldığı söylenemeyecektir. İhbar ve şikâyet hakkını kullanan kişi, mağdura isnat ettiği suçu işlemediğini bildiği halde, mağdura isnat edilen suç işlediğini yetkili makamlara ihbar veya şikâyet yoluyla bildirmesi durumunda iftira suçu ortaya çıkacaktır. Yetkili makamlar dışında kalan kurum ve makamlara bu tür durumların bildirilmesi halinde ise hakaret suçunun varlığından söz edilecektir.

İhbar ve şikâyet hakkı kullanılırken, şikâyetin doğal sonucu olarak belirli bir kişiye suç niteliğindeki somut bir isnadın izafe edilmesi gerekir. Burada yapılan ihbar ve şikâyet, bir gerçekliği ifade etmelidir. Ayrıca ihbar ve şikâyet başvurusunda kullanılan sözlerin olayla ilintili olması gerekir. Bu kurallar çerçevesinde yapılan ihbar ve şikâyetin, ihbar ve şikâyet hakkının çizdiği hudutlar içinde kaldığı söylenebilecektir⁵⁴².

9.4. Basın Özgürlüğü ve Basının Haber Verme Hakkı

9.4.1. Basın Özgürlüğü ve İfade Özgürlüğü Kavramları

Basın özgürlüğü kavramını, ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutmak gerekir. İfade özgürlüğü kavramı, bireylerin özgürce bilgi edinme ve fikir sahibi olabilme, düşünce ve yargılarından dolayı kınanmama, ayıplanmama, fikirlerini

⁵⁴² Aydın, s.900.

yasal yol ve yöntemlerle açıklama olanağına ve özgürlüğüne sahip olması şeklinde tanımlanabilir⁵⁴³.

İfadenin, genellikle dış dünyaya yansımaları gereken düşünceler bütünü olarak etki ve tepkiye açık bir faaliyet olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlamda ifadenin bir muhatabı vardır. Bu muhatap bir kişi veya toplum olabilir. Dile getirilen düşünceler, bunu gören, işiten, bu düşünceleri yorumlayan ve bir şekilde idrak etmeye gayret eden bir kişi veya topluma yönelik olabilir. Muhatabın ifadeye anlam veren özne konumunda bulunduğunu ifade edebiliriz.

Basın Özgürlüğü kavramını, yukarıda belirtilen nedenlerden ötürü ifade özgürlüğü ile birlikte değerlendirmeliyiz. Başka bir söylemle basın özgürlüğü, ifade özgürlüğünün bir uzantısıdır. Yani ifade özgürlüğünün ortaya çıkardığı bir durumdur.

Basın, kişilerin bilgiye erişme ve düşüncelere ulaşabilme imkânını sunmaktadır. Bu haliyle düşünce özgürlüğü açısından basın önemli bir araçtır. Basın faaliyetini yazılı, görsel veya işitsel araçlarla sunmakta ve kamu hizmetini bu şekilde gerçekleştirmektedir. Bu faaliyetlerin tümüne sahip olan basının bu faaliyetini hukuka uygun bir şekilde yerine getirme özgürlüğünü, basın özgürlüğü olarak değerlendirmekteyiz.

Basının geniş imkânları vardır. Bazen büyük bir organizasyon olarak karşımıza çıkar. Basın bilgi sunma faaliyetleri ile kişileri ve topluma bir anlamda kamu hizmeti sunmaktadır. Basın, yerine getirdiği bu hizmetlerle daha büyük bir muhatap sayısına ulaşabilmekte ve bu sayede kitleleri etkisi altına almaktadır.

⁵⁴³ Bu açıklamalar doğrultusunda ifade özgürlüğünü, kişinin herhangi bir konuda, diğer kişilerin özgürlük sahasına girmeden, kişisel duygu ve düşüncelerini özgür bir şekilde diğer bireylere iletebilmesi şeklinde tarif edebiliriz. İfade özgürlüğünün varlığı açısından şu husus dikkate alınmalıdır: Bireyin ifade ettiği düşünce ve yargı, toplum açısından genel olarak kabul edilen düşünce ve yargılara uymayacak olsa dahi, o bireyin bu yüzden bir yaptırımla karşılaşmaması zorunluluğu gözetilmelidir. Bkz.; Duran, Hasan: İfade Özgürlüğü ve Türkiye, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 14, Sayı 1, Yıl 2006, ss. 57-81, s.60.

Bu yüzden basının ifade özgürlüğünü kullanırken ulaştığı özneler üzerinde yarattığı etkinin boyutları da dikkate alınmalıdır. Bu işleve sahip olan basın, yerine getirdiği faaliyetlere bir kamu hizmeti ayrıcalığı tanınmıştır. Basının sahip olduğu bu ayrıcalıklara karşın güvenilir olması da beklendiğinden yapılan işten doğan sorumluluğun da büyük olması gerektiği değerlendirilmiştir.

Belirtmek gerekir ki, ifade ve basın özgürlüğünün de bir sınırı bulunmaktadır. Diğer temel hak ve özgürlükler için geçerli olan durumlar basın özgürlüğü için de geçerlidir. Bu nedenle basın özgürlüğünün sınırsız bir kullanıma müsait olmadığını ifade edebiliriz. Bu kapsamda basın özgürlüğü, yargısal makamlar, Yüksek Mahkemeler ve AİHM içtihatları bağlamında değerlendirilmiştir.

9.4.2. AİHM Kararları

AİHM, demokratik bir toplumda basının oynadığı temel rolü pek çok kararında vurgulamış ve varlığının zorunlu olduğuna işaret etmiştir.

Basın, bireylerin koruma altına alınmış olan şöhret ve haklarının çizdiği sınırı geçmemelidir. Burada basın, üzerine düşen görev ve sorumluluklarının idraki içinde hareket etmelidir. AİHM, basının kamuoyu ile ilgili her konuyu iletme vazifesinin bulunduğunu bazı kararlarında ifade etmektedir⁵⁴⁴. Basın tarafından ulaştırılan bilgileri kamuoyunun alma hakkı, basının bilgi yayma görevini de kapsamaktadır.

AİHM, basının kamu adına gözetleme görevini üstlenmesi nedeniyle belli bir dereceye kadar abartılı ve kısıktıcı yayınlar yapacağını ve basına bu yayınlarında hangi haber tekniğinin tercih edilmesine dair görüş bildirilemeyeceğini belirtmiştir⁵⁴⁵.

⁵⁴⁴ Küchl/Avusturya, § 61; Bşv no: 51151/06; T: 4 December 2012; <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115004;ET:09.06.2021>

⁵⁴⁵ Küchl/Avusturya, § 62.

Basının haber verme hakkı bağlamında üstlendiği bir takım sorumluluklar bulunmaktadır. Basınla ilgili mesleki etik kurallara uyularak haber verilmesi gerekir. Bu nedenle basın gerçeğe uygun ve itimat edilebilecek bilgileri kamuoyuna ulaştırmalıdır. Burada basının gerçeğe uygun bir şekilde iletme görevini yerine getirmesi ve iyi niyetli olması zorunludur⁵⁴⁶.

AİHM, bazı kararlarında ifade özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkı arasında denge sağlayacak durumların olduğunu ve dengenin sağlanması açısından uygulanması gereken ölçütleri belirtmiştir. Bu ölçütler şunlardır⁵⁴⁷:

- 1) Haberin kamu yararına yönelik tartışmaya katkısı nedir?
- 2) Haberde ismi geçen bireyin kamuoyu nezdinde ne düzeyde tanındığı ve yapılan haberin ne tür bir konuya ilişkin olduğu.
- 3) Haberde ismi geçen bireyin haber öncesindeki davranışları.
- 4) Bilginin edinme yöntemi ve gerçekliği (örneğin fotoğraf çekilmesi)
- 5) Yayının kapsamı, biçimi ve neticeleri.

Yukarıda ifade edilen ölçütler dikkate alındığında basının toplumu bilgi sahibi kılmak gayretiyle ve iyi niyetli hareket edip etmediği burada önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Haberin basın özgürlüğü kapsamında olup olmadığı bahsi geçen ölçütler ışığında değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Bu değerlendirme sırasında, ayrıca

⁵⁴⁶ Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç [BD], Bşv. No: 21980/93, T: 20.5.1999, § 65. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94497>; ET: 09.06.2021.

⁵⁴⁷ Von Hannover (No. 2)/Almanya, <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-140345>; Axel Springer AG/Almanya;<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-109034>;Küchl/Avusturya,§67;<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115004>; ET: 09.06.2021.

hakkında haber yapılan öznenin toplumda bilinirlik düzeyinin de dikkate alınması gerekmektedir.

9.4.3. Yargıtay Uygulamasında Basın Özgürlüğü

Basın araçları kullanılarak işlenen suçlar ile ilgili davalarda, failin eylemi basın özgürlüğü kavramı çerçevesinde değerlendirilmelidir. Basın özgürlüğü kavramının kapsamına ve hukuka uygunluk nedeni olmasına ilişkin Yargıtay'ın pek çok kararı bulunmaktadır. Yargıtay bu kararlarında basın faaliyetlerinin öneminden bahsetmektedir.

Temel hak ve özgürlükleri üst seviyeye çıkaran toplumlar, genel olarak demokratik toplumlar olarak tanımlanmaktadır. Yargıtay, demokratik toplumlarda Devletin temel vazifesinin, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve geliştirmek olduğunu ifade etmektedir. Düşünce ve düşünceyi açıklama özgürlüğünün temel hak ve özgürlükler içinde önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmeliyiz. Yargıtay'a göre; basın, bu özgürlüğün kullanılabilmesinin en önemli araçlarından biridir⁵⁴⁸.

Yargıtay'a göre basının ödevleri şunlardır:⁵⁴⁹

- 1) Basın, toplumla ilgili veya ilgili olduğu açık bir şekilde ortaya çıkan bütün olaylar hakkında, halkı nesnel ve doğruları yansıtacak şekilde bilgilendirmelidir.
- 2) Basın, her tür sorunla ilgili olarak kamuoyunu düşünmeye sevk edebilecek şekilde sorunları tartışma konusu haline getirmelidir.

⁵⁴⁸ YCGK'nun 13.02.2007 tarihli, 2007/7-28 E. - 2007/34 K. sayılı kararı; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵⁴⁹ YCGK'nun 13.02.2007 tarihli, 2007/7-28 E. - 2007/34 K. sayılı kararı; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

- 3) Basın, kamuoyunu sosyal ve politik olaylar hakkında gerçeğe uygun bir şekilde bilgilendirmelidir.
- 4) Basın, yönetimleri, yöneticileri eleştiriye tabi tutabilir, uyarabilir ve bu yolla denetime tabi tutabilir. Basının bu görevleri yerine getirebilmesi mümkündür.
- 5) Basın, kamuoyunu sosyal, politik, idari ve askeri alanda ortaya çıkan sorunlar konusunda bilinçlendirmek amacıyla yayın yapabilmesi mümkündür.

Yukarıda belirtilen ödevleri yerine getirmesi beklenen basına, bu ödevlerini yerine getirirken ihtiyaç duyacağı bir kısım haklar da tanınmaktadır.

Basına tanınan haklar ise şunlardır:

- 1) Bilgi edinme hakkı,
- 2) Bilgiyi yayma hakkı,
- 3) Eleştirme hakkı,
- 4) Yorumlama hakkı,
- 5) Eser oluşturma hakkı.

Basına tanınan hakların temel dayanağı açısından Anayasa m. 28. ve devamı hükümlerine bakılmalıdır. Basına tanınan hakların, 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 3.

maddesinde düzenlendiğini görmekteyiz. Buna göre; basın yoluyla işlenen suçlarda, basına tanınan haklar hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmektedir⁵⁵⁰.

Haber verme hakkı sırasında şu hususlara dikkat edilmelidir: bilginin açıklanması ile yapılan eleştiriler sırasında bilginin hakikati ifade etmesi ve güncel ilişkin olması gerekir. Bilginin dış dünyaya yansıtılmasının kamunun ilgi ve faydasının bulunması zorunludur. Ayrıca bilginin veriliş tarzı ile konusu arasında fikirsel bir bütünlük bulunmalıdır. Son olarak, bilginin veriliş sırasında kişileri rencide edici ifadelerin kullanılmaması gerekmektedir.

Haber verme hakkının hukuka uygun olma ölçütleri: Yargıtay, haber verme hakkının hukuka uygun bir biçimde kullanılabilmesi için şu ölçütlere riayet edilmesi gerektiğini bazı kararlarında ifade etmektedir⁵⁵¹:

- 1) Haber, hakikati dile getirmelidir.
- 2) Haber, verildiği ana uygun olmalı ve güncel konuları ele almalıdır.
- 3) Haber içeriğindeki bilgilerin açıklanmasında kamu menfaati olmalıdır.
- 4) Haberin içeriğinde yer alan bilgiler ile haberin esası arasında fikirsel bir bütünlük olmalıdır.

Belirtilen ölçütler eleştiri hakkı açısından da geçerlidir. Bu unsurlardan birisinin olmaması halinde; örneğin, olayda gerçeklik, kamu yararı ve ilgisi, düşünsel bağ

⁵⁵⁰ Y.19.CD, E: 2018/979, K: 2018/4106, T: 05.04.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵⁵¹ Y.19.CD, E: 2018/979, K: 2018/4106, T: 05.04.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

koşulları gerçekleşmiş fakat olay güncelliğini yitirmiş ise bu durumda diğer koşulların varlığına rağmen failin eylemi hukuka uygun olmaktan çıkar ve hakaret suçu oluşur⁵⁵².

9.4.3.1. Haberin Hakikati İfade Etmesi

Duyurulan bir olayın haber niteliğini taşıyabilmesi için öncelikle bu olayın gerçek veya başka bir söylemle doğru olması gerekir. Çünkü basın özgürlüğü hayal ürünü olan olayları aktarmak için kullanılacak bir hak türü değildir⁵⁵³.

Basın özgürlüğü, bu anlamda gerçek olayları duyurmak için getirilmiş bir ilkedir.⁵⁵⁴ Gerçek olmayan bir olayın gerçek gibi gösterilerek yalan haber yapılması hukuka aykırıdır. Bu şekilde haber yapılması halinde, ilgili özneler için cezai ve hukuki sorumluluk doğacaktır.

Örneğin, biri kişi hakkında gerçek olup olmadığını araştırılmadan sadece söylenti üzerine ve gerçeğe aykırı biçimde bir çocuğun ırzına geçtiği veya bir kamu görevlisinin rüşvet aldığı hususu haber yapılırsa, çocuğun geleceğine ve kamu görevlisinin onur, şeref ve saygınlığına ve toplum nezdindeki itibarına ağır bir saldırıda bulunulmuş olur ve bu durumda ilgili özneler hukuka uygunluk nedeninden yararlanamazlar⁵⁵⁵.

Haber içeriğindeki bilgilerin dış âleme yansıtılması anına göre hakikate uygun olması yeterlidir. Burada ayrıca basının somut olarak hakikati araştırma yükümlülüğü yoktur⁵⁵⁶. Örneğin; haberin verildiği sırada cinsel saldırı suçundan hakkında

⁵⁵² Tarhan, s. 395.

⁵⁵³ Yenedünya/Alşahin, s.62.

⁵⁵⁴ Çetin, s.342.

⁵⁵⁵ Tarhan, s.397.

⁵⁵⁶ Y.4.HD, E: 2012/1326, K: 2013/558, T: 21.01.2013:

soruşturma bulunan kişinin yargılama sonucunda beraat etmesi, haberin gerçekliğini ortadan kaldırmayacaktır. Burada önemli olan haberin yapıldığı andaki koşullardır⁵⁵⁷.

Basının haberin gerçek olup olmadığını araştırma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak resmi makamlarca yapılan açıklamaların haber olarak aktarılması halinde resmi açıklamaların doğruluğunu araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu nedenle, aktarılan açıklamanın gerçek olmadığı ortaya çıkarsa bu durumda basının sorumluluğundan söz edilemez⁵⁵⁸.

Basın mensupları, çeşitli ajanslardan geçen haberin gerçek olup olmadığını araştırmalıdır. Bu haberlerin öncelikle ilgili kurumlara doğrulattılması gerekir. Bu araştırma ve doğrulama işlemlerini yapmadan haberin yayınlaması ve bu haberin de gerçek olmadığı belirlenmesi halinde hukuka uygunluk nedeninden bahsedilemeyecek ve ilgililer hakkında hukuki ve cezai sorumluluk gündeme gelecektir⁵⁵⁹. Ancak bu durumda fail olan haberi yapan basın mensubu, gerçek olmayan bir haberin gerçek olduğu konusunda yanıltmış ve bu hata da kaçınılmaz bir hata niteliğinde ise bu hatasından yararlanması gerekir. Bu durumda 5237 sayılı TCK m. 30/3 hükmü gereğince eylem hakaret suçunun oluşumuna vücut vermeyecektir⁵⁶⁰.

⁵⁵⁷ Emsal karar için bkz.; Y.4.HD, E. 2012/1326, K. 2013/558, T. 21.01.2013. Ayrıntılı açıklamalar için bkz.; Bayındır/Apiş, s.92. Basın mensubundan, bir kolluk görevlisi, savcı ya da dedektif gibi maddi gerçeği araştırması beklenmemektedir. Burada basın mensubunun yaptığı haberin üçüncü kişilere ağır bir zarar verebilecek nitelikte olmaması için haberin yayımlandığı andaki mevcut durum ve iddialara uygun bir biçimde aktarması gerekir; gazeteci hiçbir araştırma yapmadan, somut verilere dayanmadan duyumlara ve tahminlere dayalı değil; tüm ayrıntılarıyla mutlak bir gerçeği yansıtmaktan ziyade, olayı genel hatlarıyla kamuoyuna yansıtacak şekilde; en azından görünürde gerçek olan olgulara göre haber yapmalıdır. Bkz.; Sınar, s.89-90; Yenidünya/Alşahin, s.63; Çalışır/Çalışır, s.136; Tarhan, s.397.

⁵⁵⁸ Bayındır/Apiş, s.94.

⁵⁵⁹ Tarhan, s.397. Yargıtay'a göre gazetecinin haberi verme anındaki olayın hakikati ifade edip etmediğini araştırma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yüzden kişileri küçük düşüren değer yargılarına sahip sözlerin kullanılması ve kişinin sosyal durumunu ve mesleki sahada sahip olduğu kişilik haklarına zarar veren haber hukuka uygunluk nedeninden faydalanamayacaktır. Emsal karar için Bkz.; Y.4.CD'nin 11311/1145 sayılı ve 06.02.2007 tarihli kararı; UYAP İctihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵⁶⁰ Yenidünya/Alşahin, s.63.

9.4.3.2. Haberin Güncel Olması

Hukuka uygun haberin gerçek olması dışında aynı zamanda güncel olması da şarttır. Yani yapılan haber hem gerçek hem de güncel olmak zorundadır. Zaten basın yayın organları güncel olayları kamuoyuna duyurmak ve olaylarla ilgili olarak kamuoyu oluşturmak amacıyla faaliyette bulunmaktadır⁵⁶¹.

Haberin güncel olmasından kastedilen, haber verildiği anda olan veya geçmişte gerçekleşip de günümüze kadar etkileri süren olaylardır⁵⁶². Haberin güncel olması ilkesi, haberin duyurulduğu sıralarda kamu yararının bulunması gerekliliğini de kapsamaktadır⁵⁶³.

Güncelliği kalmamış, daha önce basına yansımış ve tartışılmış, ancak sonradan kimsenin hatırlamadığı olayların tekrar gündem konusu yapılmasında, haber olarak kitlelere iletilmesinde kamu yararının ortadan kalkması nedeniyle haber verme hakkının varlığından söz edilemeyecektir⁵⁶⁴. Haber konusu yapılan bir olayın geçmişte yaşanmış olması bazen haberin güncelliğini etkilemeyebilir⁵⁶⁵.

Yargıtay, güncel olmayan bir haberin aktarılmasında, kamu yararı ve toplumsal ilgi bulunamayacağı, unutulmuş, hatırlatılmasında faydalı olmayan bir takım davranışların gündeme taşınmasında fayda beklenemeyeceğini, ancak güncel olan bir durum nedeniyle eski olaylar sergilendiğinde kamu yararı ve toplumsal ilginin varlığının kabul edilebileceğini bazı kararlarında ifade etmektedir⁵⁶⁶.

⁵⁶¹ Sınar, s.90.

⁵⁶² Ogun, s.26.

⁵⁶³ Çetin, s.343.

⁵⁶⁴ Arısoy, s.176.

⁵⁶⁵ Çetin, s.343.

⁵⁶⁶ Y.12.CD, E: 2013/30385, K: 2014/14157, T: 09.06.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

Öğretide, siyasi parti üyeleri veya liderleri gibi kişilerin güvenilirliklerinin denetlenmesinde kamu yararı bulunması nedeniyle bu tür kişilerle ilgili denetlemeye yönelik haberlerin her zaman güncel olduğunun kabul edilmesi gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır⁵⁶⁷.

Bundan başka kamuoyu tarafından bilinen aktörler, aktrisler, sporcular ve sanatçılara dair basında yer alan bir olayın güncel olup olmadığı hususu önemli değildir.⁵⁶⁸

Bu kişilerin devamlı gündemde kalmaları veya sürekli kitleler tarafından takip edilmeleri nedeniyle bu kişiler hakkında yapılan haberlerin güncel olup olmadığının bir önemi bulunmamaktadır.

Yine belirtmek gerekir ki; basın mensupları, haberin verilişinde kişilerin onur, şeref ve saygınlığını tahkir edici bir dil kullanmayıp ölçülülük ilkesine de uygun davranmak zorundadırlar⁵⁶⁹.

9.4.3.3. Kamu Yararı ve Kamu İlgisinin Bulunması

Olay ve kişiler hakkında yapılan haberin kamusal ilgi taşıması ve haberin yapılışında kamu yararının bulunması şarttır⁵⁷⁰. Öğretide; basının halkı ekonomik, fikri, siyasi, bilimsel, kültürel, sanatsal ve benzeri pek çok alanda eğitmek, bilgilendirmek, doğru seçimler yapmak hususunda bilinçlendirmek ve olaylara müdahil olmalarını sağlamak,

⁵⁶⁷ Bayındır/Apiş, s.94.

⁵⁶⁸ Tarhan, s.398.

⁵⁶⁹ Y.12.CD, E: 2013/24729, K: 2014/11412, T: 12.05.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵⁷⁰ Oberschlick vs. Avusturya (No.1), K: 000265, T: 23.5.1991; <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-57716>; ET: 10.06.2021

yönetenleri denetlemek ve kamuoyu oluşturmak gibi vazifelerinin bulunduğu ifade edilmektedir⁵⁷¹.

Basının bu görev bilinciyle hareket ederken yapmış olduğu haberin “kamu yararı” veya “kamu ilgisi” kavramlarıyla özdeşleşmiş olması gerekmektedir.⁵⁷² Burada her iki kavramda birbiriyle ilişkilidir. Bir haber kamunun ilgisini çekse dahi yapılan haberde kamu yararı yoksa haberin hukuka uygunluk nedeninden yararlanması söz konusu olmayacaktır⁵⁷³. Dolayısıyla kamu ilgisi kavramı kamu yararının bulunması ile alakalıdır. Bu yüzden her iki kavram birbirinden ayrılmaz bir bütündür ve ancak birlikte bir hukuka uygunluk nedeni oluşturabilirler⁵⁷⁴. Yapılan haber, topluma egemen olan ahlaki ve hukuki değerlerin korunmasına yönelik olmalıdır⁵⁷⁵.

Nitekim Yargıtay bir kararında; gazetede ki haberin gerçeklik derecesini şu şekilde ifade etmektedir. Öncelikle yapılan ve yapılacak harcamaların kaynaklarının yazıda belirtilen mahiyetini araştırmak gerekir. Haber in büyük bir kısmının doğrulandığı takdirde güncellik unsuru ortaya çıkacaktır. Haber, okuyucunun lüzumlu olmayan merak duygularını ortaya çıkarmamalıdır. Bunun yerine bilinmesinde kamu yararı olan bilgilerin verilmesi gerekir. Haber içeriğindeki bilgilerin kamuoyunun aydınlatılması için gerekli olması şarttır. Burada işlenen suç ile haberin içerdiği fikir arasındaki denge gözetilerek değerlendirilme yapılmalıdır.

Bu aşamada toplumun gereksiz merak duygularını tahrik etmeye veya beslemeye yönelik haberlerde kamu yararının bulunmadığını ifade edebiliriz⁵⁷⁶.

⁵⁷¹ Tarhan, s.399.

⁵⁷² Bayındır/Apiş, s.95.

⁵⁷³ Erman, s.162.

⁵⁷⁴ Gürdoğan, s.181.; Tarhan, s.400.

⁵⁷⁵ Sınar, s.90.

⁵⁷⁶ Y.4.CD, E: 1997/9060, K: 1997/9712, T: 10.11.1997;UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

Haber yapılmasında kamu yararı bulunduğu hallere ilişkin şu örnekler verilebilir⁵⁷⁷ :

- 1) Bir vatandaşın toplumu ilgilendiren adli bir olaya karışması ile ilgili haber yapılması.
- 2) Bir bakanın hırsızlık yaptığına ilişkin olayla ilgili haber yapılması
- 3) Bir kamu görevlisinin yolsuzluk yapması olayı ile ilgili haber yapılması.
- 4) Devletin ve siyasi kuruluşlarının, yasama, yürütme, yargı erklerinin faaliyetlerinde yapılan yanlışlar ve hatalar ile ilgili haber yapılması.

Yukarıda belirtilen örnek olaylar ile ilgili haber yapılmasında kamu yararı bulunduğu söylenebilir.⁵⁷⁸

Haber yapılmasında kamu yararı bulunmadığı hallere ilişkin şu örnekler verilebilir:

- 1) Sıradan bir vatandaş hakkında daha önce işlediği hırsızlık suçunun açıklanmasına yönelik haber yapılması⁵⁷⁹ .
- 2) Ekonomik çıkar sağlamak amacıyla haber yapılması⁵⁸⁰ .

⁵⁷⁷ Bayındır/Apiş, s.95.

⁵⁷⁸ Bayındır/Apiş, s.95.

⁵⁷⁹ Bayındır/Apiş, s.95.

⁵⁸⁰ Bayındır/Apiş, s.95.

3) Başka bir kişiye çıkar sağlamak amacıyla haber yapılması⁵⁸¹ .

4) Kamusal alanda tanınmamış birinin özel yaşamına ilişkin konularda haber yapılması⁵⁸² .

Yargıtay, yapılan haberde öncelikle haberin gerçeklik derecesinin saptanması gerektiğini ifade etmektedir. Haber, gerçek bir durumu ifade ediyorsa, okurların lüzumsuz merak duygularını giderme yerine, bu haberin toplum tarafından öğrenilmesinde kamusal bir yarar olup olmadığı araştırılmalıdır.

Yine Yargıtay'a göre; eğer haberin yapılmasında kamusal ilgi, kamu yararı varsa, haberin içeriğinde fikirsel ilişki bulunmayan kişileri küçük düşürücü değer yargılarının haber içeriğinde olup olmadığına bakılmalıdır. Bu hususlar dikkate alınarak yapılan haber değerlendirilmeli ve bu hususlar ile ilgili ihtiyaç duyulması halinde bilirkişi incelemesi yaptırılarak sonucuna göre karar verilmelidir⁵⁸³ .

9.4.3.4. Haberin Konusu İle Kullanılan Sözler Arasında Fikirsel Bir Bağın Bulunması

Basın mensuplarının yaptıkları haberde, habere konu kişiyle, haberin verilişi sırasında kullanılan sözcükler, ifadeler veya haberin sunum şekli arasında düşünsel bir bağlantı olmalıdır⁵⁸⁴ . Haberin yapılma şekli, kaleme alınma biçimi ile konu arasında fikri bir

⁵⁸¹ Bayındır/Apiş, s.95.

⁵⁸² Tarhan, s.399; Çetin, s.344.

⁵⁸³ Y.4.CD, E: 1992/6879, K: 1992/7326, T: 25.11.1992; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵⁸⁴ Arısoy, s.176.

bağın bulunması şartı, haber verme hakkının ölçülü kullanılması anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, bu şart sınırlarının aşılmamasıyla ilgilidir⁵⁸⁵.

Haberin konusu ile ifade arasında düşünsel bir bağın bulunmaması hallerine şu örnekler verilebilir:

- 1) Haberın konusu ile ilgili olmayan ve kişinin onur, şeref ve saygınlığına saldırıda bulunan eylemler⁵⁸⁶.
- 2) Haberın açıklanış şekline hiçbir katkısı bulunmayan küçültücü değer yargıları⁵⁸⁷.
- 3) Sövme niteliğindeki tahrik edici ifadeler⁵⁸⁸.
- 4) Okuyucu üzerinde kin ve nefret uyandırıcı ifadeler⁵⁸⁹.
- 5) Husumet yaratıcı sözler.
- 6) Habere konu kişinin kusurlarının ve olumsuzluklarının gereksiz yere habere ilave edilmesi.
- 7) Verilen haberle ilgisiz bir başlık atılması⁵⁹⁰.

⁵⁸⁵ Çetin, s.344.

⁵⁸⁶ Bayındır/Apiş, s.96.

⁵⁸⁷ Çetin, s.312.

⁵⁸⁸ Çetin, s.312.

⁵⁸⁹ Çetin, s.290.

⁵⁹⁰ Tarhan, s.400.

Haberin içeriğinde yer alan hususların açıklanmasında kullanılan dilin, üslubun ve ifadelerin, normal olarak habere konu kişiyi aşağılanacak şekilde algılanmaması gerekmektedir.⁵⁹¹ Belirtmek gerekir ki basın; şahısları aşağılamak, onur şeref ve saygınlıklarını incitmek, düşmanca kelimelerle onları tahkir etmek veya cezalandırmak amacıyla haber yapamaz.⁵⁹² Haberin veriliş şekli ile konu arasındaki düşünsel bağın olup olmadığını tespit etmek için yazı bir bütün olarak değerlendirmelidir. Burada yazıdan belirli kesitler alınarak değerlendirme yapılmaması gerekir.

⁵⁹¹ Çetin, s.344.

⁵⁹² Çetin, s.344.

9.5. Eleştiri Hakkı

9.5.1. Eleştiri Kavramı

Eleştiri; kişileri, eseri, olayı veya konuyu tüm boyutları ile derinlemesine incelemek, belli kıstaslar tabii tutarak ölçmek, değerlendirmeye tabii tutmak, doğru ve hatalı yanlarını dış âleme yansıtmak amacıyla oluşturulan görüş ve düşünceler bütünü olarak tanımlanabilir⁵⁹³.

Eleştiri kavramının genel olarak hatalı değerlendirildiği görülmektedir. Bu bağlamda eleştiri kavramı, beğenmeme veya kusur bulma olarak algılandığı söylenebilir. Eleştirinin esaslı amaçları arasında, kişilerin eleştiri yapılan hususu veya konuyu anlamasını temin etmek, yapılan eleştiri ile bir takım neticelere ulaşılmasını sağlamak ve toplumu faydalı alanlara yönlendirmek gibi hususlar yer almaktadır.

Eleştiri hakkı, haber verme hakkı kapsamında da değerlendirilmektedir. Bu yüzden haber içeriğindeki bilgilerin topluma açıklanmasının hukuka uygun olabilmesi için haber içeriğinde verilen olayın ve bilgilerin hakikati ifade etmesi gerekir. Bunun dışında yapılan haber, bireylerin yaklaşımlarına, hareketlerine ve tavırlarına karşı değer yargısını içermeli ve bu hususlar ile haber içeriğinde verilen bilgiler uyumlu olmalıdır⁵⁹⁴. Haber içeriğinde yer verilen bu değer yargılarına dair bilgiler kişileri küçük düşürücü nitelikte olmamalıdır. Belirtmek gerekir ki; değer yargısı, bir vaka veya durum ile ilgili olarak şahsi fikir açıklamalarından ibarettir⁵⁹⁵.

⁵⁹³ YCGK, E: 2017/978, K: 2018/422, T: 11.10.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵⁹⁴ Sınar, s.89.

⁵⁹⁵ Çetin, s.345.

9.5.2. Eleştirme Hakkına İlişkin Koşullar

Bu hakkın da haber verme hakkı kullanılırken belirlenen şartlara tabi olduğunu söyleyebiliriz. Yani eleştiri gerçek, güncel, kamu yararı bulunan olaylarda ölçülü bir şekilde kullanılmalıdır. Bu sebeple, eleştiri içeriğinde yer verilen olay veya durum hakikati ifade etmeli ve eleştirinin yapıldığı ana uygun olmalı, günceli yansıtmalıdır. Bundan başka, kamu yararı gözetilerek eleştiri hakkı kullanılmalıdır. Yapılan eleştiride yer verilen olay veya durum ile eleştiri arasında fikirsel bir bütünlük olmalıdır⁵⁹⁶.

Bu hak kullanılırken yukarıda zikredilen hukuka uygunluk halleri mevcut ise eleştiri sahibi hukuk düzenince cezalandırılmayacaktır. Doğal olarak, bu hakkın da kötüye kullanılmaması gerekir. Eleştiri sahibi kullandığı ifadeler veya yazılarda kişileri küçük düşürücü, rencide edici, abartılı yorumlardan kaçınmalıdır.

9.5.3. Siyasetçiler ve Kamuya Mal Olmuş Ünlü Kişilere Yönelik Eylemler Bakımından Eleştiri Hakkı

Eleştiri; muhatabının tanınmışlık, şöhret ve makam seviyesine göre ağırlaşabilir. Nam ve şöhretlerini topluma borçlu olan bu kişilerin toplum karşısına sıkça çıkma çaba ve hevesleri neticesinde toplumu bu kişilere katlanma mecburiyetine sevk eden bu mecrada alelade kişilere göre daha ağır eleştirilere katlanmaları gerekecektir. Bu husus demokratik toplumun da bir gereğidir. Tabi ki bu eylemlerin hakaret derecesine ulaşmaması gerekir⁵⁹⁷.

Nitekim Yargıtay bu durumu somut olayın şekline göre yargılama makamının değerlendirmesine bırakmıştır. Değerlendirme konusu ise hukuka uygunluk sebeplerinden olan eleştiri ve ifade özgürlüğünün mağdurun şeref ve onurunu ihlal

⁵⁹⁶ Çetin, s.346; Emsal karar için bkz.; Y.18.CD, E: 2015/31199, K: 2016/673, T: 18.01.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵⁹⁷ Y.16.CD, E: 2016/2498, K: 2016/4534, T: 09.06.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

edip etmeyeceğidir. Ayrıca kaba sövme hiçbir şekilde eleştiri hakkı kapsamında kabul edilmeyecektir⁵⁹⁸.

9.5.4. Kamu Görevlilerine Yönelik Eylemler Açısından Eleştiri Hakkı

Kamu görevlileri ise yukarıdaki kişilerden ziyade kural olarak görevlerini icra ederken tanınmışlık, nam ve şöhret için hareket etmeyecekleri için bu kişilere yönelik eleştiri hakkının ise daha dar bir kapsamda kalması gerekecektir. Yani sırf kamu görevlisini ve yaptığı işi eleştirmek adına özel hayatına ilişkin hususların belirtilmesini hukuk düzeni korumayacaktır. Kaldı ki kamu görevlisinin görevi ile alakalı hususlarda da iş ve işlemlerini etkileyen ve saygınlığına yönelik küçük düşürücü ve aşağılayıcı ifadelerin de hukukta bir karşılığı bulunmamaktadır.

Bununla birlikte, demokratik hukuk devletlerinde kamu görevlisinin iş ve işlemleri ile alakalı eleştirilmesi de Anayasal bir hak olan düşünceyi açıklama özgürlüğünün bir sonucu olarak görülmelidir.⁵⁹⁹

9.6. Terbiye ve Disiplin Etme Hakkı

Bireylerin yönetim altında bulundukları veya büyütme, eğitme, bakmak veya korumakla yükümlü oldukları kişiler üzerinde terbiye hakkı bulunmaktadır. Aynı zamanda bu kişilerin terbiye hakkından kaynaklanan disiplin yetkileri de söz konusudur.

⁵⁹⁸ Y.16.CD, E: 2016/2498, K: 2016/4534, T: 09.06.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁵⁹⁹ Vatandaş konumundaki kişilerin kamu görevlisi olan kişileri, onların haysiyet, şeref ve itibarına saldırıda bulunmadan eleştirmeleri hukuka uygundur. Zira eleştiri hakkı olmayan, doğru olmayan, hata içeren ve olumsuz yönleri dille getiremeyen bir ortamın varlığında özgürlük söz konusu olamaz. Bkz.; Polatcan, s.109.

Disiplin yetkisi olmadan terbiye hakkının kullanılmayacağını söyleyebiliriz. Fakat bu yetkinin de öyle sınırsız kullanılan bir yetki olmadığını ifade etmeliyiz.

Disiplin yetkisinin, **birevin beden veya ruh sağlığının bozulmasına veya bir tehlikeye maruz kalmasına neden olmaması** şarttır. Bu yetkinin sınırının aşılması olarak kötüye kullanılması, halinde 5237 sayılı TCK'nin 232/2. maddesinde düzenlenen kötü muamele suçu oluşabilecektir⁶⁰⁰.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi “terbiye ve disiplin hakkı” sınırsız kullanılacak bir hak değildir ve bu hakkın sınırlarının aşılması halinde hakaret suçunun ortaya çıkması söz konusu olabilir⁶⁰¹. Bu yüzden toplumun kabul ettiği bir terbiye veya güvenlik vasıtasına başvurmanın ötesine geçmemesi gereken, örf ve âdetin belirlediği davranışların, çocuğun ruh ve beden sağlığına zarar verebilecek nitelikte olmaması gerekir.

Örneğin; anne-babanın çocuk üzerindeki terbiye hakkını kullanırken veya bir öğretmenin öğrenci üzerinde disiplin hakkını kullanırken ona “terbiyesizlik yapma” demesi hakkın kullanımını kapsamında değerlendirilebilecekken terbiye hakkının öznesi konumundaki çocuğa küçük düşürücü, rencide edici isnatlarda bulunulması veya sövmek suretiyle hakaret edilmesi halinde hakaret suçu oluşacaktır.⁶⁰²

9.7. Mağdurun Rızası

“Mağdurun rızası” olarak isimlendirilen hukuka uygunluk nedeni 5237 sayılı TCK'nin “Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası” başlıklı 26. Maddesinin ikinci fıkrasında hüküm altına alınmıştır.

⁶⁰⁰ Yargıtay 14. Ceza Dairesi E. 2012/2147 K. 2014/1068 T. 04.02.2014.

⁶⁰¹ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.249.

⁶⁰² Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.249.

Yasal düzenlemeye göre, bireyin üzerinde egemen olduğu, tasarruf edebileceği bir hakkı ile ilgili olarak açıkladığı rızası kapsamında gerçekleştirilen bir eylem nedeniyle eylemi gerçekleştiren kişiye ceza verilemeyecektir. Bu durum hukuka uygunluk sebebi olarak hüküm altına alınmıştır. İlgilinin rızasının⁶⁰³ hukuka uygunluk nedeni olabilmesi için üç temel şartın varlığı zorunludur. Bu şartlar şunlardır:

Birinci şart: rızanın kişinin egemen olduğu ve üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi bulunduğu bir hak ile ilgili olması gerekir.

İkinci şart: kişinin bu hakka dair konu üzerinde rıza açıklamasında bulunma yeteneğine sahip olması gerekir. Mağdurun rıza açıklamasına yetkili ve ehil olması halinde, mağdurun rıza açıklaması hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilebilecektir⁶⁰⁴.

Üçüncü şart: İlgilinin rızasının açıklanması ve rızanın konusunun rıza açıklamaya elverişli olması gerekir.

Daha önce de açıklandığı üzere hakaret suçu, kişinin üzerinde egemen olduğu, tasarruf etme yetkisine sahip bulunduğu onur, şeref ve saygınlık hakları hedef alınarak gerçekleştirilmektedir⁶⁰⁵. Bu yüzden, mağdurun rızası olarak ifade edilen hukuka uygunluk nedeninin hakaret suçları açısından da geçerli olduğu söylenebilir.⁶⁰⁶

Mağdurun rızası ile ilgili hukuka uygunluk nedeni genel tahkir suçları açısından sadece “kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret” suçu için tatbik edilememektedir.⁶⁰⁷ Bu suç hariç diğer genel tahkir suçlarında bahse konu hukuka

⁶⁰³ Yasal düzenlemenin başlığında yer alan ifade ile ilgili olarak yasa gerekçesine bakılmalıdır.

⁶⁰⁴ Kural olarak on sekiz yaşından büyük kişilerin rıza açıklamaya ehliyetli oldukları kabul edilmektedir. Bkz. Çalışır/Çalışır, s.125.

⁶⁰⁵ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.355.

⁶⁰⁶ Çalışır/Çalışır, s.125.

⁶⁰⁷ Polatcan, s.113.

uygunluk sebebi uygulanabilecektir. Çünkü burada devletin cezalandırmasını gerektiren insancıl bir zarar olmadığı için mağdurun rızası, tahkir edici davranışların hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaktadır⁶⁰⁸.

Mağdurun rıza açıklaması, açıklayan kişinin şeref bütünlüğünü kısmen ihlal ettiğinde⁶⁰⁹ bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi mümkündür⁶¹⁰. Kişinin şeref varlığına veya insancıl işlevine ciddi şekilde zarar verecek nitelikte veya rıza açıklamasının içeriğinin hukuka ve ahlaka aykırı tasarruflara yönelik rıza açıklamaları,⁶¹¹ hakaret niteliğindeki davranışları hukuka uygun hale getirmez⁶¹².

Hakaret suçunda ilgilinin rızasının hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi için rızanın, hakaret niteliğindeki davranıştan önce veya en geç hakaret oluşturan davranışla aynı anda açıklanması şarttır⁶¹³. Bu yüzden, hakaret oluşturan davranışın veya sözlerin mağdur tarafından duyulması veya işitilmesi veya en az üç kişiye ihtilat

⁶⁰⁸ Oysa 5237 sayılı TCK'nin 299, 300 ve 301. maddelerinde hüküm altına alınan ve "özel tahkir suçları" olarak tanımlanan suçlarda, Cumhurbaşkanının ve diğer devlet yetkililerinin açıkladığı rıza, devlete ait menfaatin ihlal edilmesi sebebiyle tahkir edici davranışların hukuka aykırılığını ortadan kaldırması söz konusu olmayacaktır. Bkz.; Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler s.355; Çetin, s.353.

⁶⁰⁹ Örneğin; bir tiyatro oyununda senaryoyu onaylayarak ve oyuncu olarak yer alarak rızasını açıklayan kişinin oyun icabı kendisine hakaret edilmesi veya başkalarının kendisine belli bir lakap ile seslenmelerini isteyerek bu yönde rıza gösteren kişinin şeref bütünlüğü kısmen ihlal edilmektedir. Bu örnekte açıklanan rızanın hukuka uygun olduğu kabul edilmektedir. Örnek için bkz.; Gürdoğan, s.204.

⁶¹⁰ Nitekim öğretide, kişinin şeref varlığı üzerinde tasarruf yetkisi olmadığı, kişinin kendisine hakaret edilmesine rıza göstermesi halinde dahi, bu rızanın hakaret eylemini hukuka uygun hale getirmeyeceği yönünde görüşler bulunmaktadır. Bkz.; Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.383.

⁶¹¹ Örneğin, yaptığı bir hatadan ötürü kendisini cezalandırmak için sokaktaki herkesten kendisine tükürmesini isteyen kişinin rızası, onun şeref varlığına tümünden zarar verecek nitelikte bir davranış olacaktır. Bu örnekteki kişinin rızası hukuka aykırıdır. Örnek için bkz.; Gürdoğan, s.204.

⁶¹² Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, s.180.

⁶¹³ Cassani, Carlotta, "Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Hukukta Rıza", İtalyanca aslından çevirenler: Muharrem Özen/Mustafa Özen, TBBD, Sayı 77, 2008, s.245.

edilmesinden sonra rızanın açıklanması durumunda, failin eylemi hukuka uygun hale gelmeyecektir⁶¹⁴.

İlgilinin rıza açıklaması, herhangi bir şekil şartına tabi tutulmamıştır; zımni⁶¹⁵ veya açık bir şekilde olabileceği kabul edilmektedir. Yapılan rıza açıklamasının net bir şekilde, kuşkuya veya duraksamaya neden olmayacak şekilde algılanması veya anlaşılması yeterli sayılmaktadır.⁶¹⁶

9.8. Kanunun Hükmünün Yerine Getirilmesi

5237 sayılı TCK m. 24/1⁶¹⁷ hükmünde, yasa hükmünü yerine getiren kişiye ceza verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu yasal düzenlemede kabul edilen bu hukuka uygunluk nedeni; yasa, tüzük, yönetmelik, genelge ve benzeri tüm yazılı mevzuatın kişilere yüklediği görev nedeniyle o kişilerin görev sınırları içerisinde ve görev gereği yaptığı davranışların hukuka uygun sayılacağı, belli bir görevi icra eden kişilerin görev gereği gerçekleştirdikleri eylemin suç olarak tanımlanmayacağı şeklinde açıklanabilir⁶¹⁸. Bu konu ile ilgili bazı örnek olaylardan bahsetmek faydalı olacaktır.

- 1) Cumhuriyet savcısının, kanun tarafından kendisine verilen görevin gereklerini yerine getirmesi adına iddianame düzenlerken bir kişiye suç isnat etmesi,

⁶¹⁴ Cassani, Carlotta, s.245.

⁶¹⁵ Örneğin, fotoğrafı çekilirken poz veren kişinin, arkadaşıyla şakalaşırken kendisine hakaret edilen veya arkadaşları arasında hakaret niteliğinde ve küçük düşürücü davranışlara muhatap olup da arkadaşlığını devam ettirmek suretiyle kendisine bu tür davranışların gerçekleştirilmesine onay veren kimsenin rızası, “zımni rıza” açıklaması olarak kabul edilebilir. Örnek ve açıklamalar için bkz.; Çetin, s.353.

⁶¹⁶ Çalışır/Çalışır, s.125.

⁶¹⁷ “Kanunun hükmü ve amirin emri” başlıklı

⁶¹⁸ Koca, “YTCK’da Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.135; Çalışır/ Çalışır, s.122.

örneğin kişinin hırsızlık yaptığını iddia etmesi hakaret suçu olarak değerlendirilmeyecektir.⁶¹⁹

- 2) Cumhuriyet savcısının yine aynı şekilde esas hakkında mütalaa verirken sanığın suç işlemeyi alışkanlık haline getirmiş biri olduğundan söz etmesi,⁶²⁰ faile işlediği suç ile ilgili bazı tanımlamalarda bulunması örneğin, vahşice ve zalimane bir şekilde öldürme eylemini gerçekleştirdiğini ifade etmesi suç oluşturmayacaktır.
- 3) Tanığın bir dava ile ilgili olarak kendisine sorulan sorular üzerine, olayla ilgili gördüklerini, bildiklerini ifade ederken kişilerle ilgili somut bazı ifadeler kullanması, örneğin kişinin kleptoman olduğunu belirtmesi⁶²¹ veya kişinin hırsızlık yaptığını ifade etmesi gibi hallerde kullanılan bu söylemler hakaret suçu olarak değerlendirilemeyecektir⁶²².
- 4) Bilirkişinin ve tercümanın görülmekte olan davalar ile ilgili olarak kullandıkları sözlerin, verdikleri raporların içeriğinde kişileri itham altında bırakacak veya rencide edebilecek nitelikte ifadeler kullanması yine hukuka uygunluk nedeni kapsamında değerlendirilebilecektir.⁶²³
- 5) Amirin, görevini ihmal ettiğini görmesi üzerine bir memurunu sert bir şekilde azarlanması, memura yapılan görevle ilgili sert uyarılarda bulunması hukuka uygunluk nedeni kapsamında değerlendirme konusu yapılabilecektir.⁶²⁴

⁶¹⁹ Çalışır/Çalışır, s.122.

⁶²⁰ Çetin, s.352.

⁶²¹ Çetin, s.363-364.

⁶²² Y.4.CD, E. 2000/1620, K. 2000/2634, T. 06.04.2000; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁶²³ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.252.

⁶²⁴ Çetin, s.352.

- 6) Tasfiye memuru olan bir kişinin, yasal olarak kendisine verilen görev kapsamında şirketin ticari durumuna ilişkin rapor yazarken kişiler hakkında rencide edici, küçük düşürücü cümleler kurması hukuka uygunluk nedeni kapsamında olacak ve hakaret suçu oluşmayacaktır.⁶²⁵
- 7) Suçu ihbar eden kişinin, suçun faili ile ilgili olarak kullandığı ifadelerin o kişiyi rencide edecek, küçük düşürecek nitelikte olması halinde ihbarda bulunan kişinin bu davranışı hukuka uygunluk nedeni kapsamında değerlendirilebilecektir⁶²⁶.

Yukarıda verilen örneklerde belirtilen kişilerin yasal mevzuatın belli hükümlerini görevleri gereği yerine getirmeye yetkili ve görevli olmaları ve bu görevlerini yerine getirirken bazı kişiler hakkında yaptıkları gözlem ve inceleme ile bazı sonuçlara ulaşmaları nedeniyle kişiler hakkında kullandıkları ifadeler veya yaptıkları tanımlamaların hakaret suçu olarak değerlendirilemeyeceğini, kullanılan bu sözlerin hukuka uygunluk nedeni kapsamında korumadan yararlanabileceğini söyleyebiliriz.

Burada önemli olan sınırın aşılmaması halidir. Yasal mevzuatın kişilere bazı görev ve yetkiler vermesi halinde, bu kişilerin yasanın tayin ettiği koşullara uygun olarak görevlerini usul ve yasal mevzuat çerçevesinde yerine getirmeleri gerekmektedir. Sınırın aşılması halinde kişilerin eylemi suçun oluşumuna vücut verebilecektir.⁶²⁷

9.9. Yetkili Merciiin Emrinin Yerine Getirilmesi

⁶²⁵ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.251.

⁶²⁶ Koca, “YTCK’da Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.135.

⁶²⁷ Örneğin, bir savcının dava ile ilgili olmayan bazı kişiler hakkında tahkir edici ifadeler kullanması; tanığın, olayla hiçbir ilgisi bulunmayan failin kardeşine yönelik tahkir edici (örneğin hırsız olduğunu belirtmesi) ifadeler kullanması; bilirkişinin dava konusu dışına çıkarak fail ile ilgili olarak “sapık” ve benzeri küçük düşürücü söylemlerde bulunması hakaret suçu kapsamında değerlendirilebilecektir.

5237 Sayılı TCK m. 24/2 hükmünde, yetkili bir makam tarafından verilip yerine getirilmesi ifa edilen görev açısından zorunlu olan bir emri yerine getiren kişinin sorumlu tutulamayacağı ifade edilmektedir. Bu yasal düzenleme, “amirin emri” olarak isimlendirilen hukuka uygunluk nedenini tanımlamaktadır. Yasa hükmünü yerine getiren memur, yerine getirdiği görevin kaynağını yasadan almaktadır. Oysa yetkili merciin emrini yerine getiren memur, yetkili amirin verdiği emir üzerine görevini ifa etmektedir.⁶²⁸

Yetkili merciin emrinin yerine getirilmesi halinin hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi için şu koşulların varlığı gerekir⁶²⁹ :

- 1) Emir yetkili bir merci tarafından verilmiş olmalıdır.
- 2) Yetkili merciin emir verdiği kişiyle arasında ast-üst şeklinde bir hiyerarşinin bulunması gerekir.
- 3) Memurun emri yerine getirmesinin görevi gereği zorunlu olmalıdır.
- 4) Verilen emir yasalara uygun olmalıdır.

5237 Sayılı TCK m. 24/3 hükmünde, suç oluşturan bir emrin kesinlikle yerine getirilemeyeceği, tersine bir durumda emrin gereklerini yerine getiren kişi ile emri veren kişinin birlikte sorumlu tutulacağı belirtilmektedir.

5237 Sayılı TCK m. 24/4 hükmünde ise; emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin yasal düzenleme ile engellendiği durumlarda, emrin gereğinin yapılmasından emri verenin sorumlu tutulacağı ifade edilmektedir. Bu aşamada

⁶²⁸ Çetin, s.352.

⁶²⁹ Akyazan, Emrah, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, ABD, 2006/1, s.82.

konuya ilişkin bazı örnek olaylardan bahsetmek konunun anlaşılması açısından faydalı olacaktır:

Örneğin, bir memurun amirin verdiği bir emir doğrultusunda bir kişi hakkında yasal bir işlem yapması, örneğin zabıta memurunun bir kişi hakkında tutanak düzenlemesi ve bu tutanakta işlem yapılan kişi ile ilgili bir takım isnatlarda bulunması, yetkili merciin emrini yerine getirme olarak isimlendirilen hukuka uygunluk nedeni korumasından faydalanacaktır.

Örneğin; Cumhuriyet savcısının talimatı ile kolluk görevlilerinin icra ettikleri soruşturma işlemleri sırasında kişilere suç isnat ederek anlatımlarda bulunmaları ve kişilerin ifadelerini bu isnatlara uygun bir şekilde almaları hukuka uygun sayılacaktır.

10. HAKARET SUÇUNDA CEZA SORUMLULUĞUNU ORTADAN KALDIRAN HALLER

10.1. İsnadın İspatı

10.1.1. Yasal ve Anayasal Düzenlemeler

Anayasa'mızın 39. maddesinde; kamu adına görev yapan ve kamu hizmeti gerçekleştiren kişilere karşı, kamusal görevin yerine getirilmesi ve kamu hizmetinin görülmesi alakalı olarak yapılan isnatlar nedeniyle ikame edilen hakaret davalarında, sanığın yapmış olduğu isnadın gerçeğe uygun olduğunu ispat hakkına sahip bulunduğu, bunun dışındaki hallerde ise isnadın ispatının kamu yararı ve şikayetçinin rızasına bağlı olduğu belirtilmiştir⁶³⁰.

5237 sayılı TCK'nın 127. maddesinde ise; yapılan isnadın suç olması ve bu suçun ispat edilmesi halinde faile ceza verilemeyeceği, bu suçun mağduruna isnada konu suçtan dolayı mahkumiyet hükmü verilmesi durumunda isnadın ispatlanmış sayılacağı, bunun dışındaki durumlarda ise isnadın ispatı için kamu yararı ve şikayetçinin rızası aranmıştır. Ayrıca şikayetçiye ispatlanmış fiilinden bahisle hakarete bulunulması suç olarak düzenlenmiştir.

Anayasal düzenleme karşısında yasal düzenlemenin öğretilde ispatı şartlara tabi tutarak fail aleyhine daralttığı ve nispi bir hakka dönüştürdüğü şeklinde görüşler bulunmaktadır.⁶³¹ Yine öğretilde anayasal düzenleme ile kanun arasında uyumsuzluk olduğunu belirten görüşler de mevcuttur⁶³².

⁶³⁰ Bkz.; Tarhan, s.326.

⁶³¹ Çalışır/Çalışır, s.76,Sınar, s.94,Hafizoğulları/Özen, s.227.

⁶³² Hafizoğulları/Özen, s.227.

Ayrıca öğretide isnadın ispatının şikayetçiye isnadın ispatına ilişkin rıza açıklamasının tanınmasını belirten “kesin ispat yasağı” görüşünün, kişilerin gerçekleri söylemesi nedeniyle mahkum edilmemesini belirten “mutlak ispat imkanı” görüşünün karşısında yasal düzenlemenin kamu yararı şartını da araması nedeniyle karma bir sistemin benimsendiği belirtilmiştir⁶³³.

Yine öğretide isnadın ispatının hukuki niteliği hususunda farklı görüşler olmakla birlikte egemen görüşe göre özel bir cezasızlık nedeni olduğu belirtilmiştir⁶³⁴. Nitekim maddenin lafzından isnadın ispatı müessesesinin cezasızlık nedeni olduğu, gerekçesinden ise birinci fıkranın birinci cümlesindeki halin cezasızlık, birinci fıkranın son cümlesindeki halin ise bir hukuka uygunluk nedeni olduğu düşünülebilir.

Bu tartışma esasında mahkemenin hükmünü doğrudan etkileyen bir durumdur. Mahkemece bu halin hukuka uygunluk sebebi olduğu kabul edilirse beraat, cezasızlık sebebi olduğu kabul edilirse ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilecek ki bu durum uygulamada mahkeme masraflarının, vekalet ücretinin ilgili tarafa mı yoksa hazine üzerine mi bırakılacağı sorununu doğuracaktır.

Yargıtay, isnadın ispatını hukuka uygunluk sebebi olarak kabul etmektedir. Yargıtay’a göre bu gibi bir durumlarda fail hakkında beraat kararı verilmelidir⁶³⁵.

Ayrıca TCK’nın 127/1. maddesi hükmünde isnat edilen ve suç oluşturan fiilden söz edilmiştir. Burada ispat hakkı için somut olgu isnadının arandığı, başka bir anlatımla ispat hakkının somut olgu veya fiil isnadı ile sınırlı olduğu söylenebilir⁶³⁶.

⁶³³ Bkz.; Toroslu, s.126.

⁶³⁴ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.501; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.252.

⁶³⁵ Y.18.CD, E: 2015/27623, K: 2016/13859, T: 21.06.2016.

⁶³⁶ Özbek ve Diğerleri, s.502; Arısoy, s.191.Hafizoğulları/ Özen, s.226; Çetin, s.132,Üzülmez, s.60; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel, s.258-259; Yenidünya/Alşahin, s.82.

Nitekim sinkaflı sözler yahut aşağılayıcı sözlerin ispatlanması ya da faili haklı göstereceği düşünülemez. Bir kişiye ana avrat sinkaflı sözlerde bulunduğu ya da hayvan isimleriyle hitap edildiği durumlarda ortada somut bir olgu bulunmadığından bunun ispatı da mümkün görülmeyecek olup failin cezalandırılması gerekecektir.

5237 sayılı TCK'nın 127. maddesi uygulaması, içeriği suç oluşturan eylemlere yönelik ve suç teşkil etmeyen diğer eylemlere yönelik isnatların oluşum şekillerinin farklı olduğunu gündeme taşımaktadır.

10.1.2. İsnat Olunan Fiilin İçeriğinin Suç Olması ve Failin Bu Suçtan Mahkûm Olması

5237 sayılı TCK'nın 127/1-c.1 maddesinde düzenlenen bu durumun oluşabilmesi için ilk şart failin isnadının bir suça ilişkin olması gerekmektedir. Yani fail bir suç karşısında hakarete bulunacaktır. Örneğin Ceza Hukuku sistemimizde zina suç olarak tanımlanmadığından hakaret suçunun failinin mağdurun reşit kişilerle birlikte yaşadığından bahisle hakarete bulunması halinde ortada bir suç bulunmadığı için bu isnadın ispatı da bu kapsamda mümkün olmayacaktır⁶³⁷.

Diğer şart ise; failin hakaret suçunun mağduruna yönelttiği hakaret suçuna dayanak teşkil ettiği suç nedeniyle hakaret suçunun mağduru hakkında henüz bir hüküm verilmemiş olması gerekir. Şayet daha önceden yargılanıp mahkum edilmiş bir kişiye yönelik mahkumiyetine konu bu eylemi nedeniyle hakaret edilmesi yasanın 127/2. maddesi gereği failin cezalandırılmasına neden olacaktır⁶³⁸.

⁶³⁷

Kaya, s.42.

⁶³⁸

Arısoy, s.193.

Gerçekten de TCK'nın 127/2. maddesinde belirtilen bu durum geçmişte suç işleyen ve mahkum olan bir kişilerin adeta toplumda damgalı bir şekilde görülmelerinin önüne geçmesi amacıyla önemli bir düzenlemedir⁶³⁹.

Üçüncü şart ise; suç isnadına maruz kalan hakaret suçunun mağduru olan kişiye yargılama neticesinde mahkumiyet kararı verilmesi halinde hakaret suçunun failine ceza verilmeyecektir. Aksi halde hakaret suçunun faili hakaret nedeniyle cezalandırılacaktır⁶⁴⁰.

İsnada konu suçun mağdur hakkında bu suçtan dolayı beraat, zamanaşımı veya şikâyetten vazgeçme nedeniyle düşme ya da HAGB kararı verilmiş ise isnad ispatlanmamış olacaktır⁶⁴¹.

10.1.3. İsnada Konu Filin Suç Olmaması Hallerinde İsnadın İspatının Şartları

10.1.3.1. Kamu Yararı

İsnada konu fiil suç değilse bu durumda isnat konusu fiilde isadın doğruluğunun araştırılmasında kamu yararı şartı aranmaktadır.⁶⁴² İsnada konu eylem suç ise yukarıda da zikrettiğimiz üzere kamu yararının bulunup bulunmadığı hususu dikkate alınmayacaktır. Kamu yararının tespitini ise yargılama makamının somut olaya göre tespit etmesi gerekmektedir.

⁶³⁹ Yenidünya/Alşahin, s.84.

⁶⁴⁰ YCGK, E. 2016/1169, K. 2018/490, T. 30.10.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁶⁴¹ Sınar, s.94, Aydın, s.912.

⁶⁴² Yasal düzenleme metninde yer alan “Bunun dışındaki haller” ifadesinden de hakaret suçuna konu olan isnadın bir suç oluşturmadığı durumlar anlaşılmalıdır. Bkz.; Tarhan, s.328.

Mağdurun kimliği, tanınmışlığı, sosyal statüsü, toplumda üstlendiği görev gibi hususlar isnadın ispatı için kamu yararının bulunup bulunmadığı hususunda dikkate alınmalıdır⁶⁴³.

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da AY. md. 39'da da belirtildiği üzere kamu görevlisinin yürüttüğü işiyle alakalı isnatların ispatında kamu yararının varlığı kabul edilerek ayrıca mağdurun rızasına da gerek duymadan faile ispat hakkının tanınması gerekecektir.⁶⁴⁴ Kamu görevlisinin işiyle alakalı olmayan hususlarda ise kamu yararı bulunmadığından mağdurun rızası gerekecektir.

Örneğin, bir kolluk görevlisine komşusunun karısıyla birliktelik yaşadığına ilişkin bir isnadın kanıtlanmasında kamu yararı bulunmamaktadır. Bu yüzden mağdurun rızasının varlığı halinde isnadın kanıtlanması hali gündeme gelebilecektir⁶⁴⁵.

İsnadın doğruluğunun araştırılmasında kamu yararı bulunup bulunmadığı hususunu değerlendirecek olan makamlar, savcılık veya mahkemedir. Yargılamaya konu somut olayda kamu yararının bulunup bulunmadığını takdir etme yetkisi hakaret suçuna bakan mahkemeye aittir⁶⁴⁶.

Soruşturma aşamasında, hakaret suçu ile ilgili olarak isnadın doğruluğunu talep halinde araştırılması gerekirken gerekmediği konusundaki takdir yetkisi soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısında olacaktır. Bundan başka hakaret suçunda isnadın ispatı ile kuralların uygulanması ile ilgili olarak kamu yararının bulunması halinin sadece suçun faili ile ilgili olmayıp bütün toplumu ilgilendirdiğini ifade edebiliriz⁶⁴⁷.

⁶⁴³ Arısoy, s.195; Kaya, s.44; Üzülmez, s.63; Yenidünya/Alşahin, s.83.

⁶⁴⁴ YCGK, E. 2016/1169, K. 2018/490, T. 30.10.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁶⁴⁵ YCGK, E. 2016/1169, K. 2018/490, T. 30.10.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁶⁴⁶ Sınar, s. 95.

⁶⁴⁷ Gündoğan, s.280-281.

Özellikle isnatta bulunulan kişinin statüsü ve toplum içinde üstlendiği görev ön plana çıkmaktadır. Örneğin bu kişi bir politikacı ise bu kişiyle ilgili isnatların gerçekliğinin araştırılması şeffaf yönetim ilkesinin gereği olacaktır. Bu durumda da isnadın ispatında kamu yararı bulunduğundan bahsedilebilecektir⁶⁴⁸.

Hakaret suçlarında kişilerin şeref ve haysiyetinin korunması esas alınmıştır. Burada kamuoyu tarafından bilinmeyen mağdurun, kamuyu hiçbir şekilde ilgilendirmeyecek özel hayatına ilişkin iddiaların ispatında kamu yararı şartının gerçekleşmeyeceğini ifade edebiliriz⁶⁴⁹.

Öğretide, mağdurun kamuoyu tarafından bilinmesi ve toplumu ilgilendiren alanda rol sahibi olması halinde dahi sadece kendisine ve ailesine ait bir özel yaşam hakkı alanına dair isnatlarda kamu yararı olmayabileceği yönünde görüşler dile getirilmektedir⁶⁵⁰.

Hakaret suçunda isnadın ispatında kamu yararı olduğu söylenebilecek bazı örnek olayları dile getirmek konumuz açısından yararlı olacaktır.

Örneğin; bir işletmenin ürettiği sucuklara yenilemeyecek hayvan eti kattığı yönündeki isnatlar⁶⁵¹.

Örneğin; öğrencileri okula götürüp getiren bir servisin şoförü ile ilgili olarak çocuklara karşı cinsel zafiyeti bulunduğu yönündeki iddialar⁶⁵².

648 Sınar, s.95.

649 Arısoy, s.195; Kaya, s.44; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel, s.262.

650 Sınar, s.95. Ayrıca öğretilde, bu durumun aksi halinin kabul edilmesi durumunda, 1982 Anayasası'nın 20. maddesinde düzenlenmiş olan özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine aykırılık teşkil edeceği yönünde görüşler bulunmaktadır. Bkz.; Kaya, s.44.

651 Soyaslan, Ceza Hukuku Özel, s.262.

652 Gürdoğan, s.279.

Örneğin; doktorun hastalarına cinsel tacizde bulunduğuna yönelik isnatlar⁶⁵³.

Burada bahse konu suçu toplumda herhangi bir şahsın satın alabileceği, bahse konu doktora herhangi bir kişinin muayene olabileceği ve okul servisiyle herhangi bir vatandaş çocuğunu taşıtırabileceği ve bu iddiaların belirsiz sayıda kişiye temas edebileceği açıktır. Bu nedenle bahsi geçen örneklerde kamu yararı oluşmuştur.

10.1.3.2. İsnada Konu Fiilin İspatına Şikâyetçinin Razi Olması

5237 sayılı TCK'nın 127/1-3. cümlesine göre; isnadın kanıtlanması talebinin kabulünün bazı koşulları bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, bir kişiye izafe edilen eylemin doğru olup olmadığının tespit edilmesinde kamu yararı bulunmalıdır. İkincisi ise; mağdurun izafe edilen eylemin kanıtlanmasına rıza göstermesi gerekmektedir. Bu iki şarttan birisinin gerçekleşmesi durumunda isnadın ispatı mümkündür.

Mağdurun, failin isnadını ispat etmesine izin vermesi halinde isnadın ispatında kamu yararı olup olmadığı ve isnat içeriğinin suç olup olmadığı hususu herhangi bir önemi yoktur. Mağdur tarafından isnadın ispatına izin verilmesi halinde konuya ilişkin diğer şartlara bakılmadan faile ispat hakkı imkânı tanınmalıdır⁶⁵⁴.

Rızanın açık ve şarta bağlanmaması gerekmektedir⁶⁵⁵. Ayrıca mağdurun açıkladığı rızadan geri dönmesi mümkün değildir. Bu durumda mağdurun şikâyetine konu hakaret suçunun takibi şikâyete tabi olanlardan ise; şikâyetinden TCK'nın 73/4. maddesi gereği vazgeçerek davanın düşürülmesini sağlayacak olup rızasına konu araştırmaya engel olabilecektir⁶⁵⁶.

⁶⁵³ Y.18.CD, E: 2018/2897, K: 2018/12168, T: 02.10.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁶⁵⁴ Arısoy, s.196.

⁶⁵⁵ Kaya, s.44.

⁶⁵⁶ Tarhan, s.329; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.264.

Ayrıca öğretide, mağdurun rızasıyla hakaret suçunda faile isnadın ispatı hakkı tanınması durumunda gerçeğin açığa çıkmasından kaçınmak hali gibi hallerin mağdurun üzerinde baskı oluşturduğu ve bu durum nedeniyle mağdurun isnadın ispatına rıza göstermeye zorlanacağı yönünde eleştiriler bulunmaktadır⁶⁵⁷.

Gerçekten de, isnadın ispatına onay veren ve ispat süresi içerisinde onur, şeref ve saygınlığının daha da örselenmesi mümkün olan mağdurun, isnadın ispatına rıza göstermemesi halinde, toplum nezdinde isnadın gerçek olduğunu kabullenmiş olduğu yönünde bir algının oluşmasına neden olması hali söz konusu olabilecektir⁶⁵⁸.

Sonuç olarak belirtmek gerekir ki, isnadın gerçek olduğunun ispatlanması halinde fail cezalandırılmaz. Şayet isnat ispatlanamazsa failin hakaret suçu nedeniyle cezalandırılabilmesi mümkün olacaktır.

10.2. Yasama Dokunulmazlığı

Anayasa'mızın 83. Maddesinin birinci fıkrasına göre, TBMM üyeleri, Meclis faaliyetleri nedeniyle kullandıkları oy ve mecliste dile getirdikleri beyanlardan, Meclis kürsüsünde veya meclis çalışmaları sırasında açıkladıkları fikirlerden sorumlu tutulamazlar. Bundan başka, toplantıdaki Başkanlık Divanının teklif etmesi ve Meclis tarafından başka bir karar alınmaması durumunda, meclis çalışmaları sırasında kullandıkları ifadeleri, açıkladıkları düşünceleri Meclis dışında da tekrarlamalarından ve açıklamalarından sorumlu olmayacaklardır.

Seçimlerin yapılmasından önce veya seçim sonrasında suç işlediği iddia edilen bir milletvekilinin, Meclisin aksine bir karar almaması halinde tutulması, sorguya çekilmesi, tutuklanması ve yargılanması söz konusu olmayacaktır (AY m.83/2).

⁶⁵⁷ Sınar, s.96; Erman, s. 263; Yenidünya/Alşahin, s.83; Özbek ve Diğerleri, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.503.

⁶⁵⁸ Gürdoğan, s.281-282.

Ağır ceza gerektiren suçüstü halinin bulunması ve seçim yapılmadan önce soruşturma işlemlerine başlanılması koşuluyla Anayasanın 14.⁶⁵⁹ maddesindeki haller bu hükümün dışında tutulmuştur. Bu gibi durumlarda, yetkili makamın durumu hemen ve doğrudan doğruya TBMM'ye bildirme zorunluluğu bulunmaktadır (AY m.83/2).

Yasama dokunulmazlığı, milletvekillerinin yasama faaliyetleri sırasında herhangi bir konu hakkındaki fikirlerini serbestçe, her türlü baskıdan uzak, rahat bir şekilde ağıklamalarının teminatı olarak kabul edilmiştir. Çünkü parlamentonun çalışması için ilgili özneleri kucaklayan böylesi bir kuruma ihtiyaç bulunmaktadır⁶⁶⁰.

Öğretide, milletvekillerinin meclis çalışmaları sırasında başkalarını küçük düşürücü, yani hakaret niteliğindeki davranışlarının yasama dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır⁶⁶¹.

Gerçekten de, sürekli olarak hakkında hakaret iddialarına dayalı davalar açılan bir milletvekilinin görevini gereği gibi yerine getirmesi beklenemez. Bu nedenle bir milletvekilinin bu kaygıyı taşımadan yasama faaliyetlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Yasama dokunulmazlığı ilkesi gereği, milletvekilinin hukuki ve cezai sorumluluğundan söz edilemez. Yasama dokunulmazlığının, bu haliyle bir şahsi cezasızlık nedeni olarak değerlendirilmesi mümkündür.

⁶⁵⁹ Anayasa'mızın "III. Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması" başlıklı 14. Maddesi.

⁶⁶⁰ Dursun, İsmail, "Yasama Sorumsuzluğunun Hakaret Suçu Bakımından Değerlendirilmesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.19, S. 1, s.94.

⁶⁶¹ Gürdoğan, s.294.

11. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN DİĞER HALLER

11.1. Cebir Ve Şiddet, Korkutma ve Tehdit

Failin direnmesi mümkün olmayan veya kurtulama olanağı bulunmayan cebir ve şiddet içeren eylemler sonucunda veya ağır bir zarara uğrama olasılığı bulunan tehdit nedeniyle bir suç işlemesi halinde cezalandırılması mümkün olmayacaktır (TCK m. 28). Bu durumda suç işlemeye yönelten kişi, eylemi gerçekleştiren kişiye karşı cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit kullanması nedeniyle suçun faili olacaktır.

Şayet fail hakaret oluşturan davranışı bu koşullar altında gerçekleştirmek zorunda kalmışsa suçun kast unsuru gerçekleşmemiş demektir. Bu halde de faile hakaret suçundan ceza verilmemesi gerekmektedir.

11.2. Hata

"Hata" başlıklı 5237 sayılı TCK m. 30/1 hükmüne göre; suç oluşturan eylemin gerçekleştirilmesi esnasında suçun yasal tarifindeki maddî unsurlardan bilgi sahibi olmayan bir kişi, kasıtlı bir şekilde hareket etmiş olmayacaktır. Burada failin hata nedeniyle taksirli eyleminden doğan sorumluluk hâli saklı tutulmuştur.

Suçun maddi unsurlarında hata yapılması halinde, hakaret suç taksirle işlenemeyeceğinden failin taksir düzeyinde kusuru olsa dahi hakaret suçunun oluştuğundan bahsedilemeyecektir.⁶⁶²

Suçun nitelikli hâllerinin⁶⁶³ oluştuğu konusunda hataya düşen kişinin bu hatasından yararlanması mümkündür (TCK m. 30/2). Burada bahsedilen nitelikli haller suçun

⁶⁶² Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 408; Artuk, M. Emin/Akcan, Esra Alan, Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu (TCK m. 116), D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s. 2703-2728, s. 2723.

⁶⁶³ Suçun nitelikli halleri daha ağır veya daha az cezayı gerektirebilir.

temel şekline göre cezayı artıran veya azaltan sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani failin suçun temel şeklinde yer alan unsurlarda hataya düşmesi söz konusu değildir. Başka bir söylemle, suçun temel şekli tüm unsurlarıyla oluşmuştur. Bununla birlikte, fail suçun nitelikli hallerin oluştuğu hususunda hata yapmıştır.

Bundan başka, ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait şartların oluştuğu konusunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişinin de hatasından istifade etmesi mümkündür (TCK m.30/3).

Son olarak; failin gerçekleştirdiği eylemin haksızlık teşkil ettiği konusunda kaçınılmaz bir hata ile hareket etmesi halinde, failin bu hatasından istifade etmesi gerektiğini söyleyebiliriz (TCK m.30/4).

Yasal düzenlemede nitelikli hal ile ilgili hatanın hukuki neticeleri açık bir şekilde belirtilmemiştir. Bunun yerine failin bu hatasından istifade etmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca yasal düzenlemede, hatanın kastı kaldıracağından ve hatanın kaçınılmaz olması zorunluluğundan bahsedilmemektedir. Burada failin suçun temel şeklini oluşturan davranışları gerçekleştirirken yapmış olduğu hatadan yararlanması söz konusudur. Suçun temel şeklinin gerçekleştirilmesi sırasında failin nitelikli hallerin oluştuğu konusunda kendisinde mevcut bir hata hali varsa suçun nitelikli halinden sorumlu olmayacak ve fail suçun basit haline göre cezalandırılacaktır.

Örneğin; fail, polis olduğunu bilmediği bir kişiye hakaret etmiş ise bu hatasından istifade edecek ve suçun temel şekline göre yaptırımı tabi tutulacaktır. Bu örnek olayda; fail hakkında kamu görevlisine hakaret suçu nedeniyle ceza verilmesi mümkün değildir. Burada failin hakaret suçunun temel şekline göre cezalandırılması gerekmektedir⁶⁶⁴. Belirtmek gerekir ki, hakaret suçunun taksirli hali yasal düzenlemede yer almadığından failin bu hatasından istifade etmesi mümkün olacaktır.

⁶⁶⁴ Y.18.CD,E: 2015/6277, K: 2015/9144, T: 26.10.2015; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

ALTINCI BÖLÜM:
SUÇUN UNSURLARI DIŞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ
GEREKEN HALLER

12. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

12.1. Hakaret Suçunda Teşebbüs

Hakaret oluşturan eylem, mağdurun onur, Şeref ve saygınlığını incitecek, mağduru gücendirecek nitelikte olmalıdır. Burada tahkir edici eylemin belli bir sonucu ortaya çıkarması Şart olarak aranmamaktadır.⁶⁶⁵ Hakaret suçu; soyut, Őeklî ve sonuçsuz; neticesi harekete bitişik, eylem ile sonuç arasında zaman aralığı olmayan ani bir suç olarak tanımlanabilir.⁶⁶⁶

Hakaret suçunun teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının müsait olmadığı suçlar grubunda yer aldığını söyleyebiliriz.⁶⁶⁷ Hakaret suçu, mağdurun yüzüne karşı işlenmesi halinde sözlerin söylenmesi veya davranışın gerçekteőirilmesi halinde tamamlanır. Şayet hakaret niteliğindeki söz veya eylem gıyapta olmuş ise bu kez de mağdurca öğrenildiği zaman tamamlanır. Hakaret suçunun, neticesiz olması nedeniyle teşebbüse elverişli olmadığı, bu suçun teşebbüs aşamasında kalmasının neredeyse

⁶⁶⁵ Yenidünya/Alşahin, s.68.

⁶⁶⁶ Bayındır/Apiş, s.85; Tarhan, 349-350; Üzölmez, s.68; Sınar,s.102; Arısoy, s.199; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.233; Aydın, s.903; Hafizoğulları/ Özen,s.234; Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler s.507.

⁶⁶⁷ 5237 sayılı TCK'nin 35/1. maddesinde kişinin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması Şeklinde tanımlanan teşebbüs hükümlerinin hakaret suçunda kural olarak uygulanması mümkün gözükmemektedir. Bkz.; Tarhan, 349-350, Hafizoğulları/Özen, s.234.

mümkün bulunmadığını ifade edebilir⁶⁶⁸. Burada hakaret cümlelerinin tamamlanmaması halinde teşebbüs kavramının varlığı tartışılabilir.

Örneğin, failin sinkafli küfürün başlangıç kısmını söyleyip yarım bırakması halinde bu konu gündeme gelebilir.

Örneğin fail, mağdura yönelik olarak “senin ananı, avradını...” şeklinde bir ifade ile cümleye başlayıp, hakaret oluşturan ikinci kısmı söylememesi halinde, cümlenin gelişinden veya söylenen kısımlardan hakaret oluşturan bir davranışın gerçekleşeceği anlaşılabiliriyorsa teşebbüs hükümlerinin uygulanabileceği yönünde öğretide görüşler ileri sürülmektedir.⁶⁶⁹

Yine öğretide, hakaret etmeye çalışan failin ağzının zorla kapatılması halinde, şayet failin kurduğu cümlelerden hakaret etmeye çalıştığı anlaşılabiliriyorsa bu durumda da teşebbüs hükümlerinin uygulanabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır⁶⁷⁰.

Öğretide verilen bir başka örnekte de el işaretiyle hakaret etmeye çalışan failin ellerinin tutularak hakaret eylemini tamamlamasına engel olduğu hallerde de teşebbüsün varlığının kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁶⁷¹. Öğretide, üç kişiyle ihtilat unsuru gerçekleşmediğinde oluşmayan mağdurun gıyabında yapılan hakaret suçuna da teşebbüsün imkânsız olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır⁶⁷².

Gerçekten de ihtilat unsuru sayı olarak oluşmaz ise zaten hakaret suçu oluşmayacaktır. Örneğin, fail üçüncü kişi ile ihtilat etmemiş veya daha sonrasında sayıyı tamamlamadan hakaret oluşturan davranıştan vazgeçerse veya sadece bir veya iki

⁶⁶⁸ Yenidünya/Alşahin, s.68.

⁶⁶⁹ Tarhan, s.350.

⁶⁷⁰ Aydın, s.903.

⁶⁷¹ Aydın, s.903.

⁶⁷² Sınar, s. 102; Tarhan, s.350; Hafızoğulları/Özen, s.234.

kişiyile ihtilat edip eylemi bırakırsa bu durumda mağdurun yokluğunda hakaret oluşturan davranış ile ilgili olarak teşebbüs kavramından ve gıyapta hakaret suçundan söz edilemeyecektir⁶⁷³.

Her şeye rağmen öğretilerde yer verilen görüşlere göre, hakaret oluşturan davranışın, örneğin mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir ileti ile işlenen hakaret suçu huzurda işlenmiş sayılacaktır. Hareketlerin kısımlara ayrılabilirdiği durumlarda suçun teşebbüse elverişli olabileceği yönünde görüşler ileri sürülmektedir.

Örneğin, hakaret oluşturan bir mail veya cep telefonu mesajlarının mağdur görmeden önce başkası tarafından silinmesi gibi olaylarda, failin davranışları parçalara bölünebildiği oranda teşebbüsün varlığından söz edilebilir⁶⁷⁴. Hakaret suçunda teşebbüsün varlığı için failin, suçu oluşturmaya yönelik elverişli davranışların icrasına başlayıp, elinde olmayan nedenlerle hakaret suçunu tamamlayamaması gerekmektedir.

5187 sayılı Basın Kanunu m. 11/1 hükmüne göre, basılmış eserler vasıtasıyla işlenen suç, yayımlandığı anda oluşmaktadır. Burada eserin basılmış olması suçun kurucu unsurudur. Bu yüzden ayrıca dağıtılması, satışa sunulması şart değildir. Bu nedenle henüz yayımlanmamış olan veya yayımlanmak üzereyken engellenen hakaret içerikli bir eser hakaret suçunu oluşturmaz. Bu yüzden burada da teşebbüs kavramının varlığından söz edilemeyecektir.⁶⁷⁵

⁶⁷³ Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, Murat; Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınları, 5. Baskı, Ankara: 2007, s. 430.

⁶⁷⁴ Aydın, s.904.

⁶⁷⁵ Bayındır/Apiş, s.86; Hafizoğulları, Zeki, s.234.

12.2. Hakaret Suçunda Gönüllü Vazgeçme Hükümleri

Gönüllü vazgeçme kurumuna ilişkin hükümlerin hakaret suçlarında uygulanması imkân dâhilindedir. 5237 sayılı TCK m. 36 hükmünde, failin suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçmesi veya kendi gayretiyle suçun tamamlanmasını veya sonucun ortaya çıkmasını engellemesi durumunda, failin teşebbüsten dolayı cezalandırılmaması gerektiğini hüküm altına almaktadır. Bu durumda ancak tamam olan bölüm herhangi bir suç oluşturuyorsa fail sadece o suçla ilgili olarak yaptırım altına alınacaktır. Burada failin eylemine son vermek veya suçun tamamlanmasını engellemek şeklindeki davranışları ile hakaret suçundan gönüllü olarak vazgeçebilmesi mümkündür.

Örneğin, mağdura elden hakaret içerikli bir mektup gönderen failin, hakaret içerikli söz ve yazılar bulunan bu mektubu mağdurun eline geçmeden geri alması veya mağdura ulaşmasına engel olması halinde gönüllü vazgeçmeye dair hükümler uygulanabilecektir⁶⁷⁶.

Belirtmek gerekir ki; failin, hakaret oluşturan davranışları gerçekleştirdikten sonra özür dilemesi, hakaret içerikli sözlerini geri alması, yazı yoluyla hakarete de tekzip veya özür mektubu yayımlanması hallerinde, gönüllü vazgeçme kurumuna dair hükümlerin tatbik edilme yetenekleri bulunmamaktadır.⁶⁷⁷ Zira yukarıda belirtilen hallerde mağdurun isnadı, hakaret içerikli sözleri işitmesi, öğrenmesi, hakaret içerikli söz ve yazıların yayımlanması halinde hakaret suçu nihayete ermiş olacaktır.

Burada sözü edilen nedamet hallerinin, hakaret suçunun oluşumunu etkilemesi söz konusu edilemez. Ancak bu nedamet hallerinin hâkim tarafından, cezanın

⁶⁷⁶ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.507.

⁶⁷⁷ Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.507.

bireyselleştirilmesi ve takdiri indirim nedenlerinin uygulamasında bir değer ifade edebileceğini söyleyebiliriz⁶⁷⁸.

12.3. Hakaret Suçunda Etkin Pişmanlık Hükümleri

Yasal düzenleme, hakaret suçları açısından herhangi bir etkin pişmanlık hükmü öngörmemiştir. Bu nedenle, hakaret suçunda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır.

12.4. Hakaret Suçunda İştirak

Hakaret suçunda iştirak hükümlerinin uygulanması mümkündür. Bu konuda genel hükümler geçerli olacaktır⁶⁷⁹. Başka bir söylemle, hakaret suçuna iştirak eden kişiler arasında iştirak iradesi bulunması ve iştirak eden öznelerin eylemlerinin en azından teşebbüs seviyesine erişmesi halinde suça iştirake ilişkin genel hükümler uygulanabilecektir⁶⁸⁰.

Suçun kanuni tarifinde yer alan eylemi birlikte gerçekleştiren şahıslardan her biri fail olarak sorumlu tutulacaktır. 5237 Sayılı TCK m. 37/1 hükmüne göre; iki veya daha çok kişinin birlikte bir irade birlikteliği göstererek, mağdura yönelik hakaret oluşturan davranışı gerçekleştirmeleri durumunda, bu şahıslar müşterek fail olarak suçtan sorumlu tutulacaklardır. Bu sorumluluğun sonucunda da müşterek faillerden her biri ayrı ayrı cezalandırılacaktır.

⁶⁷⁸ Tarhan, s. 350.

⁶⁷⁹ Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, Murat; Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınları, 5. Baskı, Ankara: 2007, s. 432.

⁶⁸⁰ Aydın, s.904.

Örneğin, iki veya daha fazla kişinin hakaret içeren bir mektubu birlikte yazmaları halinde faillerden her biri ayrı ayrı cezalandırılacaklardır.⁶⁸¹

Örneğin, bir gösteride, bir toplantıda birden fazla failin hakaret içerikli bir pankart açıp, birlikte taşımaları halinde iştirake ilişkin genel hükümler uygulanabilecektir.⁶⁸²

Hakaret içerikli söz veya yazıların yazılmasına, hazırlanmasına katılmayan, bu unsurları sadece aktaran, taşıyan kişilerin hakaret suçuna iştirak ettiği söylenemez. Örneğin, mektup taşıyan postacı veya hakaret oluşturan unsurlar içeren yazılı metne herhangi bir şekilde katılmayan kişi hakaret suçundan dolayı sorumlu tutulamaz.⁶⁸³

Örneğin, hakaret içerikli söz veya yazıyı sunmakla görevli radyo televizyon sunucularının sadece bu yüzden fail olarak cezalandırılması mümkün gözükmemektedir.⁶⁸⁴

5237 sayılı TCK m. 37/2. hükmünde; suçun işlenmesinde bir başka şahsı vasıta olarak kullanan şahsın da fail olarak sorumlu tutulacağı ifade edilmektedir. Buna göre; kusur yeteneğine sahip bulunmayanları, suç olarak tanımlanan eylemin gerçekleştirilmesinde vasıta olarak kullanan şahsın cezası üçte birden yarısına kadar artırılacaktır. Bu nedenle, hakaret suçunun “dolayısıyla faillik” yoluyla da gerçekleştirilebileceğini ifade edebiliriz.

Örneğin, birini tehditle, baskı ve cebirle başkasına hakaret etmeye zorlayan kişinin durumu bu şekildedir.

⁶⁸¹ Hafizoğulları/Özen, s.234.

⁶⁸² Üzülmmez, s.68.

⁶⁸³ Hafizoğulları/Özen, s.234-235; Üzülmmez, s.68.

⁶⁸⁴ Hafizoğulları/Özen, s.234-235; Üzülmmez, s.68.

Örneğin, bir akıl hastasını kandırarak bir başkasına hakaret ettiren kişi dolayısıyla fail olarak gerçekleştirilen eylemden sorumlu tutulacaktır.

Hakaret suçunun, suça azmettirmek ve yardım etmek şeklinde de işlenebileceğini söylemek mümkündür. Bu anlamda hakaret suçlarında, 5237 sayılı TCK m. 38 ve 39 hükümlerinde belirtilen kuralların geçerli olduğunu ifade etmeliyiz⁶⁸⁵.

12.5. Hakaret Suçunda İçtima

12.5.1. Genel Açıklamalar

5237 sayılı TCK'nın hazırlanmasında "kaç fiil varsa o kadar suç, kaç suç varsa o kadar ceza vardır" ilkesi esas alınmıştır. Bu duruma gerçek içtima denir ki ceza hukuku sistemimizde kural olarak gerçek içtima kuralları benimsenmiştir. Yani ceza hukuku sistemimiz suç teşkil eden her bir eylemi ve bu eylemin nihai sonucu olan her bir cezanın ayrı ayrı bağımsızlığını koruyacağını kabul etmiştir.⁶⁸⁶ Bu durumun istisnası ise suçların içtimaı halleridir. Suçların içtimaı 5237 sayılı TCK'nın 42(Bileşik suç), 43 (Zincirleme suç) ve 44. (Fikri içtima) maddelerinde düzenlenmiştir.

Bileşik suç; yasal düzenlemeden de anlaşılacağı üzere bir suçun kanuni tanımındaki fiillerin yahut ağırlaştırıcı nedenlerin ayrı bir suç oluşturması halinde artık tek bir suçtan bahsedileceğini, suçun içerisinde belirtilen başlı başına bağımsız bir suçun oluşmasına yeten fiillerin ayrıca içtima hükümlerine dâhil edilmeyeceğini düzenleyen bir müessesedir. Adeta kişinin bağımsız bir suç olan eylemi ana suçun içinde erimektedir.

⁶⁸⁵ Üzülmüş, s.68; Hafızoğulları/Özen, s.234; Tarhan, s.351.

⁶⁸⁶ Açıklamalar için bkz.; TBMM Adalet Komisyonu'nun 03.08.2004 gün ve 1/593-60 sayılı Raporu; <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTNAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>; ET: 10.06.2021.

Örneğin; yağma suçunun unsurları cebir veya tehdit ile hırsızlıktır. Burada her biri bağımsız suç teşkil eden eylemlerin birleşmesiyle artık bağımsız bir suç oluşmuştur. Artık bağımsız suçlardan dolayı ayrıca cezalandırma yoluna gidilemeyecektir.

Zincirleme suç ise; aynı mağdura karşı farklı zamanlarda bir suçun işlenmesi iradesi kapsamında aynı suçun birden fazla kez işlenmesi halini ifade etmektedir. Bu durumda failin farklı tarihlerdeki bu eylemleri ayrı ayrı cezalandırılmayacak olup tek suçla ilişkin cezada artırım yapılacaktır (md.43/1).

Burada **“Aynı suçu işleme kararı”** kavramından ne anlaşılması gerektiği hususu önem arz etmektedir. Failin birden fazla kez işlemiş olduğu aynı suçla ilişkin iradesinin esasında ilk baştan itibaren failde mevcut olduğunu ancak eylemini tek seferde değil de farklı zamanlarda gerçekleştirmesi halinde bu durumdan bahsedilebilecektir. Faildeki bu niyeti tespit ederken eylemler arasında geçen zaman diliminin önemli rol oynadığını belirtebiliriz. Eylemler arasındaki sürenin çok oluşu faildeki suç işleme icrası düşüncesinin her eylemde yenilendiği, başka bir anlatımla bir nevi failin; fırsat bulduğu anda sonraki eylemini gerçekleştirdiği anlaşılacaktır.⁶⁸⁷

Eylemler arasındaki sürenin kısalığı karine olarak aynı suçu işleme iradesine delalet eder. Doğal olarak bu durumun aksi somut olayın şartlarına göre farklılık gösterebilecektir. Burada makul süre kavramından bahsedilmektedir. Makul süre ise kesinliği olmayan, olaydan olaya fark edebilecek bir durumdur.

Yine hukuki kesinti oluşturan olaya ilişkin kamu davası açıldıktan sonraki eylemler ayrı bir suç oluşturacaktır. Ayrıca uygulamada fail hakkında kamu davası açılmadan evvel işlediği aynı suçla alakalı farklı bir soruşturma yürütülmüş ve bu dosyalar hakkında ayrı ayrı yargılama yürütülmesi halinde zincirleme suç hükümlerinin

⁶⁸⁷ Ayrıntılı açıklamalar için bkz.; YCGK, T: 14.01.2014 S: 384-2; YCGK, T: 03.12.2013, S: 1475-577, YCGK, T: 30.05.2006, S: 173-145, YCGK, T: 08.07.2003, S: 189-207, YCGK, T: 13.10.1998, S: 205-304, YCGK, T: 20.03.1995, S: 48-68; YCGK T: 02.03.1987, S: 341-84; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

uygulanmasının tatbiki açısından dosyaların birleştirilerek yargılamaya devam olunması gerekmektedir⁶⁸⁸.

Aynı neviden fikri içtima da denilen zincirleme suçun bir başka görünüm şekli ise; tek bir eylemle birden fazla şahsa karşı aynı suçun işlenmesidir. Burada da her mağdur için fail ayrı ayrı cezalandırılmayacak olup tek suça ilişkin cezada artırım yapılacaktır (md.43/2).

Yukarıda bahsettiğimiz zincirleme suçun bu iki hali yasal zorunluluk nedeniyle kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında uygulanamayacaktır. Burada eylem sayısınca ya da mağdur sayısınca suç oluşacaktır. Bu gibi hallerde failin şahıslara karşı gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle mağdur kişi sayısınca ayrı ayrı cezalandırılacağı kabul edilmiştir (TCK m. 43/3). Farklı neviden fikri içtima ise; failin tek bir fiilinin birden fazla farklı suçu oluşturmasıdır. Burada da “non bis in idem” kuralı gereği işlenen suçlardan en ağır cezayı öngören suçtan fail olarak yaptırma tabi tutulacaktır (TCK m. 44).

Bu arada tek fiil kavramından ne anlaşılması gerektiği de önemlidir. Suçun maddi unsurlarından yani tipikliğin objektif unsurlarından olan fiil kavramı; hukuki düzlemde yarattığı sonucu oluşturan davranış yahut hareketler bütünüdür. Bu nedenle bir suç işlenirken girilen hareket ve davranışların toplamı o suçun fiil unsurunu oluşturur ki bu da hukuken tek bir fiili oluşturmaktadır⁶⁸⁹.

⁶⁸⁸ Y.4.CD, E: 2018/3159, K: 2018/12649, T: 26.06.2018; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁶⁸⁹ Koca, Mahmut / Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Ankara, 2009, s. 448 vd.

12.5.2. Hakaret Suçunun Aynı Mağdura Karşı Birden Fazla Kez İşlenmesi

Yukarıda izahını yaptığımız hususlarla ilgili zincirleme suçun en bilinen örneği olan durum 5237 sayılı TCK m. 43/1 hükmünde belirtilmektedir. Buna göre; aynı suçun aynı mağdura yönelik olarak, bir suç işleme iradesi kapsamında farklı zamanlarda işlenmesi halinde tek suç üzerinden artırım yoluna gidileceği hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda araştırma konumuz olan hakaret suçu açısından değerlendirme yapacak olursak; failin aynı mağdura yönelik olarak bu suçu işleme iradesiyle makul zaman aralıklarında birden fazla kez işlemesi gerekecektir. Bu durumda faile tek bir hakaret suçundan verilecek cezanın artırılması ile yetinilecektir.

Hakaret suçu açısından zincirleme suçun bu halinin uygulanabilmesi için gereken farklı zaman diliminin uzun bir dönemi kapsamaması gerektiğinden bahsetmiştik. Burada makul bir süreden bahsedilmesinin bir diğer sebebi ise; aradan geçen sürenin çok kısa olması halinde de zincirleme suçun oluşmayacağıdır.

Örneğin hakarete konu tartışma esnasında failin on dakika aralıklarla mağdura yönelik her biri başlı başına hakaret suçunu oluşturan söz ve davranışlarda bulunması halinde arada makul sayılabilecek bir zaman dilimi bulunmadığından yani eylemlerin bütünlük arz ettiği bu olayda zincirleme suç hükümleri uygulanmayacağı gibi failin eylemlerinin bir bütün halinde tek bir hakaret suçunu unsurları yönünden oluşturacağından tek suçtan cezalandırma yoluna gidilmesi gerekir. Failin eylemindeki yoğunluk ise TCK m. 61 vd. gereği hakimince vereceği cezada alt haddenden uzaklaşma sebebi olabilecektir⁶⁹⁰.

⁶⁹⁰ Y.18.CD, E: 2016/11321, K: 2016/13046, T: 13.06.2016; Y.5.CD, E: 2013/3070, K: 2014/6808, T: 18.06.2014; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

12.5.3. Hakaret Suçunun Tek Fiille Birden Fazla Mağdura Karşı İşlenmesi

Aynı neviden fikri içtima halini oluşturan bu durumda failin birden fazla kişiye hitaben tek bir fiil ile bu suçu işlemesi halinde tek bir kişiye işlenmiş gibi verilecek cezada TCK m. 43/1 uyarınca artırım yapılacaktır.

Örneğin; yaşanan tartışmada failin karşı tarafta bulunan birden fazla kişiye hitaben çoğul, genelleyici ifadelerde bulunması yani adiler, şerefsizler yahut alayımızın, hepinizin, şunların vs. şeklindeki ifadeleriyle hakaret suçuna konu söz ve davranışlarda bulunması.

Yine 5237 sayılı TCK m. 125/5 hükmüne göre, kurula yönelik hakaret eyleminin kurulu oluşturan üyelere yönelik işlendiği kabul edilerek zincirleme suç hükümlerine göre ceza tatbikinin sağlanması hükme bağlanmıştır.

12.5.4. Hakaret Suçlarının Birden Fazla Kişiye Karşı Hukuki Anlamda Tek Bir Fiille Birden Fazla Kez İşlenmesi

Hakaret suçlarının birden fazla kişiye karşı hukuki anlamda tek bir eylemle birden fazla kez işlenmesi sebebiyle, zincirleme suç kuralları uyarınca hakaret suçlarından bir kez ceza verilip, bu cezanın TCK m. 43/2 ve 43/1 hükümleri ile ayrı ayrı artırılması gerekecektir⁶⁹¹.

Örneğin, sanığın, katılan A ve şikâyetçi V'ye yönelik aynı eylemle gerçekleştirdiği hakaret eyleminden sonra şikâyetçi V'ye hastanede tekrar hakaret etmesi halinde, hakaret eylemlerinden dolayı sanık hakkında temel ceza tespit edildikten sonra TCK m. 43/2 ve 43/1 hükümlerinin uygulanması gerekecektir⁶⁹². Burada TCK m. 43/2 ve

⁶⁹¹ Y.4.CD, E: 2017/16064, K: 2017/19242, T: 12.07.2017; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁶⁹² Y.18.CD, E: 2016/221, K: 2016/8539, T: 25.04.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

43/1. hükümleri ile temel cezanın ayrı ayrı artırılması işleminin ne şekilde yapılacağı sorun yaratabilir.

Bu konudaki Yargıtay uygulaması şu şekildedir:

Bizim ceza hukuku sistemimizde, cezada birden fazla artırım öngörülen hallerde ilk artırımdan sonra yapılacak ikinci artırımın temel ceza üzerinden hesaplanıp ilk artırımın üzerine eklenmesiyle sonuç cezanın belirlenmesi biçiminde bir uygulama yoktur. Bu gibi durumlarda diğer tüm ceza hesaplamalarında olduğu gibi, temel ceza üzerinden yapılacak ilk artırımdan sonra belirlenen ceza üzerinden ikinci artırımın yapılarak sonuç cezanın hesaplanması gerekmektedir⁶⁹³.

Örneğin; sanığın, Ağır Ceza Mahkemesi'ne hitaben yazdığı 23.07.2007 ve 13.08.2007 tarihli iki ayrı dilekçeyle adı geçen Mahkeme heyetine hakarete bulunduğu olayda, eylemlerin birden fazla mağdura yönelik ve birden fazla kez gerçekleştirilmiş olması nedeniyle hakaret suçundan belirlenen temel cezanın önce 5237 sayılı TCK m.43/2 hükmü yollamasıyla aynı yasal düzenlemenin m. 43/1 hükmüne göre artırılacak, daha sonra bu artırım üzerinden de yine aynı yasanın m. 43/1 hükmüne göre ikinci artırım yapılarak sonuç ceza belirlenecektir⁶⁹⁴.

⁶⁹³ Y.18.CD, E: 2015/33553, K: 2016/725, T: 18.01.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

⁶⁹⁴ Y.18.CD, E: 2015/33553, K: 2016/725, T: 18.01.2016; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

YEDİNCİ BÖLÜM:

YAPTIRIM VE KOVUŞTURMA USULÜ

13. YAPTIRIM

5237 Sayılı TCK m. 125/1 hükmünde tanımlanan hakaret suçunu oluşturan davranışı gerçekleştiren kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılacaktır.

5237 Sayılı TCK m. 125/1 hükmünde seçimlik ceza öngörülmüştür. Hâkim, bu iki cezadan birini tercih edebilecektir. Ancak 5237 Sayılı TCK m. 50/2 hükmüne göre, suç tarifinde hapis cezası ile adlî para cezasının seçenekli şekilde gösterildiği durumlarda, hapis cezasına hükmedilmişse; bu cezanın bir daha adlî para cezasına çevrilebilmesi mümkün olmayacaktır.

5237 Sayılı TCK m. 125/3 hükmünde tanımlanan hakaret suçunda, yani hakaret suçunun nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda, cezanın alt sınırı bir yıldan başlayacaktır⁶⁹⁵.

⁶⁹⁵ Yenidünya/Alşahin, s. 86; Özbek ve Diğerleri, s.512.

14. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA YÖNTEMİ

14.1. Şikâyet

5237 sayılı TCK m. 131/1 hükmüne göre; kamu görevlisine yönelik olarak görevi nedeniyle gerçekleştirilen hakaret suçu Şikâyete tabi değildir. Bu suç dışındaki hakaret suçu ise Şikâyete tabidir. Yani soruşturulması ve kovuşturulması mağdurun Şikâyetine bağlı kılınmıştır. Mağdurun küçük veya kısıtlı olması durumunda Şikâyet hakkı vasisi veya velisi tarafından kullanılacaktır.

5237 sayılı TCK m. 73/4 hükmünde ise kovuşturma yapılması Şikâyete tabi suçlarda Şikâyetten vazgeçilmiş olması durumunda aksi yönde yasada bir hüküm bulunmadıkça suç nedeniyle Şikâyet hakkı bulunan öznenin Şikâyetten vazgeçmesi halinde düşme karar verilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁶⁹⁶. Yasada tam aksi bir düzenleme bulunmadıkça, Şikâyetten vazgeçme, bunu kabul etmeyen sanığa bir etki yapmayacaktır (TCK m. 73/6).

Örneğin; mağdurların 11.09.2019 tarihli duruşmada, sanıkla ilgili olarak Şikâyetten vazgeçmiŐ olmaları durumunda, sanığın işlediği iddia edilen hakaret suçundan açılan kamu davasının yapılan duruşmasında, 5237 sayılı TCK m. 73/6 hükmü gereğince sanığa Şikâyetten vazgeçmeyi kabul edip etmediği sorulmalıdır. Bu işlem yapıldıktan sonra sanığın cevabına göre hakaret suçu nedeniyle açılan kamu davasının düşmesine karar verilip verilmeyeceği tartiŐılmalıdır. Yargılama makamı bu değerlendirmeyi yapmak zorundadır. Bu ilkeye uyulmaması durumunda sanık ile ilgili olarak kurulacak hüküm hukuka aykırı sayılacaktır⁶⁹⁷.

⁶⁹⁶ Çalışkan, Suat, Ceza Davalarında Sık Karşılaşılan Problemler ve TCK Notları, Platon Hukuk Yayınları, İstanbul, 2020, s. 526.

⁶⁹⁷ Y.18.CD, E: 2018/4991, K: 2019/1193, T: 14.01.2019; UYAP İçtihat Programı, ET: 01.06.2021.

5237 sayılı TCK m. 131/2 hükmünde; Mağdurun, şikâyet etmeden önce ölmesi veya ölmüş olan kişinin hatırasına karşı suçun işlenmiş olması halinde, ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu, eş veya kardeşleri tarafından şikâyette bulunulabileceği hüküm altına alınmıştır.

Yasal düzenleme bu hükümle, mağdurun belirli derecedeki yakınlarına şikâyet hakkı tanımıştır. Öğretide, bu konumdaki kişilerin, mağdurun sağlığında yapmış olduğu şikâyeti geri alabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır⁶⁹⁸.

İster şikâyete tabi olsun ister olmasın (kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret) hakaret suçlarında yargılama sonunda 5271 sayılı CMK m. 231/5 hükmü dikkate alınarak, sanık hakkında verilen ceza 2 yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olması durumunda ayrıca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi gerekip gerekmediği hususu değerlendirilmelidir.

HAGB, erteleme ve seçenek yaptırımlara çevirme gibi kurumların tatbiki açısından bir sıralama öngörülmüştür. Başka bir söylemle bu kurumlar arasında bir öncelik-sonralık ilişkisi mevcuttur. Bu yüzden HAGB ve hapis cezasının ertelenmesi kurumları öncelikle değerlendirilmelidir. Bu kurumlar uygulanmadığı takdirde kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi kurumu değerlendirilmeye alınmalıdır.⁶⁹⁹

14.2. Uzlaşma

5271 sayılı CMK m. 253 hükmünde düzenlenen uzlaşma müessesinin takibi şikâyete bağlı suçlar ile kanunda belirtilen katalog suçlar açısından tarafların uzlaştırmacı tarafından özgür iradeleriyle edimli yahut edimsiz bir şekilde anlaşmaları halidir. Uzlaşmaya tabi bir suçta kovuşturma şartı olan uzlaşmada; tarafların uzlaşması halinde kamu davası açılmayacaktır. Bir şekilde mahkeme aşamasına geçilmiş bir

⁶⁹⁸ Arısoy, s.200; Çetin, s.155.

⁶⁹⁹ Artuk M. Emin/Gökçen Ahmet/Alşahin M. Emin/Çakır Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 857.

dosyada ise uzlaştırma işlemleri için dosya Uzlaştırma Bürosuna gönderilecek ve uzlaşmanın sağlanması halinde kamu davası düşürülecektir.

Hakaret suçu uzlaşma kurumu kapsamında yer alan suçlardandır. Ancak kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçu ise uzlaşma kapsamında yer alan suçlardan değildir.

14.3. Önödeme

Önödeme kurumu uzlaşma hükümlerinin uygulanabildiği suçlar hariç olmak üzere sadece adli para cezasını gerektiren veya yasa hükmünde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçlar için uygulanabilir. Hakaret suçunun basit hali için üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası öngörülmüştür. Hakaret suçunun nitelikli halinde ise öngörülen cezanın aşağı haddi bir yıldır (TCK m. 75/1).

Hakaret suçunun basit hali için hem seçenekli ceza öngörülmesi hem de ceza süresinin yüksekliği nedeniyle ön ödeme kurumu uygulanamaz. Nitelikli halin ise öngörülen ceza süresi açısından ön ödemeye tabi olmadığı söylenebilir. Başka bir söylemle şikâyete bağlı olan hakaret suçu suç tanımında yer alan adli para cezasının seçimlik ceza olması ve hakaret suçunun da uzlaşma kapsamında olması nedeniyle ön ödemeye bağlı bir suç değildir.

14.4. Görevli Mahkeme

5237 sayılı TCK m. 125 hükmünde tanımlanan hakaret suçlarında görevli mahkeme Asliye Ceza Mahkemeleri'dir.

5187 sayılı Basın Kanunu⁷⁰⁰ m. 27/1 hükmüne göre, basılmış eserler vasıtasıyla gerçekleştirilen veya Basın Kanunu'nda tanımlanan diğer suçlardan nedeniyle açılan

⁷⁰⁰ Basın Kanunu, Mevzuat No: 5187, Kabul Tarihi: 09.06.2004, RGN: 25504, RGT: 26.06.2004.

kamu davaları, ağır ceza ile ilgili olanlar ağır ceza mahkemelerinde, bunların dışında kalan davalar ise asliye ceza mahkemelerinde görülmesi gerekir.

Bir yargı yerinde ağır ceza veya asliye ceza mahkemesinden birden fazla mahkemenin bulunması durumunda **bu davaların iki numaralı mahkemede görülmesi** gerekecektir (5187 s. K. m. 27/2).

Basılmış eserler vasıta kılınarak gerçekleştirilen veya bu yasa hükmü tanımlanan diğer suçlarla ilgili davalar ‘acele iş’ kapsamında değerlendirilmelidir (5187 s. K. m. 27/3).

14.5. Hakaret Suçunda Yetki

Hakaret suçu nedeniyle açılan kamu davasında yetkili mahkeme 5271 sayılı CMK m. 12 hükmüne göre belirlenecektir.

Suçun işlendiği yer mahkemesinin yetkili olması: Açılan kamu davasını görme ve uyuşmazlığı çözüme kavuşturma yetkisi suçun işlendiği yer mahkemesine aittir⁷⁰¹ (CMK m. 12/1).

Teşebbüs halinde yetki: Suça teşebbüs edilmiş ise, bu durumda suç oluşturan davranışlardan son icrai eylemin gerçekleştiği yer mahkemesi yetkili olacaktır (CMK m. 12/2).

Kesintisiz suçlarda yetkili mahkeme: Sürekliliğe sahip suçlarda kesinti olmuş ise, bu kesintinin ortaya çıktığı yer mahkemesi yetkili sayılmaktadır (CMK md. 12/2).

⁷⁰¹ 31.03.2005 tarih ve 25772 mükerrer sayılı R.G.de yayımlanan, 30.03.2005 kabul tarihli ve 5326 sayılı " Kabahatler Kanunu" nun 22. maddesi hükmüne göre; 04.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun yer bakımından yetki kuralları kabahatler açısından da geçerlidir.

Zincirleme suçlarda yetkili mahkeme: Zincirleme işlenen suçlar açısından zincire dahil olan ve son eylemin yapıldığı yani suçu oluşturan davranışların son eylem bağlamında gerçekleştirildiği yer mahkemesi yetkili olacaktır (CMK m. 12/2).

Basılı eserle işlenen suçlarda yetki: Şayet suçun ülkede yayımlanan bir basılı eser vasıta kılınarak işlenmiş olması halinde, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesi yetkili olacaktır (CMK m. 12/3). Ancak, aynı eserin birden çok yerde basılıyorsa bu halde suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında ortaya çıkmışsa, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkili mahkeme olarak kabul edilebilecektir (CMK m. 12/3).

Görsel veya işitsel yayınlar: Görsel veya işitsel yayınlar vasıtasıyla işlenen suçlarda, 5271 sayılı CMK m. 12/3 hükmü dikkate alınmalıdır. Başka bir söylemle Suç, ülkede görsel veya işitsel yayınlar ile işlenmişse yetki, yayının yapıldığı merkezde olan yer mahkemesine aittir (CMK m. 12/5). Görsel ve işitsel yayın yoluyla işlenen suçlarda, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde suç oluşturan davranışlar duyulmuş veya görülmüş ise o yer mahkemesi de yetkili sayılmaktadır (CMK m. 12/5).

Şikâyete bağlı olan hakaret suçunun basılı eserle işlenmesi: Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi bulunan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşmiş olduğu yerde veya ikamet ettiği yerde dağıtılmış olması halinde, o yer mahkemesi de yetkili sayılacaktır (CMK m. 12/4).

Mağdurun suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunması: Mağdur, suç oluşturan davranışın gerçekleştirildiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunması halinde o yer mahkemesi de yetkili mahkeme olarak kabul edilebilecektir (CMK m. 12/4).

Hakaret suçu açısından yetkili mahkemenin kural olarak suçun işlendiği yer mahkemesi olarak belirlenmesi gerekir. Bununla birlikte, suçun işlendiği yerin belli olmaması durumunda, suçu işleyen kişinin yakalandığı yer mahkemesi yetkili

olacaktır. Failin yakalanamaması durumunda ise yerleşim yeri mahkemesi yetkili sayılacaktır. Şayet suç işleyen kişinin Türkiye’de yerleşim yeri bulunmuyorsa, bu durumda Türkiye’de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkili mahkeme olarak kabul edilecektir(CMK m. 13).

Huzurda yani yüze karşı gerçekleştirilen hakaret suçunda, mağdurun isnadı öğrendiği yer mahkemesi yetkilidir. Şayet internet yoluyla hakaret suçu işlenmiş ise failin veya mağdurun yerleştiği yer veya ikamet ettiği yer mahkemesi yetkili olacaktır⁷⁰².

Telefonda hakaret suçu işlenmiş ise, mağdurun hakaret sözlerini duyduğu yer mahkemesi yetkilidir⁷⁰³. Yoklukta işlenen hakaret suçunda ise; ihtilat edilen 3. kişinin isnadı öğrenmesiyle suç ortaya çıkacağından, 3. kişinin isnadı öğrendiği yer mahkemesi yetkili sayılacaktır⁷⁰⁴.

14.6. Zamanaşımı

Hakaret suçunun temel şeklindeki cezası, TCK m. 125/1 hükmü üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıdır. Bu nedenle bu suçta dava zamanaşımı süresi, TCK m. 66/1-e hükmüne göre 8 yıllık dava zamanaşımı süresine tabi olacaktır.

TCK m. 66/2 hükmüne göre; Fiili işlediği sırada 12-15 yaş aralığında olanlar hakkında, bu sürelerin yarısı uygulanır. 15-18 yaş aralığında olan çocuklar hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşecektir.

⁷⁰² Aydın, s.916.

⁷⁰³ Gürdoğan, s.317-318.

⁷⁰⁴ Gürdoğan, s.317-318.

TCK m. 67/4 hükmüne göre; zamanaşımının kesilmesi durumunda, zamanaşımı süresi en fazla yarısına kadar uzayacaktır. Bu durumda da uzamış zamanaşımı süresi 12 yıl olacaktır.

SONUÇ

Toplumumuzda hakaret suçunun en sık işlenen suçlar arasında yer aldığını söyleyebiliriz. Hakaret suçunda suçla korunan hukuki yararın kişilerin şeref ve saygınlığı gibi soyut temel haklardan olması, söylenen sözlerin veya davranışların da önemli ve güncel temel hak ve özgürlüklere konu olmaları bu suçun aslında ne denli önemli ve değerli olduğunu göstermektedir.

Hakaret suçları; genel tahkir ve özel tahkir suçları olmak üzere iki ana başlıkta toplanmıştır. Kanaatimizce özel tahkir suçları açısından korunan hukuki değer salt kişinin onur, şeref ve itibarını korumak olmadığı hususu ile toplumda yarattığı etkiyi de göz önünde bulundurursak böyle bir ayırımın isabetli olduğunu ifade edebiliriz.

Bu çalışmamızda yasanın 125-131. maddeleri arasında hüküm altına alınan genel tahkir suçları; öğreti ve uygulamada yaşanan sorunlar ulusal ve uluslararası mevzuat ve özellikle Yargıtay uygulamaları kapsamında değerlendirmeye tabi tutularak ele alınmıştır.

Hakaret suçu, 5237 sayılı TCK'nın 125. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre; kişinin onur, şeref ve saygınlığını küçük düşürücü niteliğe sahip “somut bir eylem veya olgu isnat etmek” veya “sövmek” suretiyle hakaret suçu işlenebilmektedir.

Bu cümleden olmak üzere suçla korunan hukuki yararın onur, şeref ve itibar gibi soyut kavramlar olmaları sebebiyle uygulamada suçun oluşup oluşmadığı noktasında farklı uygulamalara yol açtığını ifade edebiliriz. Söylenen söz veya davranışın şeref varlığına saldırı teşkil edip etmediği hususu örf ve adet kurallarına, zamana, topluma, kişiye, yere ve somut olaya göre belirlenecektir. Bu nedendir ki çalışmamızda toplumda sıkça kullanılan bazı kelimelerin hakaret suçu kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine ilişkin Yargıtay kararlarına yer verilmiştir.

Hakaret suçunun mağdurun huzurunda veya mağdurun huzuruna eş sayılan ve mağduru hedef alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle veya mağdurun yokluğunda işlenebilecektir.

Mağdurun yokluğunda işlenen hakaret suçu açısından, ihtilat edilen 3 şahsın küçük düşürücü niteliğe konu isnadı öğrenmesi şartı aranmaktadır. İhtilat edilen şahısların bir arada yahut dağınık olmalarının ve failin suça konu sözleri özünde aynı konuya ilişkin değişik ifade şekilleriyle açıklanmasının bir öneminin bulunmadığını belirtebiliriz.

Yine “ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi” gereğince tüzel kişiler hakaret suçunun faili ve tartışmalı olmakla beraber mağduru olamayacaklardır.

Hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi durumunda fail daha ağır yaptırımla karşılaşacaktır. Bundan başka hakaret suçunun kişinin dini inançlar, politik, toplumsal, felsefi inanç, fikir ve yargıların açıkça bildirmesinden, değiştirmesinden, kişilere ulaştırmaya çalışmasından, tabi olduğu dinin talimat ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı işlenmesi veya hakaret suçunun, şahsın üyesi olduğu dini inanışa göre kutsal olarak kabul edilen değerlerden söz edilerek işlenmesi durumunda da failin daha ağır bir yaptırımla karşılaşması mümkün olacaktır.

Hakaret suçunu oluşturan davranışlar aleni olarak gerçekleştirilmiş ise hakaret suçunun ağırlaştırıcı nedenleri devreye girecek ve fail daha ağır ceza alacaktır. Çalışmamızda aleniyet unsurunun Yargıtay kararları ışığında somut örneklerle hangi ortamlarda gerçekleşip hangilerinde gerçekleşmeyeceğini belirtmeye çalıştık. Kanaatimizce aleniyet unsurunun oluşması için suçun belirsiz sayıda kişinin duyabileceği ya da görebileceği bir ortamda işlenmesi yeterli olacaktır. Ayrıca suç yerinde herhangi bir kimsenin o an için bulunup bulunmadığının bir öneminin bulunmadığını düşünmekteyiz.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu uygulamasında hakaret suçu açısından geçerli olan hukuka uygunluk nedenleri olan iddia ve savunma dokunulmazlığı, ihbar ve şikâyet hakkı, haber verme hakkı, eleştirme hakkı, terbiye ve disiplin hakkı, mağdurun rızası, kanun hükmünü yerine getirme, yetkili merciin emrinin yerine getirilmesi hallerinde failin eylemi hukuka aykırı olmaktan çıkacaktır.

Her biri özünde birer anayasal kuruma dayanan yukarıdaki hukuka uygunluk nedenleri özellikle hakaret suçu açısından suçla korunan hukuki yarar ile kişilere tanınan temel hak ve özgürlüklerin çatışması nedeniyle ayrı bir öneme sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Burada failin hak ve özgürlüklerinin sınırını mağdurun hak ve özgürlükleri oluşturmaktadır. Bu nedenle aralarında hassas bir ayırım bulunan failin ve mağdurun temel hak ve özgürlüklerinin somut olaya göre dengeli bir şekilde korunmasının gerekeceğini aksi takdirde mağduru korumak isterken failin anayasal hak ve özgürlüklerinin sınırlanacağı sonucu ortaya çıkabilecektir.

Hakaret suçunu oluşturan davranışların haksız bir eyleme tepki olacak şekilde gerçekleştirilmesi veya mağdurun kendisine yönelik olarak işlenen kasten yaralama suçuna karşı bir tepki olarak hakaret oluşturan davranışlar bulunması veya hakaret suçunun kişiler arasında karşılıklı olarak işlenmesi, cezayı azaltan veya kaldıran şahsi sebepler olarak hüküm altına alınmıştır.

Burada özellikle hakaret suçuna özgü bir haksız tahrik hali düzenlenmiş ve bu düzenlemenin genel hüküm niteliğinde olan TCK'nın 29. maddesinde düzenleme altına alınan haksız tahrik müessesesinden şartları, hâkime tanınan takdir yetkisi ve sonuçları itibariyle farklılıklarının bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle hakaret suçu açısından TCK'nın 29. maddesinin uygulanma olanağı mümkün görünmemektedir. Yine TCK'nın 129. maddesinin hâkime geniş bir takdir yetkisi tanıdığını söyleyebiliriz. Kanaatimizce hakaret suçunun özellikleri ile somut olaya göre işleniş biçim ve şekilleri de dikkate alındığında bu suça özgü olarak haksız tahrik halinin hâkime tanıdığı daha geniş yetki ile indirim miktarının fazlalığının isabetli olduğunu düşünmekteyiz.

Hakaret suçunda isnadın kanıtlanması ve milletvekilleri açısından geçerli olan yasama sorumsuzluğu ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran hallerden sayılmaktadır. İsnadın ispatının hukuki konumunun uygulamada ve öğretide tartışma konusu olduğunu, özellikle öğretide özel bir cezasızlık sebebi olduğu belirtilirken, Yargıtay'a göre hukuka uygunluk nedeni olarak değerlendirilmektedir.

Hâkimin burada kabul edeceği görüşe göre vereceği kararının sonuçları itibariyle farklı hukuki sorunları doğuracağından bu konuda görüş birliğine varılması adına yasal düzenlemeyle sorunun giderilmesi yararlı olacaktır.

Serbest hareketli bir suç olarak tanımlanan hakaret suçu, aynı zamanda sonucu olmayan sırf davranış suçu olarak kabul edilmektedir. Hakaret suçunun kesintisiz bir şekilde işlenmesi nedeniyle bu suça teşebbüs hali pek mümkün gözükmemektedir. Suç oluşturan davranışların kısımlara ayrılabilirdiği hallerde bu suça teşebbüsün varlığından söz edilebilir. Belirtmek gerekir ki uygulamada hakaret suçuna teşebbüs hali ile genelde karşılaşılmamaktadır.

Hakaret suçu genel kastla işlenebilen suçlardandır. Dolayısıyla failde ayrıca tahkir kastı gibi özel bir kastın varlığı aranmaz. Yine mağdurun küçük düşürülmesi, rencide olması gerekmeyip söylenen söz veya davranışların mağduru küçük düşürmeye, rencide etmeye yönelik olması yeterlidir. Hakaret suçu için iştirakin tüm şekilleri geçerli olabilir dolayısıyla hakaret suçu; bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtima şeklinde işlenmeye uygun suçlar kategorisinde yer almaktadır.

5237 sayılı TCK uygulamasında; Cumhurbaşkanı hariç kamu görevlilerine hakaret suçu aynı kapsamda hüküm altına alınmıştır. Kamu görevlisine yönelik olarak gerçekleştirilen ve hakaret suçunu oluşturan davranışlar dışında kalan hakaret suçları şikâyete bağlı kılınmıştır. Yani hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabidir. Görevli memura karşı işlenen hakaret suçu dışındaki hakaret suçlarının uzlaşma kapsamında olduğu söylenebilir (CMK 253/1-a).

Kanaatimizce bu nitelikli halde kamu görevi nedeniyle bir kamu görevlisine yönelen ifadelerin sivil bir vatandaşa yönelen ifadeler ile aynı amacı taşımaması, kamu görevini yürüten kişilerin ve yaptıkları işin toplumdaki değeri de dikkate alındığında bu durumun nitelikli haller arasında yer almasının ve resen soruşturulmasının isabetli olduğunu düşünmekteyiz.

Kişilerin dinsel inançları, politik görüşleri, toplumsal durumu, felsefi açıdan sahip olduğu düşünce ve inanç değerleri ve yargıları sebebiyle hakarete uğramaları veya kişinin tabi olduğu dinsel inanışa göre kutsal kabul edilen değerlere saldırılması hakaret suçunun diğer nitelikli halleridir. Yine toplumumuzda kutuplaşmaya ve ayrımcılığa yol açabilecek bu denli ifadelerin topluma karşı suçlar başlığı altında bağımsız bir suç olarak düzenleme altına alınmasının daha isabetli olacağını düşünmekteyiz.

Hakaret suçu açısından uygulamada karşılaşılan önemli sorunlardan birisi de cinsel dokunulmazlığa yönelik sarf edilen sözlerin hakaret suçunu mu yoksa tehdit suçunu mu oluşturduğu sorunudur.

Uygulamada gelecek zaman kipiyle sarf edilen sinkafly sözlerin tehdit suçunu oluşturduğu kabul edilmektedir. Kanaatimizce uygulamanın isabetli olduğunu fakat suç tayininin sadece sarf edilen sözlerdeki zaman kipine göre yapılmasının da doğru olmadığını düşünmekteyiz. Failin sarf ettiği sözlerin bir bütün halinde değerlendirilmesi ve gerçek hayatla da bağdaşmayacak tespitlerden kaçınılması gerekecektir. Örneğin; bir kadının bir erkeğe seni sinkaf edeceğim sözünü zaman kipine göre değerlendirirsek tehdit, somut olaya, tarafların cinsiyetlerine göre bir bütün halinde değerlendirirsek hakaret suçu oluşacaktır. Bu konuda hakaret ve tehdit suçlarının öngördüğü ceza miktarına nazaran ve uygulamada şartları oluşması halinde neredeyse tamamının HAGB kararıyla sonuçlanması nedeniyle Yargıtay incelemesinden geçme oranının düşük olması nedeniyle özellikle bu hususun öğretilde tartışılması önemlidir.

Yine birçok sorunu içerisinde barındıran bu suçun birçok ülkede suç olmaktan çıkartıldığı ve tazminata konu edildiği görülmektedir. Bu nedenle hakaret suçunun suç olmaktan çıkarılıp çıkarılmaması ülkemizde de tartışılmaya başlanılmıştır.

Kanaatimizce; hakaret suçu ülkemizde yargı makamlarını ciddi şekilde meşgul etse dahi suç olmaktan çıkartılmaması gerekmektedir. Şöyle ki hakaret suçunun konusu ile değer yargıları arasında yakın bir ilişki vardır. Değer yargıları, kişiden kişiye değişebileceği gibi toplumdan topluma, ülkeden ülkeye de değişebilmektedir. Karma topluluklardan oluşan ülkelerdeki değer yargıları kapalı toplumlardaki gibi olamayacaktır.

Örf ve adet kurallarının toplumumuzdaki önemi ve yöreden yöreye uygulanış şekilleri, Anayasa ile koruma altına alınan onur ve şeref gibi kavramların toplumumuzda kişiye göre tazminat ile ölçülemeyecek derecede değerli olması gibi hususlar da dikkate alındığında hakaret suçunun varlığını koruması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2016.
- Akgündüz, Said Nuri**: Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunun Kaynakları, dergİabant (AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi), Güz 2016, Cilt:4, Sayı:8, 4:1-16, s. 6-7
- Akılhoğlu, Tekin**, “İnsan Hakları-1 Kavram, Kaynaklar ve Koruma Sistemleri”, AÜSBFD, İnsan Hakları Merkezi Yayınları no:17, Ankara,1995.
- Aksu, Zahid**, “Şeyhülislâm İbn Kemâl ve Osmanlı İdaresindeki Yeri”, (Şeyhülislâm İbn Kemâl Sempozyumu, Ankara, 1989, s. 171-173.
- Akyazan, Emrah**, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, ABD, 2006/1.
- Alacakaptan, Uğur**, Suçun Unsurları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 372, Sevinç Matbaası, Ankara-1975.
- Arısoy, Mine**, “Hakaret”, TBBD, S: 72, Y:2007, s. 152-205.
- Artuç, Mustafa**, Kişilere Karşı Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2008.
- Artuk M. Emin/Gökçen Ahmet/Alşahin M. Emin/Çakır Kerim**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- Artuk, M.Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, M.Emin/Çakır, Kerim**: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2018.
- Artuk, M. Emin/Gökçen, Ahmet**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Bası, Ankara 2017.
- Artuk, M. E./Alşahin, M. E.** "Dini Değerleri Aşğılama Suçu (TCK m. 216/3)". Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 20 (2014): 989-1012.
- Artuk, M. Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya Caner**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2007.

- Artuk, M. Emin/Alşahin, M. Emin:** “Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zamanaşımı”, MÜHF-HAD, Cilt: 19, Sayı: 2, 2013, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, S. 17–44, s. 22;
- Artuk, M. Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, A. Caner,** 5237 Sayılı Yeni TCK’YA Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I, Ankara 2006, s. 555.
- Artuk, M. Emin:** “Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama Suçu (5237 Sayılı TCK m. 301)”, TBB Dergisi, Sayı 70, 2007, ss. 214-243.
- Artuk, Mehmet Emin/Erem, Faruk/Danışman, Ahmet,** Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bası, Ankara 1997.
- Artuk, M. Emin/Akcan, Esra Alan,** Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu (TCK m. 116), D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s. 2703-2728
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu,** Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları,10. Baskı, Ankara 2005.
- Aydın, Devrim,** “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, Prof. Dr. Nur Center’e Armağan, T.C. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl 2013, Cilt 19 sayı 2, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Pasifik Ofset – İstanbul 2013, s. 879- 918.
- Aydın, Hüseyin,** Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:68, S: 2010/1, s. 109-128.
- Balcı, Murat/Çakır, Kerim,** “Sosyal Ağlarda İşlenen Hakaret Suçunda Ceza Sorumluluğu”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt No.: 19, Sayı No.: 226, 2021, s. 4419-4446.
- Bayındır, Sinan / Apiş, Özge,** “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi”, TBBD, 2010 (91), s. 67-109.
- Bilmen, Ömer Nasuhi,** Hukuk-ı İslamiyye ve Istalahat-ı Fıkhiyye Kamusu, İstanbul, ty., III/305;

- Bulut, Nihat**, “Eski Yunan’dan Aydınlanma Çağına İnsan Onuru kavramının Gelişimine Genel Bir Bakış”, EÜHFD, C. XII, S. 3–4 (2008), s.2.
- Bulut, Nihat**; “Eski Yunan’dan Aydınlanma Çağına İnsan Onuru Kavramının Gelişimine Genel Bir Bakış”, EÜHFD, C. XII, S. 3–4 (2008).
- Cassani, Carlotta**, “Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Hukukta Rıza”, İtalyanca aslından çevirenler: Muharrem Özen, Mustafa Özen, TBBD, S: 77, Y:2008,s.236-248.
- Centel Nur, Zafer Hamide, Çakmut Özlem**, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Cilt I, 1. Bası, İstanbul 2007.
- Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem**, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Beta Yayınevi, 3. Baskı, 2016.
- Çalışır, Ayfer Akdemir, Çalışır, Kurtuluş Tayanç**, Teoride ve Pratikte Hakaret Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- Çalışkan, Suat**, Ceza Davalarında Sık Karşılaşılan Problemler ve TCK Notları, Platon Hukuk Yayınları, İstanbul, 2020.
- Çelenk, Halit**, Hukuksuz Demokrasi, Çağdaş Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 1994, s.9.
- Çetin, Erol**, Yeni Türk Ceza Yasasındaki Hakaret Suçları, Seçkin Yayınevi, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara 2008.
- Demirbaş, Timur**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Baskı, Ankara 2018, s. 214;
- Devellioğlu, Ferit**, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Doğu Matbaası, Ankara: 1962.
- Dönmezer Sulhi, Erman Sahir**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 9. Bası, C. II, Beta Yayınları, İstanbul 1986.
- Dönmezer, Sulhi**; Ceza Hukuku Özel Bölüm, 1974.
- Dönmezer/Erman**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, İstanbul 1981, Cilt II.
- Duran, Hasan**, İfade Özgürlüğü ve Türkiye, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 14, Sayı 1, Yıl 2006, ss. 57-81, s.60.

- Dursun, İsmail**, “Yasama Sorumsuzluğunun Hakaret Suçu Bakımından Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2013, S. 1, s.73-97.
- Erem, Faruk**, “Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin”, AÜHFD, Cilt: 37 Sayı: 1, Ankara, 1968, s.11-33.
- Eriş, Uğur**, “Avukatın Savunma Dokunulmazlığı”, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, 6/10 Ocak 2004, Ankara, s.36-45.
- Eriş, Uğur**, “Savunma Dokunulmazlığı Koşulları Değerlendirilmesi”, ABD, S: 3, Ankara, 1984, s. 388-405.
- Eriş, Uğur**; “Savunma Dokunulmazlığı Zorunluluğu, Hukuksal Niteliği”, ABD, S.6., 1978, s.939-844.
- Erman, Sahir**, Hakaret ve Sövme Suçları, 2. Baskı, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Prof. Dr. Nazım Terzioğlu Basım Atölyesi, İstanbul: 1989.
- Ersoy, Uğur**, Ceza Hukukunda Objektif Cezalandırılabilirlik Şartları, Ankara 2015, s. 226;
- Feridun Yenisey/Gottfried Plagemann**, 15 Mayıs 1871 Tarihli Alman Ceza Kanunu, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2009.
- Feyzioğlu, Metin**, “Terbiye ve İnzibat Vasıtalarını Kötüye Kullanma ve Aile Bireylerine Karşı Fena Muamelede Bulunma Suçları”, AÜHFD, Y: 2001 C:50, S:1,s.41-53.
- Göktürk, Neslihan / Özgenç, İzzet / Üzülmez, İlhan**; Ceza Hukukuna Giriş, (Ed: İzzet ÖZ-GENÇ ve İlhan ÜZÜLMEZ, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2476, ISBN 978-975-06-1145-2, 1. Baskı, Eskişehir, Mayıs 2012.
- Göktürk, Neslihan**: “Suçun Yasal Tanımında Yer Alan “Hukuka Aykırılık” İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt:7 Sayı:1 Yıl 2016, ss. 407-450.
- Göktürk, Neslihan**; “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimarı”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, Adalet Yayınevi, Cilt: 2, Sayı: 1-2, 2014, s. 31-59.

Gören, Zafer; “Türk-Alman Hukukunda Kişiliğin Korunması”, Anayasa Dergisi, S.9, Yıl:1992, s.164-1854.

Gözler, Kemal, “Yasama Dokunulmazlığı Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi”,AÜSBFD,C:56, S:3,s.71-101.

Gözübüyük, Abdullah Pulat: Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1988, C: 4, s.512.

Gülseren, Fehmi Şener, “İnternet Ortamında İşlenen Hakaret Suçları”, EUL Journal of Social Sciences (IV:I) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2013 Haziran,s.15-33,

Gülşen, Recep, Sağlık Personeline Karşı Görevleri Sebebiyle Veya Sırasında Suç İşleyenlere Yönelik Yakalama Ve Tutuklama Tedbirlerinin Uygulanması, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s. 2961-2971.

Gürdoğan, Özkan, Hakaret Suçu, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza Ve Ceza Usul Hukuku) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara-2012.

Hafizoğulları, Zeki, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar”, Başkent Üniversitesi, Ankara 2008.

Hafizoğulları, Zeki, “Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar”, <http://www.abchukuk.com/cezahukuku/hakaret>; ET: 11.06.2021.

Hafizoğulları, Zeki/Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, Ankara 2010.

Hafizoğulları, Zeki/Özen, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, 5. Baskı, Ankara 2016, s. 239;

Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 16. Baskı, Ankara 2013.

Hakeri, Hakan, Tıp Hukuku, Ankara, 2018.

Heper, Altan, “Kültürlerarası İlişki Bağlamında İnsan Onuru”, HFSA Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arşivi, Prof. Dr. Adnan Güriz Anısına, Hukuka Felsefi ve

Sosyolojik Bakışlar Sempozyum İstanbul Barosu, HFSA Bildiriler 2, İstanbul Barosu Yayınları, 13-17 Eylül 2010, s.15-27.

Karakehya, Hakan/Usluadam, Asena Kamer, “Türk Ceza Hukuku Öğretisinde Suçun Manevi Unsuru Bağlamında Suç Genel Teorisine İlişkin Görüşler”, CHKD, Cilt: 3, Sayı: 2, 2015.

Karayalçın, Yaşar, “Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması”, AÜHFAD, Y: 1962 C: 19 Sayı 1-4, s. 277 – 326.

Katoğlu, Tuğrul, “Basın Yoluyla Hakaret Kavramı ve Madde Yönünden Yetki Sorunu”, MÜHFAD, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan. Y: 2013, C. 19. S. 2, s.739.

Katoğlu, Tuğrul, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, AÜHFAD, 61 (2) 2012, s.657-693.

Katoğlu, Tuğrul, Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Seçkin Yayınları, Ankara 2003.

Kaya, Esra, “Hakaret Suçunda İspat Hakkı”, Hukuk Gündemi Dergisi, 2006/6, s.41-48.

Kayançıçek, Murat, Şerefe Karşı Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2008.

Keçelioğlu, Elvan, “Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK'nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları”, TBBD, S: 87, 2010, s. 299-321.

Keskinsoy, Ömer, “Yargıtay Kararları Doğrultusunda Yasama Sorumsuzluğunun Tazminat Sorumluluğu Bakımından Sınırları”, TBBD, S:66, 2006, s.173-182.

Koca, Mahmut / Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Ankara, 2009,

Koca, Mahmut / Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Koca, Mahmut, “Fikri İçtima”, CHD, Y:2 S:4, Ağustos 2007,s.197-221.

- Koca, Mahmut**, “YTCK’da Hukuka Uygunluk Sebepleri”, CHD, Y:1, S:1, Ekim 2006, s. 111-143.
- Koca, Mahmut/ Üzülmez, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan**: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara: 2018.
- Kocaoğlu, Serhat Sinan**, “Türk Ceza Kanunu (m. 128) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Savunma Dokunulmazlığı”, ABD, 2012/4, s.19-38.
- Kocaoğlu, Serhat Sinan**: Uluslararası (AİHM) ve Ulusal Yargı İçtihatları Çerçevesinde Hakaret Suçu, Ankara: 2019, s. 132.
- Koç, Mehmet**, Osmanlı Hukukunda Ta‘zir Suç ve Cezaları, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, İslam Hukuku Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora tezi, Konya:2017.
- Köknel, Özcan**, Bireysel ve Toplumsal Şiddet, Altın Kitaplar, İstanbul 1996.
- Lillard, Monique C.** "Mc Goliath v. David, The European Court of Human Rights Recent Equality of Arms Decision." German Law Journal, vol. 6, no. 5, May 1, 2005, p. 895-908: 895.
- Majno**, Ceza Kanunu Şerhi, Türk ve İtalyan Ceza Kanunları, 2, Yargıtay Yayınları No: 4, Ankara 1978.
- Meran, Necati**, “İfade Özgürlüğünün Diğer Haklarla Çelişmesi ve Basın Özgürlüğü” Terazi Aylık Hukuk Dergisi Sayı:84 Ağustos 2013,s.65- 69.
- Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer**, Kişiler Hukuku, 5. baskı, İstanbul 1993.
- Ongun, Coşkun**, Yargı Kararları Işığında Medya Hukuku, Legal Kitapevi, İstanbul 2010.
- Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 2.baskı, 3.cilt, Adalet Yayınevi, Ankara.

- Öktem, Ülker**, Kant Ahlakı, Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi, C:18,Yayıncı: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara, 2007.
- Özbek, Veli Özer**, “Şerefe Karşı Suçlar”, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Avukat M. Haldun Karacabey’e Armağan, Yıl: 2, Sayı:5, İstanbul 2005, s.254-279.
- Özbek, Veli Özer**, CMK İzmir Şerhi, Ankara 2005.
- Özbek, Veli Özer/ Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, İlker**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2016.
- Özbek, Veli Özer/ Kanbur, Mehmet Nihat/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar-Tepe/ İlker**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara 2014.
- Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar/Tepe, İlker**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2016.
- Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar:** Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2019.
- Özbudun, Ergun**, Türk Anayasa Hukuku, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.
- Özek, Çetin**, Türk Basın Hukuku, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1978.
- Özen, Muharrem**, “Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri”, AÜHFD, 2002, s.27-49.
- Özen, Muharrem**, “Savunma Dokunulmazlığı”, TBBD, S:3, Y:1993, s.416-454.
- Özen, Muharrem**, “Savunma Hakkı Bağlamında Savunma Dokunulmazlığı”, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, 6/10 Ocak 2004, Ankara, s.46-70.
- Özen, Muharrem**, Savunma Dokunulmazlığı, TBBD, S:3, Y:1993, s.416.
- Özen, Mustafa**, “Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi”, TBBD, Sayı 75, Ankara 2008, s.94-108.

- Özen, Mustafa:** 5237 Sayılı Ceza Kanunu'na İlişkin Eleştiriler, TBB Dergisi, Sayı 65, 2006, s. 200-213.
- Özgenç, İzzet/ Şahin, Cumhuri,** “İddia ve Savunma Hakkı”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran-Aralık 2001, Cilt: V, Sayı: 1-2, Ankara 2003.
- Özgenç, İzzet:** Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Bası, Ankara 2017.
- Pakalın, Mehmet Zeki,** Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul, 1993, III/427.
- Par, Arif Hikmet,** Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Sözlük, Serhat Yayınları, İstanbul, 1990.
- Parlar, Ali/ Banko, Meltem,** Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Hakaret ve Özel Hayata Karşı Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.
- Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer,** 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, Yayın Matbaacılık, Ankara, 2007.
- Parmaksızoğlu, Fatma Betül,** “İnsan Hakları, Ahlak Ve Kültür Açısından “Onur” Kavramına Yaklaşımın Kavramın Tanımlanmasına Etkileri, Dini Araştırmalar”, Temmuz - Aralık 2018, Cilt: 21, Sayı: 54, ss. 225-246.
- Polatcan, İsmet,** Memur ve Resmi Heyetlere Karşı Hakaret ve Sövme Cürümleri, Üçdal Neşriyat Yayınevi, İstanbul 1983.
- Sakarya, Utku Coşkuner:** “Gıyapta Hakaret Suçunda İhtilat Unsuru”, Ankara Barosu Dergisi, 2013/2, S. 411–424.
- Sınar, Hasan,** “Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu ve Bu Suçun Karşılaştırmalı Hukukta Gelişen Hakaretin Suç Olmaktan Çıkartılması Eğilimi Yönünden Değerlendirilmesi”, CHD, S: 24, Nisan 2014, s. 75-115.
- Soyaslan, Doğan,** Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncelleştirilmiş 5. Baskı Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- Soyaslan, Doğan,** Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2006.
- Soyaslan, Doğan:** Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2016.

- Soysal, Tamer**, “Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk”, ABD, Y: 65, S: 1, Ankara, 2007.
- Şen, Ersan**, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, C.1, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006.
- Tarhan, Emine Ülker**, Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları, Yetkin Yayınları, Ankara 2007.
- Taşkın, Alim**; "Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması", AÜHFD, 1991, C. 42, S. 1- 4.
- Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, Murat**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.
- Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, Murat**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007.
- Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, R.Murat**: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 16. Baskı, Ankara 2018.
- Tokbaş, Hakan**, Türkiye Mevzuatında Şerefi İhlal, Adalet Yayınevi, Ankara 2009.
- Toroslu, Nevzat**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara Şubat 2012.
- Toroslu, Nevzat**, Ceza Hukuku Özel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara Eylül 2015.
- Trager, Robert/ Dickerson, Donna L.**, “21.Yüzyılda İfade Hürriyeti”, çeviren: A. Nuri Yurdusev, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınevi, Ankara, 2003.
- Turabi, Selami**, “Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”, CHD, Y:7 S:20, Aralık 2012, s.87-109.
- Turabi, Selami**, “Kusurluluk Ve Kusurluluğu Etkileyen Haller”, TBB Dergisi 2012 (101), ss.267-292.
- Turhan, Esmâ Nur**, “Alman ve Türk Mahkeme Kararları ve Doktrin Işığında Olası Kast- Bilinçli Taksir Ayrımı”, AHBVÜ-HFD. 2020; 24(3): 448-500, s. 451.
- Tülây, M. E.** "Kast Unsuru ve Cezalandırılabilme Şartı Ekseninde Hakaret Suçu". Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 27 (2019): 573-587.

- Türkçe Sözlük**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara 2005.
- Ünver, Yener**, “Ceza Hukuku Felsefesi Açısından İnsan Onuru ve Mevzuatımız”, CHD, Y:3 S: 7 Ağustos 2008, s.41-82.
- Üzülmez, İlhan**, “Hakaret Suçu”, CHD, Y: 5, S: 12, Ankara 2010, s. 41-71.
- Yakut, Esra**: Tanzimat Dönemi’ne Kadar Osmanlı Hukuku’nda Taziri Gerektiren Suçlar ve Cezaları, Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları Sayı: 2, 2006 (Güz), 25-40, s. 25.
- Yalçın, Cevdet**, Özdeyişler Sözlüğü, Tutibay Yayınları, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara,2002.
- Yaşar, Osman/ Gökcan, Hasan Tahsin / Artuç, Mustafa**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 2.baskı, 3.cilt, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Yenidünya, Ahmet Caner, Alşahin, Mehmet Emin**, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, TBBD, S:68, 2007 s.43-93.
- Yenisey, Feridun**, Ceza Hukukuna Giriş- Alman Ceza Hukuku -Kusur İlkesi- Ceza Hukukunun Sınırları, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2007.
- Yenisey, Feridun, Gottfried Plagemann**, 15 Mayıs 1871 Tarihli Alman Ceza Kanunu, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2009.
- Yıldırım, Fatma**, Osmanlı Toplumunda Küfür Suçu ve Cezası (1600-1650) (Antep Örneği), Gaziantep Üniversitesi Ayıntâb Araştırmaları Dergisi, 3(1), 2020, s. 25-34.
- Yurtcan, Erdener**, Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçları, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 286, Mart 2015 İtibariyle Güncellenmiş 2.Bası, Nisan 2015, Ankara.
- Yurtseven, Yılmaz**, “Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Ta’zir Suç ve Cezaları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 3-4, Yıl 2001, ss. 265-292.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://hudoc.echr.coe.int/tur>

<http://sozluk.gov.tr/>,

<http://sozluk.gov.tr/>; ET:28.08.2019.

<http://www.milliyet.com.tr/gundem/2017-adalet-raporu-supheli-kadin-sayisi-1-milyonu-gecti-2677591>, ET: 17.07.2019.

https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktarafli-soz/bm/bm_21.pdf; ET: 03.06.2021.

<https://fotogaleri.haberler.com/her-gun-kullandigimiz-el-hareketlerinin-ulkelere/>, ET: 23.07.2020.

<https://kelimeler.gen.tr/gobel-nedir-ne-demek-132978>, ET: 23.07.2020.

<https://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=20121>, ET:28.08.2020.

<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf>; ET: 03.06.2021.